po… debunt illam onocrotalus & ericius. Plinius libro .x. naturalis h…o. cuiusmodi auis illa sit his verbis ostendit. Olorum similitudinem onocrotali habent: nec distare existimarentur omnino: nisi faucibus ipsis inesset alterius vteri genus. huc omnia inexplebile animal congerit: mira: vt sit capacitas: mox perfecta rapina sensim inde in os reddita in feram in aluum ruminantis modo defert. Hæc pulcherrima dictu sunt: sed nihilo plus afferunt vtilitatis quam si nihil diceretur. Neque enim satis est audire quod sit auis cyno similis: cum sit nostratibus cygnis duplo maior: & etsi illis aliquo modo sit persimilis. Nam quod Plinius scribit nihil ab oloribus distare: nisi faucibus ipsis inesset alterius vteri genus: quid per vterum ipse intelligat satis liquet: non tamen per nomen designatur: quod ipse vult. hoc est ingluuiem: quæ a græcis prolobos dicitur. Est autem ingluuies quemadmodum ab Aristotele in .iii. de historia animalium definitur: cutis in amplum sinuata. qua primum cibus ingestus continetur incoctus. hęc qua parte iungitur gulę angustior est. mox amplior. tum qua desinit in ventriculum: iterum arctior. de qua Vergilius in .iii. georg. Improbus ingluuiem ranisque loquacibus explet. Hæc inquam in onocrotalo mirum in mundum est ampla: quippe quæ amphoræ mensuram: aut non multo minus capiat. de qua Martialis. Turpe rauenatis guttur onocrotali: nam turpe guttur pro magna ingluuie posuit. Turpe enim pro magno aliquando accipi notauit. Seruius grammaticus in illud Vergilii .iii. Georg. Optima toruæ forma bouis: cui turpe caput cui plurima ceruix. & illud ex .iiii. eiusdem. Armenta & turpes pascit sub gurgite phocas: vtrobique exponens turpe pro magno. Hanc onocratalus aqua explet: atque ore aperto pisculis se obiectat: quos cum sentit deprehensos intra ingluuiem: aquam per oris spiramenta euomit: atque ita præda vescit. ab hoc aquę vomitu ego suspicor ab hebræis auem cognominatam caath quod chaat vomitus interpretatur: & ne quasi de re incognita pluribus disputem: duos onocrotalos contigit mihi videre: alterum cominus in foro bononiensi: ad vulgi spectaculum publice expositum: alterum eminus ad Anæ fluminis ripam: ad cuius volantis monstrosam magnitudinem visendam

Prolobos. Ingluuies.

Turpe magno accipit.

Caath. vomitus interpretatur.

Sicanio lateri remis vicina Melite.

Sed aduertenda est varietas inter duos egregios autores in syllabæ quantitate. Arator namque secutus accentum græcum penultimam produxit: quod & in aliis locis fecit: nam vltima longa existes apud græcos non vult accentum acutum in ante penultima collocari. Ouidius… tamen in .iii. fastorum eandem breuiauit dicens.

Fertilis est Melite sterili vicina Cosyræ.

Insula: quam libyci verberat vnda freti.

Micol pro merob. XIX.

In testamento nouo quosdam esse locos: in quibus aliæ personæ pro aliis leguntur: nescii vero causas tantæ varietatis identidem diximus: sed & nunc dicimus in veteri quoque tale aliquid reperiri: vt quod in secundo Regum volumine. ca. xxi. legitur micol pro merob: Tulit (inquit) Dauid rex duos filios Respha quos peperit Saul admoni & miphiboseth: & quinque filios micol filię Saul quos genuerat Adrieli filio Berzellai: & dedit eos in manus Gabaonitarum: qui crucifixerunt eos in monte coram domino. Hic manifestum est micol pro merob positam esse. Nam constat saul duas genuisse filias Merob primam: & alteram micol ex .i. Reg. cap. xiiii. Deinde dedisse merob filiam maiorem adrieli molathite: & micol filiam minorem Dauid pactam preputiis centum philistinorum ex .i. Reg. ca. xviii. quam postea abduxit a dauid: & tradidit phalti filio lais. ex .i. Reg. cap. xv. Quam rursus Dauid abstractum a phalti domum reduxit ex .ii. Reg. ca. iii. Quomodo igitur fieri potuit: vt micol filios generare potuerit adrieli: qui traderentur gabaonitis? Quod si quispiam dixerit micol repudiatam rursus a Dauid: quod non est credibile: & susceptam ab adriele: tempora videntur obstare: sed illud imprimis quod scribitur in .ii. ca. Reg. vi. Micol filiæ Saul non est natus filius vsque in diem mortis suæ. Hebræus quidam legis: atque antiquitatis hebraicæ satis peritus dicebat mihi: merob illos quinque viros genuisse phalti: sed micol adoptasse sibi. Sed hoc est violentiam inferre lectioni quæ dicit quod illos genuerit adrieli. In vtrisque igitur codicibus hebræis & latinis (nam græcos nobis videre non contigit) mendum

Micol pro merob.

Micol pro merob. Mygale quid. XX…

in syllabę quantitate.

...omnipotens Deus: vt quod humilitâtis nostræ geréndum est ministério, tuæ virtûtis impleâtur effectu. Per Dóminū.

Secreta.

SVscipe Dómine múnera, quæ tibi offérimus pro hoc fámulo tuo: vt propítius in eo tua dona custódias. Per Dóminum.

Consecratus dicit.

SVscipe Dómine múnera, quæ tibi offérimus pro me fámulo tuo: vt propítius in me tua dona custódias. Per Dóminum.

Infra actionem.

Consecrator.

HAnc ígitur oblatiōnē servitûtis nostræ, sed & cunctę famíliç tuę, quā tibi offérimus étiam pro hoc fámulo tuo, quem ad Episcopâtus órdinem promovêre dignâtus es, quǽsumus Dómine, vt placâtus accípias, & propítius in eo tua dona custódias: vt quod diuîno múnere consecûtus est, diuînis effectibus exequâtur: diesq; nostros in tua pace dispônas: atque ab ætérna damnatiône nos éripi, & in electôrum tuôrum iúbeas grege numerâri. Per Christū Dóminum nostrū.

...generis, maxima quæque sacraménta in aquârum substántia cōdidísti: adésto propítius invocatiónibus nostris, & eleménto huic multímodis purificatiónibus præparâto, virtûtem tuæ bene ✠ dictiônis infúnde: vt creatûra tua mystérijs tuis sérviens, ad abigêndos dæmones, morbosq; pellêndos, diuînæ grátiæ sumat effectum: vt quidquid in dómibus, vel in locis fidélium hæc vnda respérserit, cáreat omni immundítia, liberêtur à noxa: non illic resídeat spíritus péstilēs, non aura corrûmpens: discêdant omnes insídiæ latêntis inimîci: & si quid est, quod aut incolumitâti habitántium ínuidet, aut quiêti, aspersiône huius aquæ effúgiat: vt salúbritas per inuocatiônem sancti tui nóminis expetîta, ab ómnibus sit impugnatiónibus defênsa. Per Dóminum nostrum Iesum Christum.

Hic ter mittat sal in aquā in modum crucis, dicendo semel.

COmmîxtio salis & aquæ páriter fiat in nómine Pa ✠ tris, & Fí ✠ lij, & Spíritus ✠ sancti. ℟. Amē. ℣. Dóminus vobíscum. ℟. Et cum spíritu tuo.

...périj rex, ac semper magníficus triūphâtor: qui aduêrsæ dominatiônis vires réprimis: qui inimîci rugiêntis sæuítiā súperas: qui hostîles nequîtias poténter expûgnas: te Dómine treméntes & súpplices deprecâmur ac pétimus: vt hanc creatûram salis & aquæ dignânter aspícias, benîgnus illûstres, pietâtis tuæ rore sanctífices: vt vbicûmque fúerit aspêrsa, per inuocatiōnē sancti nóminis tui, omnis infestâtio immûndi spíritus abigâtur: terrorque venenôsi serpêntis procul pellâtur: & præséntia sancti Spíritus nobis misericórdiam tuam poscéntibus, vbîque adêsse dignêtur. Per Dóminum nostrum, in vnitâte eiúsdem Spíritus sancti.

¶ Finita benedictione, Sacerdos celebraturus indutus pluuiali coloris officio cōuenientis, accedit ad Altare, & ibi ad gradus cū ministris genuflexus accipit à Diacono aspersorium, & primo ter aspergit Altare, deinde se, & circunstantes ministros, incipiens Antiphonam, **Aspérges me.** Et chorus prosequitur: *Dñe, hyssôpo,* &c. vt infra.

mum Miserêre.

Aña Aspêrges me Dómine hyssôpo, & mūdabor: lauâbis me, & super niuem dealbâbor.

Psalm. Miserêre mei Deus: secûndum magnā misericórdiam tuā.

℣. Glória Patri.

Et repetitur Aña. Aspêrges me.

Et sic dicitur in Dnicis per totū annum: excepto quod in Dñica de Passione, & in Dominica Palmarum non dicitur Glória Patri; sed post Psalmum Miserêre, repetitur immediatè Antiphona, Aspêrges me. Excepto etiam tēpore Paschali, scilicet à Dominica Paschæ vsque ad Pentecostē, quo tempore cantatur Antiphona.

Vidi aquam egrediētem de templo à látere dextro, alleluia: & omnes ad quos peruênit aqua ista, salui facti sunt, & dicent, alleluia, alleluia.

Psal. 17. Psal. Confitémini Dómino quóniam bonus: quóniam in sæculū misericórdia eius.

℣. Glória Patri, & Filio.

Repetitur Antiph. Vidi aquam.

In octaua vero Pentecostes resumitur. Aspêrges me Dómine.

In die sancto Paschæ, & Pentec

nem olei & chrismatis accepta.

Finita Aña supra dicto modo, Sacerdos qui aspersit aquam, reuersus ad Altare, stās ante gradus Altaris iunctis manibus dicat:

℣. Ostênde nobis Dñe misericórdiam tuam. Tempore Paschali additur. Alleluia.

℟. Et salutâre tuum da nobis.

℣. Dñe exáudi oratiônem meā.

℟. Et clamor meus ad te véniat.

℣. Dóminus vobîscum.

℟. Et cum spíritu tuo.

Orêmus. Oratio.

Exáudi nos, Dómine sancte, pater omnípotens, ætêrne Deus: & míttere dignêris sanctū Angelum tuum de cælis, qui custódiat, fóueat, prótegat, vísitet, atque defêndat omnes habitântes in hoc habitâculo. Per Christum Dóminum nostrum.

℟. Amen.

¶ Benedictio agni in Pascha.

℣. Adiutórium nostrum in nómine Dómini. ℟. Qui fecit cælum & terram. ℣. Dóminus vobîscum. ℟. Et cum spíritu tuo.

Orêmus.

Deus, qui per fámulū tuum Moysen, in liberatiône pó-

grátia dignânter replêri, atq; castitâtis stola, beâta fácias cum bonôrum fructu óperum ministérij congruêntis immortalitâte vestiri. Per Christum Dóminū nostrū.

℟. Amen.

Deinde aspergit ipsa indumenta aqua benedicta.

¶ Benedictio mapparum, & tabaleorum, siue linteaminū Altaris.

℣. Adiutórium nostrū in nómine Dómini. ℟. Qui fecit cælum & terrā. ℣. Dóminus vobîscum.

℟. Et cum spíritu tuo.

Orêmus.

Exáudi Dómine preces nostras, & hęc linteámina sacri altáris úsui præparâta bene ✠ dícere, & sancti ✠ ficâre dignêris. Per Christum Dóminum nostrū.

℟. Amen.

Orêmus.

Domine Deus omnípotēs, qui Móysem fámulum tuū ornamênta & linteámina fâcere per quadragínta dies docuísti, quę étiā María téxuit, & fecit in vsum ministérij tabernáculi fœderis: bene ✠ dícere, sancti ✠ ficâre, & conse ✠ crâre dignêris hęc linteámina ad tegêndum inuoluên-

es del padre fr nuñez

IN BONIFACII OCTAVI CONSTITVTIOnem vltimam, quæ incipit, Alma mater. Sub titu. de ſenten. excom. admodùm breues Commentarij,

Autore Didaco Couarruuias à Leyua Toletano, tunc in Granatenſi Prætorio conſiliario Regio. Nunc verò Epiſcopo Ciuitatenſi.

AD Magnificos admodùm, Iuriſq; diuini & humani profeſſores ornatiſsimos, Licentiatum Didacum Ruis Vergara de Alaua Rectorem, & collegas percelebris literarum collegij, Salmanticæ ſub titu. S. Saluatoris, inſtituti. Ex ſecunda auctoris recognitione.

SALMANTICAE,

Excudebat Andreas à Portonarijs. S. C. M. Typographus.

M. D. L X.

CVM PRIVILEGIO.

Eſta taſſado en cinco blancas el pliego.

EL REY.

O R quanto por parte de vos, el Doctor Couarruuias de Leyua Oydor dela nueſtra Audiencia y Chancilleria, que reſide en la ciudad de Granada, nos fue fecha relacion, que vos heziſtes, y ordenaſtes la Repeticion de la Regul. peccatum, y el capitul. Alma mater, de ſententia excommunicationis, eodem libro, y la Clementina, Si furioſus de homicidio, y nos ſuplicaſtes y pediſtes por merced os la hizieſſemos, que vos, o quien vueſtro poder ouieſſe y no otra perſona alguna pudieſſedes imprimir y vender las dichas Repeticiones, ni traerlas a vender de fuera parte, o como la nueſtra merced fueſſe, y por vos hazer bien y merced, lo tuuimos por bien, y por la preſente vos damos licencia y facultad. Y mandamos, que por tiempo de diez años primeros ſiguientes, que corran y ſe cuenten deſde el dia de la fecha deſta nueſtra cedula en adelante, vos, o la perſona, o perſonas, que vueſtro poder ouieren y no otras algunas puedã imprimir y vender las dichas Repeticiones, en eſtos nr̃os dichos reynos y ſeñorios dela corona de Caſtilla, ni traerlos a vender de fuera parte ſin vueſtra licencia, ſo pena, que la perſona, o perſonas, que ſin tener vueſtro poder para ello lo imprimieren, o hizieren imprimir y vender en eſtos reynos, y los traxeren a vender de fuera parte impreſſos, pierdan la impreſsion que hizieren y los moldes y aparejos, con que lo hizieren. Y mas incurra cada vno dellos, en pena de treynta mil marauedis cada vez que lo contrario hizieren, la qual dicha pena mandamos ſe reparta, en eſta manera: la tercera parte para la perſona que lo acuſare y la otra tercia parte para nueſtra camara, y la otra tercia parte para el juez que lo ſentenciare, y mandamos que ſe venda cada pliego de molde de la impreſsion delas dichas Repeticiones a cinco blancas, y no mas, y mandamos, a los de nueſtro conſejo Preſidente y Oydores delas nueſtras Audiencias, Alcaldes alguaziles dela nueſtra caſa y corte, y Chancillerias y a todos los Corregidores Aſsiſtentes gouernadores, Alcaldes alguaziles, y otras juſticias, y juezes qualeſquier de todas las ciudades villas y lugares, delos nueſtros reynos y ſeñorios y de cada vno dellos aſsi a los que agora ſon como a los que ſeran de aqui adelante que vos guardẽ y cumplan y hagan guardar y cumplir eſta nueſtra cedula y merced que vos aſsi hazemos, y contra el tenor y forma della, vos no vayan ni paſſen, ni conſientan yr, ni paſſar por alguna manera, ſo pena de la mi merced y diez mil marauedis para la nueſtra camara a cada vno que lo cõtrario hiziere. Fecha en Valladolid, a quatro dias del mes de Agoſto, año de 1554. años.

La princeſa.

Por mandado de ſu Majeſtad, ſu Alteza en ſu nombre.

Franciſco de Ledeſma.

Admodum magnificis, iurisque diuini, & humani professoribus ornatissimis, Licentiato Didaco Ruis de Vergara de Alaba Rectori, & collegis percelebris literarij Collegij, Salmanticę titulo Sanctissimi Saluatoris instituti, Didacus Couarruuias à Leyua Toletanus, ex eodem Collegio in Granatensi curia Regius Consiliarius. S. P.

VMPRIMVM vestro omnium maximo beneficio, admodùm magnifice Rector, viri ornatissimi, ex muneris eiusdem candidato tanti fuerim sodalitij collega electus, mecum ipse cogitare cœpi, animoq; expendere, quanam ratione probare possem, vestrum de me adeò graue testimonium, vel meis viribus, quæ possent impares tanto conatui iure censeri, non omninò priuatis affectibus: sed fortasse publicis quibusdam eius instituti legibus subnixum fuisse. Quò rem hanc subire animo audaci recusarem, id equidem maximè deterrebat, quòd illustris admodùm, ac reuerendissimus Didacus à Muros, Ouetensis ecclesiæ præsul vigilantissimus, tantam morum integritatem, indolem ad literarum documenta exegerit spectatissimam, dum de re literaria, ac de ipsa republica Christiana benemeritissimus, domum istam ad iuris vtriusque diuini, & humani exercitationem piè, ac sanctè instituerét, vt quiuis vtcunque eruditione insignis facilè posset absque nota referre pedem. Præter hæc quoties ipse mente repetebam, quot viri iuris vtriusque consultissimi ab eadem domo, ex eodemq; Musæo paulò antè progressi, tantis essent publicis honoribus, ac titulis apud Hispanos, exterasq; gentes insigniti, nequaquàm erubescebam vel animum contra propriæ sententiæ iudicium demittere, quippe qui assequi non possem quæ hi, quibus fueram suffectus, omniũ applausu iam erant assequuti. Verùm id de me, ac de omnibus meis in re literaria conatibus latum est præiudicium eo die, quo ad istud celebratissimum collegium admissus sum, vt nulli labori cedendum esse existimauerim, quo possem voti mei compos euadere. Quo iure vestro sub vexillo militaturus in publicum prodire ausus iura Pontificia interpretandi munus consequutus iuris vtriusque studio diuturnam operam dedi, non sanè vt auram popularem captarem, aliquamve compararem mihi spectationem, sed vt vestræ, quam de me concepistis, opinioni responderem, non equidem ignarus quantum oneris, ac periculi subirem ipse, qui tamen sub vmbra, & inclytæ domus patrocinio quiduis audendum, ac tentandum mihi constitueram. Eodem profectò animo aliquot laborum meorum primitias, Commentarios quidem in titulum de testamentis, & in quartum librum Decretalium nondum à vobis emancipatus edere conatus sum: tametsi tractatum de Sententia excommunicationis publicè prælegeram, quem iterum repetens nec prælo com

 mittere

mittere decreueram illud veritus, ne, quæ paßim apud summarum authores legi poterant facillimè, essent ordinaria relectione repetenda. Cæterùm rem istam maturiùs excogitanti mihi in mentem subijt, quam ieiunè multa de ecclesiasticis censuris à nostris veram, ac propriam earum radicem omittentibus tractarentur: quamq; foret vtile partim ex Theologis, partim ex veteribus iuris Pontificij professoribus, excommunicationis originem, eius effectus, ac denique propriam, ac genuinam cognitionem altiùs exponere, vt quæ vulgò exposita fuere hoc in tractatu, adamußim possent faciliùs examinari. Multa enim fateor sese mihi obtulisse, in quibus multò maiorem diligentiam, ac operam impendere verè cupiebã, ne non huius insignis materiæ dignitati satisfacerem: eam tamen operam nos huic negotio præstitisse certò scio, quam alioqui multis negotijs impediti præstare absque vlla desidia potuimus. Hos verò commentarios, quos in egregiam constitutionem cap. Alma mater. olim sub vestra tutela elaborauimus, vestro humanißimo iudicio, ac censuræ castigandos supplices exhibemus: vobis ipsis, quibus me ipsum iam diu obtuli, ac fouendum dedi, quo tutiùs in publicum exeant, nuncupamus. Labores igitur nostros, quos longè ampliori voluntate, quàm facultate perfecimus, æquo animo, quo & vobis à me dicantur, suscipite viri candidißimi, quos veræ virtutis amor ad studia egregiè conciliauit, & sub eodem signo militiæ literariæ operam daturos coniunxit. Deus optimus maximus humani generis Saluator pientißimus, vestris omnibus & consilijs, & factis adsit, illisque ita prosperum, ac felicem in Christo Iesu euentum largiatur, vt Christianæ reipublicæ literis, & industria iuxta præsulis laudatißimi votum exhibere ministerium valeatis, æternæ beatitudinis participes futuri. Valete. E Granata, mense Martio, Anno Domini. M. D. LIIII.

IN BONIFACII OCTAVI Constitutionem vltimam, quæ incipit, Alma mater. sub titulo de senten. excommunica. admodùm breues Commentarii: Doctore Didaco Couarruuias à Leyua, Consiliario Regio, Authore.

VLTI SVNT, Lector Candide, iuris vtriusq; tractatus, qui tametsi eo tempore, quo publico decreto Canones, & leges ad eos pertinentes in communem vtilitatem ad morum institutionem fuêre statutę, vsui maximo fuerint, & vtilitati: nihilominùs ob varios prouinciarum mores, ob ita frequentem rerum vbiq; mutationem, sic in obliuionem, & desuetudinem abierunt, vt planè quisq; oleum, & operam perdidisse æquissimè iudicetur, si quæ iam diu obsoleta sunt, conetur inuita, ac renitente publica vtilitate glossematis, & Commentariis, labore quidem satis perdito illustrare. Nec profectò negauerim plurima in antiquis legibus, & canonibus passim legi, & reperiri, quæ vel necessaria sint ad recentiorum legum integram, veramq; cognitionē, vel saltem admodùm conducant, vt quisque percipiat veteris reipublicæ statum, ad cuius speciem, & formam oportebit quandoque & præsentem reformare. Verùm illud mihi penitus animo insidet, hæc tractanda fore, omninoque memoriæ repetenda, modò primitùs de his seriò agatur: quæ humanas actiones in rectam viam dirigere, aut sanè mores hominum instituere valeant iuxta Christianam, & catholicam religionem: quod munus Theologiæ professores attinet: aut tandem, quæ ad iudiciales contentiones sedandas, easq; iustitiæ tramite definiēdas, contumaces animos in veram subiectionem inducendas potissimùm sint conducibilia. Hac de causa quandoque ipse conatus sum aliquot à me priuatim obseruata, prælo, & typographis ea mente tradere, vt si quid inde lector ad iuris intelle-

ctum, humanosque actus discernendos, & diiudicandos adnotare posset, id ei commodo cederet, quod semper omni conatu sum præmeditatus. Tandem animaduertens inter alias iuris Pontificii sanctiones, passim illas præ manibus versari, quæ ad excommunicatiõis, & interdicti materiam spectant, operam dedi, quò & ecclesiasticis tribunalibus interim subseruirem, vt constitutionem vltimam de senten. excommunicatio. libr. 6. quadam breui Relectione lectoribus exponerem: æquissimo animo iudicum, atque aliorum, qui huic professioni iuris Pontificii nomen dederint, censuram subiturus.

Erit sanè huius Operis bipartita diuisio. Prior etenim pars de excommunicatione ea tractabit, quæ fuerint ad eius, & interdicti discrimina percipienda satis opportuna. Posterior interdicti ecclesiastici propriam vim, & huius capitis non admodùm prolixam interpretationem continebit.

Ex Prioris Partis Initio.

Prior huius Operis Pars.

De excommunicatione tractaturus, illud præfari minimè hac ĩ parte prę termittam, à plerisque Theologiæ, & iuris Pontificii professoribus variè huius ecclesiasticæ censuræ definitionem exponi: sic sanè, vt quandoq; ea nequaquam minori excommunicationi aptari commodè posit: quandoq; absque vlla distinctione vtriq; maiori, & minori excommunicationi omnino conueniat, quid vtraq; efficere valeat sensim exponens. Qua in re ipse nõ improbo has doctissimorũ virorum traditiones: eas etenim admodum vtiles esse censeo ad huius rei integrum, ac perfectũ examẽ. quod equidem apertissimè cupiens explicare, in genere primũ excõmunicationis significationem, & vim, breui quadam definitione tradere non verebor, vt deinde faciliùs, ac distinctiùs propositi tractatus ambiguitatem effugiamus.

¶ Est igitur excommunicatio, separatio Christiani à communione ecclesiæ. Nec enim hęc censura infidelibus cõuenit: cùm hi foris sint:
1 nec à communione ecclesiæ priuari posit qui ad eam nusquam admissus fuerit. capit. ad dissoluendũ. de despons. impub. ca. sicut ex tuarum. de homicidio. ca. quod non. 32. q. 2. l. bouem. §. vlti. ff. de ædilit. edict. l. nam & sub conditione. ff. de iniust. rup. & in hac specie testimoniũ est Apostoli. 1. ad Corinth. capit. 5. quid enim, inquit, mihi de his, qui foris sunt iudicare? Nonne de his, qui intus sunt vos iudicatis? ca. Gaudemus. de diuort. optimus tex. in capi. omnis Christianus. 11. q. 3. quòd verò excõmunicatio separatio sit à cõmunione ecclesię, multis constat, ex quibus id manifestũ fit. Primùm etenim quod à dño Iesu dictum est Matthęi ca. 18. si ecclesiã nõ audierit, sit tibi sicut Ethnicus, & publicanus. id pasim ab ecclesiæ doctoribus ad excõ municationẽ refertur, vt iuxta eorum opinionem

nem, quæ certissima est, is sit Ethnicus, & publicanus, qui à communione ecclesiæ segregatus existit: sicuti in eodem loco Chrysostomus scribit. Apud Paulum. 1. ad Thessalonicenses cap. 3. palàm excommunicatio in hunc modum significatur, vt ea sit separatio à communione fideliũ. ita inquit, quòd si quis non obedierit verbo nostro per epistolam, hunc notate, & non commisceamini cum illo, vt confundatur. Hoc ipsũ palàm constat ex his, quæ statim, & ferè in tota hac priori huius Relectionis parte tractabũtur. præsertim ab ipsamet dictionis origine. Communio etenim dictat quandam rebus, sermone, vel beneficiis, ac iuribus societatem. Cicero in oratiõe pro Cornelio Balbo: ita mihi maximè communionem beneficiorum, præmiorem ciuitatis continere videtur. cuius loci præ cæteris ideo meminimus, quòd is optimè conueniat communioni, quæ Christi fidelibus sacramentorum, suffragiorum ecclesię, & Christiani sermonis verè cõpetit. Nam & societas cõmunio dicitur apud Iurisconsultum in. l. ea verò. ff. pro socio. Hinc & verbum communicare idem est, quod aliquem participem vel rerum, vel consiliorum, aut sermonis iure cõmunionis facere. cuius significationis adeò sunt obuia apud latinæ linguæ authores testimonia, vt planè necesse nõ sit, ea nunc in mediũ adducere. sit etenim satis ex his, conceptum fuisse à catholicis verbum, excõmunico, id est, à cõmunione separo, & expello: & nomẽ, excõmunicatio: quod ab initio ecclesiæ segregationẽ ab ecclesię, & fideliũ cõmunione, & consortio significat. Hoc verbo, & nomine vsi fuere Diuus Augustinus, & alii Ecclesię catholici doctores, passim quidẽ, quorum authoritates hic referre omittã, quippe qui sæpissimè sim inferiùs eorum vsurus testimoniis. In Canonibus Apostolorum Græcè olim editis, sed statim in latinam linguam traductis, passim probatur hęc significatio. Etenim quoties Græci canones vsui sermonis seruientes hoc vsi fuere verbo: ἀφορίζω: quod latinè est, segrego, separo: quandoq; ab interprete latino veteri, & ab ipso Gregorio Haloandro, traducitur, excommunico: quandoque à communione priuo, à communione excludo: sæpè, atque frequentissimè ita Canones contumacibus, & irreligiosis comminantur: ἀφοριζέσθω: & tamen vetus latinus interpres, & ipse Haloander ita interpretatur: excommunicetur: à communione priuetur: segregetur à communione: priuetur communione. Ab eisdem canonibus, excommunicatus itidem Græco sermone dicitur ἀφορισμένος: id est segregatus: separatus: & quandoque, ἀκοινώνητος: id est, incommunicabilis: à verbo Græco κοινωνέω, communico: & priuatiua præpositione ἀ, quasi ἀκοινωνέω sit

præmiorum

sit excõmunico. vnde apud Theodoritum libr.2. Histo. ecclesi. capitulo. 28. excommunicatio Græcè dicitur ἀκοινωνησία. Hæc dicta sint de dictionis origine & significatione, quo certum sit, excommunicationem esse ab initio catholicæ ecclesiæ in hoc sensu acceptam, vt separationem à cõmunione ecclesię significet. Nam & Tertullianus in lib. de præscriptione aduersus hæreticos de Marcione commemorans inquit: Post hunc discipulus ipsius emersit Marcion quidam nomine Ponticus genere, episcopi filius propter stuprum cuiusdam virginis ab ecclesiæ communicatione abiectus. Idem graphicè excommunicationem depinxit in Apologetico aduersus gentes capit. 39. de Christianis loquutus. corpus sumus de conscientia religionis, & disciplinæ veritate, & spei fœdere. coimus in cœtum, & aggregationem, vt ad deum quasi manu facta precationibus ambiamus orantes. Et paulò pòst. summũ, inquit, futuri iudicii præiudiciũ est, si quis ita deliquerit, vt à cõmunicatione orationis, & conuentus, & omnis sancti commercii relegetur. Hæc Tertullianus.

¶Verùm illud est ad huius censuræ vim omnino præmittẽdum, vt sciamus, qua communione priuet
2 excommunicatio, triplicem esse in ecclesia catholica cõmunionem fidelium. Prima est cõmunio interior: nempe, per charitatem vnientẽ Christi membra per fidem formata capiti Christo, & reliquis eius membris: & sic cõmunio ista procedit à Charitate. quæ est animi affectio, qua diligitur deus propter se, & proximus propter deum secũdum Augustinum in lib. de doctrina Christi. cap. 22. Magistrum sent. lib. 3. dist. 27. & ibi Thomam & alios. eundem Thomam. 2. 2. q. 23. art. 5. probaturq; Ioannis capit. 4. Hoc mandatum habemus à deo, vt qui diligit deum, diligat & fratrem suum. capitulo, in scripturis. octaua, quæstione prima. de hac vnione, quæ nexu charitatis in deum indissolubilis fit, & omnes fideles, vt membra, Christo Iesu capiti coniungit, meminit Paulus ad Romanos cap. 12. ita, inquit, multi vnum corpus sumus in Christo. idẽ Paulus. 1. ad Corinth. ca. 12. & ad Ephesios cap. 4. Eiusdẽ cõmunionis mẽtionem fecit Psalmista, psalm. 118. particeps ego sum omnium timentium te. est etenim isthæc communio, vt cõstat, interior, seu intrinseca. Alia est communio extrinseca, quę consistit in simul orando in ecclesia, in missarum celebrationibus, & diuinis officiis simul audiẽdis: atq; in colloquio fidelium. Tertia communio media est, interior inquam, partim & exterior: qua omnes fideles participes sumus cõmunium suffragiorũ ecclesiæ, & itidem sacramentorum. cuius mentio fit in Symbolo: dum in eo dicitur: sanctorum communionem.

Hæc distinctio triplicis communionis deducitur ab his, quæ tradidere Thomas & alii in quarto senten. distin. 18. quæstione. 2. Florenti. 3. parte. titu. 24. in princip. & Cardinal. à Turrecremata in cap. si inimicus. 11. quæstione tertia, articulo. 1. Syluester, verb. excommunicatio. 1. in principio. Caietanus secundo tomo opusculorum, in quæstione, de effectu excommunicationis. & Canonistæ in rub. de sen. excommuni. optima regia. l. prima titulo nono. parti. prima. quibus præmissis facilimum erit, vim excõmunicationis maioris, & minoris, atq; item peccati mortalis satis distinctè examinare.

¶ Est etenim excõmunicatio maior, separatio Christiani, non tantũ
3 à communione fidelium omnino extrinseca, sed & sacramentorum, ac communi suffragiorum ecclesiæ participatione. constat siquidem maiorem excommunicationem esse segregationem Christiani à communione ecclesiæ: qua in re commune quid habet cum minori excommunicatione, & peccato mortali: atq; ideo loco generis in hac definitione diximus, maiorem excommunicationem esse Christiani à communione ecclesiæ separationem. Cætera, quæ definitioni apposita sunt, ad differentiam pertinent, quæ constituitur verè inter maiorem, minorem excommunicationem, & peccatum mortale: sicuti statim apertissimè tradetur.

¶ Excommunicatio minor est separatio Christiani à sacramentorũ ecclesiæ perceptione. quæ quidem
4 definitio manifesta est, si consideremus, minorem excommunicationem non priuare quem fidelium colloquio, nec exteriori omnino communione, nec sacramentorum collatione, quæ à charitate procedit: sed tantùm sacramentorũ perceptione. tex. elegans in capit. si celebrat. de cleri. excommunica. ministr. ex quo apertissimi iuris est quid differat excommunicatio maior ab excommunicatione minori.

¶ Est & alia excommunicatio, impropria quidem, si exactè huius dictionis vsum iam diu obtinuisse in ecclesia catholica animaduertamus, quo ad priuationem illarum communionum, quarum mo-
5 dò meminim⁹ in maiori, & minori excommunicationibus. Hæc deniq; impropria excommunicatio, quæ tamen grauissimè lædit animam, ad peccatum mortale pertinet, quod separat Christianum, & segregat ab interiori illa communione, quæ à Charitate constat, & qua omnes fideles in Christo coniungimur, & vnum corpus efficimur. Charitas etenim amittitur per peccatum mortale. quod probatur prim. Ioannis capitulo quarto, Deus charitas est, & qui manet in charitate in deo manet, & deus in eo. Nam quilibet actus peccati mortalis charitati contrarius est cùm

cùm illud sit proprium charitatis, quòd deus diligatur super omnia: quæ dilectio deficit commisso peccato mortali aduersus dei præcepta. Sic Paulus ad Romanos ca. 6. stipendia, inquit, peccati mors. sed mors est charitati aduersa: siquidem habens charitatem, habet vitam ęternam. Ioan. cap. 14. Qui diligit me, diligetur à patre meo, & ego diligam eum, & manifestabo ei meipsum. igitur per mortale crimen charitas amittitur. Quibus sanè cõstat per actum mortalis peccati charitatem amitti. cap. nihil. 11. q. 3. cap. vnum orarium. 25. distinct. quod & diuus Thom. docet. 2. 2. q. 24. art. 12. & Magister in. 3. senten. dist. 31. hac autem communione nõ priuat excõmunicatio minor, nec adhuc maior: licet maior excommunicatio, quę nisi pro mortali crimine infligenda non est, priuationẽ huius cõmunionis, & charitatis præmittat eo saltem tempore, quo quis excõmunicatur iusta excommunicatione. quemadmodũ statim latius constabit ex his, quæ ad intellectum huius tractatus examinabuntur. Multa etenim sunt adnotanda, quæ partim deducuntur ex modò præmissis, partim maximè conducunt ad veram harum definitionum cognitionem.

¶ Primùm ex his ipse colligo, excommunicationem saltem maiorem præter damnum, quod grauissimè intulit, peccatum mortale excommunicato, & alia multa damna eidem maximo cũ dispendio inferre.

6 Nam mortale crimen: Christianũ priuat charitate, qua coniungitur ecclesiæ, & aliis fidelibus in Christo Iesu, & vnum corpus efficitur, ab hac enim separatũ, vt modò probauimus: & tamen adhuc per fidẽ, quam licèt informem hic peccator retinet, ecclesiæ coniũctus est, & eius membrum adhuc dicitur, mysticoq́; corpori coniũctum adhæret. qua ratione fieri nequit, quin tutior sit à Satanæ tormentis, calumniis, & tẽtationibus, quã si omnino extra ecclesiæ corpus maneret: vti manet excommunicatus. cùm & si vterq́; per fidem informẽ mẽbrum ecclesiæ dicatur, & verè sit: attamen peccator nondum est à cõmunione ecclesiæ separatus: excommunicatus verò manente excõmunicatione ab ecclesiæ cõmuniõe segregatus est: quamuis eius membrũ per fidẽ existat. Obstant enim sæuienti dæmoni, quo minorẽ habeat potestatem in hunc peccatorẽ mortali culpa grauatum, & charitate priuatum, orationes, & suffragia ecclesiæ, quorum aliquo modo particeps est, etiam si amissa charitate à cõsortio corporis mystici fuerit segregatus, & effectus huius corporis membrum aridum: idem tamen corpori adhærens per fidem. Nam etiam si propter peccatũ mortale ante excõmunicationem peccator sit in dæmonis potestate, quippe qui sit dæmonis seruus effectus: tamen per excõmunicationem, maiorem

iorem in eo habet dæmon potestatem, vt faciliùs illum torquere possit. Etenim ante excõmunicationẽ, per peccatum mortale quis charitatem amisit: atq; ideo non est Christo viuaciter coniunctus: & tamen ab eo non est omnino separatus: quoniam per fidem nõnullam habet vnionem: cuius ratione particeps est orationum communium, quæ ab ecclesia fiunt, ad hunc sanè effectum, vt eidem spiritus pœnitentiæ detur à Deo. Idcirco dæmon non tantam potestatẽ in peccatorem habet, quòd eum liberè vexet, quoniam resistit dęmoni virtus reliquorum membrorum, quibus est per fidem coniunctus. At post excõmunicationem destituitur excommunicatus hoc auxilio, & à corpore magis separatur, & sic dæmõ potest faciliùs in eum sæuire, & liberius quàm antea torquere. Siquidem licèt excommunicatus adhuc fidem, informem tamẽ, retineat, & sic membrum hac ratione ecclesiæ sit, nihilo minus ab ipsius ecclesiæ consortio quo ad suffragia, & communionis ecclesiasticæ effectus manet per excommunicationem segregatus, interim dum excommunicatus existit. Huius sanè distinctionis est & in corpore humano exemplum elegãs. Membrum siquidem aridum vita caret, tamen quia corpori per neruos, & pellem coniũgitur, nõ nullo fouetur corporis calore. cui membro peccator amissa charitate optime comparatur: quippè qui licèt membrum aridum sit, & vitæ expers, fouetur quidem aliquo totius corporis calore propter illã coniunctionem, qua corpori per neruos, & pellem: id est, per fidem licèt informem, adhæret. excommunicatus verò hoc auxilio, & calore distituitur à corpore magis, vt membrum abscissum, separatus. tex. optimus in cap. quemadmodum. 23. quęstione. 7. ex Augustino in epistola. 50. ad Bonifacium: licèt in vulgatis Decretorum codicibus inscriptum sit hoc caput ex Augustino ad Vincentium. peccatores etenim non tantùm occulti, sed & manifesti in ecclesia sunt, vt eius mẽbra: sicuti docet Augustinus in epistola ad Donatistas: & de fide ad Petrum ca. 43. fuitq; damnatus eo tempore error Donatistarum asseuerantiũ manifestos peccatores non pertinere ad ecclesiam, nec esse intra eam. Sunt etenim, vt constat, peccatores etiam manifesti, membra ecclesię. Quod item probant multis authoritatibus Alfonsus à Castro de hæresib. verb. ecclesia. & Ioan. Driedo, lib. 4. de dogmat. eccles. cap. 2, eius parte. 2. quo in loco effectum istum excõmunicationis etiam explicat eleganter. nec fides per mortale crimen amittitur, cùm ea possit apud aliquem sine charitate esse, & quidem vera, licèt mortua: quæ sufficiat, vt is Christianus sit, & ecclesię mẽbrum, vt docet synodus Tridẽtina de iustificatione,

canone.18. Si quis, inquit, dixerit amissa per peccatum gratia simul & fidem semper amitti: aut fidem, quæ remanet, non esse veram fidē, licèt non sit viua: aut eum, qui fidē sine charitate habet, non esse Christianum, anathema sit. explicat optimè Domi. à Soto de natura & gratia lib. 2. cap. 7. & 8. hoc ipsum probatur authoritate Pauli ad Corinthi. 1. capitulo quinto. Nam certū est, Corinthium illum, qui patris vxorem acceperat, tunc possessum esse à diabolo, ac semel cùm peccauit in Sathanæ potestatem venisse: tamen Paulus denuò quum illum excommunicauit sub ditionem Sathanę tradidit. vnde planè intelligitur Corinthium illum primùm per baptismum communionis ecclesiasticæ participē, ac deinde per culpam mortalis criminis charitate amissa dilapsum in aliquam diaboli seruitutem, non ita in dæmonis potestatē venisse propter vnionem, qua licèt membrum aridum, ecclesiæ per fidem coniunctus erat: sicuti postea cùm à Paulo excommunicatus in Sathanæ seruitutem, & tormenta liberiùs traditus fuit. Nec illa traditio Pauli tantùm significat Corinthium illum per culpam traditum fuisse Sathanæ: etenim licèt per peccatum in dæmonis seruitutem is venerit bona quidem ex parte, nihilo minus in ampliorem Sathanæ potestatem postea per excommunicationem à Paulo traditur. Alioqui cur obsecró Corinthiis scripsit, se decreuisse suo spiritu vnà cum potestate domini nostri Iesu Christi, quatenus fornicator ille traderetur Sathanæ in interitum carnis? Nec dixit Paulus Corinthium traditum esse; sed tradendū fore, vt spiritus eius saluus fieret. & profectò si per hanc traditionem non accepisset Sathanas in eum maiorem potestatem, minimè ipse Corinthius à dæmone fatigatus in interitum carnis, conaretur, vt spiritus eius saluus esset in die domini nostri Iesu Christi. Idem apertiùs cōstat. 1. ad Timotheum. 1. vbi ait Paulus, se Hymenæum, & Alexandrum Sathanæ tradidisse, vt discant non blasphemare. Si non verè eos Paulus Sathanæ tradidisset, iam apparet, falsum dixisse Paulum, qui seipsum asserit, hoc fecisse. item illud, quod sequitur: nempe, vt discant non blasphemare: rem ipsam aperit manifestiꝰ. Quomodo enim didicissent non blasphemare, nisi per hanc traditionem accepisset in eos Sathanas apertiorem aliquam vindicandi potestatem? Idem probatur authoritate diui Augustini in sermone. 68. de verbis Apostoli. capitulo. omnis christianus. 11. quęstione. 3. eiusdē Augustini in tract. vigesimoseptimo, ad caput sextū, Ioannis. capitulo, nihil. ea caus. & quæstione. text. singu. in capit. audi. 11. q. 3. cum multis aliis, quæ hac de re tradūtur à Roffensi aduersus Lutherū art. 23. Ioanne EcKio

in Enchiridio.articulo. 21. & Alfonso à Castro libro de hæresib. septimo, capitulo de excommunicatione.

Secundò hinc constat, impiam esse Lutheri assertionem, & planè hæreticam, qua adseuerat hic eccle-
7 siæ hostis impius, excõmunicationem, pœnam tantùm externam esse, atq; ideo non priuare hominem communibus spiritualibus orationibus. Etenim apertissimè constat, excommunicationem priuare quẽpiam sacramentis, & cõmunibus suffragiis ecclesiæ: sicuti probatum est in præmissis authoritatibus, & locis, quorum hic est verus sensus, & ab ecclesia catholica omnino receptus. Præsertim hoc Augustinus docet in dict. cap. omnis Christianus. & in dict. cap. nihil. cuius verba sunt maximè adnotanda ad huius assertionis probationem. sed & Origenes Homilia. 3. ad caput. 2. Iudicum, de excommunicatione tractans: traduntur, inquit, peccatores in interitum carnis, cùm pro delictis suis à Christi corpore separantur. Et vt mihi videtur, dupliciter etiam nunc traduntur homines de ecclesia in potestatẽ Zabuli hoc modo, quo superius diximus: cùm delictum eius manifestũ fit ecclesiæ, & de ecclesia per sacerdotes pellitur, vt notatus ab omnibus erubescat, & cõuerso eueniat ei illud quod sequitur, vt spiritus saluus fiat in die domini nostri Iesu Christi. Alio verò modo, q traditus est Zabulo, cùm peccatum eius nõ est manifestum hominibus: deus autem, qui videt in abscondito, perspiciens eius mentem, & animum eius vitiis, ac passionibus seruientẽ, & in corde eius non se diligi: sed aut auaritiam, aut libidinem, aut iactantiam, vel alia huiusmodi: istũ talẽ dominus tradit Sathanę. Hæc Origenes, quæ tamẽ Gratianus falso tribuit Hieronymo, vt animaduertunt Alfonsus à Castro in dic. cap. de excommunicatione. Antoni. Demochares super ipsum Gratiani locum. idem apparet ex Ioan. EcKio in dict. arti. 21. vbi ea, quę habentur in dic. cap. audi. Origeni tribuit, nõ Hieronymo. Nam & Hieronym⁹ super libros Iudicum nullos edidit cõmentarios.

¶ Tertiò apparet ex prænotatis, ec-
8 clesiæ prælatos habere ab ipso Iesu potestatem excommunicãdi. quæ quidẽ assertio probatur apud Paulum Apostolum: sicuti paulò antè tradidimus. idẽ cõstat Matthæi ca. 18. dic, inquit Christus, ecclesiæ. Si autem ecclesiam non audierit, sit tibi sicut Ethnicus, & publicanus. Quo in loco patet, excõmunicationem ferri authoritate Christi à prælatis ecclesiæ. statim enim subiungitur: Amen dico vobis, quæcunq; alligaueritis super terram, erunt ligata & in cœlo. vbi Glossa exponit: alligaueritis vinculo anathematis. Ioan. item Chrysostomus ibidem scribit: Vide qualiter duplicibus colligauit necessitatib⁹, & pœ-

na, quæ hic est, scilicet proiectione ab ecclesia: Sit tibi sicut Ethnicus, & publicanus: & supplicio futuro, quod est esse ligatum in cælo. His suffragātur tex. in dict. cap. omnis christianus. & cap. nihil. in quibus refertur diui Augustini elegās ad hoc testimonium. Hieronymus etiam, potestatem, inquit, tribuit apostolis, vt sciant qui à talibus condemnātur, humanam sententiam diuina sentētia roborari. Idem Hierony. Quorum retinueritis peccata retenta erunt: id est, quibus interdixeritis ecclesiam, nisi recōciliati per satisfactionem fuerint, & ipsis ianua regni cœlestis clausa erit. Huc pertinet quod Paulus. 2. ad Thessa. cap. 3. scribit: quòd si quis non obedierit verbo nostro per epistolam, hunc notate, & non commisceamini cum illo, vt confundatur. Vrbanus Papa martyr in epistola de communi vita, & oblatione fidelium ad hęc comprobanda ita inquit. ideo ista prætulimus charissimi, vt intelligatis potestatem episcoporum vestrorū, in eisq; dominum veneremini, & eos vt animas vestras diligatis: & quibus illi non communicant, nō communicetis: & quos eiecerint, non recipiatis. Origenes in dicta homilia tertia, idem asserit his verbis: non solùm per Apostolos suos deus tradidit delinquentes in manus inimicorum: sed & per eos, qui ecclesiæ præsident, & potestatem habent non solùm soluendi, sed & ligandi. Traduntur autem peccatores in interitum carnis, cùm pro delictis suis à corpore Christi separantur. Quæ & Gratianus refert in dicto capitulo, Audi. vndecima quæstione tertia. rursus & Chrysostomus testis est locupletissimus homilia quarta ad caput 2. epistolæ ad Hebræos. nemo contemnat ecclesiastica vincula. Non enim homo est qui ligat, sed Christus, qui hanc potestatem dedit, & dominos fecit homines tanti honoris. capitulo. nemo contemnat. 11. questione tertia. multis denique comprobari veritas ista posset authoritatibus, quæ passim in hoc tractatu adducuntur. Sed omninum maxima authoritas est, quæ ex historia Euangelica, & diui Pauli epistolis deducitur. vnde in concilio Constantiensi, sessione octaua. damnati fuere duo grauissimi errores Ioannis VVicief. quorum priori asserebat is hæresiarcha, Nullum prælatum debere aliquem excommunicare, nisi prius sciat, eum esse excommunicatum à Deo: & sic excommunicantem esse excommunicatum, vel hæreticum. Posterior autem error ita habet. excōmunicatio papæ, & cuiuscunq; pręlati non est timenda, quia est censura Antichristi. Quosquidem errores & Martinus Lutherus suscitauit articulo. 23. in hęc verba ipsi ab ipso cōcepto. Excommunicatiōes sunt tantùm pœnę externæ, nec priuant

hominem

hominem communibus spiritualibus ecclesiæ orationibus. Ecce christiane lector, quantis, & quot authoritatibus hæc pestilentissima dogmata subuertantur: nec desunt alia catholicam conclusionem manifestè probantia, quæ Ioã. Roffensis, Eckius, Alfonsus à Castro aduersus hæresim hanc tradidere: & præterea Adrianus in.4. sent. in tractatu de clauibus, cap. 3. optimè Pighius, lib. 5. de eccles. hierarchia, capitulo.2. fol.4.

Quartò infertur ex his excommunicationem maiorem, aliquem habere effectum, etiam quo ad interiora animæ, quem non habet peccatum mortale. quod palàm est si consideremus quæ dicta fuere prima, & secunda illationibus. nam quòd excommunicatio quo ad exteriores pœnas multa inducat, & operetur, quæ peccatum mortale minimè inflixerit, tradetur inferius in ea illatione, quæ præcipuos excommunicationis effectus continebit. quo in loco euidētiùs ostēdam illationem istam iure diuino, & humano verissimam fore. Atq; omnia ista intelligenda sunt de excommunicatione iustè à prælatis ecclesiæ lata: de iniusta etenim latiùs, quid in ea tenēdum sit, in hac relectione tradere conabimur.

¶Quintò hîc patet, falsam omnino esse glo. in. cap. quodcunq;. 24. q.1. quæ asserit, excommunicationem quo ad deum nihil operari, & nullum effectum habere: sed quo ad ecclesiam militantem. dixit eam glo. singul. esse Abb. in capitulo, dilectis. de appellat. etenim hæc assertio à catholica veritate planè aliena est. Nam excommunicatio iusta non tantùm effectum habet quo ad ecclesiam, & extrinsecas pœnas, sed etiam quo ad deum, & quo ad interiorem pœnam. quod satis probatum est in præcedentibus, quę adducta fuere aduersus Lutherũ, & alios. Sunt etenim quædam bona spiritualia, quibus excōmunicatio neminē priuare queat: nempe fides, spes, & charitas. siquidem his nemo per excommunicationem priuatur. at præter hæc sunt alia, quæ non parum ipsis peccatoribus inter iustos commorantibus opitulentur, à quibus nimirum segregat excommunicatio: multisq; non corporalibus modò, verum etiam spiritualibus incommodis afficit, vt superius diximus.

¶Sextò eadē radice necessariò expendenda erit respōsio Romani pōtificis in cap.1. de sent. excōmu. ist. lib. vbi scribit, excommunicationē medicinalem esse, non mortalem.
9 à quo Lutherus omnia tētans euertere argumentatur, excommunicationem non priuare quem bonis spiritualibus, nec communibus suffragiis ecclesiæ: cùm alioqui, si his priuaret, mortalis esset, non medicinalis. Igitur ad extirpādam prauam istam argumētationem, oportet expendere, qua ratione excommunicatio sit medicinalis. Est etenim,

nim, & dicitur excõmunicatio medicinalis ex fine: quia eius finis est mederi peccatori, morbo peccati laboranti: ordinatur siquidẽ in hunc finem, quòd excommunicatus resipiscat, pœniteat, ac satisfaciat ecclesiæ, quam propria contumacia iniuria afficit. nam & si excommunicatio pluribus nocumentis, & spiritualibus incommodis quenquam afficiat, nihil tamen refert, nè dicatur medicinalis. Nã vt ea, quæ purgant corpus, tametsi multis alioqui damnis ipsum afficiant, mederi tamen dicuntur: sic pari modo quid obsistit, quo minus id animæ salutare medicamen dicatur, quod ad salutem eius finalẽ exhibetur, quanquam interea spiritualis nocumenti nonnihil inferat? magno nanque animæ commodo cedit ipsum spiritale damnum, si per id ex morte possit ad vitam reuocari. Erit nanque excommunicatio medicinalis, si eam excommunicatus non contempserit: sed potiùs confusionem suam respiciens emendet quæ malè priùs egerat. Sic plurimùm Theodosio Imperatori profuit excõmunicatio, cuius mentio fit in capitulo, cùm apud Thessalonicã. 11. quæstione. 3. cuiusque nos meminimus libro. 2. Variar. resolutionum, capi. octauo, nume. 1. Hunc verò esse finem excommunicationis, constat ex Paulo. 1. ad Timothe. 1. tradidi, inquit, eos Sathanæ, vt discant non blasphemare. ex eodẽ. 1. ad Corint. capi. 5. iudicaui eum tradere Sathanæ in interitum carnis, vt spiritus eius saluus sit in die domini. Excõmunicatus equidem videns se ipsum ita grauari, & opprimi à dæmone: & ab omni consortio fidelium alienum esse, resipiscet forsan. ita sanè scribit Origenes in libro Iudicum: De ecclesia per sacerdotem pellitur, vt notatus ab omnibus erubescat: & conuerso eueniat ei illud, quod sequitur, vt spirit⁹ saluus fiat in die Domini. capi. audi denique. 11. quæstione. 3. text. optimus in ca. corripiantur. vigesimaquarta, quæstione tertia. Fœlix etenim dicitur illa necessitas, quæ nos ad meliora perducit. Quòd si excommunicatus contemnens excommunicationem pœnitere negligat, ac eius cor fuerit induratum, excommunicatio ei erit lethalis: non medicinalis: & tamen adhuc dicetur medicinalis pœna: quia erit excommunicatio medicinalis reliquis ecclesię mẽbris, & per eam consulitur incolumitati totius reliquæ communionis. vnum enim pecus morbidum omne pecus inficit: atque ideo pecus morbo infectum resecandum est, & sequestrandum, nè reliquas contactu suo inficiat oues. Nec ex ea causa pastor iudicatur crudelis: sed pius: imò crudelis esset, & ignauus, si pecus morbo infectum à grege minimè segregaret. Sic sanè Diuus Ambrosius super Psalmum cẽtesimum decimumoctauũ, de excommunicatione lòquens inquit, rectè ergo & sacerdos vulnus, nè

latius serpat; à toto corpore Ecclesiæ, quasi bonus medicus debet abscindere, & prodere virus criminis, quod latet. Idem Ambrosius lib. 2. de officiis, capit. 27. cum dolore amputatur, etiam quę putruit pars corporis, & diu tractatur, si potest sanari medicamentis: si non potest, tũc à medico bono abscinditur: sic episcopi affectus bonus est, vt optet sanare infirmos, serpentia auferre vlcera, adurere aliqua, nõ abscindere: postremò, quod sanari non potest, cũ dolore abscindere. hactenus Ambrosius. Gratianus itẽ in d. c. corripiantur. 24. quæ. 3. citat diuum Augustinum in hæc verba: Pastoris tamen necessitas habet, nè per plures serpant dira cõtagia, separare ab ouibus sanis morbidã, ab illo cui nihil est impossibile, ipsa forsitan separatione sanandam. Idem Gratianus ea quæs. vtitur Hieronymi testimonio in capit. resecandæ. in hunc modum scribens: Resecandæ sunt putridæ carnes, & scabiosæ oues à caulis repellendæ, nè tota domus, massa, corpus, & pecora ardeant, corrumpantur, putrescant, & intereant. Quibus equidem anthoritatibus ratio constat, quare excommunicatio medicinalis est, & verè medicinalis dicitur. imò & reliquę pœnæ in republica statutæ aduersus homines facinorosos, si ipsius communitatis vtilitatem consideremus, medicinales sunt, non ipsi, cui imponuntur, sed aliis, qui punitorum exemplo territi delinquere minimè audent. Clemen. prima, de offic. ord. capit. irrefragabili. eodem titu. capitu. ad liberandum. de Iudæ. capit. 2. de calumniat. capit. quapropter. 2. quæ. 7. idq; eleganter adnotauit Diuus Thomas. prima secundæ. q. octuagesimaseptima. articu. 7. sunt & ad idem pulchra Aristotelis verba lib. 2. Ethico. ca. 3. omnem actionem, inquit, sequitur vel voluptas, vel dolor: idcirco virtus circa voluptates, & dolores versatur. indicant id punitiones, quæ per dolores adhibentur: sunt enim medicationes quędã: at medicatiões per cõtraria fieri consueuerũt. hæc Aristoteles. idẽ Plato Dialog. 5. de legib. & idem in Gorgia. & in Protagora. Ioã. item Stobæ. sermone. 42. vnde colligitur manifestè, pœnas quaslibet esse reipublicæ, & communitati, eiusque membris in hoc medicinas, quòd homines earum timore abstinebunt à criminibus committendis: quod maximè apparet experimento: cùm in omnibus bene institutis communitatibus potissima pars publici magistratus in hoc versetur, vt delicta iustis puniãtur pœnis: alioqui libera daretur delinquẽdi licentia, nec tuta esset inter improbos innocentia. capit. factæ sunt leges. 4. distinct. Sed & mors ipsa ab ipsis, qui primum constituerunt, non vt malum sontibus impositum est, sed tanquàm præsidium, & loco medicamenti pro illis, qui malitia absolui, et liberari nequeũt, vt hoc saltem modo, quoniam aliter fieri

ter fieri non potest, in præsentia liberati malitiæ vinculum effugiãt: sicuti ex Eusebio tradit Ioan. Stobæ. Sermone. 44.

Hinc par est, vt expendamus, an verum sit, quod plerique ex nostris adnotarunt, præsertim Ioanne. Andre. & Domi. in cap. Romana. 4. ist. tit. Iason in l. quod iussit. ff. de re iudicat. num. 41. Ioan. Lupi in ca. per vestras. §. 18. nu. 14. asseuerãtes, iudicem non debere ferre sentẽtiam excommunicationis in eum, quem scit, aut verisimiliter suspicatur minimè propter eam pœnitentiam acturum, & ab illa contumacia cessaturum catholica resipiscentia. Etenim hæc sententia falsa est, sicuti apparet ex his, quæ modò notauimus. Nam excommunicatio non est ex eo tantùm medicinalis, quòd medelam inferat ipsi contumaci, & peccatori: sed quia adhuc reliquis ecclesiæ membris medeatur. Denique horum authorum sententia tunc erit admittẽda, cùm Iudex viderit, excommunicationem minimè vtilitatem ipsi excommunicando allaturam: imò suspicetur magis indurandum cor ipsius per excommunicationem: tunc etenim poterit supersedere huic censuræ: quemadmodum colligitur ex capitul. prodest. & capitulo sequent. 23. quæstione. 5. blandis enim tunc verbis est alliciẽdus peccator, vt ecclesiam audiat, non asperis irritandus, vt magis contumax efficiatur. Atque ita hanc quæstionem absoluendam esse censent Abb. in capit. ab excommunicato. de rescript. Feli. in cap. Apostolicæ. colũ. 4. & 5. de exceptioni. Thomas in. 4. dist. 18. art. vlt. sub quæst. 2. Excõicationis erat & olim vestigium quoddam apud Gentiles, cuius & nos meminimus lib. 1. Vari. resolut. cap. 18. nu. 5. traditq; Tiraquel. lib. 1. de retract. §. 1. glo. 9. num. 275. sed & apud Sophoclem Oedipus ĩ Tyranno: Homicidæ, qui Regem Laiũ occiderat, comminatur exilium à Thebarũ imperio, edixitq;, ne quis eum ad familiare colloquium, sacraue admitteret. Sed & apud Platonem lib. 9. & 10. de legib. multa comperiet lector excommunicationis vestigia, quæ illic etiam adnotauit Ficinus.

Ex. §. sequenti.

1 *Communio cum excõmunicatis prohibita est iure non tantùm humano, sed diuino.*

2 *Romanus Pontifex, an possit dispensare, aut permittere, quòd communicet quis cum excommunicato? & nume. 7.*

3 *Romanus Pontifex an possit licitè absque peccato communicare cum excõmunicato?*

4 *Princeps, an teneatur seruare leges humanas, vel sit ab eis solutus?*

5 *Papa, an teneatur semel in anno confiteri?*

6 *Confessio Sacramentalis, est ad salutem necessaria, iureque diuino instituta.*

7 *Quibus casibus iure diuino teneatur quis omnino confiteri: præsertim an eo tempore, quo sumere vult Eucharistiam?*

8 *Maritus an possit licitè communicare cum vxore excommunicata?*

9 *Contractus factus cum excommunicato, validus est.*

10 *Communio cum excommunicato ad eius spiritualem salutem iure permittitur.*

§. primus.

Eptimo loco, vt eã dem excõmunicationis definitióem amplius aperiamus, & quot inferat hęc à communione ecclesiæ segregatio nocumenta explicemus, deducitur à proximè notatis, excõicatum vitandum fore ab aliis fidelibus, nec ei cõmunicandũ esse. hoc probatur multis, præsertim Matthæi.ca.18. Si ecclesiã non audierit, sit tibi tanquã ethnicus, & publicanus. Prima itẽ ad Corinth.c.5. Si is, inquit Paulus, qui frater nominatur inter vos, est fornicator, aut auarus, aut idolis seruiens, aut maledicus, aut ebriosus, aut rapax, cũ huiusmodi nec cibum

1 sumere. & rursus ad Thessalonic.2. capi.3. dixit, quod si quis non obedierit verbo nostro per epistolam, hũc notate, & non cõmisceamini cũ illo, vt cõfundatur. & Ioã.2.ca.1. ita admonet: si quis venit ad vos, & hanc doctrinã non affert, nolite recipere eum in domũ, nec aue ei dixeritis. qui enim dixerit illi, Aue communicat in eius operibus malignis. Ecce prædixi vobis, vt in die domini nõ confundamini. Ex quibus patet, non esse communicandum cum excõmunicato, nec hospitalitate, nec familiari colloquio. Hoc ipsum admonet Calixtus Papa & martyr in epistola ad omnes Galliarum episcopos, dicens: Excommunicatos quoque à Sacerdotibus nullus recipiat ante vtriusq; partis iustam examinationem, nec cum eis in oratione, aut cibo, aut potu, aut osculo communicet, nec Aue eis dicat: quia quicunque in his, vel in aliis prohibitis scienter excommunicatis communicauerit, iuxta Apostolorum institutionem, & ipse similiter excommunicationi subiacebit. Hactenus Calixtus: cuius Gratianus meminit in capit. excommunicatos, 11. quæst. 3. idem ferè tradit tex. in capit. nuper. hoc tit. cap. 2. de exceptioni. quibus in locis prohibetur communio cum excommunicatis in oratione, osculo, loquutione, & cibo, ac potu. est & ad hoc ex Chrysostomo tex. in capitulo, ad mensam. 11. quæst. 3. qua in quæstione Gratianus ipse plures tradit authoritates, quibus communio cum excommunicatis prohibetur. Quibus accedit Regia lex. 34. titulo. 9. partit. 1.

2 ¶ Hinc deducitur, communionem cum excommunicatis prohibitam esse iure diuino legis Euangelicæ. id patet ex dict. capit. Matthæi. 18. & ex aliis Pauli, ac Ioannis Apostolorum locis. Hanc opinionem tenet Chosmas in Pragmat. sanctio. tit. de excommunicat. non euitand. verb. nisi. Felinus post alios in capitulo, nulli. de sent. excõ. & Theo-

& Theologi, qui nostra ætate aduersus Lutherum scripsere. Illud tamen est hac in re obseruandum, lege Euangelica prohiberi communionem cum excõmunicatis in his quæ ad diuina pertinent: in aliis autem prohiberi lege humana. Etenim in Euangelio illa communicatio prohibetur, quę verè, & propriè Christianorum est, & spiritualia respicit, & sic illa, quæ circa diuina cõtingit, authore Thoma in additionibus ad 3. partem quæst. 23. art. 3. igitur communicatio in diuinis est cum excommunicato prohibita lege Euangelica, non in aliis: sicuti adnotarunt Ioannes Maior. in. 4. dist. 18. quæst. 4. & Driedo in lib. de libert. Christiana. pagina. 137. Huc pertinent multa, quæ in præcitatis paulò ante locis frequentissimè à viris sanctitate & doctrina celebratissimis traduntur.

¶ Vnde solet à nostris in capitulo, nulli. eodem tit. disputari, possitne aliquis priuilegio Romani pontificis habere ius communicandi cũ excommunicatis. & tãdem Panormit. post alios in dicto capit. nulli. in ea est sententia, vt opinetur, non posse Romanum Pontificem sine causa alicui per priuilegium permittere quòd communicet cũ excommunicatis maiori excom-
2 municatione. idq́ asseuerat auctoritate tex. in dict. cap. nulli. & in ca. 3. §. excommunicatos. de priuilegi. quibus minimè probatur hæc assertio. Nam inibi tantùm constat, monachos, & alios vtcunq́ exemptos, & priuilegia generalia habentes, teneri ad euitandum excommunicatos, quia priuilegium generale exẽptionis à iurisdictione episcoporum, non tendit in hoc, vt non teneantur habentes hoc priuilegium vitare excommunicatos ab ipsis episcopis, & ecclesiarum prælatis. vnde non omnino probatur communis conclusio in dictis locis.

Qua ratione ipse distinguerem in hac quæstione. Etenim aut agimus de communicatione in diuinis: & opinor, non posse Papam dispensare, nec cuiquam permittere, quòd communicet cum excommunicato maiori excommunicatione. Nam licèt possit summus Pontifex ius diuinum interpretari, profectò illud non poterit quacunq́ ex causa tollere, nec per dispensationem, nec per priuilegium: sicuti iam admonuimus non semel, sed præsertim in epitome ad quartũ lib. decreta. 2. part. capitulo sexto. §. 9. numero secundo. sic sanè nec vlla ex causa dispensatio in hoc iustificabitur: licèt interpretatio possit vim, & effectum habere, maximè ex auctoritate Romani pontificis, qui tamen legem diuinam tollere non potest. capitulo, cùm inferior. de maiorit. & obedient. Et hæc quidem in hunc sensum accipienda sunt, vt ex priuilegio Romani Pontificis minimè peccati culpam effugiat, qui in diuinis cõmunicat cum excõmunicato ma-

iori excommunicatione: tametsi huius priuilegii causa immunis sit à pœna iure positiuo statuta contra cõmunicantes cũ excõmunicatis: nẽpe minori excõmunicatiõe: quæ minor excõmunicatio iure humano infligitur cõmunicantibus cum excõmunicatis: quod Felin. sensit in dicto cap. nulli. & comprobari poterit ex his, quæ nos tradidimus in Reg. Peccatum. de regulis iur. 2. parte. §. 8. nume. 9.

His accedit adnotatio glo. in cap. si inimicus. 93. dist. & in dict. capit nulli. vbi Panorm. & alii ex ea col-
3 ligunt, Romanum pontificẽ cõmunicantem cum excõmunicato, nõ incidere in excõmunicationem minorem. Etenim id non alia ratione procedit, quàm quòd excommunicatio minor, quæ cõmunicãtibus cum excõmunicatis indicitur, pœna sit iuris humani, & positiui. Nec refert ad hũc effectũ, quòd papa cõmunicauerit cũ excõmunicato in diuinis, vel in profanis, & aliis humanis colloquiis: licèt nec ipse Papa valeat à peccato excusari, si absq; iusta causa cum excommunicato vtcunq; communicauerit: quẽadmodum sensit glossa in dicto capit. nulli. Panormita. in capitulo, cùm desideres. hoc tit. & Syluest. verb. excõmunicatio. 5. vers. primũ dubium. Nam si Romanus Pontifex communicet cum excommunicato in diuinis, peccabit, quia ea communicatio est lege diuina prohibita: quòd si hæc communicatio in humanis contigerit absq; causa, quidã forsan opinabũtur, ipsum papam non peccare, ex eo, quòd legi positiuæ minimè subiiciatur. tex. l. princeps. ff. de legib. cap. proposuit. de concess. præb. l. omniũ. C. de testam. Nos contrariam sententiam veriorem esse arbitramur: quam ea ratio potissimùm adstruit, & comprobat, quòd licèt princeps summus agens contra ipsius legem, & humanam principum constitutionem nequaquam reus sit illius humanæ legis violatione: quippe qui non teneatur ipsius legis humanæ vi coactiua, vt obiter hac vtar dictione, nec ratiõe humani præcepti: tenetur tamen vi quadam directiua, & quæ principem ratione ad rectum dirigit, huma-
4 næ constitutioni, etiam à seipso latæ seipsum summittere. quod probatur in. l. digna vox. C. de legib. capi. iustum. 9. dist. Ratio siquidem naturalis dictat, principem legem illam seruare debere, quam is tulerit. capit. cùm omnes. de constitu. Qua ratione quo ad Dei iudicium princeps non est absolutus à lege, quam ipse tulerit, quo ad vim legis directiuam, quæ principem in id dirigit, quod facere tenetur: denique turpe apud principem, reipublicæ caput, est, quòd non conueniat eius communitati. idcirco probatissimum hoc esse existimarunt Diuus Thom. 1. 2. q. 96. arti. quinto, & ibi optimè Caietan. Felin. nume. 24. & Deti. nume. 14. in capit. 1. de con-

de constit. Fortuni. in.l. prima. numero.11.ff.de pactis. Ludouic. Gomeci.in reg. de infirmis resignanti. quæstione prima. columna secunda.quibus suffragatur text.in capi. iustitiæ.& in ca.vltimo.25.q.1.sunt & ad idem quàm plura testimonia, ex sacris præsertim libris. Etenim Matthęi capi.23.Christus Iesus Pharisæis improperat, quòd onera grauia aliis imponãt, ipsi verò nec digito velint ea mouere. Huc pertinet Catonis sentẽtia, Patere legem, quam tuleris. illud item quòd Plato docet de legibus dialogo.4.interim enim, inquit, paratum exitiũ illi ciuitati video, in qua nõ lex magistratibus, sed legi magistratus præsunt. salutem verò illi, vbi lex seruientibus magistratibus dominatur. idem refert Ioann. Stobæus sermone.42. Ad Romanos capit.2. diuus Paulus satis hãc conclusionẽ confirmat. Propter quod inexcusabilis es ó homo omnis, qui iudicas. In quo enim alterum iudicas, teipsum condemnas: eadem enim agis, quæ iudicas. existimas autem hoc ò homo, qui iudicas eos, qui talia agunt, & facis ea, quia tu effugies iudicium Dei? Hæc & alia ad hanc rem inibi Apostolus docet. vnde Nathã propheta, quò maiore Dauid Regem pudore suffunderet, sua ipsum de aliena persona lata sententia condemnauit. 2. Reg.ca.12. sic noster Baldus insigniter in.l.2.col.8.C.de seruit.& aqua. scribit, principem esse animal rationale, politicũ, & mortale: atq; ideo, licèt is solutus legibus sit, non tamen à dictamine rationis: quod multis in locis vt memorabile dictum commendatur, sed præ cæteris à Curtio consi.63.col.2.

¶Vnde & illa solet discuti quæstio, an teneatur Romanus Pontifex omnino semel saltem in anno confiteri propria peccata sacerdoti? quã
5 tetigere, ac tradidere glo.in capi.sanè.de offic. delega. vbi Deci. in fine: glos.in capi.nemo.9.q.3. Dominic.in.c.iustum.9.dist.Ioan.Andre. in cap.omnis vtriusq;. de pœniten. & remiss.idem & Panor.num.14. in ca.significasti.de foro comp. Feli.in dic.cap.sanè.idem in cap.1. de constit.4.Fallent.Syluest.verb. confessio.2.q.6. Theologi in.4. senten. distin.17.Martinus ab Azpilcueta in princip. de pœniten.dist.5.nu.32.& in cap.placuit.de pœnit. dist.6.nu. 15. ex quibus illa constat resolutio, summum Pontificẽ teneri ad hanc confessionem, quæ sacerdotibus secretè fit, in omnibus illis casibus, quibus ea iure diuino est instituta, & præcepta: tametsi minimè teneatur præcisè semel in anno confiteri iuxta præceptum humanæ constitutionis in dict.capi. omnis vtriusq;. Non enim tenebitur ad hanc confessionem ipse Papa quolibet anno secundum receptiorem sententiam eorũ, qui paulò antè sunt à me nominatim citati. quorũ quidem opinio in hunc sensum mihi placet, ut ratione præcepti humani,

ex eius vi cogente, non teneatur sũmus Pontifex semel in anno præcise confiteri: opinor tamen eũ omnino ad hanc teneri confessionem tẽpore statuto in dict. cap. omnis. ex vi illius Canonis directiua, ratione sanè naturali, quæ docet, principẽ legibus etiam humanis subditum esse. Nec dubitarem ipse inspecta grauitate huius rei, summum ecclesiæ præsulem mortali culpa notandum fore, si saltem semel in anno minimè propria peccata mortalia sacerdoti cõfessus fuerit. Sensit hãc opinionem Deti. in dict. cap. sa[illegible]è. ad finem. de off. deleg. cuius sanè conclusionis ratione obiter hoc in aliquot cõclusiones exponam, quo facilius lector intelligat, quid sit verè in hac quæstione respõdẽdũ.

¶ Prima cõclusio. Confessio exterior, quæ omnium peccatorũ mortalium sacerdoti secretè fit, necessaria est ad salutẽ ex Christi institutione. Hæc probatur Ioan. 20. Sicut misit me pater, & ego mitto vos. Accipite Spiritum Sanctũ: quorũ remiseritis peccata, remittentur eis: quorũ retinueritis, retenta sunt. Matthæi ca. 16. Tibi dabo claues regni cœlorum: & quodcunq; solueris super terrã, erit solutum & in cœlis. Etenim si à Christo Iesu sacerdotes acceperunt potestatẽ remittendi peccata, & ab eo sunt constituti iudices ad remittẽda peccata, consequitur lumine quidem naturali, non posse hoc iudicium exerceri per eos absq; cognitione peccatorũ. ignorabit planè sacerdos, an debeat remittere peccata, an retinere, nisi eadem ei fuerint manifesta. Item & Iacobi cap. 5. confitemini alterutrũ peccata vestra. ex quibus hæc est catholica conclusio: atq; ita definitũ extat aduersus hæreticos in concilio Constantiensi: quo loco damnantur errores VVitcleff. & in concilio Florentino sub Eugenio quarto. atque item in Tridentino, sessione sexta, capi. decimoquarto. Huiusque confessionis sacramentalis, & quæ sacerdotibus fit, meminere Origenes, Basilius, Dionysius, & alii ecclesię catholici doctores, quorum authoritates tradidere cõtra Lutherum Roffensis, artic. 8. & 9. EcKius in Enchiridio ca. 8. idem in Homilia. 41. de sacramẽto. Alfonsus à Castro de hęresibus, verbo, confessio. Albertus Pighius in controuersia. 9. capitulo, de peccatorum confessione. & libro secundo, de ecclesiasti. Hierarchia, capitulo septimo, & 8. Ioan. Arboreus libro tertio Theosophiæ, capitulo. 21. & compendium concertationum contra Lutherum, articu. 15. Concilium Coloniense titulo, de confessione. Andreas à Vega in Concilii Tridentini defensione libro decimotertio, capitulo vigesimoseptimo. eandem cõclusionem probarunt Diuus Thomas. 3. parte, quæstione. 84. articulo quinto: & quæstione. 65. articulo quarto, & alii in. 4. sentẽ. distincti. 17. Adrianus in. 4. sentẽ. in tract. de confessione, in prin-

in princi. & Martinus ab Azpilcueta in princip. de pœniten. distin. 5. Melchior à Cano in Relectione de pœnitentia, parte. 5. vt hinc planè videas in maximum incidisse errorem glo. in summa de pœnitentia, distin. quinta, quam ex nostris plerique sequuti sunt, maximè Panor. in dicto capitulo, omnis vtriusque. numero. 18. ex ea asserentes, confessionem sacramentalem, quæ sacerdotibus fit, iure humano institutam esse: quod & improbi Lutherani impudentissimè ausi sunt asseuerare: & quidam alii ex antiquis hæreticis. catholicæ ecclesiæ hostibus.

¶Cõclusio secunda. Cõfessio hęc sacramentalis ita à Christo instituta est, vt nullum ei tempus certum definierit, sed id ecclesiæ sit definitioni relictum. Patet hæc assertio: cùm ex solo iure diuino non possit percipi, pro quo tempore præceptum istud de confessione nos obliget. tunc verò obligat, cùm ecclesia definierit. Etenim dici verè non poterit, iure diuino teneri quẽ ad confessionem istam exteriorem statim cũ peccata cõmiserit mortalia, vel eorum memoria occurrerit: nõ equidẽ tenetur, sed tãtũ tẽpore iure diuino, vel humano definito: secundum Thomam, & omnes in 4. sent. dist. 17. q. 3. art. 1. q. 4. fallũtur item qui existimant, confessionem iure diuino, tantùm semel in vita faciendam esse: cùm impossibile sit semel in vita de omnibus peccatis confiteri propter obliuionem hominibus facilem: idcirco integritas confessionis plurimùm fraudaretur, cuius illud est proprium, quòd omnia peccata mortalia quis confiteatur. Hæc denique certa sunt, licèt Innocent. in dict. ca. omnis vtriusque. & Archid. in capit. ille rex. de pœnit. dist. 3. tenuerint, obligari homines ad statim confitendum.

¶Tertia conclusio. Iure diuino tenetur quis ad mortalium confessionem in periculo mortis, hæc est cõmunius omniũ Theologorũ sen
7 tẽtia in dict. 17. dist. & Adria. in tracta. de cõfessione. §. 3. Syluestri verbo, cõfessio. 1. q. 2. tex. optimus in capit. cùm infirmitas. de pœnit. & remi. qua in re oportet aduertere ad hũc effectũ, periculũ mortis tunc verè dici, quoties frequenter solet mors cõtingere, & probabili suspicione timetur: quod arbitrio viri prudẽtis cõmittẽdũ est. Nã probabilis, & iusta mortis suspicio propter periculũ admodũ frequẽs, hãc obligationẽ ex ratione iuris diuini constituit: vt Palud. in dict. dist. 17. & ibi Ioã. Maior. q. 2. explicarũt. Vrget siquidẽ eo tẽpore necessitas expurgandi animã à morbo spirituali, nè eo cõtaminata exeat à corpore in ætrenam damnationem. // eternam

¶Quarta cõclusio. Iure diuino tenetur quis mortalia peccata sacerdoti confiteri eo tempore, quo velit eucharistiæ sacramentum adsumere, nec sufficit ad hoc vera contritio cordis. Hęc constat testimonio

nio Pauli ad Corinthios.1.capit.11. Nam cũ is dixerat, Probet autem se ipsum homo, & sic de pane illo edat: subiunxit: qui enim mãducat, & bibit indignè, iudiciũ sibi manducat, & bibit. quib⁹ verbis expressit, illum indignè manducare, qui priùs nõ se probauerit, atq; discusserit. Hanc verò discussionẽ fieri debere per confessionẽ istã exteriorẽ, quę sacerdotibus fit, multis ostẽditur. & primò authoritate cõsuetudinis vniuersalis, quæ ab exordio ecclesiæ catholicę ita fieri obtinuit. Nã & hęc sufficiẽs exhibet testimoniũ, authore diuo Augustino.4.li. de Baptismo aduersus Donatistas, cap.24. si quisquã, inquit, in hac re authoritatẽ diuinam quęrat, quod vniuersa tenet ecclesia, nec Conciliis institutum, sed semper retentũ est, non nisi apostolica authoritate traditum, rectissimè traditur.

Hanc autem cõsuetudinem ab initio ecclesiæ seruatam fuisse, testis est Sozomenus lib.9. historiæ tripart. capit.35.

Item diuus Augustinus hanc cõclusionẽ probat in epistola ad Comitẽ Iulianũ de salutaribus documentis cap.33. quandò, inquit, corpus Christi accipere debem⁹, antea ad cõfessionẽ debemus recurrere: si peccata obnoxia in nobis senserimus: nè cum Iuda proditore diabolũ intra nos celantes pereamus. Hæc & alia ad hãc rẽ inibi, quæ maximè huic seruiunt disputationi.

Author itidem libri de Ecclesiasticis dogmatibus, siue is fuerit Augustinus, siue Gennadius, capit.53. quẽ mortalia, inquit, crimina post baptismũ cõmissa premũt, hortor priùs sacerdotis iudicio recõciliatũ communioni sociari, si vult nõ ad iudicium, & cõdemnationem sui eucharistiam percipere.

Cyprianus Martyr beatissimus manifestè huius sententiæ author est in sermone quinto de lapsis: vbi eucharistiæ communionẽ adsumi absq; præuia peccatorum exomologesi, & sacramentali confessione, temeritatem appellat contra domini, ac dei legem, & contra euangelii vigorem. idem Cyprianus in episto.18.&.54. tertii libri, hoc ipsũ asseuerat.

Leo deinde Papa in epistola.69. ad Theodorum episcopum Foroiuliensem, cap. multiplex. de pœnitẽ. dist.1. Mediator, inqt, dei, & hominũ hãc prępositis Ecclesię tradidit potestatẽ, vt confitentibus pœnitẽtiæ satis factionem darẽt, & eadem salubri satisfactione purgatus, ad communionem sacramentorum per ianuam reconciliationis admitterent.

Hanc præterea necessitatẽ cõfitendi peccata mortalia ad eucharistiæ sacramẽtũ percipiendũ, præmittit tex. in dic. ca. omnis vtriusq; sexus. de pœniten. dũ ex eo obligat semel in anno ad cõfitãdũ peccata, quod semel itidẽ in anno Paschæ tẽpore ad eucharistiæ sumptionẽ Catholicos obligauerit. Qua argumentatione

tione diuus Thomas vtitur in loco statim citando, tametsi certius, ac verius sit, oportere ante eucharistiam confiteri, quotiescunque illã est homo percepturus: non tamen ex illo præcepto concilii Lateranensis in dict. cap. omnis. sed ex lege diuina, siue in Pascha, siue quocunque alio tempore eucharistia sumenda sit. Nec tamen in illo ca. omnis. Innocentius tertius, etiam si limitasse videatur præceptum cõmunionis ad paschale tempus, non item præceptum confessionis ad id tempus restrinxit. igitur duo præcepta continentur separatim: præceptum quidem de semel in anno confitẽdo ad nullum certum tempus restrictum: præceptum item de adsumenda semel in anno eucharistia ad tempus certum: id est Paschale limitatum. quod explicat eleganter Melchior à Cano Salmanticẽsis in Relec. de pœnit. 5. parte, ferè ad finẽ: ex hoc deducẽs, non teneri quẽ præcisè ad cõfessionẽ istã tẽpore Paschę: imò sufficere, vt satisfaciat pręcepto de cõfessiõe, quòd qualibet anni parte cõfessus fuerit peccata propria: modò tẽpore sumẽdę eucharistię, si quod mortale crimẽ cõmiserit post cõfessionẽ, illud cõfiteat. idẽ notat Ioã. Maior. in. 4. sẽt. dist. 17. q. 2. col. penult. est sanè satis expressim in Concilio Coloniensi, titulo, de confessione: capitu. quod generalis.

Eandem opinionem, quòd iure diuino sit necessaria confessio sacramentalis eo tempore, quo sumenda est Eucharistia, tenent Hugo de S. Victore in lib. de Ecclesiast. potest. ligandi, atque soluendi. Gabriel in canone missæ, lect. 7. Thomas in 4. sent. dist. 17. q. 3. articulo primo. q. 4. & ibi Palud. Maior quęst. 2. & alii frequentissimè. glo. in capit. de homine. de celebrat. missã. Syluest. verbo, confessio. 1. q. 2. & verb. Eucharistia. 3. §. 14. Melchior Cano in dic. Relectio. 5. parte. Alfonsus à Castro de hæresib. verb. Eucharistia. 10. errore. Ambrosius Catharinus lib. 5. aduersus Caiet. cap. adnotaui. Martinus Azpilcueta in princip. de pœnit. dist. 5. ex. 3. parte. glo. num. 31. ex quibus constat, hanc sentẽtiam cõmuni omnium Theologorum suffragio, & ecclesiæ catholicæ consuetudine receptã omnino esse. quod fatetur hac de re latè disputans Ioan. à Medina in Codice de pœnitentia, tract. 2. in cap. de cõfessione præmittenda sumptioni eucharistiæ. etiam si Caiet. in. 3. parte. q. 80. artic. 4. & in summa, verb. communio. &. 1. ad Corinthios ca. 11. asseueret, non obligari quem ad cõfessionẽ sacramentalem, nisi semel in anno, etiam eo tẽpore, quo sumere vult eucharistiæ sacramentum. idẽque prius senserit Richard⁹ in. 4. sent. dist. 17. art. 3. q. 6. & tenuerint Palud. ibi q. 2. Adrian. in materia de cõfessione. q. 3. Panor. in dict. cap. de homine. non esse mortale peccatum sine cõfessione ad eucharistiam accedere, si homo aliàs contritus sit: quod

& Caie-

& Caietan. ipse contendit. quorum sententia periculosa est, atque ideo minimè tenenda, nec constituenda inter eas sententias, quæ probabiles à Theologis solent censeri: præsertim post Synodum Tridentinam, cuius extat hac de re canon vndecimus ex capit. 8. de Sacramento Eucharistiæ. in hæc verba. Si quis dixerit, solam fidem esse sufficientē præparationem ad sumendum sanctissimæ Eucharistiæ sacramentum Anathema sit. Et ne tantum sacramētum indignè, atq; ideo in mortem, & cōdemnationē sumatur: statuit, & declarat ipsa sancta Synodus illis, quos conscientia peccati mortalis grauat; quantumcunq; etiam se contritos existimēt: habita copia cōfessoris, necessariò præmittendā esse confessionem sacramentalē. Si quis autem contrarium docere, prædicare, vel pertinaciter asserere, seu publicè disputādo defendere præsumpserit: eo ipso excōicatus existat.

¶ Quinta cōclusio. Iure diuino tenetur quis ad confessionē peccatorū mortaliū ratione periculi carēdi cōfessore, quem nūc habet, non habiturus tēpore necessario. Hæc itidem est omniū consensu recepta snīa in dist. 17. 4. sent. vbi in specie Paluda. Io. Maior, & Adrian. in. d. q. 3. Angelus in summa, verb. cōfessio. 1. q. 31. Florent. 3. part. tit. 14. cap. 19. §. 3. Syluester verb. cōfessio. 1. 2. q. Melchior Cano in. d. relect. de pœnitēt. 5. parte, ferè ad finē. quo in loco doctissimè hunc in modū distinguit. quædā præcepta sunt homini, ad certū, & determinatū tempus implenda, vt de ieiunio quadragesimæ, aut vigilia alicuius festi: & eiusmodi non est necesse præuenire, etiam si existimemus, impedimentū legitimum nos habituros tēpore, quo sint implenda. Alia verò præcepta sunt sine determinatiōe temporis, quæ videlicet nos obligant, vt aliquando impleantur, saltem semel in vita: vt sunt media ad salutē necessaria: atque præcepta, quæ de hmōi feruntur, anteuertere necessum est, vt de baptismo: de pœnitentia. Imò qui nusquam in vita Eucharistiam accepit, credens futurū periculū mortis, nec habiturū se eucharistiæ copiam, præuenire debet, cū habet copiam. nam tenetur saltem semel in vita illud præceptum implere.

Hæc deniq; adduxim⁹, quò apertiùs probaremus, summū Pontificē teneri quidē sub grauissimi criminis, & peccati reatu, saltē semel in anno confiteri sacerdoti peccata mortalia: & idem dicimus de sumptione eucharistiæ in Pascha, aut tēpore iure humano alioqui definito. eamq; cōclusionē duabus rationibus adstruimus. Prior quidem à vi directiua iuris humani deducitur: sicuti superius commemorauimus. etenim fatemur summū principem nō subiici legibus humanis quo ad earū vim præcisè cogentē, aut coactiuam: attamen negamus eū eximi à legibus humanis quo ad vim directiuā: quæ procedit à lege na-

ge naturali,& eius rõne:simul & à lege humana.rõ etenim naturalis dictat, principẽ teneri ad seruandã legẽ illã, quã eius subditis indixerit. Eadẽ siquidẽ ratio, quæ iustã efficit principis legem quo ad eius cõmunitatem,planè arguit,principem teneri ad eiusdem legis obseruationẽ, & eũ dirigit ad hunc iustitiȩ tramitẽ,vt cõueniat cõmunitati,& existimet, legem sibi iustam esse, quã propriis subditis iustissimam fuisse censuit. Posterior ratio inde colligitur,quòd præceptum de annua confessione,licèt aliqua ex parte humani iuris sit, non omnino diuini, verè sit diuini iuris limitati per humanum : ita quidem vtriusq; iuris violatio vnicum peccatũ est, quoniam ambo illa præcepta vnicum actum iniungunt, & alterum est alterius determinatio. Nec me latet potuisse ecclesiam longius, aut breuius tempus confessioni sacramentali definire : id tamen lege vniuersali fieri potuit, & potest:sed semel cõstituta lege vel se ipsum, vel aliũ ab ea sine causa, & in hac specie grauissima, iustissimaque, propter vim admistam diuinæ legis, minimè licet principi summo, eius libẽter subiturus censuram, non temerè contendimus.

Prolixius profectò, quàm propositæ materiæ conueniebat, quȩstionem istam tractauimus, quod lector facillimè cõdonabit:id etenim ea ex causa fecimus, vt cõclusionẽ, quã de cõmunicatiõe in diuinis cũ ipso excõmunicato Romano Põtifici permittẽda, fortiꝰ cõprobaremꝰ.

¶Quòd si tractemus de cõmunicatione cũ excõmunicato in humanis,& tẽporalibus, ea iure humano est interdicta:atq; ideo poterit summus Põtifex ex causa eã permittere absq; vlla culpa,vel priuilegio, vel lege lata. quòd si sine causa eã permiserit, malè faciet, nec immunis erit à culpa : quanuis pœna iuris positiui aduersus cõmunicantes cnm excommunicatis statuta, remissa ex hoc censebitur : sicuti superius scripsimus:& notat Feli. in capitu. nulli. de sent. excom.

¶Sic iura Pontificia pluribus in casibus permisere communicationem cum excommunicatis : quorum mentio fit in capitulo, quoniam multos. & aliis eiusdem quæs.capitibus.11.quæs.3.capitulo cùm desideres.capitulo, si verè.de sent. excommunicatio. l. 34. titulo 9.part.1. & vbique iuris Pontificii interpretes,ac Theologi, præsertim Angelus,Syluest. & Caiet. in Summis. Horum autem canonũ causa aliquot hic breuiter attingam, quò manifestior sit eorum intellectus.

Est etenim responsum in dict.c.
8 quoniam multos. vxorem absque periculo posse communicare cum excõmunicato marito. etenim controuertitur an maritus itidem possit cum vxore excommunicata cõmunicare? & glo. inibi tenet, non posse maritum cum vxore excommunicata communicare. idem no

tant

tant Ioan. Mona. in capi. statuimus. à supra eodem. Syluest. post Goffredũ. Summam Rosellam & alios in verb. excommunicatio. 5. notab. 2. regia. l. 34. tit. 9. part. 1. ea quidem ratione quòd vir facilimè possit vxorem inducere, & compellere, vt ab excommunicatione recedat. idem tenet Hosti. in summa, hoc tit. §. & quæ sit pœna. vers. lex excusat. quorum sententia mihi nõ placet: imò contrarium iure veriorem esse censeo, vt tandem eodem iure maritus communicans excõmunicatæ vxori, immunis sit à pœna statuta contra communicantes cum excõmunicatis. quam sententiam tenuerũt veteres quidam, vt testatur Hosti. quos sequũtur Angel. in Summa, verb. excõmunicatio. 8. q. 8. Adria. in. 4. sent. in tract. de clauibus. q. 5. exceptiõe. 6. Ioan. Driedo de libert. Christ. pagina. 241. quibus suffragatur ratio à societate, & cõmunione deducta: cũ socius possit cõmunicare socium excommunicatũ. glo. in cap. 1. 41. dist. cui similis est in. c. si verè. hoc tit. in gl. penul. igitur & maritus iure societatis coniugalis poterit communicare cum vxore excommunicata: quod & Card. à Turre cremata probat in dict. cap quoniam multos. Nec oberit ratio in cõtrarium adducta. etenim ex ea opinor maritum grauiter peccare, si neglexerit is vxorẽ iure maritali corrigere, & auertère ab illa contumacia, cuius causa fuerit excõmunicata: attamen non ex hoc sequitur, priuatũ esse cõmunione, & societate vxoris excõmunicatæ, & ideo, eum in iuris pœnas incidere, si eidem communicauerit.

¶ Sic & in capitulo, Si verè. hoc titulo, extra, probatur, licitam esse communicationem cum excommunicato, ad exigendum ab ipso debitam pecuniam, aliamue rem quampiam: cùm alioqui cõmodum ex contumacia, & delicto cõsequeretur excõmunicatus ipse, qua in re illud est in controuersia, an valeat contractus cum excõmunicato factus? & licèt prohibita sit communicatio cum excommunicato maiori excommunicatione, & illicita sit, contractus
9 tamen bene valet, & vim habet etiam in vtilitatem excommunicati: nec enim in hac specie quidquam agit excommunicatus authoritate publica, nec ad spiritualia pertinens: sed tamen iure, & authoritate priuata actum omnino temporalem exequitur. quã ob rem hanc opinionem tenuerunt Innocent. & Panormit. num. 35. in capit. veritatis. de dolo & cont. idem Panormit. in capitulo, ad probandum. 2. col. & ibi Feli. de re iudicat. Doct. communiter in capitulo, Si verè. de sent. excõmunicationis. Ioã. de Selua in tract. de benef. 3. part. quæst. 4. col. 3. Alfonsus à Castro de potest. legis pœnalis, libro. 2. capitulo. vlt conclus. 2. ad finem. quibus adstipulatur tex. ad hoc celebris in cap. fœlicis. de pœnis. in. 6. §. verum. Et præ-

præterea huic opinioni nihil oberunt quæ in contrarium adduci ſolent. nam hic agimus de actibus extraiudicialibus, & qui priuata authoritate in temporalibus fiunt: imò matrimonium cõtractum ab excommunicato, & religionis profeſſio ab eo facta tenent, & valent: ſicuti & nos in Epitome in. 4. decret. tradidimus. 2. part. capitulo. 6. numero. 3.

Nec communicatio cũ excõmunicatis propter cõtractus prohibetur, imò contractus propter cõmunionis prohibitionem: quæ tamen pœnam habet à iure ſtatutam: qua ſatis eſt afficere ipſos cõmunicantes cum excommunicatis. Ea verò pœna, quòd contractus ſit nullus, nullibi in iure ſtatuta eſt, nec probatur: idcirco iſthæc opinio verior apparet: tametſi cõtrariã quidã defendere conētur, præſertim Hoſti. in dict. capitulo, veritatis. & Fortuni. in lege, Gallus. §. & quid ſi tantum. ff. de lib. & poſt. col. 21.

¶Poſtremò illud eſt adnotandũ, non adeò ſuperſtitioſè communionem cum excommunicatis interdictam eſſe, vt nõ liceat vllo pacto
10 cum illis cõmunicare. Etenim in his, quæ ad eorum correctionem, & ad ſalutem animarum pertinẽt, licitum eſt, imò pium cum illis cõmunicare: ad illos quidem inducẽdos in viam rectam, & à praua, peſſimaque contumacia auertendos, vt tandem eos ad gremium reducamus eccleſiæ, à qua propter eorum demerita ſunt eiecti. hoc permittunt leges Pontificiæ in capitulo, reſponſo. & in capitulo, cum voluntate. in princip. hoc tit. de ſent. excom. docet Gratianus in capitulo, cum excommunicato. 11. quæ. 3. ex authoritate Iſidori, cuius meminit Iuo Carnotenſis lib. 5. de ſent. excommunicatio. notat Thomas in 4. ſent. diſt. 18. quæ. 2. art. 4. diuus itẽ Auguſtinus enarrans Pſal. 54. ſic ait: Diligamus inimicos, corripiamus, caſtigemus, & excommunicemus, cum dilectione etiam à nobis ſeparemus. Videte enim quid dicat Apoſtolus, Si quis autem non obaudit verbo noſtro per Epiſtolam, hunc notate, & nolite commiſceri cum eo. Sed nè ſubrepat tibi iracũdia, & turbet oculũ tuum, non inquit, vt inimicum eum exiſtimetis, ſed corripite, vt fratrem, vt erubeſcat. à quo indixit ſeparationem, non præcidit dilectionem. Hęc Auguſtinus, cuius meminit Alfõſus à Caſtro de hæreſ. verb. excõmunicatio. ad finẽ. vnde cõſtat, non prohiberi cum excommunicatis colloquium, quod ex charitate procedit, & ad charitatẽ ordinatur: modò id ſyncerè fiat, abſq; cautela & ſimulatione: nam ſi quis alloquatur excommunicatum, ſciens nihil id colloquium ad ſalutem conducturum, ſimulatione quadam potiùs quàm animo fraternæ dilectionis, & correctionis, ſeipſum decipit, nec pœnam iure ſtatutam euadit. Quod in ſpecie notat Ioannes

Maior in.4.sent.dist.18.quæs.2.argumento.4. igitur erga excommunicatos perseuerare debet diligentia charitatis,eos inuitos castigando,& stimulando: quemadmodum & phrenetici,& lethargici nolentes ligari,nec excitari,castigantur, & stimulantur,vt excitentur, & ad sanã mentem redeant, authore Augustino in epistola ad Festum.167.

Ex. §.sequenti.

1 *Commmunicatio cum excommunicatis, etiam per epistolã aut nuntiũ prohibita est.*
2 *Episcopus non potest communicare cũ excommunicato,etiam à seipso, ante solẽnem absolutionem.*
3 *Excommunicatus iure veteri statim vitandus erat,occultus quidem,occultè:publicus verò,publicè.*
4 *Fama excommunicationis, an sufficeret ad vitandum excommunicatum.*
5 *Excommunicatio,an præsumatur in dubio lata ante appellationem.*
6 *Semel excommunicatus præsumitur in eadem excommunicatione manere,donec cõstet de absolutione.*
7 *Expenditur latè cõstitutio, ad euitenda scãdala,concilij Basiliensis.*
8 *Quis dicatur nominatim excõmunicatus?*
9 *Sententia declaratoria, an sit necessaria in notoriis?*
10 *Missarum solennia, an sint audienda à notorio fornicatore,& concubinario.*
11 *Excõmunicati ex constitutione Basiliensi nullam consequuntur vtilitatem: idcirco tenentur ipsi à communione abstinere, & alios vitare,etiam ante denuntiationem.*

§.secundus.

Adeò sanè prohibita est communio cum excommunicatis, vt nec ea licita sit verbo nec per epistolam. text. optimus, vbi hoc Docto.notant in capitulo,si aliquã
1 do. de sententia excommunicatio. glo.1.in capit. constitutionem. hoc eodem titu.& lib.vbi Doct.glo.in Clementi.vltim. & ibi præter alios Bonifaci.nume.7.eodem titu. Feli. in cap.ego.N.colum.2. de iureiur. Roma.& Iason in.l. prima. in prin. 3.colum. ff. de verborum obligat. Deci.in capit.secundo. columna.2. de exceptio. quibus adstipulatur text.in capitul.clericus.81. distin. & in capitu.vbi periculum. §.nulli.de elect. ist. lib. & in.l.1. ff. ad legem Iuliam Maiesta.quibus in locis constat paria esse quidquã tractari verbo,nuntio, & epistola. qua ratione in hac specie communi omnium sententia receptum est quòd modò expressim adnotabimus.

¶ Hinc profectò satis probatur, Episcopum non posse licitè communicare cum excommunicato,etiam ab eodem, ante formalem absolutionem ab excommunicatione. imò si communicauerit pœna minoris excommunicationis à iure ea ex causa indicta, afficitur. tex.& ibi Docto.in capitulo,cùm desideres. de sententia excommunicationis.gloss.& ibi Dominic. Francus, & alii in capitulo. Statuimus. hoc titu.& lib.Hostien. & Doct. in capitulo,

pit.nuper.eo. titu. quorum opinio cõis est.nec in hoc casu est locus cõ stitutioni in Clem.vlt.eo. titul. vbi constat, Papam communicantem, etiam ex certa scientia cum excommunicato ex hoc minimè videri eum absoluisse, nisi expressim dixerit, & voluerit, eum haberi pro absoluto. Etenim hæc posterior illius constitutionis pars in episcopo nequaquam obtinet: qui tenetur in absolutione ab excommunicatione solennē formam iuris seruare, secundum glo. communiter receptã in dict.Clem.vlt.Abb.& Feli.post alios in dict.capitulo, cùm desideres. Fortassis idem erit in episcopo, qui verè absoluit absque forma iuris, licèt malè faciat eam prætermittens: iuxta ea, quæ tradent̃ inferiùs. §.11.nume.7.

¶Quo autem tempore sit vitandus excommunicatus, plerique dubitarunt: nos verò iure veteri Pontificio hanc constituimus vnicam conclusionem. Excommunicatus vitandus est, statim quòd constat, eum esse excommunicatum. Hæc probatur ratione, & his authoritatibus, quibus apparet, excommunicatũ vitandum fore. Etenim occultè excommunicatus, modò de hac constet excommunicatione, vitandus erit, quia excommunicatus est: nec ob occultam cēsuram, desinit, aut cessat in eo excommunicatio. nam denuntiatio excommunicati minimè eum excommunicat, sed excommunicatum declarat. capit. Pastoralis.§.verum.de appellat. statim siquidem absque vlla exequutione excõmunicatio afficit eum, in quem fertur. vnde siue occulta sit, siue publica excommunicatio, tenetur qui scit, excommunicatum vitare: glos. per tex. ibi communiter
3 probata in capitulo. cũ non ab homine. de sentē. excom. quo in loco summus Pontifex hoc vtitur moderamine, vt excommunicatus occultus, & secretus, minimè vitetur publicè, sed tantùm secretò: excommunicatus autem publicus publicè etiam vitetur: imò nec secretò tenetur quis vitare excommunicatũ, quem ipse scit excommunicatum esse ex reuelatione confessionis sacramentalis, id est sibi facta in confessione sacramentali: quemadmodum notant Hostien. & Henric. in dicto capitulo, cùm non ab homine. Richard. in quarto sent. distin. 21. Domini. à Soto in relectione de ratione tegendi secretum, membro tertio, quæst. quarta, dubio tertio. & hoc ratione illius omnium maximi sigilli, quod confessioni sacramentali conuenit ad secreti obseruationem: quanuis Scotus in dict. 21. dist. contrarium teneat, scribens, confessorem teneri vitare excommunicatum, quem ex reuelatione secretissima confessionis scit in excommunicationem incidisse, adhuc coram alijs, si id fieri possit, absque confessionis reuelatione. Hoc enim falsum est: nam confessor & si scientiam istam habeat, ve-

rè ignorans est huius excommunicationis: cùm ea lata sit à lege humana exteriori, & per actum exteriorem debeat eius scientiam habere, vt vitare teneatur ipsum excommunicatum. quam ob rem nec secretò tenetur hunc excommunicatum vitare, licèt Adria. in quarto. dum tractat de confessionis sigillo in cap. circa materiam. ad finem, reprobans Scoti sententiam concedat, hunc confessorem teneri ad secretò vitandũ istũ excõmunicatũ: quod adhuc falsum esse censemus.

¶ Quid autem de excommunicato, qui nec secretus, nec public⁹ est: nam si quis sciat Petrum excommunicatum esse, ac possit eandem excõmunicationem probare duobus testibus: profectò hic non est publicus excommunicatus, nec itidem occultus: & tamen Panor. Hẽri. & Feli. in dict. capitulo, cùm nõ ab homine. rursus idem Henri. in dict. capitulo, cùm desideres. col. 2. opinantur, teneri quem vitare hũc excommunicatum: cùm is occultus excõmunicat⁹ nõ sit. Sed in hac specie contrarium notat Innocent. in capitulo, inquisitioni. de sent. excom. quem sequũtur ibi Antoni. Card. & doctor. frequentiùs existimantes, excommunicatum non esse ante denuntiationem publicè vitandũ, nisi sit notoriè excõmunicatus: in quã opinionẽ inclinant Durand. in 4. sent. dist. 18. q. 5. & ibi Paluda. q. 6. nec enim tenetur quis testes in publicum producere, vt publicè teneatur excommunicatũ vitare. sic denique magis applaudet Innocen. sententia contra Panor. & alios, qui de publicè vitando excommunicato tractauere: nam de secreta, & occulta euitatione dubium non est: cùm secretè vitandus sit etiam occultus excommunicatus: sicuti constat in dicto capitu. cùm non ab homine.

¶ Illud verò non est prætermittendum, ad hunc effectum, vt excõmunicatus publicè vitandus sit ante denuntiationẽ, sufficere famã publicam ipsius excommunicationis: quod probatur in dict. cap. cùm desideres. 2. eius parte. Nec videri debet hoc cuiquam mirum esse: siquidem hoc non est ex sola fama publica ita constituendum, sed tũc demum, cùm propter famam fuerit indicta compurgatio, quam subire is noluerit, vel in ea defecerit: vt ex eodem capitulo, cùm desideres. apertissimè colligitur. secundũ Innocent. Ioan. Andre. Card. & Ancha. inibi: Domi. in cap. 1. §. vlt. col. pe. de homicid. in. 6. is etenim qui deficit in compurgatione, aut eam subire sibi iure indictam recusat, præsumptione quidem admodum vrgenti cõuincitur. glo. communiter recepta in cap. insinuatũ. de Simonia. & in capitulo, inter. de purgat. canoni. sed Panormit. & Henric. in dict. cap. cùm desideres. Roma. cons. 237. col. vlt. Bald. in. c. 1. in principi. hic finitur lex: & consue. regni incipiũt. existimãt, solam famam

famam publicam ſufficere ad euitandum excōmunicatum. Hic etenim agimus de animarum ſalute, atque ideo fama ſufficiens teſtimonium eſt, vt interim vitemus eum, qui ex ea cenſetur excommunicatus: quod apertiſsimè probatur in dict.capitul. cùm deſideres.2. part: quo in loco ſummus Pontifex ſimpliciter ſtatuit, excommunicatum vitādum eſſe propter ſolam famā, donec ſeipſum compurgauerit. Vides igitur lector optime ſolam famam ſufficere, vt excommunicatus euitetur, nec ad hanc euitationem, compurgationis defectum expectandum fore. idem conſtat in capit.illud. de clerico excō. miniſtr. Etenim in eo reſponſo conſulitur excommunicato, quòd propter ſolam famam publicam excommunicationis, abſtineat à diuinis. in dubiis ſiquidem, vbi de periculo animæ agitur, adhuc in exteriori iudicio certior via eſt eligenda. gloſſ. in capitulo.1.de ſcruti.& in cap. iuuenis. de ſponſalib. qua ratione fama publica ſufficit, vt excommunicatus vitetur: ſicuti notant Abb. Rauenna, & alii in dict.cap.illud. quē text. ad hoc dixit ſingular. Areti. in capitulo.inquiſitionis.§.vlti. de accuſat.notat Gonſalus à Villadiego in tract.de irregularit.capit.2.col.2. qui tamen exigit, famam iſtam aliquo adminiculo coadiuuari. Cui adſtipulatur deciſio text.in capi. cū tu.de teſtib.vbi probatur, in dubio præſumi quempiam nulla eſſe affectum excommunicatione. Sed tamen illa reſponſio ſpecialem rationem habet, nempe cùm vtrinque adductis teſtibus, & probationibus, dubium conſtituitur, an excōmunicatio lata fuerit poſt appellationem, vel ante eam. is etenim qui allegauit, excommunicationem latam fuiſſe poſt appellationem, vt ea nulla iudicetur, id legitimè probauit per teſtes hoc ipſum apertiſsimè teſtificantes. hæc verò probatio non cōfunditur per probationem alterius, qua teſtes aſſeuerant, excōmunicationem latam fuiſſe ante appellationē: cū potuerit verè excommunicatio, de qua hi teſtes intelligūt, ferri ante appellationē ſecundò repetitā, & interpoſitā, nō tamē ante omnē appellationē eā latā fuiſſe cōſtat: quod neceſſariū eſt. præſumitur ſanè potiùs ſæpiùs appellatum,
5 quàm ſæpè latā fuiſſe excōmunicationē: cū ex natura rei appareat frequētiſsimè, appellationē repeti: nō ita excōmunicationē: quæ ſentētia grauis eſt, atq; ideo maturo cōſilio ferēda. vnde cōſtat ratio tex.in dict. capit.cùm tu. quemadmodū ibi explicant Panormi. Felin. & alii. Iaſon in lege.2.C.de bono.poſſ. ſecundū tabul. miſſam equidē facio rationē illā, quæ ſolet huic aptari reſponſo: ſcilicet, ad vitandū periuriū in teſtibus, Romanum Pontificem in.d.c. cū tu. præſumpſiſſe, appellationē ſæpè propoſitā fuiſſe: quod Doct. notant in dicta lege.2. & aliquot ex Canoniſtis in dicto capitulo. cùm

tu. post glos. ibi. Andr. Alciat. in tra cta. de præsumpt. reg. 3. præsumpt. 16. num. 3. quia isthæc ratio sufficiẽs non est, & ideo communiter refellitur, vt scribit Feli. in dict. cap. cùm tu. colũ. penult. nam in ea Decretali Romanus Pontifex pronuntiat sententiam excommunicatiõis esse nullam, quia lata post appellationem: nec tractat de periurio testium excusando, sed potiùs de præsumenda iustitia ipsius actus: licèt eadem vtatur præsumptione ad hoc nè testes reatu periurii notentur.

Hinc sanè expendi poterit adnotatio glo. celebratissimæ in cap. venerabilibus. §. vlt. hoc eod. tit. & libro: quæ authoritate illius text. respõdit, in dubio quoties agitur, an excommunicatio præcesserit appellationẽ, vel eam sequuta fuerit, præsumendum fore, ipsam excommunicationem præcessisse. quam equidem gl. laudãt mirum in modum Doct. ibidem. Antoni. Areti. & Fe. col. 3. in ca. cùm tu. de testi. idem Feli. in cap. Apostolicæ. num. 18. de exceptioni. Feli. rursus in cap. auditis. de præscript. num. 33. idem in capit. nouit. de iudic. col. 2. Deti. in capit. in præsentia. colũ. 5. num. 13. de probat. Anto. & Imola in capit. Super eo. in. 2. de appellat. vbi Deti. col. 1. asserit, hanc opinionem cõmunem esse: quæ verior est: licèt Deti. post Bald. ibi contrariam existimet, iure probabiliorem esse. præsertim communis sentẽtia ex eo procedit, quia satis strictam habet eius praxim, si tres casus & species consideremus:

Primus enim casus cõstituitur in animę iudicio quo ad hunc effectũ vt abstineat quis à diuinis officiis: & tunc præsumendum est, excommunicationem præcessisse, & appellationem post eam sequutam fuisse. ita sanè in hac specie admonet, & probat Card. in Clementi. 1. quæstione. 15. de sepultu. Deti. item in dict. cap. super eo. cùm sit in dubio tutior via eligenda: sicuti paulò antè tradidimus.

Secundus casus est, cùm appellatio ipsa ad excommunicationem refertur: quia interponitur ab ea: & in hoc casu vera est cõis opinio, vt pręsumamus, excommunicationẽ præcessisse: secundum Bal. in. l. ampliorem. §. vlti. C. de appellat.

Tertia species exponitur in hunc quidem modum, vt quicunque allegauerit vel excommunicationẽ, vel appellationem præcessisse, is teneatur id probare, nec vlla possit vti præsumptiõe. l. ei qui. ff. de probat. l. actor. C. eodem titu. nam qui fundamentum intentionis propriè assumit à tempore, probare tenetur ipsum tempus. l. vlt. & ibi Baldus. C. an seruus ex suo fact. Barto. & Alexã. in. l. non solùm. §. sed vt probari. ff. de noui oper. nuntiat. idcirco in hac quæstione communis sententia in hunc sensum est accipienda: vt explicant Rota Antiqua. 317. Deti. in dict. capitulo. super eo. col. 1. & 2. præmittuntque idem Panor. & alii in dict. capitul. cùm tu.

quòd

quòd si hæc vera sunt, tunc demũ præsumptioni, de qua opinio communis agit, locus erit, cùm pares sint super hac re probationes de eadem quidem excommunicatione, & itidem de eadem certaq; appellatione: præter responsum & interpretationem Romani Pontificis in dict.capitulo,cùm tu.in quo Canonici allegantes, excommunicationem post appellationem latam fuisse,satis hoc probasse videntur per testes idoneos, licèt è contrario probatum fuerit, appellationem propositam fuisse post excommunicationem. Quibus illud addere non prætermittemus, quòd excommunicatio lata ante appellationem, valet,& ligat,nec reuocatur attentatorum remedio, etiam si lata sit intra terminum datum ad appellãdum. glo.verb.appellatum.in capitu. venerabilibus.§.porrò.ist. titul. cuius opinionem contra Ioan. Mona. fatẽtur communem esse Domini. & Franc. ibi. & eam sequitur Felin. in capitulo. quo ad consultationem. de re iudi.nume.26. quod est maximè obseruãdũ ad limitationẽ text. in capitul. non solùm. de appellat. ist.lib. quia excõmunicatio vel statim tenet,vel est nulla: nec pendet ab appellatione proponenda,si simpliciter lata fuerit.

Hæc profectò hoc in loco ea ratione tradidim⁹,vt cõstet, quo ad euitationem excommunicati sufficere famam publicam absq; alio quidẽ adminiculo: quod in dicto capitu. cùm desideres. & in dict. capitulo: illud.satis probatur: & id magis cõmuni sententia receptum est. non enim agitur de graui præiudicio. Quòd si ageretur de puniendis his, qui excommunicatum non vitauerint,aut de pœna ipsius excommunicati,qui se immiscuit diuinis,dubio procul non sufficeret excommunicationis probatio per publicam famam.text. optimus in dicto capitulo.illud. notant Feli. in capit. cùm cõtingat.col.3. de rescript. idẽ in dict.cap.cùm desideres.col.1. & in dict.capitul.cùm tu.col.vlt. Antoni.in cap.veniens.colũ.vlti.de testib.in.1.Deti.in cap.1. de appellat. colũ.penul. text.ad idem singul. in capi.1. de exceptio.ist.lib.cuius statim in.§. sequenti mentionem agemus.hi ergo authores, qui voluerunt,famam solam, etsi publica sit, non sufficere ad probandam excõmunicationem, admittẽdi nõ sunt quo ad effectum vitandi excõmunicatũ, quæ quidẽ vitatio modicũ infert præiudicium, & præterea in dubio cautior est. eorũ verò sententia vera erit,si tractetur de pœna inferenda his,qui cõmunicarũt cũ excõmunicato,vel ipsimet excommunicato, qui se diuinis officiis minimè abstinuerit, aut tandem de alio graui prçiudicio. quod ex præmissis constat. Idcirco cùm interdictum ecclesiasticum maximum inferat præiudicium populo Christiano:non erit id obseruandũ propter solam famam,nisi aliis coadiu-

uetur adminiculis. quod probatur in cap. 1. de postulat. prælat. vbi hoc ipsum notat Deti. nu. 27. licèt Abb. & Barba. ibi simpliciter plurimum tribuentes famæ, contrarium voluerint.

¶ Verùm si constiterit, semel quem excõmunicatũ fuisse, præsumendũ
6 est, eum adhuc in eadem esse excõicatione, donec appareat, eum absolutũ esse: etenim ex eo, quòd allegatur Petrum excõmunicatum nunc esse, & probetur excommunicatũ fuisse, præsumitur adhuc in eadem manere excommunicatione. capi. sicut nobis. & ibi Abb. de sent. excõmũ. glo. insignis in capi. proposuit. de cleri. excomm. minist. vbi Abb. & Doct. eam communi consensu sequuntur: notat Rota in antiquis 238. Ancha. cons. 64. Feli. in capi. scribam. nu. 3. de præsumptio. Euerardus loco à tempore ad tempus. ca. 42. Andre. Alciat. de præsumptio. reg. 2. præsumpt. 6. qui tamen hanc opinionem intelligit in excõmunicatione lata simpliciter. Nam si ea conditionalis sit, non obtinet hæc præsumptio: potuit enim qui excõmunicatur pendente conditione satisfecisse. quod ita tenuerunt Innocent. in capitu. super his. de accusat. Abb. in dict. cap. proposuit. & Rota in nouis. 444. imò & præter istũ casum, etiam si excommunicatio non sit conditionalis, sed simplex, nihilominus quo ad communicantes cum eo præsumitur absolutus, si communi opinione existimatur iam absolutus, & liber ab excommunicatione. itẽ vbi esset elapsum à tempore excommunicationis aliquod tempus ita longum, vt attenta qualitate personæ, præsumendũ arbitrio boni viri sit, eum iam absolutum fuisse, & ad gremium ecclesiæ rediisse: secundum Abb. & Doct. in dicto capit. proposuit. vnde inspecta integritate illius, qui olim fuerit excommunicatus, eiusque propriꝫ spiritualis salutis cura, & solicitudine, liceret cum eo communicare absque vllo criminis, & pœnæ periculo: vt expresse docent Henricus in dict. capi. cùm desideres. & Syluest. verb. excommunicatio. 5. dubio. 17.

¶ Has autem veterum concertationes in ea quæstione, quando sit excommunicatus vitandus, dirimere cupiens synodus Basiliensis, in hunc sanè modum statuit sessione. 20. vndecimo Calendas Februarii anno Domini. M. quadringentesimo tricesimoquinto.

Ad vitandum scandala, & multa
7 pericula, subueniendumq; consciẽtiis timoratis, statuit etiam, quòd nemo deinceps à cõmunione alicuius in sacramentorum administratione, vel receptione, aut aliis quibuscunq; diuinis, vel extra, prætextu cuiuscunq; sententiæ, aut censuræ ecclesiasticæ, seu suspensiõis, aut prohibitionis ab homine, vel à iure generaliter promulgatæ, teneatur abstinere, vel aliquem vitare, aut interdictum ecclesiasticum obseruare, nisi

re, nisi sententia, prohibitio, suspensio, vel censura huiusmodi fuerit in vel contra personam, collegium, vniuersitatem, ecclesiam, aut locũ certum, aut certam, à iudice publicata, vel denuntiata specialiter, & expresse, aut si aliquam ita notoriè excommunicationis sententiã constiterit incidisse, quòd nulla possit tergiuersatione celari, aut aliquo modo iuris suffragio excusari. Nã à cõmunione illius abstineri vult iuxta canonicas sanctiones. Per hoc tamen huiusmodi excommunicatos, suspensos, interdictos, seu prohibitos, non intendit in aliquo releuare, nec eis quomodolibet suffragari. Hactenus synodus Basiliẽsis ante eius dissolutionem, vt author est Florent. 3. part. tit. 25. capit. tertio. huiusq; decreti iuxta hanc sententiam meminere pragmatica sanctio Gallicana, titu. de non vitandis excommuni. in princip. Panormita. in Clemen. 2. de senten. excõmuni. Nicolaus in supplemento Pisanellę verb. clericus. 3. in fine. eandem literam agnoscere videtur Felin. in cap. ad probandum. col. penult. de re iudicat.

Quidam verò ex concilio Cõstantiensi eandem constitutionem referunt paululũ mutata litera quo ad eius secundam partem, ita quidem exceptionẽ à regula priori exponentis: saluo si quem pro sacrilega manuũ iniectione in clericum sententiam latam à canone adeò notoriè constiterit incidisse, quod factum non possit aliqua tergiuersatione celari, nec aliquo iuris suffragio excusari. Hæc sanè est sententia præcitatę constitutionis: quemadmodũ eã retulere Florẽti. in dict. cap. 3. & idẽ in tract. de censuris. cap. 83. Feli. in cap. cùm nõ ab homine. de sent. excom. idem in cap. Rodulphus. de rescriptis. col. penult. Syluest. verb. excommunicatio. 5. q. tertia. Ioan. Driedo de libert. Christ. pagina. 88. Maior. in. 4. sent. dist. 18. q. 3. Caiet. in summa, verb. excommunicatio minor. & in secũda secundę, questione. 11. articu. vlti. Deti. in capitulo 2. de exceptionib. col. 1. Adria. in. 4. sent. tract. de confessione. q. 9. rursus in tract. de eucharistia. q. vlt. in cap. oritur quæstio. idẽ Adrian. in materia de clauibus. q. 3. quo in loco etiam meminit Basiliẽsis decreti secundum eam lectionẽ, quã nos adduximus. Ex quibus satis apparet maximũ discrimẽ inter has prædictæ constitutionis literæ diuersas lectiones. Etenim ex Constantiensi apertissimè probatur, non omnẽ notoriè excõmunicatum ante denũtiationẽ vitandũ fore, sed eũ tantũ, qui ex causa iniectionis manuũ in clericũ omninò notoriè sit excõmunicatus. At ex Basiliensi cõcilio constat, quemlibet omninò notoriè excõmunicatum ante denuntiationem vitandum esse. Tandem Feli. in dict. cap. Rodulphus. col. vlt. dubius est hac in re ea quidem ex causa, quòd non legerat, nec viderat acta concilii Basiliensis:

sis: & tamen in hanc inclinat senten-tiam, vt existimet, concilii Basiliensis literam, vt posteriorem obseruandam esse, quod & Sylue. apertius fatetur. eandem concilii Basiliensis cõstitutionẽ refert Martinus Azpilcueta in ca. i. §. laboret. de pœnit. dist. 5. num. 10. etiam si meminerit alterius literæ, quæ citatur ex Constantiẽsi synodo. ego verò & si sæpissimè perlegerim acta, & Canones concilii Cõstantiensis, nusquam tamẽ hanc constitutionem potui reperire: atq; ideo opinor fuisse à Martino Quinto tẽpore eiusdẽ cõcilii conditã absq; ipsius concilii Decreto. Deinde video apud acta concilii Basiliensis legi, & contineri eandem constitutionẽ iuxta sensum, & lectionẽ paulò antè notatã: cui standũ esse cẽserem dubio procul, nisi à tot authoribus iuxta sensum alterũ hæc ipsa constitutio foret sæpissimè citata: & nihilominus minimè auderẽ à Basiliensi cõstitutione discedere: dũ ea posterior sit, & quæ in illa synodo, & Cõstãtiensi acta fuerunt circa damnationẽ quorundã articulorũ hæreticorum, & causas beneficiales, ac censuras, approbata fuerint Apostolica authoritate. sicuti apparet ex Bullis Martini quinti, & Nicolai quinti Romanorũ Pontificum: quæ quidem approbationes in ipso conciliorum codice continentur.

Ex omnibus his deducitur per hanc constitutionẽ, vtcunq; ea legatur, tolli, & corrigi distinctionẽ tex. in ca. cũ non ab homine. de sent. excom. quo expressim probatur, excõmunicatũ publicũ, publicè vitãdum: excõmunicatũ verò occultũ, occultè, & secretè. Etenim etiã secretò vitandus non est excõmunicatus occultus, & secretus. quod in dict. cõstitutione, ad sedandas proborũ virorum conscientias statutum est.

Secũdò deducitur ab eodẽ decreto, nõ esse vitãdũ ante denũtiationẽ excõmunicatũ, cuius excõmunicatio duobus etiã testibus probari possit, nec publicè, nec priuatim. atq; ita probatur opinio Innocentii, cuius paulò antè mẽtionẽ fecimus §. isto. vers. quid autẽ de excõmunicato. Nã nõn tenemur vitare excõmunicatũ ante denũtiationẽ, etiã si probare duob⁹ testibus possim⁹ excõmunicationẽ. Atq; ideo tollit opinio cõtraria Panor. Henrici, & Felini in dict. capit. cùm desideres.

Tertiò hinc constat non sufficere famam publicam, vt teneamur vitare excommunicatos ante denũtiationem: non enim tenemur eos vitare, quamuis adsit fama publica excommunicationis. Idcirco tollitur responsio tex. in dict. capi. cùm desideres. 2. eius parte, de qua modò disputauimus.

Quartò ex eadem constitutione ipse infero, non esse vitãdum excõmunicatum ante denuntiationem, etiam si is speciatim, & nominatim sit excommunicatus, & mihi de ea excõmunicatione constiterit. hoc probatur: quia eadem constitutio

Basiliensis concilii exigit denuntia
tionē excōmunicationis, etiā si cer
ta sit excommunicatio. & præterea
vsus, atq; communis interpretatio
Christiani orbis in hūc sensum ac-
cepit prædictā constitutionē: idcir
cò idē erit dicendū in eo, qui nomi
natim fuerit excōmunicatus, vt is
necessariò vitand⁹ minimè sit, nisi
post denuntiationē. quod expres-
sim notat Chosmas in pragmati.
sanctione Gallicana, tit. de excōmu
nicatis non vitand. verbo. generali
ter. cui subscribit egregius doctor
Martinus Azpilcueta in dict. §. la-
boret. num. 22. tametsi Adrian. in. 4.
sent. tracta. de sacramento euchari-
stiæ. ca. viso de impedimētis. vers.
quantum ad tertium. & in tracta.
de confessione, dubio. 9. teneat con
trarium: existimās excommunica
tum nominatim, & specialiter, vi-
tandum esse ab eo qui scientiam ex
communicationis habuerit, iuxta
distinctionē text. in dict. ca. cū non
ab homine. Etiam ante denuntia-
tionem. Cuius opinionis ea est ra-
tio, quod constitutio Basiliensis cō
cilii tantum restringat vetera iura
quo ad excōmunicatum generali-
ter, nec quidquam mutauerit quò
ad nominatim, & speciali excōmu
nicatione affectum. Et quia fortas-
sis quibusdan hæc Adriani senten
tia placebit, oportet exponere, quis
dicatur nominatim excōmunica-
tus. Nam & Ioan. à Medina in Co-
dice de pœnitent. tract. 2. cap. de cō
fessione confessori excommunica-
to facta, idem quod Adria. tenet:
licèt suspicetur, contrariam senten-
tiam consuetudine receptam esse.
Et Bernard. in cap. à nobis. in. 1. de
sent. excō. asserit, eum dici nomina
8 tim excōmunicatū, qui fecerit ali-
quid cōtra canonem ita excōmuni
cationē decernentē: Quisquis hoc
fecerit sit excōmunicat⁹. Etenim si
constiterit, Petrum actū hūc pro-
hibitum fecisse, erit nominatim ex
cōmunicatus. quę quidem conclu
sio nec vera est, nec probat in locis
per glo. adductis. atq; ideo frequē-
tiori doctorū suffragio improbat.
est ergo, & dicitur ille nominatim
excōmunicatus, qui hac notatur cē
sura expresso nomine proprio: aut
aliquot appositis signis, quæ certè,
& absq; vllo dubio eum, qui excō
municatur significent, & demon-
strēt. tex. optimus in. l. nominatim,
ff. de cond. & demonst. l. prima, &
2. ff. de lib. & posth. §. nominatim.
Inst. de exhæred. lib. ex quibus hāc
opinionem adnotarunt glo. in ca-
pitulo, cùm & plantare. §. excom-
municatos. de priuileg. & in capit.
constitutionem. hoc tit. & lib. glo.
in cle. 1. verb. nominatim. de vit. &
honest. cleri. quas Doct. communi
consensu probant, & sequūtur ibi-
bi. & Panor. in cap. in Lateranensi.
de præb. Card. in dict. Cle. 1. 7. quæ.
idem in Cle. de sepult. Areti. post
alios in. l. 1. & Soci. in. l. 2. ff. de lib.
& posth. Chosmas in prag. sanctio
ne tit. de excommunicatis non vi-
tand. verbo, expressè. quorum sen-

tentia ea ratione constat quantum ad hunc tractatum, quē modò explicamus, quia tantùm hic requiritur, quòd nominatim fiat excommunicatio, ad certitudinem illius, qui excommunicatur. Quòd si ad substantiam, & formam exigatur nominatim aliquid fieri, an sufficiat, signa aliquot adscribi omisso nomine proprio, quæ certum constituant eum, in quem actus dirigitur, tradunt Iason, Areti. & Soci. in dicta lege prima. & secūda, post alios. ff. de liber. & posth. Abb. in dicto capitulo, in Lateranensi. Tiraquellus, in lege, si vnquam. C. de reuo. donat. verbo, reuertatur. numero. 234.

Quintò perpensa litera Concilii Basiliensis colligitur, notoriè excōmunicatum ita, vt nulla posit tergiuersatione celari, aut excusari, vitandum omnino esse. quod manifestè probatur in eadem constitutione, qua quidem partim sustinetur quod veteri iure statutū est in dicto capit. cùm non ab homine. siquidem ex eo etiam ante denuntiationem vitandus est secretò, & publicè is, qui publicè, & notoriè fit excommunicatus. Etenim iure cōcilii Basiliensis ea conclusio obtinebit, cùm ita notoria fuerit excōmunicatio, quòd nulla posit excusatio suffragari. Huic interpretationi conuenit quod Feli. tradit in dicto cap. Rodulphus. de rescript. nu 9 me. 37. post Panormit. in capi. cùm nō ab homine. de iudic. col. 12. versi, sed certè subtiliter, & Domini. in cap. cùm secundum leges. de hæret. in. 6. nempe, nullam sententiam declarationis requiri, aut necessariā fore, vbi quid notoriū ita sit, quòd nullam excusationem habeat, nec posit vlla tergiuersatione celari: licèt alioqui declaratio necessaria sit vbicunque pœna aliqua, etiam ipso iure pro aliquo crimine infligitur. capitulo, cùm secundum leges. de hæret. ist. lib. lege, eius qui delatorem. vbi Bartolus. ff. de iure fisci. Ancharran⁹ in Clement. 1. notab. 6. de pœnis. Guilielm. à Monte Lauduno in cap. vnico, supra, de vita, & hon. cleri. Feli. in cap. 2. col. 1. & 2. de spons. Abb. in cons. 68. lib. 2. Francus in cap. vlti. col. penul. de confess. in. 6. his etenim in locis frequentissimo omnino consensu receptum est, regulariter sententiam in pœnis ipso etiam iure statutis requiri. quæ declarationem inducat, & tamen eam nō esse necessariam, vbi crimen ita notorium sit, quòd nulla posit obtegi, aut celari tergiuersatione, adnotarunt Panormit, Domi. & alii modò expressim citati. & idem Panor. in capitu. cùm Vintoniensis. de electione. col. vlt. Sed hæc consideratio non omnino congruit huic materiæ: siquidem ante cōcilium Basiliense ad euitationem publicam excommunicati, satis erat sufficiens ipsa publica excommunicatio, licèt non foret ita notoria, quòd nulla tergiuersatione celari posset: & ad occultam, sufficeret

sufficeret item occulta excommunicationis scientia: sicuti probatur in dict.capitul. cùm non ab homine.de sent.excom. nec oberit tex.in ca.peruenit.in.1.de appellat.vbi denuntiatio necessaria videtur aduersus notorium percussorem clerici. quia inibi tantùm agitur de ea quęstione,an non obstante appellatione sit declarandus,& denũtiandus notorius percussor clerici:& respõsum est à Romano Pontifice,quòd non obstante appellatione, quæ in ea specie friuola est, iudex procedat ad declarationem, & denuntiationẽ notorii percussoris clerici. quin & præter ista opinio Panormitani. & Felin. tunc vera erit, cùm iudex exequutionis, sit etiam iudex competens ad cognitionem ipsius causæ:tunc etenim non erit necessaria sententia declarationis, si ita notorium sit crimen, quòd nulla valeat excusari ratione: sed poterit exequutio fieri absq; declaratione: at si iudex, qui exequuturus pœnam est, non sit iudex competens causæ cognitionis, profectò etiam in notoriis omnino, erit necessaria declaratio illius iudicis,qui de re principali iure cognoscere poterat: quòd notant Domini.in consil.136. colum. vlti.& Alberti. in rub. de hæreti.q. 13.numero.43. &.46. ipse verò adhuc indistinctè potiùs admitterẽ eam opinionem, quæ declarationẽ requirit ad exequutionem pœnæ,etiam ipso iure impositæ, etiam si notorium crimen sit, & itidem eius author: quòd praxis recepisse videtur: & plurimum probat text. in dict.capit.peruenit. & in capi.inter dilectos.de excess.prælat. atque ita aduersus Felin. & alios tenent Hippo.in rub.C.de probationi. numero.226.Caieta.2.2.quæstione.12. articulo secundo. & Syluest. verb. Assasinus. in fine. quibus addi poterit,etiam ante declarationem posse conferri beneficium ecclesiasticum tanquã ipso iure iam vacans: licèt non possit possessio auferri ab ipso possidente, donec lata sit sentẽtia declaratoria, secundum Francis. de Ripa in capitu.sæpè.de restitutione spolia.colum.penulti. cuius sententia erit obseruanda ad interpretationem tex.in capit.primo. de homicid.ist.libro.

Superest igitur,quo ad excommunicati euitationem,nouam esse constitutionem istam concilii Basiliensis ad exceptionem notorii excommunicati,in hocequidem sensu, si præmittamus Martinum quintum iam olim tempore Constantiensis synodi, tantùm excepisse notoriũ clerici percussorem: quòd si vetera iuxtà obseruanda forent, maximè his conueniens est simplex,ac generalis exceptio notoriè excommunicati:tametsi ea non admodum conueniat fini,in quem ista constitutio dirigitur: nempe ad vitanda scandala,& sedandas proborum virorum conscientias. idcirco magis recepta est in Christiano orbe Martini quinti, & Cõstãtiẽsis cõstitutio. illud

legendum iuxta et non iuxta

illud verò est adnotandum, etiã cõstitutionem Basiliensis concilii in exceptione notoriè excõmunicati, maximè differre à veteri iure. Nam secundum vetera iura satis erat, aliquem esse notoriè excommunicatum eo modo, quo aliquid dicitur notorium iuris: scilicet per confessionem, per sententiam, & similia argumenta. capi. vestra. de cohabit. cleri. & muli. At iuxta constitutionem Basiliensem est necessarium, quòd sit notorius excõmunicatus per operis euidentiam, ita vt nulla possit tergiuersatione celari: quod explicat Chosmas in prag. sanctio. titu. de excõmu. non vitand. verb. suspensionis.

Sextò ex eisdem cõstitutionibus poterit tolli anxia quædã quæstio,
10 quæ plerosq; torquet. Etenim iure cautum est, non esse audienda missarum solennia, cùm ea celebrantur à presbyteris notoriè fornicariis, & concubinam habẽtibus, c. nullus. c. præter. 32. dist. vbi doct. c. vlti. & c. vestra. de cohab. cleri. & mulier. gl. in. c. de hominc. de celeb. missa. Henric. in. c. si celebrat. col. 5. de cleri. excom. ministr. Theologi in. 4. sentẽ. distin. 13. vbi Gabriel. q. 1. dubio. 4. Card. à Turre Cremata in. d. c. nullus. nec item sacramentum pœnitẽtiæ accipere ab eisdem per cõfessionem sacramentalem. Hoc siquidẽ verum est iuxta prædictarum constitutionum decisionem: tunc demum, quando hic notoriè fornicarius fuerit denũtiatus, vel in aliquo casu excepto in dictis Martini quinti, & Concilii Basiliensis Canonibus: quorum paulò antè mentionẽ fecimus. ex quibus ita hanc controuersiam definiendam esse censent Chosmas in dict. verb. suspensionis. Florent. 2. parte. titu. 9. capit. 10. §. vltimo. Ioan. Maior in. 4. sent. distinct. 9. dubio vltim. Syluest. verb. Missa. in. 2. quæstione. 3. Adrian. in 4. sentent. tract. de eucharistia. quæstione penulti. & in tracta. de confessione, quæstione. 9. Martinus ab Azpilcueta in cap. 1. §. laboret. 2. colum. de pœniten. dist. 6.

¶Postremò non est prætermittendum quod in eadem constitutione Basiliensis concilii parte vltima est statutum: nempe per eã decisionem nullũ ius ipsis excõicatis tribui, nec concedi: imò ipsi iuxta veteres Ca-
11 nonicas sanctiones, etiam ante denuntiationem tenentur abstinere ab his, quæ excõicatis sunt interdicta eodem modo, quo ante eandẽ constitutionem tenebantur. iure autem Pontificio excommunicati, etiam ante denuntiationem, regulariter abstinere debent à communione fidelium, quæ & aliis cum eisdẽ excõmunicatis est interdicta. Nam & grauius peccatum est excõmunicato, si alios non vitauerit, quàm aliis, si eum nõ fugerint, & ab eius communione abstinuerint. Magis etenim obligatur excõicatus ad vitandum alios, quàm alii ad vitandum illum. ipse siquidem excõicatus propter proprium delictũ, & in

pœnã illius obligatur ad vitandum alios.alii verò non in pœnã sui delicti, sed in pœnam ipsius excõicati tenentur vitare illũ. vnde sequitur, quòd magis peccat excõicatus cõicando aliis,quàm alii cõicando illi. tex.optimus in.c.illud. de cleri. excõ.ministr.gl.celebris.in c. quoniã. 11.q.3.quæ asserit,excõicatum communicando personis sibi subiectis mortaliter peccare,licèt illæ cõicando ipsi non peccẽt. Est tñ illius gl. conclusio in eum accipienda sensum, quẽ superius exposuimus in §.præceden.nu.8.scilicet, maritum non posse nec patrem cõicare vxori,aut filio excõicatis:quanuis hi absque vllo crimine cõmunicare valeant marito, & parenti excõicatis. Nec gl.vsquam sensit,grauiùs peccare parentem excõmunicatum cõmunicando filiis non excõmunicatis,quàm ipsi filii,si liberi ab hac cẽsura parenti excõmunicato cõicauerint,qui tamen in hoc nullam culpam ex communione cõtraxere.rursus in.d.c.illud. Papa tantùm scribit, multò magis periculosum existere excommunicato non vitare, quàm non vitari: quia non vitare, cùm in eo sit, excõmunicatus sine delicto non potest: sed cùm ex aliis pendeat,sine suo delicto poterit nõ vitari. quibus sanè verbis constat, excommunicatum delinquere,si ipse minimè abstinuerit à fidelium communione: cùm in hoc dignus culpa sit:at si ab aliis non vitetur, nullo posse notari crimine: siquidẽ absque eius culpa poterit ab aliis non vitari.Ex his verò minimè colligitur, grauiùs peccare excommunicatũ,si alios non vitauerit, quàm alii,si eum non fugerint. Hæc obiter adnotauimus,existimantes nihilominus,excommunicatum regulariter peccare,si se communioni fidelium, qua interdictus est, etiam ante denuntiationem immiscuerit: quod in dicto capitulo. illud. satis probatur. vbi gloss. & Doctores. Quam ob rem cùm per Basiliense concilium nullum detur ipsi excõmunicato patrocinium, manifestũ fit,ipsum teneri, vt iure veteri tenebatur,etiam nunc ante denuntiationem abstinere ab ea communione fidelium,qua interdicitur à iure, ea quidem lege,qua & alii ante Basiliense concilium ipsum vitare tenebantur.ipse verò excommunicatus iure tenetur abstinere à communione fidelium,& à diuinis,sicuti post alios tenent Panormit.in dict. capi. illud. & in cap.nulli.de sentent.excom.Syluest. verb. excommunicatio.3.quæst.5.qui expresſim hanc interpretationem concilio Basiliensi, vel Cõstãtiensi aptisſimam esse opinatur, vt excommunicatus, etiam occultè teneatur à cõmunione fideliũ,& à diuinis abstinere ante denũtiationem. Cuius opinio mihi satis placet,modò illud obseruetur, quãdoque excommunicatum, nondũ denuntiatũ, minimè teneri à cõmunione fidelium abstinere, si ex hoc occultum eius crimẽ, & occultam

excom-

excõmunicationẽ proderet grauissimo cum scandalo. quòd, licèt Syluest. refragetur, ipse admitterẽ quo ad communionem fidelium, quæ nõ pertinet ad Sacramẽtorũ perceptionẽ. Nõ etenim cẽseo, etiã occultũ excõmunicatũ posse diuina missarũ solẽnia celebrare, aut Sacramẽta percipere. nã siue is occultus sit, siue publicus excõmunicatus, ipso iure prohibetur sacramenta percipere, ac missarũ solennia celebrare: sicuti inferiùs trademus. Vnde nulla expectata denuntiatione tenetur omnino abstinere, etiam omnino occultus, à diuinis Sacramentis percipiendis. præsertim cùm hæc pœna, quæ excommunicationis causa iure indicitur, occultissimũ criminis authorem afficiat. Nec ob scandalum vitandum fieri rectè potest, quòd quis ea Sacramẽta percipiat, quæ iure sunt ei iustissimè interdicta. Nec rectè sacramenta conferri possunt his, qui ea percipere vetantur, licèt causa occultissima sit, quæ ipsos indignos efficiat.

Quam ob rem quod plerique adnotarunt, nempe occultè excõmunicatum minimè teneri, nec obligari ad se subtrahendum à cõmunione aliorũ, cùm is absque graui scandalo, & sui proditione ab aliorum communione abstinere nõ potest: ita sanè visum est his, quorum Syluest. meminit, & Alfonsus à Castro lib. 2. de potest. leg. pœnal. capi. vlti. conclus. 2. & Martino ab Azpilcueta in dict. capitu. 1. 6. laboret. in fine. de pœnit. distinct. 6. fortassis erit intelligendum quo ad communionem fidelium, quæ extra sacramentorum perceptionem contingit: & id ratione scandali vitandi. cuius equidem ratio prudẽtis viri arbitrio præponenda sit, prohibitioni huius communionis cum excommunicato. Attamen circa sacramẽtorum perceptionem, non video, quo iure ob scandalum euitandum permittendum sit, quòd excommunicatus vtcunque occultus sacramentis percipiendis se immiscere absque grauissimo peccato, & pœnis humani iuris impunè possit. idcirco Syluestri sententiam quo ad istum sensum ipse libenter sequor, præsertim his animaduersis, quæ de scãdalo diximus in reg. peccatum. in principio. de reg. iur.

¶ His accedit quod Adria. notat in. 4. sent. in tract. de claui. quæst. 3. scribens, non esse sacramenta conferenda excommunicatis etiam ante denũtiationem, etiam post Constantiense decretum, licèt non sint ipsi excommunicati vitandi prius quàm denuntientur. huius sententiæ ratio verissima est, quia iure naturali, & diuino tenemur non dare sacramenta excommunicatis: atque ipsi tenentur ab eorum perceptione eodem iure abstinere: quem ad modum satis manifestum est, cùm excommunicati sint ab vnione fidelium ecclesiastica authoritate segregati. idcirco sanctum canibus dandum nõ est. Matthæi cap. 8. Nolite

lite sanctum dare canibus. Cōstitutio autem Basiliensis concilij nec voluit, nec potuit mutare quod erat iuris diuini, aut naturalis iuris super vitandis criminosis excommunicatis, & his, qui ab ecclesiæ catholicæ mystico corpore sunt separati, vt scribit Ioan. Driedo de libertate Christi, pagina. 89. & sensit Adria. in dicta quæstione. 3.

Ex. §. sequenti.

1 *Excommunicatio, an probetur per denuntiationem, vel literas denuntiatorias? & ibi intellect. capituli, pia. de exceptione. in sexto.*

2 *Excommunicatus in vna prouincia, vbiq; vitandus est.*

3 *Communicans cum excommunicato regulariter minori excommunicatione, quādoque maiori à iure afficitur.*

4 *Intellectus capituli, significauit. de senten. excommunicationis.*

5 *Intellectus capituli, nuper. & capi. si concubinæ. de sent. excom.*

6 *Excommunicatio lata in communicantes cum excommunicato non præmissis iuris monitionibus, est nulla ipso iure.*

7 *Communicans cum excōmunicato, an mortaliter peccet, an tantùm venialiter?*

8 *Communicans potest, & tenetur dicere horas canonicas ratione sacri ordinis.*

9 *Communicans cum excommunicato per metum, an excusetur à culpa, & pœna iuris? atque inibi latè expenditur vera interpretatio capitul. sacris. de his, quæ vi, metusue caus. fiunt.*

§. Tertius.

Aeterũ si qs exactè obseruauerit quæ ĩ præcedenti paragrapho dicta fuere, planè comperiet plurimùm inducere denuntiationē ad probationem excōmunicationis: atque inde fit per literas, quas appellant denuntiatorias, excommunicationem probari. glo. singular. in capitulo. licèt. sup. ist. tit. cuius opinio probatur per locum à consequenti: siquidem à consequenti vero constat, & colligitur antecedēs: lege. illud. ff. de adquiren. hæred. l. 2. & ibi Bal. C. de dotis promiss. notatur in cap. ex parte. C. de spōsal. Sed denũ
1 tiatio præmittit excommunicationem, igitur per denuntiationis literas ipsa excommunicatio constat. cap. pastoralis. §. verùm. de appel. vbi Deti. indistinctè tenet hanc opinionem glo. Eius verò argumentatio non omnino conuincit, huius assertionis certitudinem esse apertissimam. etenim à consequēti tũc deducitur antecedens, cùm antecedens sit necessarium, & semper cōtingens. Quòd si antecedens non sit omnino necessarium, nec semper contingens, argumentatio minimè est sufficiens, nec certa: sicuti omnes eam tractantes frequentissimè docent: sic etenim licèt denuntiatio plerunque, & sæpissimè fiat post excommunicationem, attamē fieri potest, & fit quandoq;, quòd ea contingat iniustè nulla præcedente excommunicatione. textus optimus

optimus in dicto capi. licèt. quam ob rem idem Deti. in capitulo, prudentiam. §. sexta. de off. delegat. col. pe. post Barb. ibi: & Roma. in lege. 1. in principio. ff. de noui oper. nuntiat. existimat, per denuntiationem nusquam probari excommunicationem, saltem quo ad excludendum quem à iudicio, & à similibus actibus: cuius opinio in capitulo. 1. de excep. in. 6. maximam authoritatem habet: cùm inibi statutum sit, excommunicationem probandam fore apertissimis documentis, vt excommunicatus ea ex causa ab agẽdo & iudicio repellatur. vnde quibusdam visum est, non satis probatam esse quo ad hunc effectum excommunicationem per vnum testem, & famam, atque ita censent Antoni. in cap. veniẽs. in. 1. col. vlt. de testib. Deti. in cap. 1. de appellat. num. 23. idem Deti. in cap. 1. de postulat. prælat. num. 27. Roma. in singular. 198. Speculat. tit. de notorio crimine. §. Fama. vers. quid si agenti. Iason in lege. admonendi. in rep. num. 284. ff. de iureiur. Hippo. in rub. C. de probat. num. 7. Felin. in rub. de probat. num. 4. Ioan. Andre. & Domini. in dict. capitulo. 1. de except. in. 6. & de fama sola idẽ adnotarunt Abb. & Deti. in dicto §. sexta. col. vlt. quidquid ibi dicat Felin. nos itẽ hoc explicuimus in §. præcedenti, num. 5. sic licèt alioqui habenti vnum testem, deferatur iuramentum ad supplendã probationem: non poterit hoc fieri ad probandam excommunicationẽ, vt actor à iudicio reiiciatur, secundum Roma. in singul. 197. Ioan. Andre. Domi. & alii in dict. capitulo 1. Iason. in dict. lege. admonendi. num. 284. Feli. in dict. rub. de probat. num. 4. & Hippo. in ead. rub. C. de probatio. nu. 7. glos. insignis in. l. nõ est verisimile. ff. quod met. caus. verb. præsumptioni. quam latissimè explicat Ioannes Baptist. in dicta lege. admonendi. colum. 57. Quòd si verum est, famam, & vnum testem minimè probare excommunicationem ad hoc, vt quis propter eã à iudicio repellatur nec posse iuramentum deferri habẽti vnum testem: profectò Romani, & sequacium opinio satis defendi potuerit. Ego verò duo, vel tria in hac quæstione notanda esse censeo. Primum communi ferè omnium sententia receptum est, excommunicationem alicui obiectam vi exceptionis perẽptoriæ ad graue quidem præiudicium, nequaquã probari per denũtiationẽ: oppositam autem in vim dilatoriæ ad repellendum quem à iudicio probari quidem per denuntiationem. hanc distinctionem sequuntur Rota in nouis. 252. Roma. cõs. 349. Domi. in. c. 1. §. 2. de except. lib. 6. & ibi Doct. Francus in dict. capitulo, licet. Chosmas in pragmat. Sanctione, tit. de excommunicat. non euitand. verb. denuntiata. Abb. & alii in dict. c. prudentiam. §. sexta. vbi Deti. asseuerat,

uerat, hanc opinionem communẽ esse, quæ rationẽ habet ex eo, quòd iuxta consuetudinem totius Christiani orbis constitutissimum sit, neminem denũtiari, nisi primùm fuerit solenniter excommunicatus. & licèt possit contingere, iniquè aliquem denuntiari non præmissa excõmunicatione, id rarissimum est, nec tollit à frequentiori vsu legitimã præsumptionẽ, quæ argumentum inducit saltem vbi non agitur de grauissimo præiudicio, excommunicationem præcessisse. Secũdò erit hac in controuersia non prætermittendum, potiorem esse quò ad excommunicationis probationẽ, præsumptionem, quæ oritur ex literis denuntiatoriis, & ex ipsa denũtiatione, quàm ex fama, & simul vno teste: vel vno teste, & litigantis iuramento. quod probatur ex litera Cõstantiensis, & Basiliensis cõcilii: quorum constitutio paulò antè commemorata satis ostendit plurimum tribuendum fore denuntiationi excommunicationis, vt quis sit omnino vitandus. etenim minimè vitandus erit secundum decretum Basiliensis concilii is, qui verè fuerit excommunicatus: & tamen videmus quotidie vitari eum, quẽ constat denuntiatum fuisse, licèt de excommunicatione verè non constiterit alia probatione, quàm ipsius denuntiationis præsumptione. Tertium, quod hic cõsiderandum est, pertinet ad intellectum tex. in dict. cap. 1. de exceptioni. lib. 6. si quidem opinamur sequuti communẽ sententiam ad effectum repellendi quem à iudicio, satis probari excommunicationem per denuntiationẽ: tametsi nec probetur vno teste, & fama: nec item sit deferendum iuramentum habenti super ea re vnicũ testẽ ad supplendã probationẽ. quę quidẽ resolutio deducitur optimè ex his, quę proximè tradita fuere.

¶Quæritur tandem opportunè, an excõmunicatus in vna ciuitate, nempe à iudice ecclesiastico vnius prouinciæ, sit vbique locorum vi-
2 tandus: & videtur sanè certi iuris esse, quòd is sit vbique vitandus. Excommunicatio etenim afficit animam, & sequitur excommunicatum, vt lepra leprosum. capitulo, cito turpem. 1. quæst. 1. ex Ambrosio in Commentariis ad caput. 4. Lucæ. hoc ipsum probatur in canonibus Apostolorum, capite. 13. & cap. 16. & in concilio Arelatensi. 2. canone. 8. tex. ad idem in capitulo, cùm & plantare. §. 1. de priuileg. vbi Abb. idem Abb. & Felin. in cap. 1. de treug. & pace. glo. in capit. si quis presbyter. 7. quæst. 1. glo. in cap. pastoralis. §. verũ. de appellat. glo. in capitulo, officii. de sent. excommunication. & ibi Felin. glo. in capitulo, quisquis. 4. quæst. 5. Card. in Cle. pri. verb. ipsi?. de pœnis. Abb. in capitu. ad nostram. in. 3. col. 3. de iureiur. Innoc. in capitulo, inquisitioni. de sent. excom. quem inibi sequũtur Doct. & in capitulo, cùm non ab homine. eo. tit. præsertim

Abb. & Feli. quæ quidem opinio cõmunis est, vt asseuerat Martinus Azpilcueta in cap. inter verba. 11. q. 3. corollario. 67. idem probat Ioãnes Maior in. 4. sent. dist. 18. q. 8. addit tamen, hoc procedere iure humano, non diuino: à quo discedit ibi. q. 12 art. 3. Iacob. Almain, tenens, excommunicatum Parisiis, vitandum esse vbique, etiam iure diuino, quo prohibita est communio cum excõmunicatis. & profectò, si ius diuinum prohibet communionem cũ excommunicatis, satis manifestè cõstat, eodem iure diuino, excommunicatum Salmanticæ, vbique locorum vitandũ esse. Hanc verò communem sententiam quidam verã esse opinantur, quando qui excommunicatum vitare vult, probare potest, eum esse alibi excommunicatum, & denũtiatum: alioqui si hoc non possit probare, non tenetur eũ vitare, nisi in eo loco, vbi fuerit excommunicatus, & denuntiatus: quod adnotarunt Henri. in capitulo, cùm desideres. de sent. excõmu. Chosmas in pragmat. sanctio. tit. de excommuni. non vitand. verbo, excommunicationis. Syluest. verb. excommunicatio. 5. dubio. 17. Pia sanè est horum sententia, & fortassis cõcilium Basiliense eam habuit mentem, vt voluerit, nullibi locorum quem teneri ad vitandum excommunicatum, nisi, in ea prouincia, & diœcesi, in qua denuntiatus fuerit. Ipse verò non auderem ita latè concilii decretum interpretari. Nam qui in vno loco publicè denuntiatus est, minimè ab ecclesia toleratur, eo quòd sit publicè excommunicatus: idcirco si probari denũtiatio possit commodè, vitandus est publicè, & occultè. quòd si probari denuntiatio non valet, tunc equidem vitandus erit occultè: non autem publicè: atque ita existimo esse definiendam quæstionem istam.

¶Sed si quis cum excommunicato aduersus prohibitionẽ iuris cõmunicauerit, minori afficitur à canone ipso excõmunicatione. c. vlt. de cleri. excõ. ministr. capit. nuper.
3 cap. cùm desideres. de sent. excom. capitulo, sicut. capit. excommunicatos. cum duobus sequẽtibus. 11. quæst. 3. cap. 2. de except. quorum omnium præcipua est distinctio tex. in dict. cap. nuper. Ex quo palam deducitur, hanc excommunicationem, quæ infligitur communicantibus cum excommunicatis, minorem esse. idem apparet ex capit. statuimus. & capituló, constitutionẽ. sup. eo. & in dict. cap. 2. de exceptioni. qua in re hæsitandum non est. Nam licèt aliquot canonibus decisum sit, communicantem cum excommunicato, in excommunicationem à iure statutam, & indictã incidere: illud est intelligẽdum de excommunicatione minori, sicuti pluribus in locis satis expressim explicatur, quæ denique regula pluribus in casibus fallit, in quibus cõmunicans cum excommunicato maiori notatur excommunicatione,

ne, quorũ aliquot hoc in loco breuiter tradémus ad intellectum quarundam iuris Pontificii decisionũ.

Primum equidem solet ad hoc in medium adduci responsio text. in capi. significauit. de sent. excom. vbi probatur, maiori excommunicatiõe affectum esse eum, qui cum excommunicato communicauerit: imò & esse huius excommunicationis absolutionem ab ipso tantũ
4 Romano Pontifice postulandam: vnde manifestum est, non posse illum tex. intelligi de excommunicatione minori: dum dicit communicãtem cum excommunicato eadẽ affici & ligari excommunicatione: etenim licet canones illi in capitulo. excommunicatos. & cap. seq. 11. quæs. 3. hanc patiantur in similibus verbis interpretationẽ propter subiectam materiam, vt eadem excommunicatio intelligatur quo ad priuationem Sacramentorum, & eorum perceptionem, & sic minor excommunicatio. capitul. si celebrat. de cleri. excom. capit. 2. de exceptio. tamen tex. in dict. capi. significauit. non potest vllo pacto ita intelligi: quia & absolutionem huius excõmunicationis ad Romanum Pontificem pertinere probat: cùm absolutio minoris excommunicationis regulariter obtineri possit à simplici sacerdote: capit. nuper. de sent. excom. qua ratione hæc interpretatio minimè est admittẽda: tametsi glo. eam exposuerit in dict. capitulo. significauit. quam ob rem adnotandum erit, communicãtem cum excommunicato, maiori excommunicatione affici, à solo Romano Põtifice absoluendum, tunc demũ cũ quinque simul contigerint, quæ in dict. capi. significauit. expresſim cõtinẽtur. Primum, quòd excommunicatus, cui communicatur, sit ea cẽsura ligatus à Romano Põtifice iudicialiter, & nominatim, ita quòd non sit satis, excommunicatũ fuisse à Papa sententia canonis generalis. Secundum, quòd communicãs sit clericus. Tertium, quòd cõmunicet cum excommunicato, sciens illum esse excommunicatum à Papa. Quartum, quòd hæc communicatio contingat sponte, nullo metu, nedum conditionali præmisso. Quintum, quòd sit communicatio in diuinis, in ecclesia, vel extra ecclesiam simul orando, aut alias. His etenim vnà constitutis, colligitur, communicantem cum excommunicato, maiorem cõtrahere excommunicationem, à solo Romano Põtifice delendam: secundum Hosti. Card. Antoni. Abb. & Feli. in dict. capitulo, significauit. eundem Feli. in capitul. excommunicamus. col. 3. de hæreti. Archidia. in capitulo. si quis episcopus in concilio. 11. quæs. tertia. in fine. Syluest. verbo. excommunicatio. 7. casu. 6. Caiet. verb. excommunicatio. casu. 58. Florenti. in 3. part. tit. 24. capit. 32. Adrian. quodlib. 6. ad 2. vbi fatetur, hanc opinionem communem esse: idem testantur Syluester in dic. casu. 6. & Mari.

Nota qd comicans cum excōicato incurrat maiorem

Soci.in capitulo.ad audientiam. de homi.num.25. vnde patet, falsum esse quod glo.scripsit in dict.cap.2. de exceptio. exstimans, communicantem cum excommunicato à Papa incidere in excommunicationē maiorem, & hoc ipsum esse speciale propter authoritatem Romani Pontificis: sic & regia Partitarum lex non rectè quæstionem istam expediuit, dum tit.9.part.1.l.37.statuit, clericum communicantem in diuinis vel humanis cum clerico excōmunicato à Papa, statim ex hoc ligari maiori excommunicatione. Hoc etenim vel falsum est, vel intelligendum iuxta eam interpretationem, quam communis interpretum consensus recepit ad text.in dicto capit.significauit.

Secundo loco passim adnotatur, communicantem cum excommunicato maiori excommunicatione,
5 vtcunque contingat cōmunicatio, si ea sit in crimine, propter quod alter fuit excommunicatus, maiori ligari excommunicatione.text.optimus in capitulo. si concubinæ. & in capitulo. nuper.de sentē.excommunicationis. Ex quibus hæc frequentissimo omnium consensu colligitur conclusio: quæ ita erit accipienda, vt communicatio in alio crimine, cuius causa excommunicatio non fuerit inflicta, minimè sit sufficiens ad hoc, vt communicans in excommunicationem maiorem incidat: secundum Abb. & communem in dicto capitulo. si concubinæ. Ab hac verò excommunicatione is tantùm absoluit, qui poterat ab excommunicatione principali, & in principalem lata iure absoluere: sicuti probatur in dicto capitulo. nuper. §. in primo quidem articulo. nec per hoc verè concluditur, hanc excommunicationem maiorem, qua communicans in crimine afficitur, esse excōmunicationem hominis: nō enim est, sed Canonis, & iuris, licèt eius absolutio competat ei, qui ratione criminis principalem excommunicauit: quod notant Innocen.Ioan. Andre.Cardin.& alii communiter in dicto capit.nuper.vbi Panormi. fatetur, hanc opinionem communē esse, eamq́ sequitur. hoc ipsum probatur in dicto capitu. nuper.in versic. quanuis enim & tunc.dum per dictionē quanuis, ac per dictionem & respondet, minorem excōmunicationem, qua communicans ligatur, esse iuris. nam sensit & istā maiorem, quæ propter communionem in crimine imponitur, etiā iuris esse.

Tertiò illud generaliter est obseruandum, posse cōmunicantes com excommunicatis, quandoque maiori excommunicatione ligari, si id iudici visum fuerit, seruatis tamen his monitionibus, quæ à iure in hac specie pro forma fuere statutæ, & inductæ: quarum mentio fit in cap.statuimus.& in cap.cōstitutionem.sup.ist.tit.qua ratione speciale
6 quidem esse videtur, quòd in hoc

casu excommunicatio lata sine canonica monitione sit nulla ipso iure. quod notat. glo. inibi communiter recepta in dict. capit. statuimus. verb. non teneat. glo. in capi. quod in dubiis. de senté. excom. Felin. in capit. cùm sit Romana. nume. 15. de appellat. id auté procedit, vbi quis excommunicat participantes cum excommunicato à seipso: secùs si excommunicet communicãtes cũ excommunicato ab alio, vel à iure: tunc etenim excommunicatio lata sine monitione, licèt sit iniusta, nõ est nulla ipso iure. Ioan. Andr. Domi. & Frãc. in dict. capi. statuimus. Abb. & Franc. in capitul. peruenit. in. 1. de appellat. Abb. in dict. capit. quod in dubiis. col. 1. quod existimo satis dubium esse. Hic verò tertius casus olim fuit planè permissus in dict. capitul. quod in dubiis. in fine: quo quidem statutum est, communicantes cum excommunicatis posse maiori excommunicatione affici, si moniti voluerint à cõmunione abstinere. adeò sanè est specialis monitio in hac specie necessaria, vt licèt alioqui sufficiat monitio generalis, quoties generalis excommunicatio ferenda est. cap. vlti. de electiõe. in. 6. Auth. si omnes. C. si minor ab hæred. absti. Cle. 1. de iudic. lege. 2. C. de decurioni. notat in simili Feli. in capitulo. 2. de constit. nu. 8. & in capitulo. exhibita. de iudic. col. 2. est etenim satis rationi cõsonum, quòd sufficit generalis monitio ad excõmunicationem, quæ aduersus incertos generaliter ferenda est. tamen ad communicationẽ ferendam aduersus excommunicã tes cum excommunicatis necessaria est monitio nominatim specialis, nec generalis admittẽda est, quã uis generaliter sit ferenda excõmunicatio: atque ita visum est gl. verb. nominatim. Ioan. Andr. Franco, & Docto. in dicto capitulo. constitutionem. Sed nihilominus Hostien. in capitulo. statuimus. sup. eo. existimat sufficere generalem admonitionem, quoties in genere ferenda est excommunicatio aduersus communicãtes cum excommunicato. idem tenet Panormit. in capit. peruenit. in. 1. de appellat. quorum opinionem praxis recepit ita quidem, quòd monitio generalis tantùm semper præmittatur cõtra communicantes cum excommunicatis, vt tandem in eos feratur excommunicatio maior. Hinc solet adnotari, communicantem cum excommunicato, minimè peccare mortaliter. Nam si mortale crimen à communicante committeretur per cõmunionem, posset facilimè maior excommunicatio ferri in communicantes: & tamen hæc ferenda non est regulariter, nec ferri debet, nisi ex grauissima causa, de quo statim acturi sumus.

vide navar. in manuali c. 27. nu. 36. vers. lo quarto dezimos. vbi tenet [illegible]

¶ Igitur regulam istam constituimus, quæ hanc assertionem exponit. Cõmunicans cum excommunicatis regulariter venialem tantũ, non mortalem contrahit culpam.

7 hæc probatur in dict.capi.quod in dubiis.dum præsumptuosam communicationem requirit; id est procedentem à contẽptu:ad hoc,vt cõmunicãs cum excommunicato maiori afficiatur excommunicatione. vnde fit, vt secluso contemptu nõ detur mortale peccatum,nec possit ferri excommunicatio maior, quæ ferenda nõ est,nisi præcedente mortali culpa.aliter tex.in dicto capitul. quod in dubiis. ad hanc conclusionem induxit Ioan.Maior in.4. sent. distin.18.quæst.3.col.2.scribens,cõmunicantem cum excommunicato non peccare mortaliter, quia nõ potest is ante canonicam monitionem excommunicari maiori excõmunicatione. Quæ quidem inductio minimè sufficiens est: cùm & is, qui mortale crimen absque vllo dubio cõmiserit, nequaquam possit maiori excommunicatione ligari ante canonicam monitionẽ. Sed adhuc prædicta conclusio omniũ Theologorum, & Canonistarum suffragio receptissima est.

Peccat tamẽ communicans cum excommunicato mortaliter in tribus casibus: si communicet in diuinis,aut in quocunque crimine, aut in contemptum iudicis,vel excommunicationis: secundum Abb. & communem in capit. sacris. de his quæ vi metusue caus.fiunt. & in capit.sacris.de sent.excom. S.Thomã & alios in.4.sent.dist.18.q.2. arti.4. Syluester verb.excommunicatio.5. notab.3.Florenti.tertia part.titul.25. cap.2.& Adrian.in.4.sentẽ.in tract. de clauibus.quęst.3.§.ex dictis. Primi verò casus ea est ratio, quòd pręceptum de euitandis excommunicatis directè respiciat spiritualia, & legitimos actus: atque ideo qui excommunicatum ad diuina admittit,& cum eo in diuinis communicat,facit contra præceptum, & eius potissimam rationem: idcirco mortaliter peccat. qui autem communicat cum excommunicato in humanis,non facit contra præcipuã præcepti rationem:vnde veniali tãtùm notandus est culpa. hæc sanè communicatio in diuinis, cuius causa mortalis criminis reus est, qui cum excõ.cõmunicat,pertinet ad officia diuina,quæ publico ecclesiæ catholicæ nomine in ecclesiis celebrãtur, itẽ ad sacramẽta: & ad ecclesiasticã sepulturã.his etenim exemplis passim doctores vtũtur. nec temerè id adnotauim⁹,sed vt inde opinemur fortassis tũc mortale crimẽ cõmitti à communicante in diuinis cum excommunicato: cùm in his diuinis communio contigerit, quæ ipsis interdicta sunt excommunicatis: nẽpe in sacramentis administrandis & percipiendis:atque item in ecclesiastica sepultura: & præterea in diuinis officiis, quæ publico nomine & officio in ecclesiis celebrantur. Nam excommunicatus non potest ingredi ecclesiam eo tempore, quo diuina officia celebrantur.tex.in ca. responso.de sent.excom.cap.quod in te.de pœnit.& remis.capit. alma mater.

mater. cuius statim in. 2. huius relectionis parte interpretationem explicabimus. glo. expressim hoc ipsum tradens in cap. qui studet. & ibi Præpo. 1. q. 1. Inno. Antoni. & alii in dict. cap. responso. Feli. in c. 2. de exceptio. Deti. in cap. ad præsentiam. de appellat. Antoni. Imola & Abb. in cap. 1. ad finem, de vita & honest. cleri. idē Abb. Clem. grauis. de sent. excom. ex quibus apparet, communiter receptum esse, excommunicatum posse absque vlla culpa ecclesiam ingredi causa orandi: eo tamē tempore, quo diuina officia nō celebrantur. tametsi Panor. & Henri. in dict. cap. respōso. teneant, non esse licitum excommunicato ecclesiam ingredi, etiam eo tēpore, quo diuina officia nō celebrātur: quos & Felin. ibi sequitur.

Sic & excōmunicatus priuatim potest dicere horas canonicas. glo. in cap. 2. & in cap. illud. de cleri. ex com. ministr. & in cap. presbyterū. 28. dist. modò eas solus absq; socio dicat, & recitet, omittens illum versiculum: dominus vobiscum: secūdū Archi. & Præposi. in dict. capit. presbyterū. Florē. 3. part. tit. 24. c. 76. quorū opinionē scribit cōmunē esse Marti. Azpilcueta in. c. quādo. de cōsecrat. dist. 1. notab. 7. nu. 18. quo in loco asseuerat, nō tantū posse excom. horas canonicas dicere priuatim: imò & teneri si alioqui ordine sacro præditus sit. quod ante ipsū responderūt alii in clerico deposito, & adhuc in degradato per solennē degradationē: quos & ipse nu. sequēti citat. Sed præ cæteris Albertus Ferrari. in tract. de horis canōicis. q. 12. & 13. Abb. & Doct. in dict. c. 2. de cleri. excō. ministr. Syluest. verb. degradatio. q. 8. Ioan. de Ligniano in Cle. dignum. de celebrat. miss. q. 3. Deti in. c. intelleximꝰ. de iudic. col. 2. quid autē dicēdū sit in excōmunicato, an is ratione beneficii ecclesiastici teneatur ad horas canonicas, paulò pōst explicabimus in ea quęstione, qua tractabitur, an excommunicatus possit fructus beneficii ecclesiastici percipere. & id nos obiter tradidimus in lib. 3. Varia. resoluti. capit. 13. num. 8. Hæc sanè exposuimus, vt ostenderemus, quæ diuina officia sint excommunicato interdicta. Nam fortassis, licèt cōmunicans excommunicatū in his diuinis, quæ in specie sunt ei interdicta, mortale crimē cōmittat, nō ita mortaliter peccabit: sed venialiter si cū excommunicato communicauerit in priuatis horis canonicis recitandis, & in ingressu ecclesiarum eo tēpore, quo officia diuina nō celebrātur. Etenim excommunicatus ipse non est his actibus interdictus, nec priuatus: atque ideo licèt nemo possit absque veniali culpa in his cū eo communicare, quemadmodū nec in aliis, quæ ad diuina nō pertinēt: attamen non ex hoc contrahitur mortale crimē per communicationem istam in diuinis contingentē: cùm ex mente Doctorum, qui existimant, mortale crimen committi

si quis communicet cum excōmunicato in diuinis, ea cōclusio intelligenda sit in Sacramentis, in sepultura, in diuinis officiis, quæ solenniter, & publicè in ecclesiis celebrantur. quod iudicio lectoris committendum esse censemus.

¶ Verùm his, quæ superiùs tradita fuere plurimùm obstat decisio elegās in cap. sacris. de his, quæ vi, metusue caus. fiunt. nam in eius parte vltima probatur, cōmunicantē cū excommunicato mortale crimen committere: & deinde nullo metu

9 excusari à pœna, quæ iure canonico statuta est contra cōmunicantes cū excommunicatis. Hinc etenim duo constāt, quæ videntur iure defendi non posse. Primum, quòd cōmunicans cum excommunicatis mortalem culpam committat. Secundum, quòd nullus metus, nisi is à vi præcisa procedat, excusat cōmunicantē cum excommunicato. cùm alioqui periculū mortis ratione famis procedens, à furti crimine excuset. cap. si quis propter necessitatē. de furtis. & præterea licita sit communicatio cō excommunicato ad emendū vel petendū ea, quæ sunt victui, & vestitui necessaria, nè quis fame pereat. capit. si verè. §. est autem. de sent. excom.

Primus igitur hac ex causa intellectus ad prædictam decisionē ita solet explicari, & distingui, vt qui communicat cum excōmunicatis, ab eis petēdo ea, quæ necessaria sūt victui, & vestitui, minimè culpam contrahat nec mortalem, nec venialem, nec incidat in minorē excommunicationem: quia is non agit directè ad cōmunionē cum excōmunicatis, sed ad petendū alimenta, & quæ necessaria sunt: nè fame pereat: & sic metu mortis ex fame imminētis non agit prima intētiōe, & directa ad peccatum, nec in id cōsentit principaliter: sed in petitionē ipsam alimētorū. at qui metu mortis sibi cōmin atione instantis, nisi communicauerit cum excōmunicato, eidē cōmunicet, metu quidē cōsentit in peccatū primo & principali consensu. quā ob rē in priori casu metus mortis excusat: non sic in posteriori: cū maleficia voluntate distinguantur. c. cū voluntate. de sent. excō. l. qui iniuriæ. in princip. ff. de furt. sic sanè interpretatur has decisiones iuris canonici Panormi. in dict. c. Sacris. col. penult. Adria. in quodlib. 1. art. 3. vers. ad quintū, idem Adrian. optimè in. 4. sent. in tract. de clauibus. q. 3. exceptione. 8. apud quem longiùs hæc prima interpretatio discutitur.

Secundò, quo apertiùs prænotata distinctio percipiatur, aliter ipse rē istam discutiendam esse censeo: si quidē quoties agimus de his, quæ iure naturali, diuino, vel humano prohibita sunt, an ea liceant ex aliqua causa cōtingēti ob aliquē euētum, & circūstantiā actus: illud est omnino cōsiderandū, an qualitas illa vel circunstātia tollat actus malitiā propter quā is prohibitus fuerit:

rit: etenim tũc cessat ipsa prohibitio: quòd si illa circũstantia nõ tollat, nec auferat malitiã actus prohibiti, profectò prohibitio adhuc manet, & ideò nõ obstãte illo euẽtu & circũstantia, peccatũ cõtra prohibitionẽ cõmittitur. quã distinctionẽ latiùs nos explicuim⁹ in relect. reg. peccatũ. de reg. iur. 2. parte. §. 1. num. 7. metus autẽ mortis nõ tollit malitiã actùs in hac prohibitione communionis cũ excõmunicato, nec eã cessare facit. nã licèt metus instet, nihilo minùs ipse cõmunicans cũ excõmunicato consentit in illam cõmunionem prohibitam, & in peccatũ: quí quidẽ cõsensus adesse nequit absque malitia, quã habet cõmunicatio cũ excommunicato. cũ coacta voluntas voluntas sit sicuti nec malitia actus fornicationis, aut adulterii tollitur, si qs metu grauissimo fornicationẽ, aut adulteriũ cõmittat: is equidẽ, etiam si metu, consentit tamen in peccatũ, quod absque malitia fieri non potest. igitur qui metu cõmunicat excõmunicato, in prohibitum cõsentit actum, qui adhuc malitiã habet. quã circũstãtia met⁹ nõ tollit: quia nõ obstante metu hæc cõmunicatio cũ excõmunicato fit aduersus iuris prohibitionẽ. At qui petit ab excõmunicato alimẽta sibi necessaria, rem debitam exigit, resque debita peti omnino, & licitè potest ab ipso excõmunicato: tex. in dict. c. si verè. atq; hæc circunstantia cũ permissam faciat cõmunionẽ cũ excõmunicato nè is commodum consequatur ab excommunicatione, & crimine contumaciæ, malitiam actus tollit, & ea ratione cessat prohibitio communionis cum excommunicato. Quibus accedit locus celebris Macchabæ. primo, capite. 2. Macchabæ. 2. capite. 7. vbi constat, Iudæos metu coactos noluisse carnes porcinas comedere: quas tamen comederunt fame coacti. In priori quidẽ casu metus circũstãtia non abstulit malitiam actus lege Mosaica prohibiti: & tamen in posteriori fames imminẽs amouit, & exclusit ab eo actu omnẽ eius malitiã, quã ex prohibitione habebat.

Tertiò solet aliter intelligi responsio tex. in dict. capit. sacris. in eius vltima parte, vt nullo metu excusetur quis à communionis cum excõmunicato prohibitione: imò adhuc peccet ei cõmunicans propter quęcunque metum, quoties communicatio est in diuinis, vel in crimine, & his similibus casibus. nam tex. ille præmittit peccatum mortale contrahi ex illa communione: ergo de ea tantùm agit, quæ sub reatu mortalis culpæ prohibita est, & sic de ea, quæ in diuinis, vel in crimine contingat. tex. optimus in. c. vlt. 24. q. 1. & in specie hãc interpretationem exponit Syluest. verb. metus. quæst. 7. & verb. excommunicatio. 5. q. 3. quasi secùs fit, si quis in humanis, & temporalibus cum excõmunicato communicauerit per metum: nõ enim peccabit, nec excom

municatione minori afficiet. Huic verò intellectui duo videntur obesse: primum, quòd lex humana, quę prohibet communicationem cum excommunicato, etiam in tẽporalibus, potest obligare sibi subditos sub peccati reatu, & culpa, etiam cũ periculo mortis. nam & Caieta. in 1.2.q.96.art.4.scribit, posse legẽ humanam obligare, etiam cum periculo vitę ad aliquid vitandum, vel agendũ, sub pœna mortalis culpæ. igitur potuit humana lex prohibere communionem cum excommunicatis adhuc in temporalibus sub reatu mortalis criminis, etiam cùm periculo vitæ, alterum grauiter vrget: nempe nec veniale crimen esse committendum propter quẽcunque metum, qui dubio procul nõ excusat etiam à veniali peccato: quod feruori charitatis opponitur. glo. in verb. benedictionem. in prooemio sexti. quam ob rem nec licet communicare cum excommunicato in tẽporalibus & humanis propter quemcunque metũ: quemadmodum sentit Panor. in dict. cap. sacris. col. penult. tenẽt Thomas in 4. sent. dist. 18. q. 2. art. 4. & ibi Durãdus. q. 5. ad. 3. idem Thomas quodlibet. 11. art. 9. & in additionibus ad 3. partem. q. 23. art. 3. Summa confess. tit. de senten. excom. q. 165. in genere autem, veniale peccatum non esse committendum ob vitandam mortẽ probatur in capit. primum. 22. q. 2. & cap. nè quis. ea. q. ex Augustino in lib. contra mendacium: & aliis, quorum & nos meminimus in Epitome ad. 4. Decretal. 2. part. ca. 3. §. 4. num. 3. Nõ oberit tex. in dict. cap. sacris. nam in eo tantùm mentio fit de mortali crimine propter eius grauitatẽ. fit ergo, non esse congruam rationem, quæ in hoc intellectu adducitur ad percipiendũ verum sensum dict. cap. sacris.

Quartò, licèt hæc decisio difficilẽ rationẽ habeat, ipse censeo veriorẽ eius interpretationem aliunde fore deducendam: & potissimùm à vera cuiusque legis moderatrice ratione, quæ in legibus diuinis, naturalibus, & humanis, tãtam habet vim, vt commodè non valeat legis alicuius interpretatio adsumi, nisi ratio viã veritatis aperiat. Etenim ipse opinor, legem pontificiam, quæ in humanis, & temporalibus cõmunionem cũ excõmunicato vetuit, minimè voluisse obligare quẽquã ad vitandum excõmunicatũ cũ mortis grauissimo periculo, & sic dato metu cadente in constantẽ virum. quod mihi apertissimũ fit ex eo, quòd canon ipse, iusque pontificiũ ex leuioribus causis cõmunicationẽ cum excõmunicato permiserit: nempe iure patriæ potestatis, cohabitationis cõiugalis, & familiaritatis. cap. quoniam multos. 11. q. 3. par igitur est, quòd cõiectemus fortiori ratione, communicantẽ cũ excõmunicato excusari, si id fecerit coactus metu mortis sibi imminẽtis, si communicare voluerit. Qua ratione præcedẽs intellectus optimè

defendi

defendi poterat, vt prædicta respõsio cap. sacris. nõ obtineat in eo, qui cum excommunicato cõmunicat in temporalibus, & humanis propter metum, & mortis periculum. Sed & amplius obseruandum est, quòd nec in diuinis prohibitio cõmuniõis cum excommunicato habet eam vim, vt cum periculo mortis obliget quenquam ad vitandũ ipsum excommunicatum. Hoc sanè à ratione, quæ legem ipsam verè interpretatur, deduci rectè potest: si quidem præsumendum non est, hanc communicationem prohibitam esse cum tanto vitę discrimine ipsius nolentis cõmunicare. Piè etenim, & maturo iudicio cẽsendum est noluisse legem, quæ vetuit communionem cum excommunicato in diuinis, quenquam obligare ad vitandũ excõicatum cũ graui mortis periculo: nisi vbi cõicatio cõtingeret in crimine, vel in detrimentũ fidei catholicæ, vel in contemptum ecclesiasticæ censuræ. Nam si quis hæreticus censuras ecclesiæ contemnens, in vilipẽdium ecclesiasticæ disciplinæ cõminaretur mortẽ alicui, nisi cũ eo in diuinis communicet, profectò potiùs mortẽ pati debet is, quàm cum eo ita cõicare: sed si quispiam tyrãnus metu cogeret sacerdotem, vt coram ipso celebraret missarum solennia, non in contemptum religionis, nec in vilipendiũ fidei catholicæ, absq; vlla hæreseos labe: is nequaquã mortaliter peccaret, nec minori excõicatione affect⁹ est, licèt corã tyranno missarũ solennia peregerit. quam sentẽtiam verã esse existimant Ioan, à Friburgo in summa confessorum, tit. de sent. excom. q. 165. Syluester verb. excõmunicatio. 5. dubio. 14. Ioannes Maior in. 4. sent. dist. 18. quæst. 4. & Martinus ab Azpilcueta in. c. inter verba. 11. quæst. tertia: præludio. 8. ex quibus apparet, vltimam partem capituli. sacris. esse intelligendam vel in metu leui: vel quoties cõmunicatio contingit in diuinis quoad præiudicium fidei catholicæ, vel in crimine, aut in contemptum ecclesiasticæ disciplinæ.

Tandem dũ in dict. ca. sacris. asseritur, communicantem cum excommunicato mortale crimen cõmittere, intelligendus est is tex. iuxta præmissam distinctionem: scilicet cùm communicatio fit in diuinis, in crimine, vel in contemptum, vnde & mortaliter peccat qui post monitionem canonicam, nè communicet cum excommunicato, ab eius cõmunione non abstinet: quasi tunc contemnere videatur ecclesiasticam censuram: & ideo maiori excommunicatione ligari poterit. capitulo, statuimus: capitulo. constitutionem. sup. ist. titulo.

Illud non est prætermittendum ad veram interpretationem capi. Sacris. in prima eius parte, quod Ioan. de Selua ĩ tract. de iureiur. 3. part. q. 1. col. 8. versi. Sextò limit. ex illa decisione probare nititur, posse quempiam vi præcisa compelli ad iurandum:

dum: & sic ad loquendum: quod præmittunt Goffred. & Felin. in c. si verò. in fine. de iureiur. cùm tamē contrarium adnotauerit Ioan. Andre. & Panormit. in cap. verùm. eo. tit. quia licèt possit quis cogi ad loquendum metu, & vi conditionali: non tamen vi præcisa. Est enim vis præcisa, quando in nobis non est potestas resistendi, vel vtrùm agamus, vel non agamus, etiam si velimus mortem pati potiùs quàm agere: nec vlla in nobis est volūtas: at metus conditionalis, aut vis quæ conditionē habet, particeps est nostræ voluntatis, & voluntatem, quā uis coactam, nobis dimittit: quem admodum distinximus in Epitome ad. 4. decret. parte prima. capi. 4. §. 1. numero. 11. nam cùm in loquutione consistat sicut & in aliis com municatio cum excommunicato, & hæc possit dari per vim præcisam: vt probatur in dicto capitul. sacris. in parte. 1. consequitur, vt opinatur Selua, inibi satis euidenter apparere, posse quem vi præcisa cogi ad iurandum, & loquendum. Quę tamen adnotatio mihi non placet: quando quidem cōmunio cum excommunicatis possit planè contingere in multis per vim pręcisam absque loquutione: nempe in eo quòd quis sit simul præsens diuinis officiis: quòd audiat ab excommunicato diuina officia: in mensa: osculo: amplexu: & his similibus: in quibus satis poterit ad exempla deduci prior pars cap. sacris. nec necessariò debet exponi de communione in oratione, aut loquutione: vnde non est omnino certa inductio Ioann. de Selua: nec cōuincit Ioan. Andre. & Panorm. difficultatem, falsam esse.

Ex. §. sequenti.

1 Nemo potest alteri, nec sibi, ex bonis operibus primam gratiam ex condigno mereri: & ibi vnde procedat meritum condigni.

2 Gratia gratis data, auxilium speciale Dei, & gratia gratificans, qualiter distinguantur.

3 Nemo potest solis viribus naturalibus absq; speciali Dei auxilio ea efficere, quæ sunt ad iustificationem necessaria: & tamen cum hoc extat liberum arbitrium.

4 Opera bona iusti meritoria sunt ex condigno vitæ æternæ.

5 Opera bona iustorum dupliciter considerantur: & item meritum condigni distinguitur.

6 Nullus potest quidquam alteri ex condigno mereri.

7 Potest quis pro alio de rigore iustitiæ satisfacere pro pœna temporaria: modò vterque sit in charitate.

8 Opera extra charitatem facta non sunt ex rigore iustitiæ satisfactoria, etiam recedente fictione.

9 Opera extra charitatem facta, etiam iniuncta in pœnitentiam Sacramentalem non sunt de iustitia satisfactoria, adhuc accedente charitate.

10 Opera facta in charitate, & per peccatum mortificata, charitate accedente, priorem effectum recipiunt.

11 Opera bona facta extra charitatem, quandoque vtilia sunt.

12 Traditur intellect. gl. in cap. quod quidam. de pœnitent. & remiss.

Sacra-

13 *Sacramentum pœnitentiæ, an sicut baptismum recedente fictione sortiatur suum effectum. & quid de alijs Sacramentis?*

§. Quartus.

Ctauò à definitione maioris excommunicatiõis potissimus præter alios eius effectus infertur, & deducitur, quòd excommunicatus omnino priuatus sit suffragiis ecclesiæ catholicæ. Hoc etenim superius satis probauim⁹, & cõstat: quia excommunicatus extra ecclesiam est, nec eius membrũ verè dici potest, igitur suffragia ecclesiæ, quę tantùm eius membris communia sunt, minimè prosunt excõmunicatis. Sed quò manifestiùs hãc illationem exponamus, hoc in loco agere libet de effectibus, quos suffragia ecclesiæ potissimũ operãtur. & præsertim, vt propositæ materiæ subseruiamus, quęritur, an oratiões, & suffragia vnius alteri prodesse possint: nam hic locus nõ exigit, quòd in specie tractemus de effectibus orationis, & sacrificiorum erga ipsummet operantem. sunt igitur aliquot constituenda ad huius rei cognitionem, quibus facilimè constabit eius ad vnguem resolutio.

¶ Primùm. Nemo potest alteri primam gratiã ex cõdigno mereri. Pro
1 batur hæc assertio Hieremiæ. c. 15. Si steterit Moyses, & Samuel corã me, non est anima mea ad populum istum. & tamen maximi meriti fuere apud Deũ Moyses, & Samuel. ergo nullus potest alteri de cõdigno primam gratiam mereri. Idem constat Ezechiel. cã. 18. Erit iustitia iusti super iustum: & impietas impii super impium. nam sicut non nocet homini patris impietas: ita nec poterit prodesse ex lege iustitiæ ipsi⁹ patris iustitia. Deinde meritum cõdigni non excedit personã ipsius, qui meretur. etenim meritum cõdigni nõ procedit ex solo libero arbitrio, quo aliquid agimus, nec ex natura operũ nostrorũ: sed simul ex libero arbitrio & virtute Spũs sancti gratiã specialẽ tribuẽtis per motionẽ ad opus bonũ & cooperationẽ eius. Ita quidẽ nullũ opus procedẽs à libero arbitrio potest esse meritũ sine virtute, & gratia Dei: nec itẽ opus dei esset meritum, nisi fieret per liberum arbitrium humanæ, vel angelicæ naturæ. Meritum enim opus est Dei, & nostrum: Dei scilicet mouẽtis auxilio specialis gratiæ, & nostrũ vt liberè cooperantiũ: siquidẽ postquam Deus voluntatẽ nostrã speciali auxilio gratiæ excitauit ad bonũ: est in ipsa hominis voluntate hæc potestas, vt Deo mouenti, & te hæc potestas, vt Deo mouenti, & inspiranti consentiat, aut dissentiat. Est elegans hac de re Pauli testimoniũ. 1. ad Corinth. capi. 3. non quòd sufficientes simus cogitare aliquid ex nobis, quasi ex nobis: sed sufficiẽtia nostra ex Deo est. idẽ Paulus 2. ad Corinth. capi. 9. Potens est autẽ deus omnem gratiam abundare facere

cere in vobis, vt in omnibus. semper omnẽ sufficientiã habẽtes, abũdetis in omne opus bonũ. Quibus locis palàm probatur, non esse nos ex libero arbitrio sufficientes ad opera bona sine gratia dei. Rursus & hac præmissa manere apud nos liberum arbitrium, docet euangeliũ Ioañ. dedit eis potestatẽ filios Dei fieri. & Iesus Lucæ.9. cũ ait, Si quis vult venire post me abneget semet ipsum, & tollat crucem suam & sequatur me, nostrã libertatem manifestè indicat. Paulus item.1. ad Corinth.cap.7. Qui statuit in corde firmus non habens necessitatẽ, potestatẽ autem habens suæ voluntatis, & hoc iudicauit in corde suo seruare virginitatẽ suam, bene facit. Hoc ipsum plerisq; aliis testimoniis à viris catholicis aduersus Pelagii, & Lutheri pestilentissimos, ac omnino dissidentes errores longiùs cõprobatur: maximè per Ioan. Roffensem contra Lutherum arti.36. Ioan. Eckium arti.31. Ioan. Bunderium à Gandauo in Cõpendio cõcertationum, titu.6. Alfonsum à Castro aduersus hæreses: verb. Gratia. & verbo, libertas. Domi. à Soto lib.3. de natura & gratia.c.1.& ca.7.& aliis. Andreã à Vega in lib. de fide iustificãte.q.6.& seq. Extat hac de re sanctæ synodi Tridentinæ definitio in sessione.6.c.5. Sunt præter alia multa diui Augustini 1.3.lib. Hypognosticon ad finem pulchra verba. Audi, inquit, ergo breuiter, proprię voluntatis tunc est meritum bonum, quando gratiæ donũ præcedit vniuscuiusq; voluntatem, vt meritum faciat homo per propriam voluntatem. & idem author ibidem paulò antè. Sed clamas iterum, & dicis: si nullum est meritum operantis, quomodo scriptũ est: & tu reddes vnicuiq; secundum opera sua? Ausculta & intellige, si tamen aures habes audiendi, & cor nõ sit in duratũ intelligendi. propter liberũ arbitriũ, quo bona, & mala operantur homines, dictũ est: vnicuiq; reddes secundũ opera sua. Habet enim homo malũ meritũ cũ vitio suo: iã baptizatus declinat à bono, & facit malũ, id est cũ derelinqt deũ, & diligit sæculũ. Habet nihilominus & bonũ meritum, cùm in oĩbus grãæ dei bona in se operãti nõ resistit, sed cooperator existit, & omnẽ spẽ suã habet in illũ, cùm aurem suam, & cor Deo loquenti intus, hoc est in interiori homine præbet, & non foris in malis sęculo perstrepenti. hæc Augustinus. Quę cùm, vt modò argumentabamur, certa sint, & probent, meritum condigni procedere ab operibus nostris libero arbitrio cooperante ei dono gratiæ, quod Deus impartitur alicui per motionem ad opera bona, vt ipse ad vitã æternam perueniat: patet condigni meritum non extendi vltra hãc motionem. quod S. Thomas expressim hac vsus argumentatione respõdit in.1.2. quæst.114.artic.6. & in.4. sent.dist.45.q.2.art.1.vers.respõdeo dicendum. & est omnium Theologo-

logorum conclusio receptissima: quæ asseuerat, neminē posse alteri mereri de cōdigno primā gratiam. Eadem assertio apertissimè fulcit̄ ea ratione, quòd mereri vnū alteri gratiam primam, nihil aliud est quàm deprecari à deo bonum motū alterius. quod non cadit sub condigni merito: siquidem id iustitiæ innititur: motus autē ad opera bona, gratiæ tantū Spiritus sancti tribuitur: atq; ideo non pertinet ad condigni meritum. deinde eadem conclusio satis alia simili adstruitur: quia certissimum fit, Neminem ex merito condigni primam gratiam sibi mereri: sed ex mera dei liberalitate. Sic enim inquit Paulus ad Roma. cap. 11. si ex operibus, iam non est gratia: si autem gratia, iam non ex operibus. Quam ob rem cū hæc prima gratia nomē hoc ex ipsis diuinis testimoniis habeat, non potest ad condigni meritum pertinere: quia tūc non esset gratia. Diuus Augustinus lib. 3. Hypognosticon inquit: Vitiato libero arbitrio tot⁹ homo vitiatus est. per quod absq; adiutorio dei, & gratiæ, quod deo placet nec valet incipere, nec perficere sufficit. Præuenitur autem medicina: id est Christi gratia, vt sanetur, & reparetur in eodem vitiata, atq; præparetur voluntas, quæ semper indigens adiutorio, illuminante gratia Saluatoris possit tam deū cognoscere, quàm secundum eius viuere voluntatem. Hactenus Augustinus. Deus enim, cui vult miseretur, & quem vult indurat: igitur non volentis, nec currentis, sed miserentis est dei, teste Paulo ad Roma. cap. 9. Hanc conclusionem asserit diuus Thomas communiter receptus in 1. 2. q. 114. art. 5. multisque authoritatibus eam probant Dominicus à Soto lib. 2. cap. 3. & 4. & lib. 3. de natura & gratia, cap. 7. & 8. Andreas à Vega lib. de fide iustificante. q. 7. igitur gratiam gratis datam, qua deus benignissima sua voluntate trahit peccatores ad suam gratiā & iustitiam, nemo meretur: sed illa omne meritum antecedit.

Obiter tamen, nam id nostrates minimè explicarunt, vt lector facilius hæc percipiat, adnotare libet, 2
gratiam generaliter dici, quodcumque donum, quod nō debetur suscipienti, sed volūtate donatur. Ita enim inquit Paulus: Si ex operib⁹, iam non est gratia. & tamen licèt hoc sit generale nomen: speciali tamen nomenclatura dicitur gratia quædam gratum faciens: reliquis nomē genericum retinentibus, vt dicantur gratię gratis datę. Est autem gratia gratum faciens, per quā homo ipse deo coniungitur, & formaliter fit amicus, & deo gratus, ac iustificatur, iuxta illud ad Roman. cap. 3. Iustificati gratis per gratiam ipsius. Gratiæ autē gratis datę, sunt dona illa, quæ cōferuntur nō in bonum ipsius suscipientis, sed in aliorum vtilitatem, vt vnus alteri cooperetur ad hoc, quòd ad deū reducatur. De quibus apostolus ad Corinth.

rinth.1.ca.12.inquit: vnicuiq; datur manifestatio spiritus ad vtilitatem: scilicet aliorum. & inibi meminit harũ gratiarum: vt sint dona prophetiæ, linguarum, & sanitatum: quæ nihil vetat prauis hominibus donari. Dicuntur autem gratiæ gratis datę: quia conceduntur supra facultatem naturæ, & supra merita personæ. Hanc distinctionem explicat Thom.1.2.q.111.arti.1. Gratia autem iustificationis potest tripliciter accipi. Primò quidē pro gratia gratum faciente, qua formaliter iustificamur & efficimur amici dei. Secũdo modo pro gratia gratis data, qua deus nos adiuuat, & peculiariter mouet, vt ea efficiamus, quę requisita sunt, vt obtineamus gratiã & amicitiam ipsius. Tertiò accipitur à quibusdam gratia iustificationis generaliter, vt sub se comprehẽdat gratiam in prima & secunda significatione: & tandem vt gratia iustificationis dicatur, quidquid gratis à deo fit, vt iustificemur. Hęc distinctio ex eo probetur, quòd sæpissimè à catholicis autoribus auxilium speciale dei mouentis affectum ad opera bona, & concursus ipse dei præuenientis, cõuertentis que ad se nos, appellatur gratia iustificationis. Idem Thomas ead.1.2. q.109.art.6. dum tractat de dei auxilio speciali ad mouendum, id videtur tribuere gratiæ iustificationis: sic idem non semel in dicta. q. 111. ex eo distinguit gratiam gratũ faciẽtem, à gratia gratis data, quòd gratia gratum faciens tendit in vtilitatem ipsius tantùm suscipientis: gratia verò gratis data non confertur in bonum ipsius suscipientis, sed in vtilitatem aliorum: sed auxilium speciale dei, tendit in bonum & commodum illius, cui confertur tantùm. igitur id non omnino pertinet ad gratias gratis datas: imò est proprium gratiæ iustificationis. Gratia igitur iustificationis generaliter accepta complectitur gratiam gratis datam, quæ speciale dei auxiliũ dicit: & gratiã gratũ faciẽtẽ, qua formaliter iustificamur. Sãcti enim pr̃es in cõcilio Mileuitano: & Augustinus, passim gr̃am iustificationis appellant quidquid gratis à deo fit, vt iustificemur.

Gr̃a verò gratũ faciẽs à gr̃a gratis data hac in parte distinguit in hoc, quòd gr̃a gratũ faciẽs est habit⁹ quidã supernaturalis, quem deus infũdit animabus nostris, quoties nos sibi recõciliat, & ad suã amicitiam admittit: vt per illam formaliter simus illi grati, sic, vt albedine sumus albi. sed & gratia iustificationis prout accipitur pro speciali dei auxilio, operans dicitur in illo effectu, quo mens nostra mouetur: cooperans verò in illo, quo mens nostra mota est, vt velimus, & volumus sic, vt faciamus: sic dum mẽs nostra mouetur tantũ, est operans: dum mouet & mouetur, est cooperans: quia cooperatio non solũ tribuitur deo, sed etiam animæ. Eodem modo gratia gratum faciens,

dum

dum ſanat & iuſtificat, dicitur gratia operans: ſed qua parte eſt principium meritoriè deinceps operandi ex libero arbitrio, dicitur gratia coöperans: quemadmodum hæc explicat Thomas. 1. 2. q. 111. arti. 2. de his etiam latè tractant Ioan. Driedonius lib. 1. de gratia & lib. arbitr. 2. tracta. cap. 2. in prima eius parte. Diuus Auguſtinus de grat. & lib. arb. cap. 17. Andreas à Vega ſuper concilium Tridentinum in caput octauum cap. 13.

Ego ſanè opinor, auxiliũ Dei ſpeciale, concurſumq́; eius præuenientis, conuertẽtiſq; ad ſe nos, licèt connumeretur inter gratias gratis datas, ab eis tamen poſſe diſtingui, & nomen habere ſpeciale, auxilij quidem gratuiti peculiaris, quo nos ſuper naturam Deus euehit: vt diſcernatur à generali Dei concurſu, quo mouet, fouetq́; res naturales: & tamen à gratia gratum faciente differre: licèt ad gratiã iuſtificationis pertineat. Hæc omnia conſtãt ex ſuperius adnotatis: & quia gratia gratũ faciens eſt habitus quidam ſupernaturalis, & diuini prorſus ordinis, quem Deus infundit animabus noſtris, quoties nos ſibi reconciliat, & ad ſuam amicitiam admittit, vt per illum ſic ſimus formaliter ei grati, & amici, vt albedine ſumus albi, et cognitione cognoſcentes, & fide fideles. Gratia verò gratis data nõ habitus eſt; ſed auxilium quoddam ſpeciale, & peculiare ipſi⁹ Dei, quo Deus peculiariter adiuuat, & potentiùs mouet; & inflectit potẽtias noſtras, vt ea facere poſsimus, quæ ſunt neceſſaria ad iuſtificationem noſtram; & ſic ad conſequendam gratiam gratum facientem, & ita habitum, quẽ modò ſignificamus: quę diſtinctio colligitur ex S. Thoma in. 1. 2. q. 109. art. 6. Auxilium autem iſtud ſpeciale Dei, mouẽtis hõminem ad bene operãdum, & præparandum ſe ad conſequendam iuſtificationem, & habitum gratiæ, ſeu gratiã habitualem, quia tendit omnino in bonum ipſius ſuſcipiẽtis, ad iuſtificationẽ pertinet, tametſi gratia gratis data appellctur.

Hinc ſequitur Catholica concluſio, quã cõnſtanter aſſeueramus, Neminem poſſe ſolis viribus naturalibus abſq; Dei auxilio ſpeciali ea efficere, quæ ſunt ad obtinẽdam gratis iuſtificationem neceſſaria. Hæc
3 probatur Ioan. 6. Nemo poteſt venire ad me, niſi pater, qui miſit me, traxerit eum. & Ioan. capit. 15. Sine me nihil poteſtis facere. Eadem concluſio pluribus in locis ab Auguſtino defenditur aduerſus Pelagianos hæreticos, & à S. Thoma in dict. artic. 6. atq; alijs theologiæ profeſſoribus omnium communẽ ſententiæ cuius varia doctiſsimorum virorum teſtimonia tradidere Dominicus à Soto libr. 1. de natura, & gratia cap. 3. Alfonſus à Caſtro de hæreſib. verb. Gratia. Andreas à Vega in libr. de fide iuſtificante. quæſt. 8. & Gregorius Ariminẽſis in. 2. ſenten. diſt. 26. q. 1. & in diſtin. 29. q. 1.

idq́ definitum fuit olim in concilio Mileuitano cap. 4. & cap. 5. atq́ in Tridentina Synodo: sessione. 6. capit. 5. cuius Canon primus ita inquit: Si quis dixerit hominem suis operibus, quæ vel per humanæ naturæ vires, vel per legis doctrinam fiant, absq́ diuina per Cristum Iesum gratia posse iustificari coram Deo: Anathema sit.

Deducitur item ex his, preparationem, & dispositionem sufficiẽtem ad gratiam esse opus, & Dei, & nostrũ: Dei quidem præuenientis: nostrum autẽ consentientium, & cooperantiũ. vnde & in nobis nullũ est initiũ præparationis ad gratiam, & iustificationem: sed Deus inceptor est, sicuti in eodem cõcilio Mileuitano: & synodo Tridentina dic. cap. 5. definitum extat. idem Augustinus docet de gratia & lib. arbitr. cap. 5. scribens ita: Nisi donũ Dei esset, etiam ipsa ad Deũ nostrã cõuersio, non ei diceretur: Domine Deus virtutum cõuerte nos. Rursus idem Augustinus lib. 1. ca. 4. contra duas epistolas Pelagij: Non potest homo aliquid velle boni, nisi adiuuetur ab eo, qui malum non potest velle: hoc est, gratia Dei per Iesum Christum. Paulus ad Philippenses ca. 2. Deus, inquit, operatur in nobis velle, & perficere. Quibus & alia plura testimonia suffragãtur, quæ hic missa facimus, quandoquidem à præcitatis authoribus diligẽtissimè traduntur.

Infertur etiam ex prænotatis, ita ab ecclesia catholica liberum arbitrium cõstitui, vt ei infirmo, & egeno necessariam esse iudicet gratiam Dei: at verò ita vicissim gratiam extolli, vt liberum arbitrium minimè sublatum esse censeat: sed definiat cooperatione nostra opus esse in iustificatione. Huius catholicæ assertionis probatio constat, præter ea quæ in initio huius paragraphi adduximus, authoritate Synodi Tridentinæ, sessione. 6. ca. 5. & cano. 4. vbi definitum est, quòd Deus neminem coactum ad se trahit, aut necessitate inducit, sed in nostra potestate est, gratiam eius respuere, vel assensum nostrum ei præbere, & cooperari. Diuus Augustinus de peccat. meritis, lib. 2. cap. 18. sic ait: Liberum arbitrium huc atq́ illuc sic flectitur, vt malè vti malus possit, & bene bonus. sed non nisi ex Deo bonam volũtatem habemus. Paratur enim voluntas à Domino qui operatur in nobis velle, & operari. Tertullianus in libr. definitionum ecclesi. dogmatum, ca. 21. manet, inquit, ad quærendam salutem arbitrij libertas, id est rationalis voluntas, sed admonẽte prius Deo, &, inuitante ad salutẽ: vt vel eligat, vel sequatur. His etenim & alijs testimonijs satis apparet, liberum arbitrium per primi parentis peccatum læsum: manere quidem in malum per se cũ concursu generali naturæ: in bonũ autem gratia Dei mouẽte & adiuuante, secũdum illud Oseæ 13. Perditio tua ex te Israel, tantummodo

modo

modo in me auxilium tuum. Extat igitur catholica definitione aduersus hæreticos, quos multis tractatibus ad hoc editis conuincũt diuus Augustinus, & alij ecclesiæ catholi li doctores, quos nostra ætate imitati sunt Roffensis aduersus Lutherum art. 36. Ioan. Driedo de libero arbitrio: Bunderius in compendio concertationũ, tit. 7. Alfonsus à Castro de hæresi. verb. gratia. Dominicus à Soto lib. 1. de natura & gratia, cap. 15. exponit & hanc conclusionem. S. Tho. 1. 2. q. 109. art. 2. & art. 6. & idem 1. parte. q. 83. art. 1. & rursus. 1. 2. q. 113. art. 3. His tamen & aliam catholicam conclusionẽ adijcimus, quam necessariam fore opinamur ad eorum, quæ modò exposuimus, apertiorem intellectum.

4 ¶ Opera iusti, quæ genere suo, ac circunstãtijs bona sunt, omnia sunt meritoria de condigno & cumulationis gratiæ, & vitæ æternæ. Hæc assertio probatur ratione, & authoritate. Ratio enim ex eo constat, quidquid redditur secundum iustum iudicium, merces condigna est: cùm id ad iustitiã pertineat: sed vita æterna redditur adeò secũdum iudicium iustitiæ. 2. ad Timothe. 4. In reliquo reposita est mihi corona iustitiæ, quam reddet mihi dominus in illa die, iustus iudex: igitur homo iustus ex operibus meretur condigni merito vitam æternam. Deinde meritũ est opus, quo quis fit mercede dignus. & pluribus in locis sacræ scripturæ mẽtio fit mercedis operibus iusti retribuẽdæ: præsertim Marci cap. 9. Amen dico vobis non perdet mercedem suam. & 1. ad Corinth. capit. 3. Vnusquisque mercedem accipiet secundum laborem suum. ergo præmittitur, opera iusti meritum habere, & ideo esse mercede digna. merces autem gloriæ æternæ est. Nam si opera apud Deum merita non sunt, nisi virtute præuiæ gratiæ, potissimè sunt digna mercede ipsius vitę æternæ: cuius semen est ipsa gratia: vt inquit Thomas. 1. 2. quæst. 114. arti. 3. ad. 3. & innuit Paulus ad Romanos capit. 6. Gratia Dei, vita æterna. Authoritate adstruitur hæc conclusio Pauli. 2. ad Thessalonicen. 1. vbi scribens de tribulationibus, inquit, quas in exẽplum iusti iudicij Dei, vt digni habeamini regno Dei, pro quo & patimini, & Matthæi cap. 5. Gaudete, inquit Iesus, & exultate, quoniam merces vestra copiosa est in cœlis. Hoc ipsum sacrosancta Synodus Tridentina confitetur sessione. 6. capit. 16. & cano. 26. & 32. sunt & ad hęc veterum authorum, & sanctorum virorum plura testimonia, quæ aduersus impium Lutherum tradidere plures authores ex iunioribus, atque item ex veteribus Diuus Thomas in dict. quæst. 114. artic. 3. & in epistolam Pauli ad Roma. cap. 4. & 8. S. Bonauentura in. 2. sentent. distinct. 27. quæst. vlti. Richar. in. 4. senten. distinct. 46. art. 1. quæst. 1. Ioan. Bunderius in compendio concertatio. tit. 6. Alfonsus

à Castro in libr. aduersus hæreses: verbo, meritum. Domi. à Soto libr. 3. de natura & gratia, capitu. 7. & 8. Andreas à Vega libr. de fide iustificante. quæst. 5. idem in defensione concilij Tridentini lib. 15. cap. 12. & sequentibus. à quibus duo huic assertioni obijciũtur. Primum: quod meritum ad iustitiam pertinet, & ius est æqualitatem præmittens: nihil autem nos possumus præstare Deo æquale vitæ æternæ: siquidem vita æterna nullis sit nostris obsequijs æstimabilis. Paulus ad Roma: capi. 8. non sunt condignæ passiones huius sæculi ad futurã gloriam, quæ reuelabitur in nobis. Ergo nulla est iustitia, aut meritum nostrum apud Deum, ad futuram gloriam. quod comprobatur ex Aristotele 8. Ethi. dicente: dijs & parentibus non possumus reddere æquale. Alterum: merces, & præmium quid debitum significant: Deus autem nihil potest debere nobis: nullus enim ei prior dat, vt retribuatur ei, vt scribit Paulus ad Roma. cap. 11. nec Deus debet iustis vitam æternã propter quæcũq; eorum opera: posset equidem iustis eam non dare: nec eis faceret iniuriam. Nam quidquid est nostri officij suum est, & id debitum: atq; ideò quod suum est ei reddim⁹. Igitur nulla est obligatio dei propter nostra opera, vtcũq; sanctissime. His verò obiectionibus à catholicis vnanimi consensu distinctione quadam respõdetur: quam hic breuiter exponemus.

¶ Opera iustorum dupliciter considerantur. Primò quidem considerari possunt secundum suam perfectionem naturalem, & quatenus sunt à libero arbitrio iuxta vires naturales, etiam ex speciali auxilio Dei ante gratiam gratum facientem, & amicitiam diuinam. Et in his nõ est condignitas ad beatitudinem, & vitam æternam. Longissimè enim excedit beatitudo valorem omnium talium nostrorũ operũ, sicut & virtutem nostrã naturalem: cùm ipsa sit supernaturalis. Est tamẽ cõgruitas proportionis, quòd homini operanti secundũ suam virtutem, Deus recompenset secundum excellentiam suæ virtutis. Possunt tamen secundò considerari opera iustorum secũdum perfectionem supernaturalem, quam habent à gratia, & spiritu sancto inhabitante animas ipsorum: & sic considerata sunt meritoria vitæ æternæ de condigno. nam valor meriti attenditur secundum virtutem Spiritus sancti iuxta illud Ioan. 4. fiet in eo fons aquæ salientis in vitam æternam. attenditur etiam pretium operis secundum dignitatem gratiæ, per quam homo efficitur consors diuinæ naturæ, adoptaturq; in filium, cui debetur hæreditas: ad Roma. cap. 8. si filij, ergo hæredes. Hac distinctione vsus est S. Thomas. 1. 2. q. 114. art. 3. quẽ Theologi omnes sequuti sunt in. 1. sent. dist. 17. & in. 2. dist. 28. Domi. à Soto in lib. 3. de natura, & gratia. ca. 7. & in epistolam ad Roma. ca. 2. Andreas

dreas à Vega in libr. de fide iustificante.q.5.versi.ad primum. & constat ex his, quæ statim in sequenti distinctione dicemus. Etenim qui illa vtuntur, & hanc, ni fallor præmittere videntur sensim quidem, etiam si non omnes hãc expresśim adnotauerint.

¶ Meritum item distinguendum est. Aliud est etenim proprium, & perfectum, ac suapte natura meritum: cui de rigore iustitiæ merces debetur: vt planè iniustus cẽseatur qui hanc mercedem non reddiderit. Hoc meritum non est hominis ad Deum. nam si Deus nemini redderet operum suorum mercedem, iniustus non esset, etiam si nostra opera adsumamus secundum perfectionem supernaturalem. Aliud dicitur meritum, quod non suapte natura, aut simpliciter dignũ est mercede de rigore iustitiæ: sed ex suppositione spõsionis ipsius retribuẽtis, & eius ordinatiõe. quale est præmium, & meritum brauij in hastiludio, in quo rex promittit victori gemmam, aut aliquid pretiosum: quod multò maioris valoris est, q̃ labor, & industria victoris: quę quidem sua propria natura æstimata, nõ sunt digna ex rigore iustitiæ tanta mercede: sed tamen præmissa, & supposita ordinatione, seu promisśione Regis, victor in hastiludio dignus est omnino, & de iustitia illa mercede. eiusmodi est meritum hominis ad Deum. Nam etsi nostra opera non sint ex seipsis digna vita æterna: tamen quia misericors Deus promisit seruanti mandata sua se illi daturum vitã æternam, Matthæi cap.19. post talem promisśionem iustum est, quòd Deus det vitã æternam seruanti eius mandata: constituiturq; Deus debitor vitæ æternę non ex operibus nostris, sed ex promisśione sua: quæ quidem promisśio simpliciter, & absolutè est tribuenda gratię: sic inquit Paulus ad Colossenses. 1. dignos nos fecit in partẽ sortis sanctorum. Hoc ipsum asserit Augustinus de Trinit. lib.14. cap.15. quid animam, inquit, faciet beatam: nisi meritum suum, & pręmium domini sui: sed & meritum eius, gratia est illius: cuius pręmium erit beatitudo eius. idem Augustinus sermone.151. de tempore: laudemus, inquit, fratres dominum, quia eius fidelia promissa retinem⁹: nondum accepimus. Parum putatis, quia promissorem tenemus: vt iam debitorem exigamus: promissor Deus debitor factus est bonitate sua, non prærogãtia nostra. idem in sermone.16. de verbis Apostoli. in his, quę iam habemus, laudemus Deum largitorem, in his, quæ nondum habemus, tenemus debitorẽ. debitor enim factus est nõ aliquid à nobis accipiendo: sed quod ei placuit promittendo. Hæc Diuus Augustinus. qui pręmissam distinctionem sensisse videtur. quam post alios exponunt authores ad præcedentem citati: & Ioann. Bunderius in compendio concertationũ. tit. 6.

artic. 5. & sequentibus: atque optimè Alfonsus à Castro aduersus hæreses verb. meritum.

Ex his distinctionibus multa deducũtur, quæ necessaria sunt ad intellectum huius cõclusionis, quam catholicam esse diximus, & ad respondendum obiectionibus, quæ eidem opponi solent.

Primum: opera iustorũ ex sua propria natura, & vi, vt à libero arbitrio, etiam ex auxilio speciali Dei antecedẽti gratiã gratum faciẽte, procedunt, non esse meritoria merito condigni: tametsi de congruo possint esse, & sint meritoria. Hæc Diuus Thomas paulò antè citatus, & alij, quorũ mentionem fecimus.

Secundum: opera iustorũ vt procedunt, & considerãtur à perfectione, quam habẽt super naturalem à gratia & Spiritusancto inhabitante animas ipsorum: & sic à gratia gratũ faciente, meritoria esse apud Deũ merito condigni. Hoc ipsum satis superiùs probatum est.

Tertiò infertur, meritũ condigni propriè, & immediatè, vt interim ita loquar, procedere à gratia cooperanti, & ei tribuendum esse; & sic habitualem gratiam, idest gratũ facientem, esse principium meriti condigni. hanc illationẽ planè probat S. Thomas. 1. 2. q. 109. art. 6. &. q. 111. arti. 2. post diuum Augustinum in lib. de libero arbitrio.

Quartum: cõstat ex his, iustorum opera, vt procedũt à gratia gratum faciẽte, & sic à perfectione supernaturali, nõ esse simpliciter meritoria merito condigni gloriæ, beatitudinis, & vitæ æternæ; sed supposita ordinatione Dei, & eius gratuita diuina promissione, qua iustis vitam æternam promisit, & gratis se cõstituit debitorem. Sic sanè locus Pauli intelligendus est ad Roma. ca. 8. nã si naturam ipsam operum consideremus seclusa promissione diuina, & eius ordinatione, non sunt condignę passiones nostrę ad futuram gloriam. Hanc illationem planè catholici omnes fatẽtur: & post alios Diuus Thomas. 1. 2. q. 114. art. 1. & hi doctores, quorum modò mentionem fecimus.

Quintò, patet ex rigore iustitię, supposita hac diuina ordinatione, vitã æternam, & beatitudinem deberi, ipsumque Deum debitorẽ esse propter meritum operum iustorum. Hoc probatur ex præcedẽtibus: vnde si rectè omnia considerẽtur manifesta est responsio ad obiectiones ex his postremis duabus illationibus.

Et licèt plerisque visum sit, Deum ipsis iustis debere beatitudinem, & vitam æternam, atque ipsis debitorẽ esse supposita promissione diuina: vt opinatur Scotus, Bonauentura, & Richardus in. 2. sent. dis. 27. illud tamen consultiùs probari, & teneri potest, quod S. Thomas docet in dict. q. 114. art. 1. ad. 3. dũ asserit, Deũ effici non simpliciter debitorem vitæ æternæ, sed supposita ei⁹ promissione: atque ideo non esse debitorem ipsis

ipsis iustis operantibus: sed sibi ipsi, suæ propriæ bonitati, & firmissimæ veritati, vt eius lex, & ordinatio impleatur.

Sextò hinc proximè constat, qualiter accipiendum sit quod Diuus Bernardus scribit in sermone primo de annuntiatione: dum inquit, quod absque iniuria potest Deus nõ dare beatitudinem iustis. & rursus quod Augustinus tradit quarto libro, contra Iulianum Pelagianum capitulo tertio. dicens, Deum fore iniustum, si non ad ipsius regnum verus admitteretur iustus. Ad hæc Paulus Apostolus. 2. ad Timothe. capitulo secundo. inquit. fidelis sermo. Nam si commortui sumus, & conuiuemus. Si sustinebimus, & conregnabimus: si negauerimus, et ille negabit nos: si non credimus, ille fidelis permanet, negare se ipsum non potest. idem ad Hebræ. capitulo sexto. non enim, inquit iniustus est Deus, vt obliuiscatur operis vestri, & dilectionis, quam ostendistis in nomine ipsius, qui ministrastis sanctis, & ministratis. Etenim hæ authoritates sunt accipiẽdæ sup posita, vel non præmissa promissione diuina. aut tandẽ aliter, quod petendum est à viris in sacra Theologia doctissimis, eisdémque religionis Christianæ, & catholicæ ecclesiæ obseruantissimis. Nostrum siquidem non est, rem à propria professione iuris humani alienam penitiùs explicare: legat verò quispiam Andre. à Vega in dicta quæstione. 5. & eundem super concilium Tridentinum lib. vltimo. capitulo. 22.

Septimò, si ad amussim quæ dicta sunt perpendantur, elicitur, non esse necessariam nouam Dei acceptationem præter gratiam gratum facientem, vt opus sit de condigno meritorium. Hoc corollarium probatur: quia gratia gratum faciens nihil aliud est, quàm acceptatio ad gloriam, vt omnes fatẽtur in secundo sentent. distinct. 27. & in tertio. distinct. decimaoctaua. si ergo per gratiam homo iam est acceptus ad gloriam, non est opus noua acceptatione operis. Nam si filij, ergo hæredes, vt inquit Paulus. & propterea opus est gratum, quia persona est grata. respexit enim Deus ad Abel, & munera eius. Alioqui esset repugnantia, personam esse acceptam, cuius opus non sit Deo gratum. atque ita Dominicus à Soto libro tertio. de natura, & gratia. capite septimo eleganter, vt & multa alia, hãc illationem probat, & defendit aduersus Scotum, qui in. 1. sentent. distinct. 17. quæstione prima, existimat, non satis esse, opus elici à gratia, vt sit meritorium vitæ æternæ: sed vltra hoc requiritur, quòd sit acceptum à Deo, & ordinatum ad talem finem.

Fateor optime lector me longiùs digressum fuisse, quàm ab initio constitueram: sed tamen hæc ad faciliorem huius materię intellectum mutuati sumus à viris catholicis, &

ſacræ Theologiæ profeſsione cele-
bratiſsimis, quæ in eum ſenſum
accepimus, & accipere obteſta-
mur, quem ſancta mater eccleſia
probauit, & catholicum eſſe defi-
nierit.

¶ Secunda concluſio: nullus po-
teſt non tantùm primam gratiam,
ſed nec quidquam aliud alteri me-
6 rito condigni mereri. Hæc proba-
tur eadem ratione, quam ad pro-
bationem primæ concluſionis ad-
duximus ex Diuo Thoma prima,
ſecũdæ. quæſtione. 114. articulo ſex-
to. & præterea, quia meritum con-
digni propriè, & verè iuſtitiæ tri-
buitur, & ad eam pertinet: quod
ſatis manifeſtum eſt, iuſtitia autem
eſt ad ipſum operantem. Paulus ſe-
cunda ad Corinth. capitulo quin-
to. omnes nos manifeſtari oportet
ante tribunal Chriſti, vt referat v-
nuſquiſque propria corporis, pro-
ut geſsit ſiue bonum, ſiue malum.
& Apocalypſios capitulo decimo-
quarto. opera enim illorum ſequũ-
tur illos. Paulus item ad Roma. capi
tulo ſecundo, referens iuſtum Dei
iudicium inquit: qui reddet vnicui
que ſecundum opera eius. deinde
iuſtitia ad alterum eſt, teſte Cicero-
ne libr. 1. de officijs. tradit Thomas
ſecunda, ſecundæ. quæſtione. 58. ar
ticulo ſecundo. poſt Ariſtotel. libro
quinto, Ethi. capitulo ſecundo, &
capitulo quinto. actiones autem,
quæ ſunt ad alterum, conſideran-
tur per comparationẽ ad agentem,
& ad eum, in quem fiunt, vt con-
ſtat. igitur cõdigni meritum, quod
iuſtitiæ tribuitur, reſpectu agentis
verſatur: atque ideo non poteſt ex
alterius operibus alter de cõdigno
quidquam mereri. idem etiam pro
batur, quia iuſtitia eſt reddere vni-
cuiq; quod ſuum eſt: id eſt ei debi-
tum ſecundum proportionis æqua
litatem: ſed iuxta hanc æqualita-
tem non poteſt vni deberi quid-
quam ex operibus alterius, cùm is
nihil egerit, nec dederit: ergo nõ po
teſt quis alteri ex condigno mereri.
Et præter hæc apparet: quia meritũ
condigni perſonam operantis non
excedit. Nam gratia cooperãs, à qua
meritum procedit ex condigno, vt
ſuum poſſeſſorem ad beatitudinẽ
perducat, datur: non vt per eam al-
teri mereatur ex condigno. Alteri
enim ex condigno mereri ſoli Chri
ſto ſeruatum eſt: vt explicat Tho-
mas præter alios in dicto artic. 6. ex
quibus conſtat hæc ſecunda cõclu
ſio, quæ communis eſt apud Theo
logos: & eam proponit Adrian. in
quodlibeto. 8. parte. 2.

¶ Tertia cõcluſio. poteſt quis non
tãtùm pro ſuis culpis, id eſt, pro pœ
7 nis temporarijs, quæ reſiduæ ſunt
ex remiſsis peccatis, de condigno,
& rigore iuſtitiæ ſatisfacere, ſed &
eodem iure pro alienis: modò am-
bo ſint amici Dei. Hæc aſſertio quo
ad primam partem probatur mul-
tis, quæ de ſatisfactione adnotarũt
Theologi præſertim catholici ad-
uerſus impium Lutheri dogma,
Roffenſis inquam in artic. de ſatiſ-

factione.

factione. Castro de hæresib. verb. satisfactio. & pœnitentia. Bunderius in compendio concertationum. titul. 16. Thomas & alij in. 4. sentent. distinct. 15. nec enim Christus Lucæ. capi. 11. dixisset, date eleemosynam, & ecce omnia munda sint vobis, si remissa culpa consummata esset mundatio, aut si pœna temporaria, quæ pro peccatis iam dimissis superest, nō posset operibus nostris tolli, & exolui. quòd autem hæc satisfactio ad iustitiam, & eius rigorem pertineat, & sic ex condigno fieri satisfactionē probat Thomas in. 4. sentent. distinct. 20. quæst. 1. articul. 2. dum distinguit meritum de congruo à satisfactione. explicat eleganter Domini. à Soto. in libro tertio. de natura & gratia. capitu. 6. etenim si pœna temporaria, quæ superest dimissa culpa, per opera nostra pœnalia soluitur, vt est in confesso apud catholicos, & id synodus Tridētina definiuit sessiōe. 6. ca. 14. debitū tollitur rigore iustitiæ.

Secunda pars conclusionis probatur ex eo, quòd manifestum sit, posse quempiam pro pœna ab altero debita satisfacere. id enim Paulus asserit. 1. ad Corinth. capi. 8. ex æqualitate, inquit, in præsenti tempore vestra abundantia illorum, scilicet pauperū ministrorum Christi, inopiam suppleat, vt & illorum abundantia vestræ inopiæ sit supplementum. abūdabant nanq; Corinthij temporalibus bonis: egeni verò erant in spiritualibus: E diuerso ministri Christi spiritualibus abundabant, egentes terrenis. voluit itaq; Apostolus, bona opera pauperum Christi cōmunicari. idem Paulus ad Colossen. ca. 1. Nunc gaudeo in passionibus pro vobis, & adimpleo ea, quæ desunt passioni Christi in carne mea pro corpore ei⁹, quod est ecclesia. Hæc Paulus. quemadmodum ergo passio Christi suffragatur ecclesiæ, hoc est membris Christi: ita membra Christi mystica sibi mutuo operibus subsidio sunt; dū vnius satisfactio alteri subuenit. sic hanc secundam partem conclusionis tenent Thomas in dict. quæst. 1. artic. 2. Adrian. quodlibet. 8. 2. parte. Card. à Turre Cremat. in capitul. mensuram. de pœnit. distin. 1. §. in leuitico. nume. 13. Domini. à Soto. in dict. cap. 6. quibus placet, hanc satisfactionem fieri de condigno, & rigore iustitiæ: quia non agitur hic de merito, vt vnus alteri mereatur, sed de solutiōe debitæ pœnæ. atq; ideo apud Deum, si quis velit soluere quod alter debet, non est cur Deus non acceptet opera, quæ ex gratia procedūt, si pro amico offerūtur, ac si pro se ille obtulisset. Sic Diuus Thom. in dict. arti. 2. in specie hanc quæstionē tractās, hanc satisfactionē vnius pro altero distinguit à merito congrui. Hanc opinionē tenet, ac defendit Ioan. Medina. in Codice de pœnitentia tract. 3. quæstione 5. dicens esse communem: tametsi addiderit, vnum pro alio saltem de congruò satisfacere. His accedit

quod iuxta ecclesiæ catholicas traditiones apud eam est Thesaurus maximus indulgētiarum constans ex meritis, & operibus satisfactorijs passionis Christi, atque ex martyrijs, & operibus Sanctorum, qui cùm dimissa culpa, pœna temporalis sit, & finita, potuere per gratiam, & auxilium Christi ad iustum satisfacere, & insuper opera supercrescētia agere ad satisfaciēdum pro alijs, quibus sanctorum opera communicantur. quod manifestum est ex constitutione. Vnigenitus. inter extrauagant. communes, titu. de pœniten. & remissio. & multis, quæ de indulgentijs tradidere Roffensis aduersus Lutherum articulo decimoseptimo Ioann. Eckius aduersus articulo nono. &. 24. Castro aduersus hæreses verbo. indulgentiæ. Ioan. Bunderius in compēdio concertationum. titulo decimoseptimo. Caieta. in secūdo, tracta. indulgentiarum. Card. à Turre Cremat. in dict. §. in leuitico. articulo primo, & secundo. Sanct. Thomas & alij in. 4. sentent. distinct. 20. & præter hos plerique alij, qui de indulgentijs tractauere. Hæc enim est illa sanctorum communio, quæ in Symbolo exponitur, dum fatemur sanctorum communionem, quæ quidem & in hoc versatur, quòd opera sanctorum satisfactoria, quā ex parte supersunt satisfactioni pro eorum peccatis quo ad temporalem pœnam, & merita passionis Christi communia sunt Christianis per charitatem. Hinc sanè apparet secūda conclusionis pars: cui addēdum est, posse quem etiam si ipse debeat pœnæ temporalis satisfactionem, amici debitum priùs quàm proprium soluere.

Tertia conclusionis pars, multis apertissima fit, sed præsertim authoritate Pauli. 1. ad Corint. capitu. 13. si distribuero, inquit, in cibos pauperum omnes facultates meas, etsi tradidero corpus meum ita, vt ardeam, charitatem autem nō habuero, nihil sum: scilicet apud Deum. Hoc ipsum probatur ratione. Nam per culpā peccati fuit offensa facta Deo, cui ob hanc offensam satisfactio debetur, quæ aliter contingere nequit, quàm si offensa tollatur, & hæc tolli non potest nisi amicitiæ restitutione vt constat: igitur extra charitatem opera facta minimè sunt apud Deum de lege iustitiæ satisfactoria, ex quibus, & alijs hanc sententiam tenēt Thomas, & communis Theologorum schola in. 4. sentent. distinct. 15. quæst. 1. artic. 3. Gratianus capit. scelerator. §. his authoritatibus. & ibi Cardi. à Turre Cremat. art. 1. &. 2. de pœnit. dist. 3. Adria. in dict. quodlibet. 8. part. 1. & 2. idem in. 4. sen. in tract. de satisfactione. in cap. discusso. & Ioan. à Medina in Codice de pœnitētia. tracta. 3. q. 2. vnde manifestū fit, operantem extra charitatem nec pro se satisfacere de rigore iustitiæ, nec eqdē pro alio, qua ex parte illi operanti tribuēda sunt eius opera, quia nō

operatur

operatur vt instrumentum alterius, quanuis velit pro altero satisfacere: quod paulò pòst explicabitur ex S. Thoma. in. 4. sentent. distinct. 45. quæst. 2. artic. 1. ad. 3. item & illud certum sit, opera iusti non prodesse ad satisfactionem pœnæ temporalis ei, qui est extra charitatem: nam & hoc eisdē rationibus probatur, & communi omnium Theologorum cōsensu receptum est. Etenim satisfactio ipsi debitori est adscribenda, etiam si ab alio fiat eius nomine. idcirco oportet, quòd non tantùm is, qui operatur, in charitate sit, & amicitia Dei, cùm hoc ad acceptationem operum sit necessariū, sed quòd ipse, pro quo satisfactio fit, & qui satisfacere tenetur, non sit extra charitatem, vt Deus ex lege iustitiæ teneatur satisfactionem admittere. Hæc etiam confirmatur ex his, quæ docet eleganter Thomas in tertia parte, quæstione vlti. articu. 2. scribens, alio modo fieri offensæ recompensationem in pœnitentia: alio in vindicatiua iustitia. Nam in vindicatiua iustitia fit recompensatio per arbitrium iudicis: non secundùm voluntatem offendentis, vel offensi. at in pœnitentia fit recompensatio offensæ per voluntatem peccantis, & secundum arbitrium Dei, in quem peccatur. quia hic nō quæritur sola reintegratio æqualitatis iustitiæ, sicut in iustitia vindicatiua, sed magis reconciliatio amicitiæ, quod fit dum offendens recompensat secundum voluntatem eius, quem offendit. Hæc Sanct. Thomas, quem Caieta. inibi sequitur.

Tandem illud sit hac in re constitutissimum, opera extra charitatem facta, de rigore iustitiæ minimè satisfacere pro temporali pœna debita, licèt ea fuerint à sacerdote pro sacramentali pœnitentia iniūcta. quā sententiam præter superiùs citatos etiam probant multa, quæ citat Magister sentent. in. 4. distinct. 15. eandem tenet simpliciter Caiet. in quæstione. 2. de satisfactione. & esse cōmunem fatetur Martinus Azpilcueta in capi. 1. de pœnitent. distinct. 6. nu. 45. licèt ipse Scotum sequutus in dict. distinct. 15. quæst. 1. velit tenere contrarium, quod non potest rectè defendi, nisi omissa lege iustitiæ id referamus ad liberalitatem ipsius diuinæ maiestatis: vt Ioannes à Medina in dict. quæstione. 2. explicat, post Adrian. in dict. cap. discusso. & idem Medina latiùs explicauerat in tract. 2. capi. de pœnitentia iniuncta. versi. esto igitur. & versic. sed vltra.

Et hęc quidem adeò vera sunt, vt subinde censeamus, opera extra charitatem facta, de lege, & rigore iustitiæ minimè esse pro pœnis temporalibus satisfactoria, etiam postmodum charitate accedente. Hoc manifestè patet ex eo, quòd opera nostra, vt satisfactoria sint, debent à charitate procedere: nam sicut meritū operibus nostris tribuitur à charitate, vt suprà ostendimus, ita & virtus

tus satisfaciendi de rigore iustitiæ non aliunde tribuitur quàm coniuncta virtute passionis Christi, à qua secludimur, si extra charitatem simus. Nec ad hoc prodest charitas post facta opera accedens: nam ea non facit, quòd illa opera, quæ facta fuere extra charitatem, facta sint in charitate, vt frequentissimo omnium consensu receptum esse videtur: ergo opera ista non sunt satisfactoria. Quod comprobatur: quia opera quantum ad vitam, vel mortem consideranda sunt, & distinguenda secundum comparationem, à quo procedunt, siquidem vel procedunt à principio vitæ, vel à principio mortis: igitur si semel processerunt ab initio mortis, non poterunt iterum eadem numero resumi: atq; ideo mortua opera non possunt per charitatem fieri viua: deinde meritum, & satisfactio ex operibus ab eadem ratione procedunt, nempè à charitate, & eius causa, ab acceptione diuina supposita lege promissionis, quæ iam ad iustitiæ rigorem pertinet: opera etenim quæ meritoria sunt, eadē & satisfactionem inducunt: & quæ meritoria non sunt, nec satisfacere possunt Deo ex lege iustitiæ, vt planè fatentur omnes, & præ cæteris Thomas in. 4. sent. dist. 15. q. 1. art. 3. versic. ad. 3. quæst. sed opera mortua, & sic extra charitatem facta, ob charitatem denuò accedētem non efficiuntur meritoria: sicuti receptum est apud Theologos, & tradit Thomas in. 3. parte, quæstione 89. artic. 6. ergo nec satisfactoria. sic deniq; hanc extēsionem ad tertiam cōclusionis partem veram esse censent. S. Thomas in dict. quæstione 1. artic. 3. ad. 3. quæst. Card. à Turre Crema. in dict. §. his authoritatibus. artic. 3. idem in capi. intermittentes. arti. 3. de pœnit. distinct. 4. Syluest. verb. satisfactio. q. 7. Hadria. in. 4. sentent. in tractat. de satisfactione. capi. ex dictis oritur alia dubitatio. Ioan. à Medina in Codice de pœnitentia, tract. 3. quæstio. 3. & est communis opinio Theologorū in dict. distin. 15. vbi Paluda. q. 1. artic. 3. post alios. Idem notant Archid. in capi. vltim. de pœnit. distin. 3. Abb. in capi. quod quidam. de pœnitentia & remiss. asserentes, hanc esse communem opinionem.

Idem erit in operibus, ex quibus aliquis manet effectus in ipsis operantibus post ipsius operis transitū: vt in ieiunio, & eleemosyna. etenim licèt post factam eleemosynam adhuc maneat diminutio patrimonij, & post ieiunium debilitatio corporis: attamen & hæc opera extra charitatem facta nequaquam satisfaciunt ex rigore iustitiæ, accedente postmodum charitate. quod in specie adnotarunt Adria. in dict. ca. ex dictis oritur. & Ioan. Medina in di. tracta. 3. versi. præsupposito. & in eodem Codice. tract. 2. ca. de pœnitentia iniūcta. versi. sed vltra. aduersus S. Thomam in dict. art. 3. & ibi Palud. quos etiā sequitur Card. à Tur-

re Cremat.in dict.art.3. Nam hi existimarunt, opera, ex quibus manet aliquis effectus in operantibus adhuc ex interuallo, & post eorũ transitum, etsi facta fuerint extra charitatem, esse satisfactoria charitate accedente: quorum sententia ab illo effectu continuo, qui superest factis operibus rationem habet: quæ verè sufficiens non est: etiam si Syluest. eandem distinctionem S. Thomæ probauerit in dict. quæst. 7. quia si opera facta in statu mortalis peccati extra charitatem, mortua sunt, & extincta, certè dubio procul & extincta sunt cum suis effectibus. multisq; alijs rationibus hæc opinio Thomæ non est admittenda; quas diligentissimè tradit Ioann. à Medina in dict. tract. 2. & tract. 3. apud quem lector eas expendere poterit. Nos enim, nè longiùs digrediamur, eas missas facimus: & præsertim quia ipse S. Thom. in 3. part. quæst. 89. artic. vlti. indistinctè probat, opera extra charitatem facta nequaquam reuiuiscere, etiam ad satisfactionẽ: siue ea sint opera, ex quibus in operante manet aliquis effectus, siue effectũ nullum relinquentia. etenim licèt hac vltima dicendi forma. S. Thom. non vtatur expressim, eam tamen præmittit: quippe qui seriò, & omni conatu quæstionem disputans nullam exponat inter hęc opera distinctionem: imò rationibus vtatur eam omnino excludentibus.

Tertiò ita præscriptam conclusionem probamus, vt opinemur, opera extra charitatem facta non esse ad satisfactionem sufficientia, adhuc charitate accedente, etiam si fuerint
8 opera in pœnitentiam sacramentalem à sacerdote iniuncta. probatur hæc assertio his rationibus, quibus proximæ fuere probatæ: & eam defendit Ioan. à Medina in dict. tract. 2. ca. de pœnitentia iniuncta. versic. sed vltra esset dubitatio. eãdem sententiam præmittunt planè Paludan in dict. art. 3. Card. à Turre Cremat. & Adrian. paulò antè citati, qui expressim asseuerãtes, per opera extra charitatem facta, esse satisfactum sacerdotis iniungentis pœnitentiam, & ecclesiæ præcepto, quod statim tractabitur, non tamen Deo, palàm præfatam conclusionem admittũt: sed et Syluest. in dic. q. 7. eam omnino explicans inquit, esse veritatem, & mentem pœnè omnium doctorum. quod & nos constanter asseueramus. & nihilominus Caieta. in q. 2. de satisfactione existimat, opera iniuncta à sacerdote in pœnitentiam sacramẽtalem facta extra charitatem, satisfactoria esse, & effectũ satisfactionis habere accedente charitate: & hoc probat ex eo, quòd opus sit sacramentale: quòd regulariter, licèt quando fit, effectũ suum propter obicem peccati non operetur, recedente tamen peccato illum operatur: sicuti de baptismo Augustinus scribit lib. 1. de baptismo cap. 12. cap. tunc valere. de consecra. dist. 4. at satisfactio sacramẽtalis pars est sacra-

sacramenti, vimq́ue habet ex clauibus & virtute sacramenti, atque opere operato: ergo sortietur effectum recedēte peccato. Fatetur tamē ipse Caieta. hæc opera charitate accedente non tantum habere effectum ad satisfaciendum, quantum habuissent, si facta forent in charitate. qua in re satisfactionem sacramentalem distinguit ab aliis operibus sacramētalibus: hæc enim facta extra charitatem recedente fictione, & peccato, totum, & tantum effectum sortiuntur, quantum habuissent facta in charitate, quia opera Dei sunt, nō hominis: illa verò cùm maxima ex parte hominis sit, facta quidem extra charitatem, recedente fictione, licèt effectum recuperet & sortiatur, non tamen quantum habuisset facta in charitate. Hæc Caiet. cuius opinionē adeò verā esse censet egregius vir Martinus ab Azpilcueta in cap. 1. in princi. nume. 49. de pœnit. dist. 6. vt opinetur, opera facta extra charitatem, iniuncta tamen in sacramentalem satisfactionem, accedente charitate eundem effectum habere ad satisfaciendum, quem habuissent, si facta forent in charitate: & hoc propter virtutem sacramenti. ego verò Caietani sententiam, & viri doctissimi extensionem arbitror esse contrarias opinioni communi theologorum, vt modò adnotauimus. imò communem assertionem non obstante ratione Caiet. veriorem esse opinor.

Illud etenim in primis fatemur, quod Caiet. optimè asseuerat, opera satisfactoria iniuncta in sacramētalem pœnitentiam, & satisfactionem, magis quidem cæteris paribus satisfacere, & maioris valoris esse virtute Sacramenti, quàm opera non iniuncta in Sacramentalem satisfactionem. hoc fatentur communiter Theologi, & notant Thomas, & ibi Caieta. in tertia parte. quæst. 90. articul. 2. ad. 2. idem Thomas expressim in quodlibet. tertio. articu. 28. hoc præmisso probatur, falsam esse Caieta. sententiam. Primùm; quia satisfactio licèt sit iniuncta in sacramento pœnitentiæ, & habet maiorem valorem virtute sacramēti, & clauium, est tamen opus hominis, non Dei: atque ideo eius valor merito innititur operantis: hoc etenim proprium est satisfactionis; vt fatetur Thom. in. 4. sentent. distinct. 15. quæst. 1. arti. 3. ad tertium, quem alii sequūtur: igitur cùm præcipuè consideretur ex opere operantis, si fiat extra charitatem omnino mortua est, nec accedente charitate sortitur effectum. qua ratione cessat argumentatio Caieta. ab aliis sacramentis deducta. Sacramenta siquidē opera sunt solius Dei diuinitus instituta, quæ valorem habent à meritis Christi: non à meritis operātis: & ideo etiam si fiant extra charitatem, non amittunt proprium valorem, licèt non prosint operanti, & cessante fictione sortiūtur effectū. præsertim tollitur ratio Caiet. quia ea locum habet in Sacramentis imprimen-

primientibus characterē in anima,
quæ iterari non possunt: hæc enim
recedente fictione sortiuntur suum
effectum: alia verò Sacraméta non
hanc sequūtur legem: nam indignè
sumpta extra charitatem recedente
fictione non conferunt effectum re
cipienti, vt Ioan. à Medina ex rationi
bus aliquot Theologorum fatetur
in codice de pœnitentia, tract. 3. q. 3.
& in tract. 2. c. de pœnitentia iniun
cta. vers. sed vltra. & in cap. de con
fessione ficta iteranda. & Adria. in
4. senten. in tract. de confessione. c.
quintum dubium. & tractabitur in
fine huius paragraphi. Secundò ad
uersus Caietani opinionem argu
mentatio efficax fit ex eo, quod cō
muni omnium iudicio in dist. 15. 4.
sent. definitum extat, eadem opera,
quæ sunt satisfactoria, esse & meri
toria, & quæ sunt meritoria esse sa
tisfactoria: quia & meriti & satisfa
ctionis vna, & eadem radix est gra
tia cooperās, & gratum faciens: sed
si opera iniuncta in Sacramētali pœ
nitentia facta extra charitatem rece
dente fictione forent satisfactoria,
sequeretur eadem esse & meritoria,
quod dicendum non est: siquidem
opera extra charitatem facta, vtpote
non procedentia à gratia, nullo mo
do recedēte fictione meritoria sunt:
imò contrarium esset erroneum: igi
tur hæc opera non sunt recedente
fictione satisfactoria. Tertiò, virtus
Sacramenti pœnitētiæ operatur re
missionem culpæ, pœnæ æternæ, &
portionem aliquam tēporalis, iux
ta catholicas, & communi cōsensu
receptas definitiones, ex opere qui
dem operato: nō autem satisfactio
nem: cū hæc ad operantis opus per
tineat: sed & si detur, recedēte fictio
ne virtutem Sacramenti accedere, et
prodesse: id obtinet quo ad virtutis
effectus, quos modò diximus, non
quo ad satisfactionem: ergo opera
hæc licèt maioris valoris sint ratio
ne, & vi sacramenti: non tamen ex
tra charitatem facta reuiuiscunt ad
effectū satisfactionis pro pœna tem
porali. idcirco tutior est opinio, quā
ni fallimur, communem esse cense
mus, aduersus Caieta.

¶ Opera verò facta in charitate,
quæ per subsequens peccatum fue
rint mortificata, recedente peccato,
10. & iterum accedente charitate, prio
rem effectum recipiunt, & satisfa
ctoria, ac meritoria sunt. hoc cōstat
ex his, quæ S. Thomas omniū con
sensu receptus, adducit in. 3. part. q.
89. arti. 5. & theologi in. 4. sent. dist.
15. quæst. 1. glos. in cap. quærat hic
aliquis. verb. nō percipitur. de pœ
nit. distinct. 3. Adria. Syluest. & alij
proximè citati. præsertim. glos. su
per illud Iohel. capi. 2. reddam vo
bis annos, quos comedit locusta.
inquit enim glos. non patiar perire
vbertatem, quam cum perturbatio
ne animi amisistis, vbertas autem
ista meritum bonorū operum est,
quod fuit perditum per peccatum:
ergo per pœnitentiam reuiuiscunt
opera meritoria priùs facta ante pec
catum. eandem sententiam probat
Card.

Card. à Turre Cremat. in cap. inter mittentes. de pœnit. distin. 4. arti. 2. quo in loco Gratianus eidem subscribit opinioni ita intelligens quæ ex Augustino in cap. 14. libr. de pœnitentia. citauerat: & ex Hieronymo ad capit. 1. in Aegeum. de pœnit. distinct. 3. cap. pium. & capit. si quando. tametsi idem Gratianus in cap. quærat aliquis. & in cap. vlti. versi. pœnitentia. vbi glo. de pœnit. dist. 3. ad finem censeat, opera extra charitatem facta, quæ verè mortua dicuntur, per pœnitentiam recedente fictione, satisfactoria esse; & reuiuiscere, quod falsum esse constat ex his, quæ hoc in. §. tractauimus. & licèt Augustini & Hieronymi sententiæ in dict. cap. pium. & cap. si quando. huic Gratiani vltimæ opinioni suffragari videantur, attamen intelligendæ sunt in hunc sensum, vt opera facta extra charitatē multa possint ex congruo à Deo, & eius maxima liberalitate impetrare, non autem in eū, vt vel meritoria sint, vel satisfactoria recedēte fictione. sunt verò hæc opera extra charitatem facta, etiam ante fictionis, & peccati discessum, ad plurima vtilia vi impetrationis ex congruo à liberalitate Dei.

¶ Primum: ad impetrandum ali-
quod temporale bonum, & præ-
11 mium. in capi. quid ergo. de pœnit.
distin. 3. ex Chrysostomo homilia
67. ad populū Antiochenum. item
ad obtinendum facilius à Deo auxi-
lium speciale, & gratiam conuersionis, quia citiùs peccator resipiscat. & ad adquirēdos bonos mentis habitus, quibus faciliùs homo, & si peccator, bona opera exercens vitijs resistat. quin & vtilia sunt ad consequēda ex impetratione, & iure liberalitatis dilationem pœnæ, & remissionē pœnę temporalis. quod de Achab refertur. 3. reg. cap. 21. cap. talis. cap. Achab. de pœnit. dist. 3. & ad impetrandas intercessiones sanctorum; & ad multa alia quæ passim Theologi tradidere: præsertim Card. à Turre Cremata in c. nihil. de consecrat. dist. 5. Syluest. ver. charitas. q. 8. rursus idem Card. in cap. Primum consolatio. §. quanquam bonorum. arti. 2. de pœnit. distin. 3. Adrian. in quodlib. 8. art. 1. in 4. sentent. in tract. de satisfactione. cap. discusso. Ioannes Maior in. 4. sentent. dist. 15. quæst. 1. versic. dubitatur. & Ioannes à Medina in Codice de pœnitentia. tract. 3. quæst. 2. quæ quidem peccator operibus bonis à liberalitate diuina poterit impetrare: non ratione iustitiæ, nec propriè ex merito, sed ex cōgruitate quadam: sicuti & prædicta colliguntur ferè ex S. Thoma in. 4. sent. dis. 15. q. 1. artic. 3. ad. 4.

Hinc sanè expendi poterunt quæ adnotauit. glo. in c. quod quidam. de pœnit. & remis. quæ singul. est secūdum Abb. ibi & Angel. verb. pœnitentia. §. 14. cui est similis in. c. quærat aliquis. de pœnit. distinct. 3. verb. non percipitur. etenim glo. aliquot effectus cōmemorat, quos ope-

operantur bona opera facta extra
charitatem, quorum duo: nempe
quòd valeant ad faciliorem illustrà
tionem mentis, vt ea faciliùs à deo
impetretur: & ad bona temporalia
liberalitate diuina consequenda, su
periùs expositi fuerũt. Addit tamẽ
glo. in dict. cap. quod quidam. hæc
bona opera facta extra charitatem
prodesse ad vitam æternam prome
rendam. quod falsissimum est: præ
sertim quia glo. præmittit hunc ef-
fectum, & alios, etiam eo tempore
quo quis est extra charitatem non
recedente fictione: in quo grauissi-
mè errat. nam opera bona facta ex-
tra charitatem etiam recedẽte fictio
ne nec meritoria, nec satisfactoria
sunt, vt superius ostendimus: atque
ideo temerarium est dicere, quòd
opera bona extra charitatem facta
nondum recedente fictione pro-
sint ad promerendam vitam æter-
nam: cùm eo tempore, nec iure me
riti de condigno, nec ex congruo,
nec ex vi impetrationis possunt vi-
tam æternam ipsi operanti adqui-
rere. quã ob rem suspicor glo. non
ita mente sensisse, vt eius verba si-
gnificare videtur. & ita glo. in dict.
verb. non percipitur. hunc effectũ
horum operum omisit. Addit etiã
vtraque glo. opera extra charitatem
facta vtilia esse saltẽ ad minus sup-
plicium subeũdum. & id sanè glo.
tracta. 4. nõ recedente fictione: erit-
que vera eius conclusio in hoc sen-
su, vt pœna inferni, & æterna non
debeatur tanta, quanta deberetur, si
peccator hæc bona opera non fecis
set: nam verè tanta non debetur: si-
quidem per hæc bona opera pecca
tor in hunc constituitur statum, vt
minori contemptu peccet. est autẽ
falsa conclusio glo. in hunc modũ
acccepta. vt propter bona opera pec
catoris minuatur pœna æterna iam
pro eius peccatis debita: hæc ete-
nim non minuitur: secundum. S.
Thomam in 4. sent. dist. 15. q. 1. art.
3. ad. 5. q. & ibi Durãdum, & Card.
in cap. prima cõsolatio. §. quanquã
bonorum. art. 2. de pœnit dist. 3.

Tradit præterea glo. in dict. capit.
quod quidam. pœnitentiam factã
extra charitatem recedẽte fictione,
& charitate accedente, suum pro
prium effectum operari. quemad-
modum & baptismus cap. tũc va-
lere. de consec. dist. 4. huius glo. po-
test esse duplex sensus. prior quidẽ,
vt opera extra charitatem facta in
pœnitentiam tamen sacramentalẽ
iniuncta accedente charitate esse
vel meritoria, vel satisfactoria, aut
vtrunque effectum habitura verè
constituamus. quod tamen falsum
esse superiùs ostendimus: atq; ideo
hic sensus verus non est, nec rectè
defendi potest.

Alter sensus in hunc modum ex
plicatur, vt confessio, & pœnitẽtiæ
sacramentum extra charitatem con
tingentia, cessante fictione vim, &
effectum sacramenti sortiantur: si-
cuti & in baptismo satis est manife
13 stum. huic opinioni adstipulatur
Gratianus in capitulo. quærat hic

F aliquis.

aliquis.ad finẽ,& in capit.vlt.§.vlt. & ibi glo. de pœnit. dist.3.qui videtur asserere,etiam in aliis sacramentis obtinere illud, quod de baptismo Augustinus adnotauerit:nempe,quòd recedente fictione suum effectum operentur. idem notat.S. Thomas in.4. sent. dist.17.quæs.3. art.4.ad primum.dum adducẽs cõclusionem de baptismo inquit, idẽ & in aliis sacramentis. hoc ipsum Caiet. tenet expressim. q.5.de confessione. vbi de illa disputat quæstione,an confessio sacramentalis facta extra charitatem sit iteranda: in cuius intellectum hic tria proponemus ad præsentis controuersiæ definitionem,& quidem breuiter, rationum concertationem omittentes,quòd ea non omninò sit nostrę professionis.

Primum illud apud omnes est in confesso, quòd confessio sacramẽtalis facta ab eo, qui nullum dolorem habet, nec cõtritionem, nec eã attritionem, ex qua virtute sacramẽti fiat contritus: omnino repetenda sit:cùm hęc confessio non sit materia sacramẽti pœnitẽtiæ quippe quę à nulla pœnitentia deducat. huic assertioni cõsentiunt omnes, præsertim Caiet.in dict.q.5.Capreol.in dict.dist.17.q.2.& ibi Durandus.q.13.Melchior Cano. qui diligentissimè de hac re disputauit in relect. de pœnitentia. parte.5.

Secundò:si quis habeat attritionẽ ex qua virtute sacramẽti contritus fiat,gratiam scilicet adsequutus,nõ est huius confessio iteranda. suscipit etenim hic verum pœnitentiæ sacramentum, ac remissionẽ peccatorum per absolutionem sacramentalem. Maius igitur dubium est de illo, qui integrè omnia mortalia peccata confitetur nullo ex certa scientia omisso, & habet attritionem adeò imperfectam,vt virtute sacramenti contritus non fiat, imò sacrilegus sit ex eo,quòd irreuerenter tãtũ suscipiat sacramentũ:quod ei cõcedendũ nõ erat, cap.quod quidã. paulò ante citatum:an huius cõfessio,cui accesit absolutio, sit repetẽda? & tũc proponitur.3.conclusio.

Tertiò:cõfessor fictus sine debita dispositione, attritionem tñ habẽs admodũ imperfectã,si integrè cõfiteatur,sacramentalẽ facit confessionẽ, & verã absolutionẽ percipit: sibi tamẽ tunc minimè efficacẽ propter obicẽ sacramẽto positũ.hui⁹ assertiõis effectus maxim⁹ est, quòd nõ erit necessariò cõfessio iteranda. hanc opinionem probant, & verã esse opinantur.S.Thomas in.4.sen. dist.17.q.3.art.4.ad primũ.cui magis communiter cõsentiunt cæteri Theologi ibidem: & Caiet.in dict. quæs.6.de confessione.quam sentẽtiam doctissimè defendit Melchior à Cano in dict.relectione de pœnit. parte quinta.& profectò hæc pars benignior est, & probabilior: tametsi contraria maximis innitatur rationibus,quam probare, & tutari conantur Ioan.Maior in dist. 17. quęs.9.Adrianus,in.4.sen.tquęs.4.

de

de confeſsione. & dubio. 5. eiuſdem tractatus. Ioan. à Medina in codice, de pœnitentia. tract. de confeſsiõe. capitulo. de cõfeſsione ficta iteranda. opinio autem diui Thomę non aliter eſt accipiẽda, quàm ſi quis aduertens ſe carere dolore efficaci accuſet ſe ipſum illius indiſpoſitionis: cùm alioqui huius culpæ omiſſio efficeret confeſsionem nõ integram: & ideo ea foret iteranda. vnde glo. in dict. §. vlt. de pœni. diſt. 3. verb. vtilis, quæ dictat, hanc ſimulationem, qua quis eccleſiam decepit, poſtmodum confitẽdam eſſe: cùm quis verè pœnituerit: non tamen eſſe confeſsionem primam iterandam, eſt intelligenda de fictione illa exteriori, & ſacrilegio, quod peccator commiſit recipiendo exterius abſolutionem. nam hæc antea explicari non potuit. non autem de illa indiſpoſitione, animo, atque fictione, quam peccator habuit antequam ſuſciperet abſolutionem: hæc enim tunc ad illam abſolutionem confitenda eſt. quemadmodũ ſatis colligitur ex S. Thomæ reſolutione in dict. art. 4.

Nec tamen ſtatim ſequitur: confeſsio iſta informis iteranda nõ eſt, ergo recedente fictione, ſacramenti effectum operatur, & habet. Nam, vt ſtatim. §. ſequenti. probabimus, poteſt contingere, quòd non ſit iteranda confeſsio extra charitatem facta ſequuta abſolutione: quia iam eſt præcepto confeſsionis obtemperatum: & ideo ad vitandum nouũ peccatum non eſt neceſſaria iteratio: nouum inquam peccatũ, quod ex omiſsione præcepti committeretur: nec ex hoc neceſſariò deducitur, eam non eſſe iterandam ad obtinendam veram, & efficacem illorum peccatorum abſolutionem. nihilominus S. Thomas. Caieta. & Melchior à Cano, & alii, quibus frequentius placet S. Thomæ ſententia palàm aſſeuerant, confeſsionem integram, informem tamen, quia facta ſit extra charitatẽ, ſequuta ſacramentali abſolutione: recedente fictione, ſuum operari ſacramenti effectum, & eſſe idem in ſacramento pœnitentię, quòd in ſacramento baptiſmi. & ſanè Caieta. & Thom. idem eſſe in omnibus aliis ſacramẽtis opinantur. Melchior Cano reliqua ſacramẽta præter baptiſmum, & pœnitentiam ab hac lege excludit. etenim cenſet, ſacramentum baptiſmi, & pœnitẽtię, quia ea ſint ad ſalutem neceſſaria, fictione recedente ſuum operari effectum: at reliqua ſacramenta extra charitatem ſumpta, etiam recedente fictione probat, non operari ſuum effectũ. ſed Gabriel in quarto ſentẽtiarum. diſtinctione decimaſeptima. quæſtione prima. artic. tertio. dubio. 2. Ioannes Maior. ibi quæſtione. 9. Adrian. & Ioannes à Medina ſæpè in hoc paragrapho ad id citati, exiſtimant, hoc eſſe proprium ſacramenti baptiſmi & eorum, quæ iterari non poſſunt, vt tandem baptiſmus extra charitatem ſuſceptus recedente fi-

te fictione effectum proprium, & verum sacramenti operetur: cætera verò sacramenta, etiam pœnitentię, recedente fictione non habeant sacramenti effectum quo ad ipsum recipientem extra charitatem, tametsi vera fuerint sacramenta. horum authorum ratio ea est, quòd in sacramento baptismi peculiaris quædam obtineat huius priuilegii causa, quæ aliis communis non est: aliis inquam, quæ iterari possunt: nã quod dicimus de baptismo, idẽ intelligimus in similibus sacramẽtis, quæ iterari non possunt. etenim cũ hæc sacramenta iterari non posint, & fructus illorum sit admodũ necessarius, vero simile est, diuinam maiestatem fructũ horum sacramẽtorũ abscedẽte fictione cõferre, ne baptizati, confirmati, & ordinati perpetuò priuentur horum sacramentorum fructu, qui baptizatis omnino necessarius est, confirmatis autem, & ordinatis maximè vtilis. Hæc verò ratio aliis sacramentis non conuenit: si quidem recedente fictione iterum recipi possunt, & recipientes ita in charitate fructum eorum consequuntur. & planè Ioãnes Maior fatetur S. Thomæ sententiam in hoc esse contrariam cõmuni opinioni, quod ipse non ita certum esse opinor.

Illud tamen est omnium consensu receptum, confessionem sacramentalem, hoc est, ex qua cum absolutione verum pœnitentiæ sacramentum consistit, eam non esse iterum faciendam, nec iterandã. quòd si sit aliqua confessio, ex qua nõ est constitutum verum pœnitentiæ sacramentum, ea erit omnino repetẽda, & iteranda. huic etenim scopo omnia, quæ vtrinque in disputationem adduci poterunt, & adducuntur, dubio procul intendunt.

Ex. §. sequenti.

1 *Præceptum diuinum, vel humanum regulariter seruatur per opera extra charitatem facta ad hunc effectum, ne quis nouã violati præcepti culpam contrahat.*

2 *Clericus in peccato mortali dicens horas canonicas satisfacit præcepto ecclesiæ.*

3 *Circunstantia temporis festi, an sit necessario confitenda?*

4 *Potest quis alteri à benignitate diuina multa impetrare: & an primam gratiam?*

5 *Suffragiorum, & orationum triplex valor constituitur.*

6 *Opera habentia valorem ex opere operato quæ sint, & ibi de sacrificio missæ.*

7 *Horæ canonicæ, an habeant vim ex opere operato?*

8 *Suffragia quo ad effectum operis operantis dupliciter considerantur.*

9 *Suffragiũ factũ pro multis, non ita cuilibet prodest, ac si pro eo tantũ foret ministratũ.*

10 *Valor suffragiorũ publicorũ, & priuatorũ vnde procedat quo ad vim operis operãtis?*

11 *Suffragia per viuos exhibita, etiam prosunt existentibus in purgatorio.*

§. Quintus.

CAEterum & si bona opera facta extra charitatem aliquot effectus habeant, quos paulò antè ostendi-

ſtendimus, potiſsimùm ſupereſt alium effectum exponere: in hunc denicꝫ modum, vt certi iuris ſit, opera bona extra charitatem facta in hoc vtilia eſſe, quòd per ea quis ex-
1 cuſetur à peccato, & noua culpa, quã cõtraheret tranſgreſsiõe præcepti, ſi ea nõ faceret. nõ enim eſt præcepti trãſgreſſor, qui actui bono in gñre ſuo, quem lex præcipit, apponit aliquam malam circunſtantiã, vel illum fecerit exiſtens in mortali crimine extra charitatem, nam quædam præcepta ſunt, quæ ſine charitate non implentur: vt præceptum de cõtritione, & de charitate: & in his charitas neceſſaria eſt ad obſeruationẽ pręcepti. At ſunt alia pręcepta de actibus exteriorib⁹, quæ nõ exigunt neceſſariò charitatem ad eorum obſeruationẽ: & hæc ſeruãtur etiam abſcꝫ charitate, aut ſaltem eorum tranſgreſſor nõ eſt, qui actum præceptum extra charitatem fecerit. ſcribit ſanè eleganter S. Thomas in. 1.2.q.100.art.9. nõ cadere ſub pręcepto legis humanæ, nec diuinæ modum virtutis quantum ad hoc, vt aliquis ex habitu radicato operetur, quãuis bene cadat ipſe act⁹ virtutis. nec enim ſecundum eum ab homine, nec à Deo punitur tãquã præcepti tranſgreſſor qui debitum parentibus honorem impẽdit, quãuis id fecerit abſcꝫ habitu pietatis. nã licèt lex præcipiens actum virtutis intendat ſibi ſubditos ad virtutem inducere: tamen de actu virtutis non de fine præceptum facit: finis ſiquidem legis præcipientis nõ cõtinetur, nec eſt ſub ipſo legis præcepto: quòd idem Thomas ſenſim explicat. 1.2. quæſt. 96. arti. 3. ad. 2. & 2.2. q. 44. art. 1. 4. & 8. ex quibus locis paſsim hoc adnotauit Caieta. Paluda. in. 3. ſent. d. 37. q. 1. col. 3. & ibi Ioan. Maior. q. 15. & eſt cõis opinio ſecundum Almain in. 4. diſ. 16. q. 1. cui adſtipulatur altera diui Thomę diſtinctio in eadẽ. 1.2. q. 100. art. 10. ita enim ſcribit. actus charitatis dupliciter conſiderari poteſt. vno modo ſecundum quòd eſt quidam actus per ſe: & hoc modo cadit ſub præcepto legis, quod de hoc ſpecialiter datur, ſcilicet, diliges dominum deum tuum, & diliges proximum tuúm. alio modo poteſt cõſiderari actum charitatis ſecundum quòd eſt modus aliarum virtutũ: hoc eſt eo modo, quo actus aliarum virtutum ordinãtur ad charitatem, quæ eſt finis præcepti: & tunc actus charitatis non cadit ſub præcepto. hęc Thomas, adiiciens exemplũ idem de honorãdo parente. Nõ enim in hoc præcepto includitur, quòd honoretur ex charitate, ſed ſolũ quòd honoretur pater. denique multis aliis rationibus, & authoritatib⁹ probatur cõis opinio: quam Panor. & alii itidem tenent in dicto. c. quod quidem. de pœniten. & remiſſ. Scotus in. 2. ſenten. diſt. 28. Almain in. 2. tract. moralium. ca. 8. & eſſe cõmunem aſſeuerat Andreas à Vega eã ſequutus in libr. de fide iuſtificãte. q. 13. col. 2. hoc ipſum tenẽt, & ſequũtur

tur alii Doct. quorum statim in aliquot corolariis mentionem faciemus: & hi, quos in proximo. §. citauimus ad effectus operum, quæ extra charitatem facta sunt. idem S.Thom. rursum tenet in.1.2.q.109. art.4. cuius sententiã sequitur & explicat Dominic. à Soto lib.1. de natu. & gratia cap.22. qui omnino legendus est capit.21. Et idem lib. 2. de iustit. & iure. q.3. arti. 10.

¶Sunt tamen qui existiment, hãc conclusionẽ nõ esse in vniuersum accipiendam: & id verũ est, nã minimè procedit in his præceptis eorũ actuum, quibus positis semper venitur ad gratiam gratũ facientẽ, vt præceptũ de martyrio: & de dilectione dei super omnia. quod cõstat ex ratione. S. Thomæ in dict. art.10. & id latiùs à Theologis traditur in.2. sent. dist. 28.

Idem est in præcepto de pœnitentię virtute: id est de contritione: nã præceptũ habemus de pœnitẽtia tãta, quanta sufficit ad reponẽdũ peccatorem in gratia dei. quod cõmuni omnium Theologorũ sententia receptum est: & probatur his rationibus, quibus cõstat, esse diuinæ legis speciale præceptum de pœnitentia cordis. quas rationes cæteris diligẽtiùs exponunt Ioan. à Medina in codice de pœnitentia. tract. 1. q.2. vers. esto sit necessaria. & Melchior Canus in relect. de pœnitẽtia. 4. parte. quo fit, vt hoc præceptũ de pœnitentia cordis minimè possit impleri extra charitatẽ. quod in specie probant Iacob. Almain in dict. capi. 8. & Andr. à Vega in dict. q.13. & deducitur ab his, quæ Thomas scribit in dict. art. 10. vnde potest expendi conclusio glo. in dict. c. quod quidam. cuius in. §. præced. intellectũ tractauimus. inqt enim glo. quòd licèt nõ possit quis verè de vno peccato mortali pœnitẽtiã agere, absq; eo quòd & de aliis pœniteat. c. sunt plures. de pœnit. dist. 3. notant Adr. in. 4. in tract. de pœnitẽtia. q. 3. c. qa iam ostensũ est. Card. à Turre Cremata in cap. prima cõsolatio. §. sed quod ei. de pœnit. dist. 3. vbi Gratianus de hac quæstiõe disputat. tamẽ hæc pœnitentia cordis habebit effectum, cũ de aliis peccatis peccator pœnituerit. hic enim illi⁹ gl. sensus ad cordis pœnitẽtiã refertur: & planè respõsio glo. nõ placet: quia nõ satisfacit peccator præcepto de pœnitẽtia cordis eo quidem casu, quo pœnitere tenetur, nisi id fecerit, quod sit sufficiẽs ad reponendum eum in amicitia Dei, à qua exclusus est per aliud peccatũ, de quo nõ pœnitet, nec pœnituit. igitur etiã recedente illa fictione tenebitur ad obseruationem præcepti pœnitere, vt præcepto, & eius diffinito tempori satisfaciat. qua ratione constat, peccatorẽ istum præcepto de pœnitentia non satisfecisse, nec tunc, nec recedẽte fictione: atque ideo culpa omissionis præcepti iustè notari.

Pręter hęc opinantur quidã pręnotatam cõmunem sententiam nõ esse admittẽdam quo ad pręcepta

de sacramentis percipiendis : nam hæc præcepta in hũc modum sunt intelligéda, vt quodlibet præceptũ de sacramentis vnicũ sit, nempe de suscipiendo sacramento debitè, & absque mortali peccato. qui quidé sensus non patitur, quòd dicamus in sacramẽtis duplex esse præceptũ: vnũ de eo suscipiendo : alterum de non recipiendo sacramẽto in mortali culpa. nam iuxta hunc dicendi modũ, qui perciperet sacramẽtũ in mortali, peccaret contra præceptũ secundum, seruaret tamẽ primũ: idcirco hi Doct. priorẽ sequũtur sensum: & ita intelligũt cõmunem cõclusionẽ. sic sanè Durandus censet in.2. sent. dist.28. q.3. &.4. & Almain in dict. cap.8. ad finẽ. quorũ sentẽtiam defendi posse opinatur Andreas à Vega in dict. q.13. & eam facilè admittet, qui aduersus cõmunẽ conclusionem, quam in principio huius. §. constituimus, in vniuersũ tenẽt. sed nihilominus quo ad istũ effectũ ne peccator in peccato suscipiẽs sacramentũ, nouum peccatũ omissionis cõtra præceptum de eo suscipiendo committat, verior, & receptior videtur ea sentẽtia, qua solet diffiniri, præceptũ impleri etiam extra charitatẽ ab eo, qui est in mortali peccato: tametsi verum sit, eum mortaliter peccare ob irreuerentiã maximam, quam cõmittit cõtra diuinum sacramentum : & præterea obicẽ ponere gratiæ, & effectui sacramẽti. in his etenim duobus nulla est apud theologos cõtrouersia. sic & opinionem Durandi falsam esse censet Dominic. à Soto. lib.1. de nat. & grat. capit.22. sed generaliter conantur alii probare, nullum per actum peccati satisfacere præcepto dei, vel ecclesiæ: quæ quidẽ opinio, si vera est, manifestè cõuincit, verũ esse quod aduersus cõmunẽ modò diximus: scilicet in sacramẽtis illud esse cõsiderandũ, quòd nemo ea recipiẽs extra charitatẽ præceptis dei, vel ecclesiæ satisfaciat: cũ extra charitatẽ in peccato mortali irreuerẽter & maxima cũ iniuria diuina adsumãtur: & ex eo solo culpa mortalis à recipiẽte contrahatũ. sic Adri. in.4. sẽt. in tract. de sacramẽto cõfessionis. c. quartũ dubiũ. q in effectu tenet opinionẽ, quã proximè deduximus ex Durãdo, & Almaino. nos tamẽ & in hoc casu, sicut ĩ præcedẽti communem sentẽtiam probamus, & tenere profitemur. denique ampliùs quidam asseuerare non formidarunt, existẽtẽ in mortali, & extra charitatem non posse implere præceptũ aliquod dei, vel ecclesiæ. & hi non tantùm cõtendunt sub præcepto alicuius actus, contineri ipsũ actum virtutis, sed & finem ipsius præcepti, & legis latoris. quod diximus esse cõtrariũ opinioni. S. Thomæ, & aliorũ, qui eũ sequuti sunt. & tamen hanc opinionem aduersus cõmunẽ defendunt Dionysius Cistercienfis in.1. sent. dist.17. q.1. & Gregorius Ariminẽsis in.2. dist. 18. q.1. &.2. quorũ opinio ab eis & in hoc sensu adsumitur, vt in hac

specie præcepta impleri nõ possint etiam ad vitãdam nouam culpam ex transgressione imminentem. & tamen adeò aliena est à veritate, vt nec probabilis censeri valeat. Ex cõmuni tamen sententia plura deduci poterunt, è quibus aliquot exponere decreui.

Primùm infertur ratio eius conclusionis, quã in. §. præcedenti. nu. 13. vers. Tertiò proposuimus. nam si, fictus confessor nõ habens eam attritionem, quæ ex vi sacramẽti fiat cõtritio, & sic cum imperfecta peccatorũ displicentia, quæ sufficiens ad veram attritionem nõ est, huius conscius status eũ sacerdoti seipsũ accusans detexerit, & absolutionẽ acceperit, præcepto de recipiẽdo sacramẽto pœnitentiæ, cuius effectui obicem ponit, quia extra charitatẽ est, nihilominus in hoc sensu satisfacit, vt euadat nouam ex trangressione præcepti culpam. hinc deniq; authores, qui hanc conclusionẽ defendunt, quos ibi citauimus, planè concedunt, primam huius paragraphi assertionem etiam in præceptis de sacramentis, obtinere.

Secundò cõstat ex his, satisfactionem sacramentalẽ à sacerdote iniũctam, & extra charitatem postmodũ exequutioni traditã: etiam si nec accedente charitate satisfactionis effectũ sortiatur. quod in. §. præcedẽti explicuimus, hũc tamen effectũ habere tempore ipso, quo fit, vt sacerdotis præcepto, & obligationi pœnitentiã implendi sub nouæ culpæ reatu peccator satisfaciat. Hoc probatur ex eo, quòd licèt teneatur quis opera pœnalia facere, quæ sacerdos ei iniũxerit in satisfactionẽ pœnæ tẽporalis, vel ex acceptione ipsius pœnitentis, vel aliunde, sub pœna noui reatus, non tamen tenetur ea opera exercere, & exequi in gratia, & charitate: imò liberat ab hac noua culpa, si hæc bona opera fecerit extra charitatẽ: tametsi adhuc maneat peccator obligatus ad satisfactionẽ vel in hoc seculo, vel in alio subeũdã. atq; ita cõstat ex. 1. huius §. assertione: & tenent hi authores, quos in proximo. §. cõmemorauimus, nu. 8. ex quo subinde colligitur, non esse necessarium quòd iterum ab ecclesia satisfactio sacramẽtalis iniungatur, nec ea repetenda erit ad effectum implendi præceptum ecclesiæ, vel sacerdotis confessarii: sicuti notat glo. in. §. vlt. de pœnit. dist. 3. verb. vtilis est.

Tertiò infertur, clericũ extra charitatem dicentem horarias preces, ad quas tenetur ratione beneficii ecclesiastici, vel ordinis sacri, pręcepto ecclesiæ satisfacere ita quidẽ, quòd
2 nec teneatur eas iterum exoluere, nec sit pœnæ præcepti obligatus. hæc etenim corolaria conclusio satis apparet vera ex adnotatis superius in initio huius. §. & quia oratio existentis in peccato mortali sibi, & aliis ad multa est vtilis: sicuti in. §. præcedenti respondimus. Sed & hanc illationẽ in specie veram esse censent Abb. in ca. quod quidã.

de

de pœnit. & remiss. Chosmas in pragmati. sanct. tit. qualiter horæ canonicæ sint dicendę. verb. debent. Ioan. Medina in codice de pœnitētia. tract. 6. c. de horis canonicis reiterandis. & Martinus Azpilcueta in capit. inter verba. 11. q. 3. nu. 388. & id sanè videtur admittendū præter alias rationes, & ea quidē, ne tot scrupulis occasio detur. quanuis cōtrarium in clerico publicè concubinario teneat Abulensis in tract. de cōcubinariis. cōclus. 9. & in omnibus denique existentibus extra charitatē mortali culpa affectis sensim idē insinuent Adri. in. 4. sent. tract. de restitutione. c. pro clariori. vers. pro responsione. & Ioan. Briart. quodlibet. 2. propositione. 1. & seq. post eiusdem Adriani quodlibeta. illud tamen absque vlla controuersia certum est, pluris valoris esse orationē illius, qui est in gratia, & charitate, quā eius, qui extra charitatē cōstitutus mortalis culpæ reatu afficitur.

Quartò hinc apparet veritas illi⁹ quæstionis: an sit necessariò cōfitenda, & sacerdoti reuelanda circūstā-
3 tia festi ab eo, qui mortale crimen commisit in die festo: quasi sit nouum peccatum, quòd eo tempore mortalem culpam contraxerit: & quidem contra præceptū de obseruatione festorum. visum siquidem est quibusdam, obligari christianum ad diligendū deum super omnia diebus festis, & sic ad abstinendum à mortali culpa, & peccato, illo quidem peculiari præcepto. item eorum sententia solet persuaderi ex eo, quòd extra charitatē non possint impleri præcepta diuina, vel ecclesiæ, nec eorū aliquod. igitur præceptum de obseruatione festorum violatur præcipuè, si quis eo tēpore peccatū mortale commiserit. quibus præterea suffragari videtur tex. in cap. 16. Leuitici. Sabbatum requietionis est, affligetis animas vestras, ab omnibus peccatis vestris mūdabimini. & rursus. c. 23. affligetis animas vestras, omne opus seruile nō facietis in die hac: omnis anima, quæ afflicta non fuerit in die hac, peribit de populo suo vt propitiet vobis dn̄s. Quartò his accedit S. Tho. sentētia in. 2. 2. q. 122. art. 4. ad. 3. vbi expressim inquit, eū facere cōtra præceptū de festis obseruandis, qui eo tempore peccatū mortale commiserit. quibus & aliis rationibus hanc opinionem asserunt Alexand. de Ales. 3. part. q. 32. membro. 5. arti. 2. Nicolaus Lyra Exodi capit. 20. Florent. tertia parte. titulo. 17. capit. 17. §. 5. Angelus in summa verb. feriæ. & verb. interrogationes. præcep. 3. & verb. præceptum. §. 5. Ioā. Maior in. 4. sent. dist. 17. quæst. 4. Adria. in. 4. sen. tract. de cōfessione. quęst. 4. vers. venio nūc. Nider ī præcepto. 3. Scotus. & Gabriel in. 3. sent. dist. 37. Ambrosi. cathar. lib. 5. contra Caietanum.

Contraria sententia nihilominus verior est. & constat hac argumentatione. præceptum de colendis festis non est arctius Christianis, quā

Iudæis præceptum de sabbato colẽdo: imò laxius: siquidem multa opera nobis licet diebus festis, quæ iudæis minimè licita erant die sabbati: vt decoctio ciborum: & similia: sicuti Diuus Thomas fatetur in 2.2.q.122.art.4.ad.4. & tamẽ Iudæis solus exterior cultus, & quies imperabatur externa: vt docet idem Thomas inibi in corpore quæstionis: igitur apud Christianos præceptũ de colẽdis festis diebus ad exteriorẽ cultũ pertinet: non ad interiorem.

Sic sanè hanc opinionem veram esse defendere conantur Syluest. verb. confessio.1. quæst.10. Caieta. in 1.2. quæs.7. art.1. & 2.2. quæs.122. art.4. & in summa verb. dies festos. & in opusculo.27. quæstio. cap.10. Almain in quarto sent. dist.17. quæs.1. versi. nec solùm peccata. Domini. Soto lib.2. De iustitia & Iure. quæstione quarta. articulo.4. rursus Syluest. verb. circunstantia. quæs.3. & verb. dominica. q. vlt. & post alios diligenter admodum Martinus Azpilcueta in capitulo. consideret. in princip, nu.22. quorũ opinio verior profectò est, atq; ideo admittẽda.

Ad primum respondeo, præceptum de colendis festis qua ex parte sensum habet mysticum & continet ab omni peccato abstinentiam, & mentis in deo quietem, generale esse, atque cum præcepto illo conuenire: declina à malo, & fac bonũ. at ea ex parte, qua præceptũ istud est speciale, iuxta literalem sensum est accipiendum, ac prohibet tantùm exteriores operationes seruiles, non ea ratione quòd sint peccata, sed quòd sint opera seruilia exteriora: vt explicat Thomas in dict. quæst.122. art.4. vis autem specialis præcepti secundum communem sententiam Theologorum est considerãda ad hoc, vt necessariò sit circunstantia illius confitenda. igitur festi circunstantia non est confitenda: cùm speciali præcepto peccatum in diebus festis prohibitum non sit.

Ad secundum satis respõsum extat ex his, quæ in principio huius §. explicuimus, receptissimam opinionem sequuti.

Ad tertium cum viro doctissimo Melchiore Cano ĩ relect. de pœnit. quarta parte. ad finẽ, respondemus, primùm: quòd lex illa vetus abolita est, nec nos obligat, nisi ea parte, qua legis naturæ præcepta continebat. deinde quòd lex illa de certo quodam die loquebatur, quod festum propitiationis erat, vbi sacerdos semel in anno peculiariter pro peccatis populi orationem fundebat ad Deum, atque hostias offerebat: vt quod nunc ecclesia facit semel in anno obligans ad pœnitentiæ sacramentum, tunc in veteri illo populo præsignaretur. Nec erat lex, quæ singulis festis, & sabbatis hanc animi afflictionem præscriberet. siquidem & nunc in lege euangelica non obligamur speciali præcepto nec diuino, nec humano ad agendum diebus festis pœnitentiã.

~~[illegible]~~ quo festis.

quo festis diebus adstringimur, opera religionis præscribit: pœnitentia verò non est opus religionis, sed vindicationis secundum diui Thomæ sensum in tertia part, quæst. 85. art.3.ad.4. & art.4. & in quarto sent. dist. 14. quæst.1.art.1.ad. 5. & dist. 15. quæst. quarta.art. 7.ad.1.

Ad quartum, nempe ad. S. Thomæ authoritatem constat ex eo responsio: quòd is author, vt inibi explicat Caiet. vel loquatur de præcepto sabbati colendi iuxta mysticū sensum. aut planè tractet de præcepto isto quantum ad eius finem, qui non cadit sub speciali vi præcepti: quemadmodum ex eodem. S. Thoma paulò antè latiùs deduximus. quibus tandem fit, posteriorem huius illationis partem omnino tenendam fore.

Quarta conclusio principalis. Potest quis alteri ex congruo à Dei liberalitate impetrare bona temporalia, augmentum gratiæ, & quandoque primam gratiam. Hæc est pro-
4 positio Adriani in quolibet. 8. ar. 2. S. Thomæ in quarto sent. dist. 45. q. 2. art. primo ad primam. & prima. 2. quæst. 114. arti. 6. ad primā. & in tertio sent. dist. 19. quæst. pri. art. 2. ad primam. & de bonis tēporalibus cōstat: quia Sodomitis summis peccatoribus pepercisset dominus, si vel decem iusti potuissent inter eos inueniri. quod Diuus Ambro. lib. de Patriarcha Abraham cap. 6. adnotauit dicens. Hinc discamus quantus amicus sit patriæ vir iustus. De prima verò gratia cēsendū est, eam non posse impetrari per vnum alteri, qui omni bono motu careat, nec ad eā dispositus sit per opera ad eā recipiendam efficacia. imò cōtraria assertio in hoc sēsu esset erronea. At si quis optimè sit institutus per bona opera ad id efficacia: nempe sufficientia ad dispositionem recipiendæ primæ gratiæ: ob alterius orationem, & suffragia ex vi impetrationis à liberalitate diuina consequetur maiorem gratiā primam, quàm ipse alioqui absque hac intercessione consequeretur. Sic etenim intelligēdi sunt. S. Thomas, & Adri. dū tenēt, posse quē alteri ex congruo impetrare à liberalitate diuina primam gratiam: queādmodū disputat Ioan. à Medina in codice de pœnitent. tract. 6. vers. sed de oratione pro altero. asseuerans posse quem alteri impetrare ex congruo gratiā vltra gratiam correspōdentem propriis alterius operibus. tametsi tutius sit, quòd nullus possit alteri à diuina liberalitate ex congruo aliquā gratiam impetrare: licèt bene illustrationē cordis: nam & Paulus inqt. 2. ad Corinth. capit. 5. omnes stabimus ante tribunal Christi, & reportabit vnusquisque secūdum ea, quæ in proprio corpore gessit. pertinent & ad hoc plura alia testimonia, quæ à Theologis quæstionē istam tractantibus adducūtur.

¶ Cæterùm & præter superiùs adnotata, illud hoc in loco necessariò est memoria repetēdū, quod elegā-

5 ter disseruit Scotus in quodlib.20.
nēpe, cuiuslibet operis boni, & me
ritorii triplicem esse valorē: speciali
simū quidē, specialem, & generalis
simū: vt interim his dictionibus v
tamur. est enim valor specialissim⁹
quo ad ipsum operātē: & is, qui o-
peranti cōpetit, & applicatur. specia
lis, qui competit ei, pro quo quis o
rat, ieiunat, aliudue opus simile ope
ratur. generalissimus autē, qui toti⁹
ecclesiæ est, & omnibus Christi fi-
delibus propter illā sanctorū com-
muniōnē cōuenit, & adiicitur. hāc
distinctionē vt vtilem admodū ad
percipiēdū valorē suffragiorū ec-
clesiæ, sequūtur frequentissimo o-
mniū cōsensu theologi post Scotū:
præsertim ipse Adria. quodlibet. 8.
art. 3. Gabriel. ī canone Missæ. lectio
ne. 26. Doct. in. 4. sent. dist. 45. Ioan.
à Medina in dict. tract. 6. c. de mul-
tiplici valore orationis. Martinus
Azpilcueta in cap. quando. de cōse
cratio. dist. 1. notab. 20. num. 81. hæc
distinctio colligitur ex veterū au-
thorū sentētiis: sicuti constat ex his
locis, qui ab his doctoribus citan-
tur: vt hinc planè colligendum sit,
quodcūque opus Christiani, vtile
quidē esse omnib⁹ Christi fidē pro
fitētib⁹, quo ad tertiā valoris partē.
¶ Est etiā & in hac quæstione con
siderandū esse opera quædam valo
rem habentia ex opere operato, &
sic ex institutione Christi, & hæc
operantur suum effectum absque
operantis meritis: alia verò sunt o-
pera, quorum valor ab ipsius ope-
rantis meritis, & statu pendet. &
6 priora quidem operantur in eum,
qui obicem non posuerit eorum ef
fectui: his operibus Missa tribuitur
secundum Thomam communiter
receptū in. 4. sent. dist. 45. q. 2. art. 1.
ad. 3. q. Gabriel. in canone missæ le-
ctione. 57. qui tenent, missam nō tā
tùm qua ex parte est sacramētū ex
opere operato effectum habere, sed
etiam qua ex parte sacrificiū est: &
hoc propter institutionē Christi.
huic opinioni Caieta. refragatur in
opusculis. q. 2. de celebrat. missæ. v-
bi existimat, sacrificiū missæ ex ope
re operato nullum habere effectū
particularē in quocūque homine.
pro cuius opinione traditur distin
ctio Diui Thomæ in. 3. parte. q. 79.
art. 5. qui eleganter distinguit missā
in sacramētū, & sacrificiū: & inquit
eam habere rationem sacramēti in
quantum sumitur altaris hostia: ra-
tionem autem sacrificii, inquantū
offertur: atque idcirco secundum
eundē effectū sacramēti habet mis-
sa in eo, qui sumit, effectum autem
sacrificii in eo, qui offert, vel in his,
pro quibus offertur. Hæc Thomas.
qui palàm sensit, ad Missam, qua ex
parte sacrificium est, attendi offerē-
tem ipsum, vel eum, pro quo offer
tur: & in specie, eam habere ratione
sacrificij vim satisfaciendi, in qua
magis attenditur offerētis affectus,
quàm quantitas oblationis. rursus
idē Thom. 3. part. q. 82. art. 6. innuit,
missam quo ad orationes, & alia
præter sacramentū, valorē habere à
deuo-

deuotione, & affectu sacerdotis orantis, & eorum quorũ noĩe orat. vnde fatetur Caiet. & denique omnes post Diuum Thom. in dic. art. 6. missam quo ad sacrificium, valorẽ etiam adsumere à deuotione totius ecclesiæ, cuius nomine semper celebratur. item & à deuotione, affectuq; ipsius sacerdotis. ita quidem apparet, missam, vt sacramẽtũ est, valorem & propriũ effectũ habere ex opere operato, eodẽ modo si fiat à malo sacerdote, quo si fieret à bono. tex. sing. in cap. intra catholicam. 1. q. 1. & tamen quo ad sacrificium propter deuotionẽ, & affectum offerentis, maioris valoris est missa optimi sacerdotis, quã praui. sic sanè infertur, missam qua ex parte sacrificiũ est, maioris valoris esse vno tẽpore, quàm alio: quando videlicet est maior sanctitas, & charitas in ecclesia: à cuius deuotione valorem ipsa adsumit: quod in specie probat Gabriel in canone missæ lect. 26. col. 6.

Nihilominus, & si fateamur hæc quæ modò ex diuo Thoma, & Gabriele adnotauimus, vera esse, & à Theologis cõmuniter recepta, cõtẽdimus cõmunem sequuti, missam, qua ex parte sacrificiũ est, habere effectũ ex opere operato. est etenim ipsa oblatio cũ cõsecratione, simul & eucharistiæ sumptione sacrificiũ à deo ipso institutũ. idcirco sicut sacramenta ex opere operato propter diuinã institutionẽ suũ effectũ habent, ita & hoc missæ sacrificium à Christo institutũ ex ipso opere operato suũ effectum habebit, etiam si null⁹ mortaliũ esset in gratia, quod est impossibile: quẽadmodũ explicat Gabriel in dict. lectione. 26. col. 5. qui statim subdit, missam alio in sensu effectũ habere ex opere operato: non equidẽ propter institutionẽ Christi, sed propter oblationẽ hui⁹ sacrificii noĩe totius ecclĩæ Catholicæ factã à sacerdote, q minister toti⁹ ecclĩæ est, in hoc sacrificio offerendo. qua rõne, cùm ecclĩa, quę offert, sit semper dilecta Chrĩ, vt eius sponsa, effectus huius sacrificii operi operato tribuendus est ea ex parte, qua ecclĩę totius noĩe offerĩ: siquidem valor iste nusquã deficiat, nec ad ipsum offerentẽ referendus sit. ego verò, hũc effectũ, & valorẽ tribuendũ esse opinor operi operãti, licèt verũ sit, eũ procedere ab ecclesia catholica, cuius noĩe offerĩ hoc sacrificiũ. nam & ipse Gabriel fatetur, hunc valorem tunc maiorem esse, cùm in ecclesia, quæ per eius ministrum offert sacrificium, maiorem habet charitatem. ergo operi operanti valor hic est adscribendus. deinde valor operis operantis in hoc sacrificio consideratur ex parte ipsius sacerdotis offerentis, quia offert ipse licèt nomine alterius, vt Thomas explicat. igitur & effectus huius sacrificii procedens ab ecclesia, quæ verè offert per ministerium sacerdotis, operi operanti erit tribuendus. sicut & eleemosynæ, orationes, ieiunia, & alia opera meritoria valorem

rem habent operis operantis ex parte illius, qui ea fieri iusserit, & mandauerit. quod statim probabitur. Sed & communis opinio, quæ dictat, missam qua ex parte sacrificiũ est, valorem habere ex opere operato, ex eo apparet, quòd missa, quatenus sacrificium est, à Christo fuit instituta in remissionẽ peccatorũ, & ab ipso valorem habet ad hunc effectum, vt satisfactoria sit ad remissionem pœnæ temporalis, & meritoria. id verò constat Lucæ ca. 22. & Matth. cap. 26. Hic est calix sanguinis mei, qui pro vobis, & pro multis effundetur in remissionem peccatorum. pro vobis inquam, sumentibus: & sic sacramentum est, quod ipsi tantũ, cui confertur, prodest. Pro multis: id est aliis, quorũ nomine, & pro quibus fiet hæc hostię oblatio. Et hac ratione sacrificiũ est in memoriã passionis dñicæ, & ab ea valorẽ accipiens: sicuti eleganter explicat S. Thomas. 3. parte. q. 79. arti. 7.

Nec pro Caiet. conuincũt S. Thomę verba: quia is, & si distinxerit missam in sacramẽtũ, & sacrificiũ, non negat sacrificium missæ pręter valorem operis operantis non habere effectũ operis operati. Nec itẽ vrget, quòd sequeretur, hunc valorem esse infinitum. id etenim fatemur, modò certũ sit quo ad applicationem esse finitũ, authore Thoma in. 3. par. q. 79. art. 5.

¶ De sacramentis ecclesiæ dubiũ nõ est, quòd valorẽ & effectum habeant ex opere operato, propter Christi institutionem. De oratione dominica, & horis canonicis ab ecclesia institutis idẽ quidã rñderũt:
7 nẽpe eas habere valorẽ, & effectũ ex opere operato. ita quidẽ visum est Gabrieli in Cano. Missæ lect. 57. col. 2. Gersoni in. 3. parte Alphabe. 76. & Ioanni à Medina in tracta. de oratione. ca. de valore orationis pro seipso fusę. vers. sed quæres. quorũ opinio est omnino intelligenda in eo sensu, quo Gabriel lect. 26. operis operati valorẽ cõsiderauit, nõ equidem ex Christi institutione: sed ex totius ecclesiæ, cuius nomine oratio fit, deuotione, & applicatione. Nam etsi orationes canonicæ, quæ ex instituto ecclesiæ dicuntur, valorẽ etiã habeãt ab orantis affectu, vt S. Tho. de sacrificio Missæ tradit in dic. quęst. 82. art. 6. quia tamẽ fiunt, & dicuntur horæ canonicæ à clericis nomine Ecclesiæ catholicæ, vt eius ministris: secluso valore ratione ipsius recitantis, itidem valorem habent ratione fidelium, & ecclesiæ, cuius mandato dicuntur: atque in hunc sensum verum est, quòd istæ orationes effectum habeant ex opere operato, etiam si minister sit in peccato mortali. At si operis operati valorem aliter consideremus: scilicet ex Christi institutione: non poterit defendi Gabrielis opinio. quo fit, vt iuxta propriam significationem, & sensum, quo valor operis operati accipiendus est, semoto quocunque humano affectu: dicendum

dicendum sit, has horas canonicas ab ecclesia institutas, & quæ nomine totius ecclesiæ dicuntur, nõ habere valorem, & effectum ex opere operato: sed ex ipsius ecclesię, & ministrorum affectu, & deuotione. quemadmodum deducitur ex his, quæ modò exposuimus.

¶Illud verò prætermittendũ nõ est, orationes, suffragia, & sacrificia quo ad valorem operis operantis esse rursus dupliciter consideranda. primùm enim, vt dicuntur, & fiunt proprio nomine: secundò, vt
8 fiunt, & dicuntur nomine totius ecclesiæ, vel alicuius priuati orationes, aut sacrificia delegantis, & alteri cõmittentis. etenim suffragia primo modo considerata, valorem accipiunt, & effectum consequuntur ab affectu, & statu ipsius met, qui orat, ieiunat, aliudue suffragiũ, & opus exequitur. Nã si is sit extra charitatem, & mortali affectus culpa, nec sibi, nec alteri prosunt quo ad satisfactionem, nec aliam vtilitatem afferunt præter eas, quas cõmemorauimus in. §. præcedẽti. nume. 11. quòd si secundo modo suffragia considerẽtur, valorem accipiunt, & habent non tantũ ab ipso ministrante, sed etiam ab ipsa ecclesia catholica, vel ab ipso, cuius delegatione, & commissione fiunt: idcirco licèt qui vt instrumentũ alterius operatur extra charitatem sit, valorem tamen habebunt suffragia ex parte eius, qui ea commisit ministerio alterius, si ipse charitatẽ habeat, nec sit culpa mortali affectus. sic sanè. S. Thomas communiter receptus eleganter explicat in 4. sent. dist. 45. q. 2. art. 1. ad. 1. q. vnde plura, quo euidentior sit, huius distinctionis vtilitas, inferenda sunt.

Primùm, omnium suffragiorum potissimi valoris esse Missæ sacrificium: cùm id valorem habeat ex opere operato, & opere operante causa totius ecclesię, cuius nomine fit, & item ipsiusmet ministri, vel eius, qui ministerium delegauerit. totius etenim ecclesiæ affectus, & charitas, præter ipsum opus operatum, maximè operatur quo ad suffragiorum valorem.

Secundò constat, missam, qua ex parte sacrificium est, & alia suffragia, maioris esse valoris si fiant à bono ministro, quàm à malo. auget siquidem valorem ipsius ministri charitas, & deuotio, authore Thoma in 3. part. q. 82. art. 6. cuius opinio recepta omnino est.

Tertiò hinc apparet, missam vt est sacrificium, & cętera ecclesiæ suffragia, maioris valoris esse, si fiant ex commissione, & ordinatione illius, qui est in gratia, & charitatem habet, quàm eius, qui extra charitatem est. siquidem suffragiorum valorem auget charitas illius, qui ea fieri constituit, & cuius nomine fiunt secundùm Thomam & communem in dict. dist. 45. arti. 2. ad. 3. q. sic quòd diuus Gregorius scribit in 1. parte pastoralis cap. 11. cùm is, qui displicet, ad intercedendum mittitur,

mittitur, irati animus ad deteriora prouocatur. cuius Gratianus meminit in princ. 49. dist. intelligẽdũ est quo ad valorẽ orationis ab ipso orante procedentem: nam hic valor nullus est, quoties fit oratio nomine, & cõmissione alterius ab eo, qui non est in charitate: valorẽ tamen habet ab eo, qui orationem, & suffragia alteri commisit, si is charitatem habeat.

Quartò subinde manifestũ est, meliora esse, & deniq; gratiora suffragia facta à pluribus, aut plurium cõmissione, quã ab vno, vel vnius instituto. quia horum charitas valorẽ orationis auget, cùm maior sit in pluribus, quã in vno. Hoc sat probatum est ex præcedentibus, si quę modò adnotauimus, ad amussim fuerint considerata.

Quintò inde colligitur, orationẽ dominicam, & horas canonicas ab ecclesia institutas, meliores, & gratiores esse deo cæteris paribus, quã reliquę sint orationes. cuius illationis ratio est, quia hę orationes fiunt nomine totius ecclesiæ: siquidẽ ministerio orantis à tota ecclesia fiũt: atq; ideò valorem accipiũt à totius ecclesię charitate. Clerici etenim, & religiosi ex ecclesię instituto canonicas horas dicentes, vt ministri ecclesię preces istas ad Deũ ipsũ emittũt. Nec de his, nec de sacrificio missę dubitandũ est: iuxta cõmunem omniũ traditionẽ. Sed de aliis, qui ex ecclesiæ lege non tenẽtur ad horas canonicas, eas tamẽ recitant, pleriq; dubitare poterunt, an vt ministri ecclesiæ munere isto fungãtur. Et tamen egregius doctor Martinus Azpilcueta in capitu. quando. de consecratio. distinct. 1. notab. 20. numero. 66. existimat, has horas canonicas à quocunq; dictas, ecclesię nomine dictas censeri: cùm sint ab ipsa ecclesia præcipuè in hoc institutæ, vt nomine totius ecclesiæ dicantur. Quæ quidem opinio pia, & benigna mihi videtur. oportet igitur hac in controuersia perpendere, an suffragia fiant nomine totius ecclesiæ, eius instituto, & ab aliquo, vt ecclesiæ ministro, vt inde cõstituamus gratiora. & meliora esse, quàm si priuatim fiant.

Sextò, si prę mittamus quod omnino prę mittẽdũ est, valorem suffragiorũ ecclesiæ quoad satisfaciẽdũ per applicationem finitum esse, & cuiuslibet suffragii tres esse finitos valores, quorũ in hoc §. mẽtionem fecimus, illud erit statim constituendum, suffragium factum pro pluribus non tantum prodesse cuilibet ex illis, quantum si pro eo tan
9 tùm fuisset exhibitum. Nam si vtilitatem operis consideremus quo ad debitum ex iustitia primum, illud profectò finitum est, & cuilibet operi constitutum: idcirco certum hoc prę mium, & finitum inter plures diuisum, non pertinebit ad quemlibet ea ex parte, qua pertinuisset, si inter pauciores diuideretur, aut deniq; si vni tantùm applicatum fuisset. quod euidẽti demõstratione

stratione percipitur. At si consideremus valorem operis quo ad impetrandum à diuina liberalitate, nulla est certitudo quid diuina maiestas pluribus, vel vni tribuet. Hæc igitur illatio verior est, & frequentiori calculo probata: eam etenim collegimus ex Scoto in dict. quodlib. 20. Diuo Thoma in. 4. sentent. dist. 45. q. 2. artic. 1. ad. 2. q. Innocent. in capitu. penult. ne prælat. vices suas. Imol. in cap. significatum. de præb. Præposit. in capi. sacrosancta. 22. distinct. Caiet. in opusculis. q. 2. de celebrat. miss. Ioann. Andre. & Abb. in cap. fraternitatem. de sepult. Cardi. à Turre Cremat. in cap. non mediocriter. de consecrat. dist. 5. Adria. quodlibet. 8. art. 3. Ioan. Medina in tract. de oratione. cap. de valore orationis pro multis fusæ. Marti. Azpilcueta in dict. cap. quando. de consecrat. dist. 1. notab. 20. num. 77. Dominic. Soto lib. 9. de iust. & iur. q. 2. art. 2. quibus non oberit authoritas Hieronymi in dicto capi. non mediocriter. vbi inquit. Cùm psalmus, vel missa pro cunctis animabus dicitur, non minùs quàm si pro vnoquoq; diceretur, accipitur. Nã illud tantùm ex hoc deducitur, missam dictam pro multis, eundem valorem habere, ac si pro vno dicta fuisset: nec inde sequitur, quòd ille tantus valor vnicuiq; ex illis multis insolidum applicetur.

Septimò est obseruandum, missæ valorem ex opere operantis procedere ab ipsa ecclesia catholica, cuius institutione celebratur: & ab ipso-
10 met celebrante. Idcirco Missa maioris valoris est, si fuerit à sacerdote charitatem habẽte celebrata, quàm ab eo, qui extra charitatem sit: quia licèt valor procedẽs ab ecclesia, quę plures fideles charitatem habentes continet, nusquam deficiat, etiam si malus sacerdos ministret, ille tamẽ valor, qui à charitate ministri deducitur, planè omninò desideratur, quoties minister mortali culpa est affectus: qđ satis colligitur ex Thoma in dict. quæst. 82. artic. 6. & Gabriele in Canone Missę lect. 26. col. 5. & 6.

Octauò hinc infertur, reliquorũ suffragiorũ, quę priuato nomine, non equidem totius ecclesiæ catholicæ fiunt, valorẽ procedere ab ipso ministrante, & ab eo, cuius delegatione, & commissione ministrantur. vnde si minister sit extra charitatem, dimidia valoris pars deficit: sicut ex diuerso si minister sit in gratia: is verò cuius commissione ministerium fit culpa mortali impeditus à charitate sit alienus, etiam deficiat dimidia valoris pars. quòd si vterq; sit extra charitatem, nullius valoris erit suffragium istud, etiam si pro iustis ministretur, quo ad effectũ satisfaciendi: iuxta opinionem, quã ex Diuo Thoma superiùs probauimus. §. præceden. nu. 7. & constat isthæc octaua illatio ex notatis per S. Thomam communiter receptum in. 4. sentent. dist. 45. quæst. 2. artic. 1. ad. 3. q. Hæc deniq; de suffra

giorum valore, & effectu.

¶ His omnibus adijciendum est, viuorum suffragia, si fiant pro defunctis existentibus in purgatorio eis quidem ita prodesse, vt ex rigore iustitiæ satisfaciant pro temporali pœna, quam in eo loco defunctorum animæ pati debent in satisfactionem, quæ non fuerat plenè in hoc seculo corporis labore cõsummata: quod probatur Machabæ. 2. capi. 12. vbi oblatum fuit sacrificiũ pro mortuis. Sancta, inquit, & salubris est cogitatio pro defunctis exorare, vt à peccatis soluantur. à peccatis inquam, id est à pœna temporali, quam pro peccatis animæ patiuntur in purgatorio, secundũ Augustinum. lib. de cura pro mortuis agend. capit. 1. eundem pulchrè de Ciuitate Dei lib. 21. cap. 13. capit. animæ defunctorum. 13. quæst. 2. vbi Cardin. à TurreCremat. Sanct. Thomas in. 4. sentent. distinct. 45. quæstione. 2. articul. 2. ad. 2. quæstio. & est verè catholica conclusio, quæ aduersus Hæreticos probatur multis authoritatibus, quas de suffragijs, & purgatorio tradidere Roffensis. Ioan. Eckius, Alfonsus à Castro. Ioann. Bunderius in compendio, & alij catholici, qui nostra ætate contra pestilẽtissima Lutheri dogmata scripsere. item de indulgentijs ecclesiæ, quòd ratione suffragij, & eius vi prosint existẽtibus in purgatorio tenuerunt omnes communiter, præsertim Sanct. Thomas & alij in. 4. sentent, distinct. 45. Cardi. Abb. & Docto. in ca. quod autem. de pœnit. & remi. Felin. in tract. de indulg. col. 7. Syluest. verb. indulgentia. q. 7. Caieta. optimè in tract. de Thesauro indulg. q. 5.

Ex. §. Sequenti.

1 *Suffragiorum communio dupliciter consideratur.*
2 *Excommunicatio maior, qua suffragiorum communione quempiam priuet?*
3 *Peccatum mortale, an priuet suffragiorum ecclesiæ communione?*
4 *An poßit quis pro excommunicato maiori excommunicatione orare: et quid pro mortali peccatore.*
5 *Excommunicatus sacramenta ecclesiæ vel conferens, vel suscipiẽs, peccat mortaliter.*
6 *Sacramẽtum ordinis susceptũ, vel collatum ab excommunicato, quẽ effectum habeat?*
7 *Sacramentum pœnitẽtiæ ab excommunicato susceptum, vel ministratum, an teneat: vel sit iterandum?*
8 *Excommunicatus, an sit sacramenti pœnitentiæ minister in articulo mortis?*
9 *Excommunicatus maiori excommunicatione celebrans irregularis est: & inibi de celebrante coram excommunicato: & de excommunicato, qui authoritatem præstat celebrationi.*

§. Sextus.

HActenus, lector optime, de suffragiorum ecclesiæ valore breuiter quidẽ egimus, vt hinc appareat, quid referat excõmunicatum suffragijs eccle

siæ

siæ priuatũ esse, ac destitutũ. quod modò apertiùs cõstabit, si quæ antea diximus specialibus quibusdã
1 propositionibus exponamus. Etenim valor suffragiorũ dupliciter consideratur, quo ad eorum participationem. vno quidẽ modo virtute charitatis, quæ omnes fideles connectit, vt sint vnum corpus in Christo Iesu: cuius est propria illa sanctorum communio, de qua in symbolo mentio fit. cap. loquitur. 24. q. 1. & ad Ephes. capit. 4. inquit Paulus, vnum corpus, & vnus spiritus, & vna spes vocatiõis nostræ, vnus dominus, vna fides, vnum baptisma, vnus Deus. tex. optimus in cap. firmiter. §. vlti. de summa Trinit. Hæc igitur charitas facit omnia bona, & suffragia esse communia. Alio modo suffragia quo ad eorũ valorem, & eius communionem considerantur ex animo, intentione, & applicatione facientis, & operantis. Hac distinctione vtitur S. Thomas in. 4. sent. dist. 45. 2. q. arti. 4. ad. 1. & ad. 2. q. quem alij cõmuni omnium cõsensu sequuntur. repetit idem S. Thomas in dist. 28. q. 2. art. 1. ad. 1. q. & Adrian. quodli. 8. art. 3. post Paluda. in dist. 18. 4. in. q. 1. quibus ita constitutis, sequentia proponimus.

Prima propositio. Excommunicatio maior non priuat excommunicatum illa suffragiorum ecclesiæ communione, quæ à charitate procedit: cùm illa priuatus fuerit per mortale crimen, cuius causa fuit excommunicatione affectus. sic sanè
2 S. Thomas communiter receptus explicat in dict. q. 2. art. 1. dist. 18. & Gabriel. post alios, in canone missæ lectio. 26. col. 7. vnde constat, iniustè excommunicatum minimè hac communione priuari: quod satis manifestum est. item nec excõmunicatum minori excommunicatione, cùm ea nõ inferatur propter peccatum mortale, quod hac communione priuat. Tandem illud certissimum est huius communionis priuationem mortali peccato, non excommunicationi tribuẽdam fore. siquidem qui iniquè est excõmunicatus, ratione huius excommunicationis nequaquam ista communione destituitur. cùm iniusta excõmunicatio non tollat charitatem, qua manẽte, manet vnionis vinculum, & cõmunio: si verò quis iustè fuerit excommunicatus, peccatũ mortale, cuius causa lata in eum fuit excommunicatio, priuauit eum charitate, quæ huius communionis radix est.

His accedit quòd missæ sacrificiũ non habet effectum quo ad operationẽ operis operati, nisi in his, qui per fidem & charitatem vniuntur: secundum Thom. in. 3. parte. q. 79. artic. 7. ad. 1. quam ob rem quo ad hanc communionem nulla est differentia, nec quidquã refert, sit peccator mortali culpa affectus: excõmunicatus, vel non.

Secunda propositio. Excommunicatio maior priuat quem illa suffragio-

fragiorum ecclesiæ communione, quæ ab applicatione, & intẽtione, totius ecclesiæ radicem habet. Probatur hæc conclusio ex eo quòd ecclesia minimè vult communia suffragia applicare, nec orare pro his, qui extra eam sunt, sed tantùm pro membris eius ab ea nõdum abscissis, & segregatis: quemadmodum concordi omnium sententia satis est expeditũ: idcirco hæc secunda propositio palàm infertur, & notatur à S. Thoma, & his, quos in proxima assertione citauimus. et Syluest: verb. excommunicatio. 1. col. 2.

Tertia conclusio. Excommunicatus maiori excommunicatione, minimè comprehenditur sub orationibus, & suffragijs ab ecclesia generaliter pro eius membris exhibitis. quod constat ex proximè dictis: & est omnium communis conclusio. quidquid in contrarium senserit Hostien. in capi. cum voluntate. de sentent. excommu. colum. 2. & Summa confessor. libro. 3. titul. 33. quæst. 159.

Quarta conclusio. Peccator etiam mortalis criminis reus sub generalibus ecclesiæ suffragijs pro membris eius institutis comprehẽditur:
3 quia per fidem ecclesię membrum est, nõdum publica authoritate ab ecclesiæ communione separatum. Hæc apparet ex applicatione ecclesiæ, quæ pro membris eius orat. Esse autem peccatores ecclesiæ membra iã superius probauimus in huius relectionis principio. num. 6. idcirco receptũ est quod in hac conclusione proponimus. siquidẽ præcitati authores fatentur, communionem suffragiorum ecclesiæ ab eius intẽtione, & applicatione procedentem, membris ecclesiæ quibuscũq; conuenire. tametsi hæc ecclesiæ suffragia non ita vtilia sint existentibus extra charitatem, sicuti his sunt, qui charitatẽ habẽt. quod apparet ex adnotatis in. §. 4. præced. & nihilo minus adhuc plurimum vtilitatis hæc suffragiorum cõmunio affert peccatoribus: primũ etenim ad defendendum eos à tentatione dęmonis, qui hostis acerrimus est. Et ad protectionẽ Dei, qua diuina maiestas speciali cura filios ecclesiæ custodit, ad impetrandam à Deo illustrationem cordis, vt citiùs, ac faciliùs à peccatis abstineant: ad bona temporalia: deniq; ad alia multa, quæ colligi poterunt ex his authoribus, quorum mentionem fecimus in. §. 4. nume. 11. quibus quidem vtilitatibus excommunicatus maiori excõmunicatione omnino priuatur: authore Thoma. in. 4. sent. dist. 18. q. 2. art. 1. ad. 2. q. vt hinc planè fit compertum quod non semel iam in principio huius relectiõis admonuimus, quãtum quo ad interiores pœnas, & interiora damna excommunicatio differat à mortali peccato. quod & Hosti. ac Ioann. Andre. adnotarunt in cap. ita quorundã. de iudæ. & Caieta. eleganter in tract. 17. quęstione. cap. 13.

Ex quo libet obiter obseruare, ecclesiam

clesiam catholicam quandoq; pro excommunicatis, Hæreticis, Saracenis, & infidelibus orare: nõ equidem vt pro membris ecclesiæ, orationibus ad ecclesiæ membra coadiuuanda institutis, sed vt exteris, & ab vnione ecclesiæ alienis, quibusdam orationibus in id ordinatis, quod dignetur diuina maiestas eos reducere ad ecclesiæ vnitatem, & pœnitentiam: quemadmodum notant S. Thomas in. 4. sent. dist. 18. q. 2. artic. 1. ad. 1. q. Card. à Turre Cremata in cap. si quis episcopus. in. q. 3. Syluest. verb. excommunicatio. 1. col. 2. & verb. oratio. q. 4. sic denique orat ecclesia in die veneris sancti pro Hæreticis, Paganis, Iudæis, & infidelibus, non vt membris ecclesiæ: sed alijs ad hoc orationibus institutis.

Quinta conclusio. Nõ potest quis vt ecclesiæ minister orare pro excõmunicatis maiori excommunicatione, his orationibus, quæ pro mem-
4 bris ecclesiæ fieri solent. Hanc assertionem S. Thomas, & alij paulò antè nominatim citati expressim exponunt. & ea communis est. idem in specie notat Gabriel in dict. lec. 26. col. 7. notant doct. in capi. cum voluntate. de sent. excom. & in cap. à nobis. in. 2. eo. tit.

Sexta conclusio. Poterit quilibet Christianus priuatis orationib⁹ pro excommunicato etiam maiori excommunicatione priuatim orare. non enim tũc nomine ecclesiæ pro excommunicato, vt pro membro ecclesiæ oratur. atq; ita S. Thomas communi omnium consensu receptus asseuerat in. 4. sent. dist. 18. q. 2. art. 1. ad. 1. q. Syluest. verb. excõmunicatio. 1. q. 1. & est communis opinio, ex qua sunt omnino explicanda quæ Abb. & alij adnotarunt in dict. cap. à nobis.

Septima conclusio. Potest sacerdos in missæ celebratione dũ secretè orat, in priori parte ante consecrationem Hostiæ pro excommunicato speciali oratione orare. Huius cõclusionis ratio ea est, quòd tunc sacerdos orat vt priuatus: non vt minister ecclesiæ: qua ratiõe ita visum est Syluestro verb. excommunicatio. 1. col. 2. quẽ sequitur Martinus Azpilcueta in capi. quando. de con secrat. dist. 1. notab. 19. nu. 71. quo in loco latiùs hac de re tractat.

Octaua conclusio. Quilibet Christianus vel vt minister ecclesiæ, vel vt priuatus, orare potest pro peccatoribus nondum vita functis. huius assertionis veritas ex eo constat, quòd ecclesia minimè intendit ab eius generalibus suffragijs excludere existẽtes in mortali peccato: modò per excommunicationem non fuerint hi ab vnione fidelium segregati: sicuti modò adnotauim⁹. posse autem orari pro peccatore viuo: non tamen pro eo, qui iam in mortali crimine decessit, probat Thomas in. 2. 2. q. 83. arti. 7. cap. pro obeuntibus. 13. q. 2. cap. placuit. 13. q. 5. glo. in cap. ex parte. in. 1. de sepultur. idem S. Thomas in. 4. sent. distinct.

45.q.2.art.2.Card.à Turre Cremat. in cap.tempus.13.q.2.& hæc est omnium communis sententia.

Ex præmissis apparet, quonam modo intelligendum sit quod Gabriel asseuerat in cano.missæ.lec.26. col.7. scribens sacerdotem ecclesiæ ministrum non posse speciali oratione pro excommunicato in missa orare. etenim non potest sacerdos, vt minister ecclesiæ nec speciali, nec generali oratione pro excommunicato orare vt pro membro ecclesiæ: poterit tamen in ea parte missæ, qua sibi licet priuatis orationibus vti, pro excommunicato orare, & erit isthæc oratio priuata: non equidem publica.

Nona conclusio. Poterit quis vt ecclesiæ minister, vel vt persona publica, secretè tamen, orare, aut sacrificium applicare illi excommunicato, qui mortalis criminis iam pœnituit, & diligenter absolutionem impetrare curauerit: licèt nondum sit absolutus. Hoc colligitur ex Hostiẽsi communiter recepto, in dict. cap. cum voluntate.de sent. excom. notat Marti. Azpilcueta in cap. quãdo. de consecra. dist. 1. notab. 19. num. 68. Nam & huic etiam generalia ecclesiæ suffragia vtilia sunt, nec is ab eis excluditur, secundum Cardi. à Turre Cremat. in cap. si quis episcopus. 11. quæst. 3. post Richardum in 4. senten. dist. 18. & Florenti. 3. part. titu. 24. cap. 76.

¶Nonò & principaliter ab ipsius definitionis vero sensu apparet, esse alium excommunicationis effectum, quo satis probatur, & efficitur, excommunicatum maiori excommunicatiõe priuatum esse passiua & actiua sacramentorum participatione. tex. optimus in cap. si celebrat. de cleri. excom. mi. ministr. cap. cùm illorum. de sent. excom. et in cap. Apostolicæ. de cleri. excom. mi. quibus in locis hoc ipsum communiter receptum est in hunc sensum, quòd malè faciat, & illicitè percipiat excommunicatus sacramenta ecclesiæ. peccat etenim & mortaliter propter grauem iniuriam, quam infert sacramentis ecclesiæ, ea percipiens in eo statu, quo iustè ab ecclesiæ communione est segregatus. idcirco qui ita cẽsura hac affectus percipit sacramenta, graue sacrilegium committit in ipsum Deum, & ecclesiam. quod probatur ea ratione, quæ dictat, sacramẽta non esse percipienda, nec danda ab eo, qui se existimat mortalis culpæ reum esse. text. celebris de recipiente in cap. illud. 15. dist. quo in loco Innocẽtius tractans de sacramẽto extremæ vnctionis inquit: non pœnitentibus istud fundi non potest: quia genus est sacramenti. text. item ad idem in capi. per Esaiam. 1. quæst. 1. versicul. Hoc penè. ibi omnia sacramẽta prosunt dignè sumentibus. igitur indignè ea accipientibus nocent. facit & ad hæc ratio elegans. sacramenta instituta sunt à Christo Iesu, vt per illa gratiã primam, vel eius augmentum consequamur: is ergo, qui

qui credit se esse in eo statu, qui gratiæ consequēdæ repugnat, scire debet, se in vanum sacramentum accipere: igitur irreuerentiæ crimen erga sacramentum committit. omne siquidem illud, quod ad irreuerentiam rerum sacrarum pertinet, ad iniuriam Dei fit: & ideo sacrilegiū est secundum S. Thom. 2. 2. q. 99. arti. 1. de dante constat in dict. ca. per Esaiam. vers. Hoc penè. dū dicitur: omnia sacramenta indignè tractantibus obsunt: prosunt tamē per eos dignè sumentibus. Et in specie de eucharistia nemo vsquam dubitauit: cùm Apostolus scripserit. 1. ad Corinth. capitulo. 11. probet autem seipsum homo priusquam de pane illo edat. ac deinde de illo, qui indignè sumpserit, inquit: iudicium sibi mādducat, & bibit. de sacramento baptismi probatur in capitulo. firmissimè. 15. quæstione prima. & capitulo. omnis. capitulo. agunt. de consecrat. distinctione quarta. docet Sanct. Thomas tertia parte quæstione. 68. articulo sexto. ad hoc etiā conducit text. de confirmationis sacramento in cap. vt ieiuni. de consecrat. distinct. 5. & pleraq; alia, quæ de præmittenda confessione ante sacramentorum susceptionem ex theologis tradit Marti. Azpilcueta in princip. de pœnitent. distinct. 5. in vltim. parte. glo. nume. 33. & sequentibus. Qui in cap. 1. §. sacerdos. num. 12. de pœnit. distinct. 6. ex eo tex. adnotauit, mortale crimen committere, qui culpa mortali affectus ecclesiæ sacramentum alteri ministrat, modò id faciat vt ecclesiæ minister, & actus is ad consecrationis ordinē pertinet. quod Sanct. Thomas docet in. 3. parte. quæst. 64. articul. 6. quod si ita certum est, sacramenta illicitè dari, & adsumi ab existenti in mortali peccato: idem erit in eo, qui præter mortalem culpam, cuius causa à communione ecclesiæ sepositus est, extra fidelium consortium segregatus, minimè censetur membrum esse ecclesiæ.

¶ Cæterùm etiam si excommunicatus grauissimè peccet sacramenta ecclesiæ contrectans vel ministrando, vel suscipiendo, constitutissimum est, ipsa sacramenta verè conferri, & adsumi. quod manifestè probabitur, si consideremus, sacramentum baptismi vel datum, vel acceptum ab eo, qui extra charitatem est, verum esse sacramentum. capitulo. tunc valere. de consecrat. distinct. 4. sic & si quis excommunicatus confirmationis sacramentum accipiat, verè confirmatus est, nec erit confirmatio iteranda. quod item verissimum est & de eucharistiæ sacramento: siquidem dubio procul excommunicatus cōsecrat, & verum recipit sacramentum. argum. eorum, quæ notantur in cap. de homine. de celeb. missar. cap. intra catholicam. 1. quæst. 1. Nam & matrimonium contractum ab excommunicato, verū esse matrimonium, & sacramentum, probauimus in epitome in. 4. decret. 2. part.

cap.6.in princ. vbi etiam asseuerauimus, religionis professionē factam ab excommunicato validam omnino esse.

¶ De ordinis sacramēto illud constanter asseueramus, verè dari ab excommunicato, & excommunicato quo ad characterem, licèt non quo
6 ad exequutionem: ab illa enim donec subsequatur dispēsatio, suspensus est ipse ordinatus, siue ignorās, siue sciens ipsum, vel ordinis collatorem excommunicatum esse, ordines susceperit. Hoc probatur quo ad primam eius assertionis partem in cap. præter hoc. §. verum. 32. dist. tex. in cap. 1. verb. irritas. vbi glo. & in cap. 2. de schismati. cap. cum illorum. de sent. excom. capit. 1. & vlti. de eo, qui furtiuè ord. recepit. cap. 1. & 2. de ordinat. ab epis. qui renuntiauit episcop. quibus in locis itidē constat secunda conclusionis pars: nempè, ita ordinatos non posse ministrare in ordinibus susceptis, nec eorum exequutionē habere. & hæc est omnium concors sententia, quę non potest iure negari: quippe manifestè in præcitatis locis constet. de dispensatione autem est adnotandum quo ad tertiam partem cōclusionis, eam regulariter à Romano Pontifice impetrandam fore in hoc casu, præsertim si detur in recipiente ordines certa scientia, cap. 1. de ordi. ab episc. qui renunti. episc. vbi idem apparet, si sit ignorātia crassa, aut supina. & c. cum illorū. de sen. excom. parte prima. quòd si ignorantia probabili affectus quis vel excommunicatus, vel ab excommunicato susceperit ordines, ab episcopo proprio, qui in eo actu minimè deliquerit, dispensationem obtinebit. tex. in cap. vlti. de ordi. ab episc. qui renunti. episc. notant Doctor. præsertim Henri. in dict. capit. 1. de schismat. & in dict. capit. cum illorum. vbi cęteri doct. idem communiter adnotarunt, excipiētes religiosos: id est eos, qui post ordinem ita susceptum religionem profiteātur: etenim his etiam scienter ordinationi, & ordinum susceptioni operam dantibus dispensatio concedi poterit ab eorū prælatis: & idem, si post religionis ingressum ita fuerint ad ordines promoti. quæ quidem exceptio deducitur ex dict. cap. cum illorum. 2. parte. & cap. 2. de apostat. Innocent. tamen in capi. 1. de schismat. scribit, collationem ordinum factam ab excommunicato, vel excōmunicato, probabili tamen ignorantia excōmunicationis, ita ratam esse, vt absque vlla dispensatione eius sit exequutio permissa, ac possit ita ordinem accipiens absque irregularitatis pœna in susceptis ministrare, & ad alios ordines promoueri. huic sentētiæ accesserunt Panor. in capit. veritatis. de dolo & contu. num. 46. Collectari. in dict. cap. vltimo. de ord. ab episc. qui renunti. episcop. idem tenet Huguitio relatus à glo. in capi. ab excommunicatis. 9. quæst. 1. Repetit idem Panor. & ibi Felin. col. penult. in ca. ad probandum

bandum. de re iudic. idq; verius esse censet Alfonsus à Castro libr. 2. de potesta. leg. pœnalis capi. 15. Nihilominus contrariam sententiam veriorem esse censemus. semper etenim dispensatio necessaria est, siue adsit probabilis ignorãtia, siue præcesserit scientia; secundum gloss. in dict. cap. ab excommunicatis. & in capit. si qui à simoniacis. 1. quæst. 1. glo. in dict. cap. 1. de ordi. ab episc. qui renũtiat. epis. & in ca. 1. de schismat. vbi Henri. post alios ibi & in dict. cap. cum illorum. de sent. excom. hanc opinionem probat, quæ communis est secundum Abb. in dict. cap. veritatis. de dol. & contu. nume. 46. & hæc est tutior opinio secundum eundem & Anani. nume. 12. in dict. cap. 1. de schismat. Seluam de benef. 2. parte. quæst. 12. colum. 3. idem fatetur Abb. in dicto cap. veritatis. sæpissimè enim absq; culpa quis exequutione ordinis sacri suspenditur, & irregularis fit: tametsi absq; eius culpa non puniatur pœnis iure alioqui statutis aduersus eos, qui prohibitum actum fecerint. glo. in cap. illud. & in cap. Apostolicæ. de cleri. excommunic. ministr. & ibi Card. glo. in capit. 4. 2. quæstione. 5. Hæc verò, quæ diximus, adeò vera sunt, vt cum excommunicato scienter ordines recipiente, nullus præter Papam dispenset, etiam si excommunicatio eiusmodi sit, quòd ab ea episcopus absoluere valeat, secundum Ioann. Andream, Henri. Anto. Abb. & Felin. in dict. capit. cum illorum. text. & ibi Abb. in cap. vltimi. de eo, qui furt. ordinem recepit. Panormita. in cap. 1. eodem titul. quarto. notatab. Angel. verbo. irregularitas. §. 22. Syluest. in eodem verb. versic. secundò quæritur. Ioann. Bernard. in practica criminali, capitu. 13. Nec quidquam in contrarium vrget argumentatio Romani Pontificis in dict. capit. cum illorum. dum asseruit, non posse dispensare cum excommunicato recipiente ordines eum, qui non posit ab excommunicatione absoluere: quasi senserit à contrario, posse eum dispẽsare, qui posit absoluere. Nam isthæc collectio deficit: quia iure satis probatur, non posse cũ irregulari dispensare eum, qui potest à peccato, quo contracta fuit irregularitas, absoluere: siquidem sacerdos, vel alius homicida absoluitur ab homicidij peccato, per quemcunque sacerdotem. capit. Deus qui. de pœniten. & remiss. & tamen irregularitatem ex homicidio contractam solus papa tollit. cap. 1. de re iud. in. 6. quo fit, vt illud sit satis receptum, posse sacerdotem ordinarium absoluere à peccato, cuius ratione contracta fuerit irregularitas, licèt ab ipsa irregularitate minimè posit pœnitentem eximere: quod expresim notant Caieta. in summa. verb. irregularitas. Card. in Clem. dudũ. de sepult. q. 8. Martinus Azpilcueta in cap. 1. §. caueat. de pœnit. dist. 6. num. 26. licèt contrariũ in hoc ipsemet. Card.

ſenſerit in Clem. 1. de priuileg. q. 37. & Galderi. conſi. 19. titul. de regularib. quibus potiſsimùm ſuffragatur text. in extra. 1. de priuileg. inter communes. col. 4. verſic. obſeruent. quæ tamen, quidquid ibi dixerit gloſ. erit intelligenda quo ad abſolutionem ab irregularitate, nõ quo ad abſolutioné à peccato, cuius cauſa contracta fuit irregularitas: nam ab eo poterit is abſoluere, qui ab alijs peccatis poterat abſolutionem miniſtrare. Et nè quis exiſtimet, illam conſtitutionem eſſe intelligendam adhuc de abſolutione à peccato, in his tamen, qui confeſsiones audiunt, & abſoluunt ſibi iure ordinario non ſubditos, ex priuilegio quidem, obſeruandum erit iam hãc dubitationem per eas conceſsiones, quas bullas vocant, ſublatam eſſe: præſertim quia per eas datur poteſtas abſoluendi à peccatis multis, quorum cauſa irregularitas contrahitur: licèt nõn competat ex eis facultas diſpenſandi in irregularitate. Tametſi abſque harũ literarũ priuilegijs quod priùs communem opinionem ſequuti probauimus, tenendum fore cenſeam, ex his colligitur euidenter, quo ad effectum iſtum, de quo in hoc verſicul. de ordinis ſacramento, egimus, magis operari maiorem excommunicationem, quàm peccatum mortale.

¶ Supereſt de ſacramento pœnitentiæ hic agere: an abſolutio pręſtita excommunicato ſit iteranda, &
teneat? quã quæſtionem iam olim
tractarunt viri equidem doctiſsimi: & præ cæteris Martinus Azpil-
7 cueta meus olim, & nũc obſeruan-
diſsimus præceptor in capit. vltim. numero. 38. & in capitulo primo. §. cautus. numero. 23. de pœnitent. diſtinct. quinta. cuius aſſertiones, vt propoſitæ materiæ ſubſeruiam, breuiter admodum paucis additis exponam.

Prima concluſio. Sacrilegium eſt, vel ſacramentalem abſolutionem excommunicato ſcienter exhibere, vel ipſum excommunicatum eam recipere. Hoc probatur ex his, quæ paulò antè tradidimus, vbi oſtendimus, excommunicatum maiori excommunicatione priuatum eſſe ſacramentorum perceptione. & hæc eſt communis opinio.

Secunda concluſio. Excommunicatus maiori excommunicatione affectus, eius tamen iuſtè quidẽ ignarus, ſi à peccatis, abſolutionis ſacramento fuerit abſolutus, non tenetur ad iterandã eam confeſsionem. Huius concluſionis probatio deducitur à cap. Apoſtolicæ. de cleri. excom. miniſtr. & eam veram eſſe cenſet Caiet. in ſumma. verb. Abſolutionis impedimentum. verſ. vtrùm. & verb. confeſsionis iteratio. & in opuſculis. q. 1. de qualit. confeſ. quem ſequitur Martinus Azpilcueta in dict. cap. vlt. nu. 45. hanc, & præcedentẽ concluſionẽ latiùs probans. tametſi Angel. in verb. confeſsio. 5. §. 10. & verb. interrogationes. in fi. exiſti-

existimet, posse iustè sacerdotẽ pœnitentem, quem ab excommunicatione soluere non potest, priùs à peccatis absoluere, & demũ illum ad superiorem pro habẽda excommunicationis absolutiõe dimittere. sic & Angel. opinionem reprobat Syluest. verb. confessio. 1. §. 4.

Tertia conclusio. Excommunicatus maiori excommunicatione, qui scit, ac fatetur se excõmunicatum, putans iusto quodam iuris, vel facti errore, attenta eius qualitate, se posse priùs à peccatis quàm ab excommunicatione absolui, non tenebitur confessionem iterare, si fuerit à peccatis tantùm absolutus. Eadem ferè auctoritate probatur hæc conclusio, qua præcedens: eãq; Caiet. & Martin. expressim tenent. quãuis Palud. in. 4. sent. dist. 22. quæst. 3. & Syluest. verb. confessio. 1. §. 4. probare velint, confessionem iterandam esse in hac specie non obstante probabili, & iusta excommunicationis ignorantia: idque ea ratione fulcire conantur, quòd incapax sit excommunicatus sacramentalis absolutionis. quæ quidem ratio falsa est in eo sensu, quo ipsi accipiũt, siquidem sacramenta quo ad eorũ vim excommunicatis conferuntur: sicuti paulò antè probauimus: licèt quandoq; non operentur proprium effectum propter obicem illis appositum. Et tamen data iusta ignorantia, & probabili, nullus obex sacramento absolutionis quo ad effectum opponitur ab ipso excommunicato, qui verè pœnitet, & bona fide, vt Caieta. censet, sacramentum pœnitẽtiæ accipere curat. Et sanè si Palud. opinio vera est, quam & Adria. asseuerat in. 4. sent. in tract. de matrimonio. quæst. 1. scribens, Romanum pontificem per excommunicationem latam in aliquem, eum efficere materiam ineptam, & incapacem sacramentorum: profectò minimè poterit iurè probari secũda conclusio, quam hac in quæstione proponimus. verè tamen hæc Palud. & Adriani assertio nequaquam admittenda est, per multa quidem, & per ea, quæ modò de sacramento ordinis adnotauimus.

Quarta conclusio. Excommunicatus, qui scit vel scire debet, se nõ posse priùs à peccatis, quàm ab excommunicatione absolui, absolutionem tamen à peccatis petens pręmissa confessione sacramentali, & eam accipiens, tenetur eandem confessionem iterare. Huius assertionis authores citare possumus Syluest. Palud. & Adria. qui ea ratione vtũtur, quòd excommunicatus sit sacramentorum incapax: & præsertim huius, eandem conclusionem admittunt, ac verã esse contendunt Martinus Azpilcueta in dict. ca. vlt. de pœnit. dist. 5. nu. 48. & Ioã. à Medina de pœnit. tract. 2. c. de confessione ab excõicato facta. aliã tamen rationẽ in eius probationẽ inducentes, hac sanè argumẽtatione. etenim aut hic pœnitens non cõfitetur hoc

pecca-

peccatum, quo peccat volens absolutionem sacramentalem excōmunicatus accipere, vel ignorātiam ita supinam, vt planè à peccato non excuset, & confessio integra non est: atq; ideo omnino iterāda. Aut confitetur culpam istam, à qua minimè discedit, nec discedere proponit, vt patet: quia peccato statim operam dat: & tunc obicem ponit sacraméto ex imperfectissima contritione. & ideo se indignum efficit absolutionę sacramētali, nec absolutio tenet, & tenetur ea ex causa confessionem iterare. Quemadmodum Ioann. Gerson argumentatur in.2.parte.fol.191.capitu. quæritur. colum.2.

Cæterùm Caieta. in dict. verb. absolutionis impedimenta. cōtrariam sententiam probare nititur, existimans, absolutionem sacramētalem validam esse in hoc casu, & si illicitè detur & accipiatur, nec eo tempore proprium effectum in pœnitentem, & confessorem habeat: atque hac ratione deducitur, cōfessionem non esse iterandam. Ad cuius opinionis probationem illud est maximè obseruandum, quod verè Ioan. à Medina, & Martinus Azpilcueta fatentur eorum sententiam minimè posse probari ea ratione, quòd excommunicatus sit incapax huius sacramenti. vnde oportet aduersus Caieta. disputantibus, omittere Palud. Syluest. & Adria. rationem, quia ea falsa est. idcirco deueniendum est ad eam rationem, qua contenditur, absolutionem sacramentalem inualidā, & nullam esse propter defectum contritionis, vel attritionis, quæ virtute Sacramēti possit fieri contritio: qua de re nos latiùs egimus superius. in. §.4. numero.13. & planè vbi excommunicatus non confitetur, nec manifestat sacerdoti statum eius & peccatum, quod vel ex scientia iuris, vel ex supina ignorantia cōtraxit, volens absolui à peccatis priusquàm ab excōmunicatione, dubio procul confessio integra non est, & hac ratione sacramentalis absolutio minimè confertur, eritque iteranda confessio. Quòd si excommunicatus manifestet sacerdoti excommunicationem, & culpam illam, qua afficitur vel scientia iuris, vel ignorantia supina, volēs priùs à peccatis, quàm ab excommunicatione absolui, & nihilominùs absoluatur, dicēdum erit absolutionem sacramentalem esse, non obstante obice, qui eius effectui oppositus est, atque ob id minimè iterandam esse confessionem: si sequamur opinionē, quam ex diuo Thoma in dicto numero decimotertio adduximus. At si contrariam ex Adria. Medina, & alijs probauerimus, satis itidem probari debet & hæc quarta conclusio contra Caieta. cuius tandem opinio, vt inibi diximus, frequentiori Theologorum iudicio probatur.

Quinta conclusio. Absolutio sacramentalis præstita à sacerdote maiori

iori excommunicatione ligato, eo casu, quo necessariò vitandus non est, valet, & tenet, nec est omnino iteranda. Hæc conclusio probatur argumentatione à diuisione deducta. Nam hæc absolutio vel est nulla ex eo, quòd eam suscipiens obicem peccati, absolutionis sacramento opponat: vel quia sacerdos nullam potestatẽ habet absolutionem istam sacramentalem ministrandi. nullum autem horum in hoc casu impedimentum præstat: igitur absolutio sacramentalis est, & valet. Non primum: siquidem nullam habet culpam suscipiens sacramẽtum ab eo excommunicato, quem vitare minimè tenetur: vt constat, ergò nequaquam mortaliter peccat: & ideò obicem mortalis peccati non ponit sacramento pœnitentiæ. Nec item vltimũ quidquam impedit, quia ea iurisdictio, quæ ad absolutionem est necessaria, adhuc manet penes excommunicatum ex ecclesiæ catholicæ permissione interim, quòd eum non esse vitandum lege lata ad publicam vtilitatem statuit. quamobrem conclusionem istam video probari ab Adria. in. 4. sent. tract. de confessione. dubio. 9. Caie. verb. Absolutionis impedimenta. Medina in tract. 2. de pœnitentia. c. de confessione cõfessori excommunicato scienter facta. Martino Azpilcueta in cap. 1. §. laboret. de pœnit. dist. 6. nu. 10. & sequentibus. Oportet tamẽ hic memoria repetere quæ nos suprà tetigimus. §. 2. nu. 7. vbi expendimus, quando excommunicatus vitandus sit. Etenim ex ibi dictis aliquot in proposita controuersia deducuntur.

Primũ, posse licitè absolutionis, & pœnitẽtiæ sacramẽtum suscipi à sacerdote proprio, alioqui potestatem habente, etiam si is sit excõicatus, generali tamẽ excõmunicatione, cuius scientiam pœnitens habet: modò nondum fuerit denũtiatus. & subinde constat, non esse hanc cõfessionem iterandã. quod ex concilio Basiliensi fatentur omnes.

Secundum, confessionem sacramentalem, factã sequuta absolutione, sacerdoti proprio, etiam nominatim excõmunicato, cuius excommunicationis ipse pœnitens ignarus non est, modò nõdum fuerit sacerdos denuntiatus, validam, & licitam esse, nec eam repetendam fore. Hanc illationem exponimus contra Adrian. & Ioann. à Medina. sequuti Caieta. & Martinum in præcitatis locis: ea sanè ratione, quòd constitutio: Ad euitãda scãdala. etiã sit admittenda in excommunicato nominatim: sicuti & nos probauimus in dict. §. 2. nu. 7. quæ quidem sententia vtilis admodum est.

Sexta conclusio. Cõfessio scienter facta sacerdoti, etiã proprio, excommunicato tamen, quem vitare tenemur, inualida quidem est, & omninò iteranda, grauissimoq; cum peccato fit. hæc est omnium concors sententia, quæ manifestè probatur, quo ad priorem partẽ ex eo, quòd

sacerdos

sacerdos excommunicatus, qui ab ecclesia non admittitur, & quem vitare tenemur, non habet iurisdictionem, quę cum ordinis potestate necessaria est ad exhibendam absolutionem sacramentalem; quemadmodum statim probabitur. idcirco absolutio ab eo præstita, qui minister huius sacramenti nō est, dubio procul erit nulla censenda, & inualida, atq; ex ea causa confessio est repetenda. vltima pars conclusionis constat, quia tenetur quis excōmunicatū vitare sub reatu mortalis culpæ, in diuinis, & sacramentis, quod iam admonuimus, & apparet in. c. sacris. de his, quæ vi, metusve caus. fiunt. qui autem scienter sacramentum pœnitentiæ recipere tentat ab excommunicato, quem vitare tenetur, mortaliter per hāc communionem communicās peccat, obicéq; ponit sacramento: igitur ea confessio cum peccato mortali fit. hinc patet, quòd si quis sacerdoti excōmunicato, & denuntiato confiteatur scienter peccata propria integrè, & si sacerdos proprius sit, non consequitur absolutionē sacramētalem, & mortaliter peccat. primum quidem propter defectum iurisdictionis apud ipsum sacerdotem. secundum propterea quòd obicem mortalis culpæ sacramēto ipsi opponat.

Septima conclusio. Absolutio ex vi confessionis interioris præstita ignoranti ab excommunicato iam per ecclesiam denuntiato, inualida est: & ideo erit confessio repetēda, cùm huius excōmunicationis pœnitens sciētiam habuerit. est etenim satis receptum, esse necessariam potestatem ordinis, simul & iurisdictionis ad absolutionem istam sacramentalem impendēdam: quod nos adnotauimus lib. 1. vari. resolu. capi. 10. nu. 11. iurisdictionis autem potestas per ecclesiam excommunicato denuntiato aufertur, capit. ad probandum. de re iudicat. & in specie quo ad collationem sacramentorum, & præsertim quo ad potestatem ligandi, & absoluendi: hoc probat de maiori excommunicatione text. in cap. duobus. de sent. excom. ca. si celebrat. de cleric. excom. ministr. cap. audiuimus. 24. q. 1. c. 1. §. vlt. de off. vicar. lib. 6. sic Palud. in 4. sent. dist. 17. q. 6. art. 1. cōclus. 4. Syluest. verb. confessor. 1. q. 20. Adrian. in dict. dubio. 9. & Ioan. à Medina in dict. tract. 2. cap. de confessione nescienter facta excommunicato. præmittunt, excommunicatum, simul & denuntiatum non habere potestatē iurisdictionis ad præstandum sacramētalem absolutionem. quamobrem ipse Ioannes à Medina in specie hanc septimam conclusionem proponit.

Octaua conclusio. Excommunicatus publicè denuntiatus, quique per ecclesiæ cōstitutiones vitandus est, non potest sacramentalem absolutionem etiam existenti in articu-
8 lo mortis ministrare. hæc cōclusio probatur ex eo, quòd hic sacerdos iurisdictione necessaria ad hanc absolu-

ſolutionem quo ad ſe,& quo ad alios priuatus eſt, vt diximus: ergo abſolutio ab eo non poteſt dari. deinde eſt ad hanc concluſionem authoritas S.Thomæ in.4.ſenten.diſt. 17.quæſ.3.art.3.q.1.ad.2.& diſt.19. q.1.art.2.ad.3.&.3.part. q.82.art.7. ad.2. & communis omniũ ſententia, qua diffinitum à Theologis eſt, ſacramentum baptiſmi in neceſsitatis caſu licitè poſſe ſuſcipi ab hæretico,& excommunicato, nõ ſic pœnitentiæ ſacramẽtum,& ſacramentalem abſolutionem. quæ quidem differentia non aliunde poteſt contingere, quàm quòd in caſu neceſsitatis etiam hæreticus ſit legitimus baptiſmi miniſter, & itidẽ excommunicatus: non tamen ſit abſolutionis ſacramentalis miniſter adhuc in neceſsitatis tẽpore ob defectum iuriſdictionis, quæ cùm ſit neceſſaria, per excommunicationem, eiuſq; denuntiationem eſt omnino extincta. deniq; hanc octauam concluſionem ſequitur Ioan. à Medina in cap. proximè citato. & eſſe communem Melchior Cano fatetur in relect. de pœnit. 5. part. Fol. 85. qui tamẽ latè de eius veritate diſputãs, opinatur ſatis defendi poſſe, in extremæ neceſsitatis caſu pœnitentiæ ſacramẽtum poſſe licitè ſuſcipi ab hæretico, & ſchiſmatico ſequutus eius opinionis authores, glo. in ca. non eſt vobis. de ſpõſalib. Paluda. in.4.ſent.diſt.25.q.1. Syluestr. verb. confeſſor.1.§.vlti. in qua quæſtione Panorm. Præpo. & noſtri communiter in dict. cap. non eſt vobis. glo. ſententiam improbãt priorem probantes, quam itidem gloſ. aſſerit in ca. præter. 32. diſt. verb. per manus. atq; ita tenent, non poſſe ſacramentum pœnitentię in neceſsitatis caſu per hæreticum miniſtrari, ne is in prauam ſectam pœnitentem inducat. quę quidem ratio vitari poterit: ſiquidem opinio contraria admittenda foret, vbi ſine periculo ſalutis ſpiritualis veroſimili coniectura, poſſet pœnitentiæ ſacramentum ab hæretico ſuſcipi. Nihilominus ipſe Melchior Cano exiſtimat, non eſſe ambigendum, poſſe licitè ſuſcipi ſacramentum pœnitentiæ in caſu neceſsitatis ab excommunicato nominatim denuntiato, quaſi eccleſia catholica eo in caſu non abſtulerit excõmunicato iuriſdictionem, quam quilibet ſacerdos iure diuino habet: non tantùm proprius curam exercens animarũ. quilibet etenim ſacerdos iure diuino authoritatem habet abſoluendi in mortis articulo conſtitutum, ſecundum Palud. in.4.ſent.diſt.20.q.1.art.2. Durand. diſt.19.q.2. idq; ſenſit S.Thom. ibidẽ. q.1.art.3.q.1.& diſt.20.q.1. art.1. ad.2.q. qua ratione hæc opinio defendi poteſt: tametſi rurſus Ioan. à Medina priorem opinionem, & ſic octauam iſtam cõcluſionem firmiter teneat in eo. tract.2. capit. cui debeat fieri confeſsio. verſi. ad aliud.

Ex his colligitur qualiter ſit accipiendum quod notat Paluda. in.4. ſent.diſt.17.q.6.art.1.concluſ.4. quẽ ſequi-

sequitur Syluest. verbo. confessor. q.vlti. scribens, sacramētalem absolutionem præstitam ab excommunicato etiam occulto, nondum denuntiato, ei qui excommunicationis scientiam habet, inualidam esse, atq; ideo iterandam fore confessionem. est etenim hæc sententia falsa, vel intelligēda iuxta prænotatas assertiones, & tādem in eo sensu, quo proposita est, nō potest iure probari, licèt sacerdos sit nominatim excommunicatus, sicuti probauimus in quinta cōclusione. nec quidquā refert quòd acta per occultum excommunicatum ratiōe publici muneris, & officij minimè valida sint in fauorem eius, qui sciuit, illum excommunicatum esse: quemadmodum Calderi. eleganter respondit in disputatione incipienti. excōmunicatus. quem sequuntur Abb. in capit. veritatis. nu.43. Roma. in singul.760. Iason. in l. Barbarius. ff. de off. præt. num.65. & alij communiter teste Felino in dict. capi. ad probandū. col. penulti. nam hæc Cald. sententia minimè obtinet postquā condita fuit extrauagans constitutio. ad euitanda scandala. quod ipse Felin. optimè admonuit.

Hinc subinde cōstat, quo ad istū effectum de pœnitentiæ sacramento, plurimùm differre maiorem excommunicationem à peccato mortali. Nam sacerdos vtcunq; sit mortali crimine affectus, etiā publico, non est priuatus potestate ordinis, nec iurisdictionis, quæ ad absolutionem sacramētalem necessaria est, licèt sit ab ecclesia denuntiatus peccati, & culpæ mortalis reus. quod satis probatur ex modò præmissis.

¶Decimò, vt vim maioris excommunicationis ampliùs aperiamus, ab eius diffinitione infertur, excommunicatum maiori excommunica-
9 tione ordine sacro præditum, ab eius ordinis exequutione quo ad se & quo ad alios iure ipso suspēsum esse, & ideo si eius ordinis sacri ratione, celebrauerit actum eidem cōuenientem, irregularem effici. text. celebris in ca.1. ad finem. de senten. & re iudi. in.6. & in cap.1. & ca. is cui. de sent. excommunica. cod. lib. cap. clerici. cap. latores. cap. illud. capit. fraternitati. ca. vt lex. de cleri. excom. minist. quā equidem pœnam effugiet qui probabili, et iusta ignorantia fretus celebrauerit. text. in ca. Apostolicæ. de cleri. excom. ministr. Regia. l.21. tit.9. part.1. denique excommunicatus eo modo irregularis efficitur, quo, & per eos actus, per quos à iure, vel ab homine suspensus. quam quæstionem modò ex professo missam facimus opportuniori loco eam tractaturi. satis etenim sit, præmisisse maioris excommunicationis vim eam esse, vt efficiat ab officio suspensum ipsum excommunicatum. vnde cōsequitur his modis effici irregularem excommunicatum, quibus suspensus ab officio efficitur itidem irregularis. qua in re multùm excommunicatio maior differt à peccato mortali, quòd

quòd regulariter non efficit quem ab officio suspēsum: sicuti alibi tràdemus. his verò illud adiiciam, excommunicatum celebrantem irregularem esse, etiam si nondum fuerit denunciatus: siquidem constitutio. Ad euitāda scandala, nihil vtilitatis affert ipsis excommunicatis, nec quidquā in eorum statuit vtilitatem: quod iam ostendimus. §. 2. numero. 11.

Qui verò nulla excommunicatione affectus celebrat coram excommunicatis maiori excommunicatione, irregularis non est, & si grauiter peccet. text. elegans in capit. is qui. de senten. excommunica. in. 6. idem si coram interdictis. & tamé conantur quidam hanc conclusionem intelligere de prima celebratione. Nam si quis postquam coram excommunicatis maiori excōmunicatione celebrauerit, demum absque aliqua dispensatione intra ecclesiam celebrationi operam dederit, irregularis est, quia eidem erat interdictus ecclesiæ ingressus propter celebrationem, quam exercuit coram excommunicato. capit. episcoporum. de priuileg. in sexto. is verò, cui est interdictus ecclesiæ ingressus, si saltem intra ecclesiam celebrauerit, irregularis efficitur. capit. is qui. de sententia excommu. libr. sexto. qua denique argumentatione hāc opinionem in specie ista, tenent glos. in dicto capitul. is qui. verb. nodatis. glos. in dicto capitul. episcoporum. cuius opinionem ibi sequuntur Ioannes Andre. Archi. Dominic. Francus. & Vanchelius. Florenti. 3. part. titu. 26. capit. 4. §. primo. Syluester verb. interdictum. 6. quæstiōe secunda. & Nicolaus Plouius in tracta. sacerdotali. titu. de interdict. regu. 49. quorum mihi non admodum placet ex multis. & primò, quia text. in dicto capit. episcoporum. procedit in exēptis, in quorum odium statutum est, vt sint interdicti ab ingressu ecclesiæ, si coram excommunicatis, vel interdictis celebrauerint. quæ quidem cōstitutio, maximè ad constituendam irregularitatis pœnam, non est ad alios casus extendenda. deinde video, quòd Ioannes Andre. & alii docto. communiter in dicto capit. episcoporum. ita in prænotatā sententiam iuerint, vt nihilominus cupiant, cōtrariam, quam nos hic probamus, potiorem fore ad sedandas multorum sacerdotum conscientias. postremò Cald. nostram hanc opinionem licèt dubius tenere videtur in consil. 4. de sentent. excommunica. & expresim Gonsalus à Villadiego de irregularit. capit. 2. in fine. atque ita ipse quæstionem istā in vtroque foro definirem: ac iuxta diffinitionem hanc consultus responderem.

Sed & præter ista, vltimò est aduertēdum, excommunicatum maiori excommunicatione, si authoritaté præstans celebrationi, quia episcopus est, audiat Missarū solennia, irregularé ex hoc esse. text. optimus

in cap.illud.de cleric.excõ.ministr. glo.celebris in cle.2.verb.celebrari. de priuile. quam sequũtur eam ad modum commendantes Panor.in dict.capitulo. illud.Francus in cap. 1.de re iud.in.6.col.3. Gõsalus à Villadiego.de irregularita. capitulo.2. col.3.Raue.in dict. cle.2. vbi Cardi. num.11.Imol.num.9. Guilielm. & Bonifaci.nu.9.eam veram esse præmittunt in hoc casu authoritatem præstari intelligẽtes, vbi episcopus excommunicatus facit, & iubet coram ipso missam celebrari. idẽ notarunt Hosti.& doct.in capi. tanta. de excess.prælat.Maria.Socin. in capitulo.ad audientiam. de homicid. numero.25.

Ex. §.sequenti.

1 *Collatio beneficij facta excommunicato est nulla ipso iure:& idem de electione,& præsentatione.*

2 *Clausula:motu proprio:an efficiat validam collationem beneficij factam excommunicato?*

3 *Ignorantia excommunicationis,an constituat excommunicatum capacem beneficij ecclesiastici.*

4 *Excommunicatus bene potest acceptare beneficium ecclesiasticum.*

5 *Excõicatio nulla, vel iniusta, quem effectũ habeat? quod latißimè examinatur.*

6 *Contemptus quis verè dicatur, vt culpam mortalem efficiat.*

7 *Peccatum veniale,an fiat per consuetudinem mortale?*

8 *Quis poßit dispensare cum eo, qui obtinuit beneficium eo tempore, quo erat excommunicatus?*

9 *Excommunicatus non potest beneficiũ conferre, nec eligere, nec præsentare.*

10 *Excommunicatus per annum persistens in excommunicatione, qua pœna sit afficiendus? & inibi intell.cap.rursus.& capi. quicunque.11.quæst.tertia.*

11 *Intellect.capit. cum contumacia. de hæret. in sexto.*

§.septimus.

VNdecimò præter alios excommunicatiõis maioris effectus, quo ad exteriora non minimus est, quòd collatio bñficii facta excõicato est nulla ipso iure. text.in signis in capitulo.postulastis. de cle-
1 ri.excom.ministr. cuius conclusionis ea est ratio, quòd beneficia ecclesiastica præcipuè dentur propter officium.capit.cùm secundum. de præbẽ.cap.vlt.de rescript.in.6.capi. concesso.12.q.2.cap. generaliter. 16. q.1.notat glo.in capitul.vlti.de offi. vicar. ipse verò excõicatus, vt in.§. proximo.probauimus, à iure suspẽsus est officii exequutione: ergo beneficium ecclesiasticum ei conferri nõ potest.& sanè ratio ista deducitur ex cap.si celebrat. de cleri.excõ. ministr.& glo.in capi.Apostolicæ. de exceptionib. Hæc ratio cõprobatur, quia iure canonico obtentum est, beneficium non posse conferri ei, qui tempore collationis sit irregularis: imò collatio huic facta nul

la est secũdum Dinum in reg.1. de reg.iur.in.6.Innocent. in capi. cum nostris.de concess.præb. Milis in re pert.verb.irregularis, vt homicida. & plerosq; alios, quorum opinionem ipse retuli in regul.peccatũ.de regu.iur.2.part.§.8.num.6. non alia equidem ratione, nisi quòd irregularis suspẽsus sit ab officii, cui⁹ causa beneficium datur, exequutione. & tamen vt hæc à nobis proposita cõclusio longiùs pateat, ad eius intellectũ aliquot hoc in loco adnotabimus: est etenim hæc opinio cõmunis vt asseuerat Ioã. Staphilæus, de liter.grat.& iust.fol.82. col.2.

¶Primùm: quòd excommunicatus eligi ad beneficium ecclesiasticum non possit: imò electio eiusdem nulla sit. cap.cùm inter. de electio.cap.constitutis.de appellat. ca. vlt.de cleri. excom. ministr. ca.illa. cap.per inquisitionem. de elect. gl. in ca.si fortè.de elect. in.6. Archid. in cap.nullus.63.dist. & est omniũ communis opinio, quam sequuntur Bertachinus in tract. de episcopo.1.parte.2.lib.q.4.Specul.titu. de libelli cõcept.§.vlt.ad finem. doct. in cap.cùm dilectus.de cõsuet. imò nec potest excommunicatus postulari.tex.in cap.1.de postulat. prælat. glo.in ca.vlti.de excess.prælat.

¶Secundò est ad idem obseruandum excommunicatum nõ posse præsentari à patrono laico, vel clerico ad beneficium iuris patronatus. hoc probatur argumentatione deducta ab electione ad præsentationem: qua vtitur gloss. communiter recepta in capi.vlti. vbi est optimus tex.de elect.in.6. sed & in specie hoc ipsum adnotare vidẽtur Lapus alleg.8.& Archid.in cap.1.col. 3.de exceptioni.lib.9.expresim Cæsar Lãbert. de iure patronat.1. part. 2.lib.6.q.princip.arti.1.Rebuffus in concordatis.titu.de excom.non vitãdis.col.3.& Rochus Curti⁹ verb. Honorificum.q.4.nume.19.dũ hãc opinionem tenet in excommunicato etiam minori excommunicatione authoritate tex. in ca. si celebrat. de cleri.excom.ministr.

¶Tertiò constat, eandem principalem opinionẽ procedere in excõmunicato, siue is sit excommunicatus ab homine, siue à iure. Ioannes Imola in cap.cùm dilectus.col. penul.de consuetudi. Rota Antiqua. 363.Abb.in cap.Apostolicæ.de exceptio. Nec videtur posse hac in re iure dubitari; quia eadem ratio, quæ dictat, collationẽ beneficii factam excõmunicato ab homine esse nullam, probat idem in excommunicato à iure.

¶Quartò hæc ipsa principalis conclusio verè obtinet, etiam si colla-
2 tio bñficii facta sit motu proprio: secundum Cardi. in clem.1.§.1.q.4. de relig.domi.qui fatentur, hanc opinionem communẽ esse, quæ probatur ex eo, quòd motus proprius licèt alioqui multa operetur ad tollendam surreptionem, non tamen inducit dispensationem aliquam, nec tollit vitiũ, quod patitur quis,

& quo impeditur iure obtinere id, quod sibi conceditur. etenim non inducit dispensationem ad obtinẽdum duo beneficia, quæ simul nõ possunt obtineri, iure canonico prohibente. glo. communiter inibi recepta in capit. si motu proprio, de præb. in. 6. cui similis in cle. si Romanus. de præb. quã præter Doct. ibi sequitur, & commẽdat Roma. in singul. 419. Francus in cap. quantis. de præbend. in. 6. col. 2. Abb. in cap. cùm olim. col. 4. de re iudi. sic rescriptum motu proprio concessum excõmunicato minimè valet. Barb. in clemẽtinis. rub. de rescrip. col. 9. deinde nec motus proprius irregularitatem tollit, nec super ea dispensat. Rota in nouis. 112. Anchar. cõs. 20. Feli. in capi. causamque. col. 4. in. 2. de testibus. quorum opinio communis est: tametsi plures effectus motus proprii trãdiderint ex iunioribus Feli. in dict. cap. causamque. Ioã. Staphilæus. de literis grat. & iusti. fol. 85. Rebuffus in cõcordatis. tit. de forma mãdat. Apost. ver. motu proprio. ex quibus illud minimè negari poterit. romanum pontificem ex eo dispensatione quadã tacita, tollere vitium, quod quis habet, si scienter illius vitii non ignarus, beneficium illi cõtulerit. quod probatur in. l. 2. & ibi glo. C. de crimi. sacrileg. l. quidam cõsulebant. ff. de re iud. vbi Alex. post alios. notant. Roma. in cons. 327. Bart. & alii in. l. barbarius. col. 5. ff. de off. præt. Panor. in cap. innotuit. col. 4. & in cap. cùm in cunctis. §. inferiora. 3. col. de electio. & in cap. 2. col. 2. de schismat. Felin. in cap. præterea. nu. 9. de testib. cogen. & Ioan. Staphilæus in dict. fol. 83.

¶Quintò hinc constat, permutationem beneficiorum factam per excommunicatum minimè valere, cùm in ea collatio mutua cõtingat: atque ita visum est Card. in cle. 1. §. ipsius. de pœnis. & Chosmæ in pragmat. sanctione tit. de collationi. §. insuper. verb. disponere.

¶Sextò hæc principalis cõclusio, quam hoc in loco explicamus, vera est, etiam si ipse excommunicatus nondum fuerat tempore collationis denunciatus. nam, vt sæpe iã admonuimus, constitutio Martini quinti, Ad euitanda scãdala. ipsos excommunicatos nullo beneficio afficit, nec illis aliquam vtilitatem confert, idcirco iura vetera quo ad eos omnino obseruanda sunt.

¶Septimò idem respondendum erit, etiam si postmodum sequuta sit legitima absolutio ab excõmunicatione. etenim cũ collatio beneficii ex eo nulla sit, quòd eo tẽpore, is cui beneficium cõfertur, sit excõmunicat⁹, minimè hæc collatio ab initio nulla, vires assumet absolutione sequuta. cap. non firmatur. de reg. iur. in. 6. cum similibus. notant Archid. in cap. nullus. 63. dist. & Ancha. in dict. cap. postulastis. de cleri. excom. ministr. Nec video posse in hoc vllam contingere dubitationẽ, siquidem hæc illatio manifestè colligitur

ligitur ex his, quæ communi omnium consensu hac in quæstione traduntur.

¶Octauò ad præmissa oportet scire, collationem beneficii factam excommunicato nullam esse, modò constet, eum excõmunicatum fuisse tempore collationis. nec enim satis est probare post collationẽ ipsã in excommunicatione manere, aut ea censura affectum esse. tex. optimus in cap. proposuit. de cleri. excom. mi. Rota in antiquis. 238. sensit Archid. in dict. capit. nullus. notat Gofredus, cuius meminit Aegidius à Bellamera. in capit. quod sicut. ad finem de electio.

¶Nonò idem in pensione super beneficio ecclesiastico respondendum erit: nam ea excommunicato conferri non potest, etiam si pensiõ nõ sit beneficium. quod in specie adnotauit Hierony. Gigas de pẽsionib. quæst. 14. non inficior, huic opinioni minimè conuenire rationem illam, quam adduximus ex capitu. vlt. de cleri. excõ. mini. ad probationem principalis decisionis capi. postulastis. sed tamen propter odium excommunicatorum, & quia pensiones reditus ecclesiastici sunt, nõ admodum hanc opinionem improbamus.

¶Decimò, hac in controuersia opinamur, collationem beneficii factã excõmunicato, nullam esse, etiam si ipse sit ignarus, & inscius huius excommunicationis. glo. & ibi Abb.
3 & Card. in cap. penult. de cleri. excom. ministran. Doctor. in cap. pastoralis. §. verum. de appellatio. cuius opinionis ea est ratio, quòd ignorantia excommunicationis est consideranda ad effugiendas pœnas iuris, statutas quidem aduersus excommunicatos aliquid prohibitum agentes: non tamẽ quo ad valorem ipsius actus, sicuti satis receptum est: notatur in eo. cap. penul. de cleri. excom. minist. quam ob rẽ mihi placet opinio prædicta, quam existimo communem esse.

¶Vndecimò, non tantùm collatio beneficii ecclesiastici facta excõmunicato est nulla, sed & impetratio literarum ad beneficia obtenta ab excommunicato nulla itidem erit. argumento tex. in capitulo primo, de rescrip. in. 6. quo nulla censetur impetratio rescripti ad lites: igitur maiori ratione nulla erit impetratio literarũ ad beneficia: etenim hæc argumentatio probatur ex ca. ad audientiam. in. 2. de rescript. & in capitulo. quanuis. de præbend. in. 6. sic sanè in specie hanc decimã illationem veram esse censet Cardi. in clem. 1. §. 1. q. 3. de relig. domi. & procedit, vt modò explicuimus: etiam si impetrans ipse inscius sit excõmunicationis: quod expressim notat Abb. in dict. capitu. penult. de cleri. excom. minist. communiter Doct. in dict. §. verum. tametsi glo. in dict. cap. penult. & in dict. §. verum. Card. in cõs. 40. Feli. in. c. sicut tuis. 2. col. de simonia. Rota in antiqs. 281. Milis in Repertorio verb.

excommunicatus maiori. contrarium teneant. & tamen ad effugiendas has doctorum concertationes, & quæ in hac quæstione diximus, solet in Romana curia quoties fit alicuius beneficii collatio, aut dãtur literæ ad beneficia, dari itidẽ absolutio impetranti, & ei, cui cõfertur beneficium à quacunque excõmunicatione, ad eum tantum effectũ. cuiꝰ praxis, & vsus meminere Ioã. Staphilæus de liter. grat. & iustit. fol. 82. Rebuffus in concordatis tit. de excom. non. vitand. Hierony. Gigas in tract. de pensioni. q. 14. Feli. in. c. Apostolicæ. col. 1. de exceptio.

¶Duodecimò admonẽdum est, omnia, quæ superius diximus, vera esse, quoties agitur de adquisitione iuris, & tituli ad beneficium ecclesiasticum: quasi secùs sit, vbi tractetur de beneficii acceptatione, quæ potiùs ad factum, quã ad ius
4 pertinet. atque ita non de beneficio adquirendo agitur: sed de iam adquisiti acceptatione: aut de literis ad beneficia acceptandis. quod notant Rota in nouis. 195. Card. cons. 103. col. 4. Rota Antiquior vlti. de sent. excommunicatio. & antiqua, 126. & 720. Rebuffus in dict. titulo de excommunicat. non vitand. ad finem. Ludoui. Gomeci. in tract. de expectati. num. 60. vnde constituitur intellectus ad tex. in cap. vlt. de cõsuet. in. 6. siquidem optionem illam præbendæ vacantis, quam exequitur antiquior canonicus, poterit facere, licèt sit excommunicatus: cùm ea sit facti: sicuti notat in specie Rota in nouis præcitata. 195. & tamen quia contrarium placuit in hac quodecima illatione Card. in dict. cap. postulastis. & Andre. Alciat. in capitulo. 1. de iudic. num. 12. oportet hic amplius adnotare, quòd optio, vel acceptatio ista ab excommunicato fieri non potest, si ad eam necessaria sit beneficii collatio noua: hæc etenim excommunicato facta, nulla est ipso iure. quo quidem modo plerique intellexere text. in capitulo. referente. de præb. ex quo nõ omnino hæc conclusio deducitur: tametsi ea vera sit: & necessaria ad hoc, vt iuxta hunc sensum Card opinionem admittamus. est ergo vera isthæc duodecima adnotatio, vbi de sola facti simplici acceptatione tractatur: vt colligitur ex mente omniũ, quos citauimꝰ. qua ratione q habet literas ad beneficium vacaturum, poterit & si excommunicatus sit tempore, quo vacat, illud acceptare virtute literarum: & collatio erit suspendenda donec ab excommunicatione fuerit absolutus, vt tunc iure fiat, ex his quæ Rota in antiquis. 33. scribit, & eam sequutus Martinus Azpilcueta in capitul. si quando. de rescrip. col. 13. non me latet, hanc duodecimam conclusionem admodum dubiam esse, quia & acceptatio beneficii iam collati, iuris adquisitionem inducere videatur, vt nos explicuimus lib. tertio Vari. resolut. capit. 16. numero. quarto. quo in loco conati sumus, hanc

hanc dubitationem tollere, quæ tamen, & nunc nobis admodum vrget: etiam si à recepta frequentiori cōsensu opinione, nō discedamus.

¶ Decimotertiò hæc sunt accipiēda vbi excommunicatio valida sit: etenim si ea nulla est, minimè afficit excommunicatum aliquo iuris impedimento: & ideo collatio beneficii ecclesiastici facta eidem nō ex hoc nulla erit, quòd excommu-
5 nicato fuerit facta: secūdum Abb. in capitulo. ita quorundam. de Iudæ. Henricus in capitulo. dilectis. de appellat. post alios inibi, quos sequitur Rebuffus in dict. titulo de excommunicat. non vitandis. & in hoc non video posse vllam contingere grauem dubitationem. nā maior videri potest controuersia de excommunicatione iniusta, valida tamen: id est ritè à iudice vero lata. cuius quæstionis causa obiter hic tractandum est dubium illud celebratissimum: an excommunicatio iniusta, alioqui ritè lata, aliquem effectum habeat. huius quæstionis diffinitio exigit, quòd præmittamus, excommunicationem quandoque nullam esse ipso iure, vel quia non est lata à suo iudice, vel post appellationem. vel contineat intolerabilem errorem, aut aliis de causis, quæ tradi solent in capitulo. per tuas. de sent. excōmunication. in capitulo. sacro. eodem titulo. & hæc quidem excommunicatio nec in animæ iudicio, nec in exteriori vllum effectum habet, si constet, eam nullam esse. quod omnium consensu receptum est. est alia excommunicatio, quæ nulla nō est, imò denique à suo iudice lata ante appellationem ex causa tamen iniqua, cuius error patens nō est in ipsa sententia: & hæc ipso iure valida censetur, atque ideo absolutionem obtinere debet excommunicatus: alioqui vitandus est à sacris, & communione fidelium. de hac verò excommunicatione nostra contingit disputatio, quæ faciliùs intelligetur quibusdā propositis conclusionibus, ex quibus poterit quispiam ad disputationem adsumere quæ vtriusq; partis sint potissima fundamenta.

¶ Prima conclusio. Excommunicatio iniusta minimè in animæ iudicio ad culpam obligat. probatur ea ratione: quia nemo potest excōmunicari, nisi propter inobedientiam. capitu. nemo episcoporum. 11. q. 3. capitulo. multi. secūd. quæst. 1. & Matthæi cap. 18. si ecclesiam, inquit, non audierit, sit tibi tanquam ethnicus & publicanus. iudex autem non potest quenquā obligare nisi per legem, & iustitiam, vt constat. igitur vbi iudex quid contra legem præcipit, nulla est præcepti obligatio, nec in subdito peccatū est contumaciæ, vel inobedientiæ, etiam si is iudici non obtemperauerit. ad idem optimè cōducit Origenis authoritas homilia. 14. ad. c. 24. leuitici. vbi inquit. si quis non recto iudicio eorum, qui præsunt ec-

clesię, depellatur, & foras mittatur: si ipse antea non exit, hoc est, si non egit, vt mereretur exire, nihil læditur in eo, quòd non recto iudicio ab hominibus videtur expulsus, & ita fit, vt interdū ille, qui foras mittitur, intus sit, & ille foris, qui intus videtur retineri. hæc Origenes. tametsi Gratianus in.c. si quis non recto.24.q.3. id tribuat Hieronymo. sunt & ad hoc pulchra diui Augustini verba in sermone.16. secūdum Matthæ.capi. cœpisti habere. & epistola.137.cap.quid obest homini.11.q.3. eandem sententiam probat tex. vbi. Abb. & Doct. in capi. à nobis. in.2. de sent. excommu. & est communis opinio, quam omnes statim in hac quæstione citandi, veram esse præmittunt: præsertim Adrian. quodlib.6. conclus.1. Theologi in 4. sent. vbi Maior. q.2. in distin.18. & licèt Adrian. opinetur S. Thom. in dict. dist.18.q.2.art.1.ad.4.q. & inibi Palud. & plærosque alios Theologiæ professores contrariam sententiam probare, verè tamē nec diuus Thom. nec cęteri ab hac prima dissentiunt cōclusione, quippe qui tātùm concedant, iniustè excommunicatū debere patiēter pœnas ipsas ferre, & censuræ obedire interim donec absolutio fuerit præstita. quod non nocet huic primæ cōclusioni. nam Thomas & alii non admittunt, excōmunicatum iniustè obligari in conscientiæ foro ad culpam, vt sit culpa non obedire iniusto præcepto, cui excommunicatio accedit, quēadmodum explicat Domini. à Soto in relectione de secreto. mēbro.3.q.1. cōclus.4. aliqua ex parte Adrianum in hoc incusans, quòd voluerit aduersus istam primam cōclusionē adducere Thom. & alios. sed tamen Adriani allegatio aliorsum tendit: quemadmodum in sequentibus conclusionibus apparebit.

¶ Secunda conclusio. Excommunicatus iniustè non est priuatus cōmunibus, & generalibus suffragiis ecclesiæ catholicæ. etenim ecclesia non censetur velle quēquam iniustè tāta læsione afficere: atque ideo cēsendum est, sub generali ecclesiæ intentione includi excommunicatos iniquè, & sine causa. optimus tex. in ca. illud planè.11.q.3. prudēti siquidē ratiōe interpretabimur, cōmunē ecclesiæ intentionē in publicis precationibus, & communibus suffragiis esse cōformē diuino iudicio, diuinæ volūtati, & dispensationi secundū veritatē quidē, & nō secundū errorē hominū. iniustè autē excommunicatus non priuatur apud Deum suffragiis ecclesiæ, igitur ecclesiæ huic rationi conformis, huiusmodi hominem minimè priuabit, nec excludet ab eius communi intentiōe, quam in suffragiis distribuendis habet. sic conclusionem istam probarunt Paludan. in 4. sent. dist.18.q.1. conclus.4. & ibi Ricard. arti.7.q.2. Alex. de Hales. 4. part. quæs.82. membro.1. Adrian. in dict. quodlibet.6. quæs.1. versi. sed

dubium

dubium est. Ioannes Arbore. lib.5. Theosophiæ capitulo.21. Cardina.à Turre Cremat. in capitulo. si quis episcopus.11.quæs.tertia. Caie.in opusculis.in tracta.27.quæstione.capitul.13.Domini. à Soto in dict.tertio membro. quæs.1. cõclu.4.& est communis opinio, cui minimè refragantur verba S.Thomæ in.4.distin.18.quæst.2.art.1. ad.4. quanuis, inquit, homo gratiam dei amittere non possit iniustè: potest tamen iniustè amittere illa, quæ ex parte nostra sunt, quæ ad gratiam dei disponunt. sicut patet, si subtrahatur alicui doctrinæ verbum, quod ei debetur:& hoc modo excommunicatio gratiam dei subtrahere dicitur. hactenus Thomas. qui palàm asseuerat, excommunicationem, præsertim iniustam, non tollere gratiam gratum facientẽ. cùm hęc per peccati mortalis culpam subtrahatur: sed tamen tollit excommunicatio, etiam iniusta, dispositiones quasdã ad gratiam istam, quæ possent faciliùs contingere per cõmunionem cũ fidelibus, per participationẽ, & perceptionẽ sacramẽtorũ, per auditionem diuinorũ officiorum, quibus omnibus exteriùs priuat excõmunicatio etiã iniusta: nõ tamẽ ex hoc infertur, eã priuare suffragiis generalibus ecclesiæ. quo ad eius cõmunem intentionem. vnde Diui Thomæ sententia parũ oberit huic secundæ conclusioni.

¶Tertia conclusio. Excommunicatio vtcũque iniustè lata sit, deficiente causa,& culpa ipsius excommunicati, non est contẽnenda: imò si quis eam contempserit, peccati mortalis culpa afficitur. hanc assertionem exponit S.Thomas in dict. art.1.ad.4.q.& est communis omnium opinio, quorum in proxima conclusione mentionem fecimus. quo in sensu accipiendũ est quod Diuus Gregorius scripsit Homilia 26.Euangeliorum. apud Cratianũ in capit.1.11.q.3.sententia pastoris siue iusta, siue iniusta timẽda est.idẽ probatur in capitulo.qui iustus est, 11.q.3.vers.1. cuius hæc sunt verba. qui iustus est,& iniustè maledicitur, præmium illi redditur.hæc Augustinus super psalmum cẽtesimũ secundum, addit Gratianus.hic & si, vt dictum est, non teneatur ligatus apud deum, sententiæ tamẽ parere debet, ne ex superbia ligetur, qui priùs ex puritate cõscientiæ absolutus tenebatur.hanc item conclusionem tenent glo.in capitulo. nemo episcoporum.11.q.3.Abb.in cap.ab excõmunicato. de rescript. num.11.idem.Abb.in.cap.postulastis.ad finem.de cleri.exco.ministr. doct.in.c.per tuas.de sẽt. excõ. Matthæ.Afflictus in cõst. Neapoli.rub. 18.ad finẽ.quorũ ideo mentionẽ fęcimus, vt admonerem⁹ lectorẽ, per hũc cõtemptũ nõ esse cõtemnentẽ in animę iudicio excommunicatũ sed tantùm mortalis criminis culpa affectũ, vt explicat. S. Thomas in dict. q.4. etenim contemptus in quacunque præcepti materia mor

talem culpam indicit. capit.vnũ o-rarium.& ibi.glo.25. dist.capit.1.& ibi glo.verb.contemnat.de sent.ex com.lib.6.obligat siquidem superioris præceptum ad hoc,ne contẽnatur. quod passim concessum est à Theologis, & à canonistis in cap. 1.& in cap.nam concupiscentiam. de constit.& in capit. sacris. de his, quæ vi.met.ve caus.fiunt.

Obiter tamen, cùm & id proposite disputationi cõueniat,adnotandum est,quando verè dicendũ sit, excommunicationem, vel legẽ,aut præceptum contemni. nõ enim sequitur, statim contemptũ dari, si-
6 quis iudici, vel legi non obtemperauerit,etiam sciens quid lex,& iudex præceperint.nã multis ex causis potest absque cõtemptu prætermitti legis,vel iudicis obsequium: quod glo. elegans sensit in capit.si quis autem.10.dist. non equidẽ diffitor,contemptum quandoque assumi pro simplici trãsgressiõe præcepti,Leuitici capitu. 26. inquit dominus:si non audieritis me, nec feceritis omnia mãdata mea, sed spreueritis leges meas, & iudicia mea contempseritis, vt non faciatis ea, quæ à me constituta sunt. quibus equidem verbis dicit deus, omnes peccatores contemnere leges suas, quia non obediunt eis.quam significationem tradit Altisiodorensis. 2.lib.suæ summæ tract.20.& tamẽ hæc interpretatio non tendit in eũ sensum, quem hac in parte contendimus inquirere.est ergo altera contemptus significatiõ, quæ ex propria vi, & natura mortalẽ culpam præmittit:nempe cùm voluntas alicuius renuit subiici ordinationi legis,vel regulæ,vel iudicis : & ea ex causa procedit ad faciendum cõtra legem, vel præceptum iudicis, vt tandem tunc dicatur quis legem transgredi ex contemptu, quando illius transgressionis causa contemptus est,& ab illo, vt à causa, transgressio procedit.agimus etenim hic de contemptu cum transgressione legis. cuius significationem colligimus ex Altisiodorẽsi in dict.tract. 20.Gersone lectione. 5. de vita animæ spirit.Adrian.in quodlib.6.art. 2.S.Thom.& ibi Caiet.in.2. q. 186. art.9.ad.3.eodẽ Thom.& ibi Caie. q.105.art.1.ad.1. & art.2.rursus eodẽ Caiet.quæst.104. art. 2.& in summa verb.contemptus. & eleganter Alfonsus à Castro hoc ipsum explicat in lib.1.de potest.leg.pœnal.capitulo.5.documento.6.ex quibus satis constat, quanam ratione accipiendum sit quod plerunque à nostris traditur,scilicet ex contemptu culpam mortalẽ deduci.& deinde hac ex radice inferuntur plura.

Primum hinc constat,non peccare ex contemptu illum,qui propter aliquam particularem causam, puta concupiscentiam,vel iram, inducitur ad aliquid faciendum contra statuta legis,non autem ea ex causa, quòd nolit subiici legis ordinationi.quod apertissimè.S. Thom.scribit in dict.art.9.ad.3. & sequuntur

alii

alii paulò antè citati. qui post eum scripsere: dixerat idem ipse Thom. q.105.art.1.ad primum.

Secundò apparet, aliud esse quid fieri à contemnente, aliud ex contẽptu. potest enim quis contra legem agere contemnens quidem, & nollens subiici legis præcepto: & tamẽ non ex ipso contemptu, sed ex ira, concupiscẽtia, vel alia ex causa, quę etiam secluso contemptu nihilominns ad transgresionẽ induxit. hæc illatio à Gersone exponitur, quem sequuntur Adria. & Alfonsus à Castro authoritate Arist. lib. 3. ethico. capitulo. 1. dum dixit is author posse quem peccare ignorantia concomitante, non tamen ex ignorantia, tanquam ex causa. vnde hæc transgresio non haberet mortalis culpę reatum ratione contemptus: tametsi contemptus ipse peccatũ esset mortale, & ideo, vt mortale confitendum. nam absque mortali culpa non potest quis nolle se submitti legibus: cùm eo ipso legis latorẽ, vt magistratum publicum contemneret. Lucæ siquidem cap. 10. inquit Saluator: qui vos spernit, me spernit. sic sanè Diuus Thomas in dict. q.105. art. 1. probat inobedientiã peccatũ esse mortale, & eã propriè contingere, cũ qs præceptũ cõtemnit.

Tertiò inde infertur, an verum sit quod ex nostris plerique adnotarunt, præsertim Ioannes Andre. in capitu. sacris. de his, quæ vi. Hosti. in summa titulo de sent. excommunicationis. §. necesse. versic. sed nunquid. Collect. in capit. 1. de cõstitutio. asserentes, frequentiam actuum esse quendam contemptũ: adeò quidem, vt si quis frequenter legem transgrediatur, id facere dicatur ex contẽptu. etenim hęc opinio est manifestè contraria. S. Thomæ, qui in dict. art. 9. in hunc modũ loquitur. quando autem propter aliquam particularẽ causam: puta cõcupiscentiam vel iram quis inducitur ad aliquid faciendũ contra statuta legis, non peccat ex contemptu: sed ex aliqua alia causa. etiam si frequenter ex eadem causa vel alia simili, peccatũ iteret. hæc Thom. expressim scribens, non esse contemptum, frequẽtem legis transgresionem. idem notant Adrian. in dict. quodlib. 2. art. 2. Alfonsus à Castro in dict. documẽto. 6. Caieta. in dict. art. 9. super Thomam. quorum opinio manifestè probatur, si consideremus veram rationem contẽptus, quę tunc constituitur, cùm quis ex ea causa transgreditur legem, quòd nolit ei subiici. etenim si primus actus ex hac causa fiat, contemptu fit: at si actus etiam centesimus non ex hac causa sed ex alia factus fuerit, contẽptu caret, ipsa tamẽ frequẽtia actus disponit ad cõtẽptum: & ideò maximè periculosa est, quia dispositiuè inducit ad contẽptũ, vt inquit idem Thomas in dict. art. 9. authoritate prouerb. cap. 18. impius cùm in profundum venerit peccatorum, contemnit. sic sanè accipiendum est quod Diuus August. scripsit

psit cap.8.de vera, & falsa pœnit. à Gratiano relatus in cap. vnum ora
7 rium.25.dist.vers.criminis.dum inquit:nullum peccatum est adeò veniale,quod non fiat criminale dũ placet.Inde etenim notat Panor. in cap. Nam concupiscentiam. ad finem.de constit.& plerique alii peccatum veniale, per cõsuetudinem, & frequentiam esse mortale. Nam si rem ipsam exactissimè perpendamus,constat, actum quintum, vel sextum esse eiusdem speciei in genere morali cum actu quarto, & tertio:quia sola iteratio actus non variat speciem, si nihil aliud ex parte operantis addatur, quod faciat ex veniali mortale. ergo si primus actus nõ erat peccatum mortale,nec decimus actus erit peccatum mortale, nisi aliud vltra iterationem addatur. & tamen Augustini sententia, & communis adnotatio hunc sensum habet,vt ipsa peccati venialis frequentia viam aperiat latissimã mortali peccato propter cõtemptũ aut quid simile, quod accidere potest ex frequentia actus. sicuti glo. explicat in dict.§.criminis.Syluest. verb.peccatũ.q.4. Almain in mora lib.cap.9.de circũstantia temporis. sic & idẽ Augustinus ait. ebrietas, si assidua fuerit,inter mortalia deputatur.fieri siquidẽ non potest, quin is,qui frequenter inebriatur,aliquã do sciens, & volẽs inebrietur:quod cùm euenerit,sine dubio erit peccatum mortale:quia cùm sæpe expertus fuerit virtutem vini, & eius propriam fragilitatẽ, noluit à vino abstinere,vt notat.S. Thom.2.2.q.50 art.2.ad.1.atque ita diui Augustini dicta præter alios interpretantur Adrian.in dict, quodlib.6.art. 2. & Alfonsus à Castro in dict. 6. documento.maximè quia & prior Augustini authoritas alium sensum habere potest ex Thoma in.2.sẽt.dist. 4.q.vlt. Adriano. et aliis. tametsi Gratianus scripserit in dict. cap. vnũ orarium.versic.alias ea denum. veniale peccatum, per consuetudinẽ mortale fieri. quod est intelligẽdum vt modò explicuimus.

¶Quartò hinc deducitur, falsam esse Archidiaco.opinionem, qui in cap.excellentissimus.11. q.3. voluit, communicãtem cum excommunicato sine causa communicare ex cõtemptu.est etenim id falsum, vel intelligendum, vbi quis nulla ex causa communicat cum excommunicato,quàm quod nolit subiici legi prohibenti communionem cũ excommunicato : nam tunc ex contẽptu contingit ea communicatio.

¶Quarta conclusio. Excommunicatio iniustè lata adeò quidem timenda est, vt vim omnino obtineat quoad pœnas iure statutas aduersus non seruantes ipsius excommunicationis censuram. hæc conclusio probatur :quia hæc excommunicatio ante absolutionem omnino ligat.tex.in dict. cap. per tuas. vers.in aliis. de sent. excom. idẽ deducitur ex cap.venerabilibus.§. porrò.&.§.sed si ex causa.supra ist. tit.

&

& capit. solet. in quibus absolutio simplex distinguitur ab absolutione ad cautelam, ex eo, quòd absolutio simplex verè necessaria est, & petitur, ac datur ab ea excommunicatione, quam iniustam esse contendit excõmunicatus. datur etenim simpliciter absolutio iuxta formam iuris, quia ea necessaria etiam tũc erit, cùm constiterit, sententiam excommunicationis iniquam esse, absolutio verò ad cautelam tunc datur, cũ excommunicatus allegat, excommunicationẽ fuisse nullam: & hæc quandoque conceditur: non quia necessaria sit: sed vt tutè se immisceat diuinis, & aliis actibus ipse excõmunicatus, qui contendit, se non fuisse excõmunicatum. dicitur autẽ hæc absolutio ad cautelam, quia forsan excommunicatio valuit, & absolutio necessaria est: forsan nulla fuit, & tunc necessaria non erat. hoc ipsum colligitur ex dict. capit. per tuas. vers. nos igitur. & ibi glo. & in dict. cap. solet. vbi Ioan. Monach. & doct. tex. optimus in cap. veniens. in. 2. de testib. cap. Apostolicæ. de exceptioni. vbi eleganter Abb. ad finem: idem Abb. in capit. capitulum. de rescript. hinc sanè fit, vt absolutio ad cautelam ideò eam appellationẽ habuerit, & inducta fuerit, quòd qui allegat, excommunicationem fuisse nullam, non fatetur se excommunicatum: & tamẽ quia forsan verè est excommunicatus, ad cautelam absoluitur, ne aliis ita excõmunicatus impedimento sit, vel sibi noceat excõmunicato. is verò, qui allegat excõmunicationem esse iniustam, fatetur se excõmunicatũ, licet iniqua sententia: atque ideò datur ei simplex absolutio: quemadmodũ Panor. explicat in dict. cap. Apostolicæ. de except. post Ioan. Andre. & alios in dict. c. solet. sic deniquc glo. vltima. in. c. capitulum. quam Panor. & Barb. ibi cõmendarunt, asserit, appellatione absolutionis cõtineri absolutionem simplicem. non autẽ eam, quę ad cautelam datur: quasi prior propriè sit, & absolutè absolutio, posterior non sit simpliciter absolutio, sed secundum quid: id est in euẽtũ quòd contigerit, excommunicatione fuisse validam. idem adnotarũt Panormit. in dict. capitulo. Apostolicæ. in fine. Francus in dict. capitulo. solet. col. 2. Deti. in capitulo. ad præsentiam. de appellatio. qui & præcitatæ glo. eam extollentes meminere. hæc tandem adduximus, vt ostenderemus, esse necessariam absolutionem ab excommunicatione iniusta: alioqui donec absolutio detur interim ligatus est, qui iniustè fuit excommunicatus. ea etenim est vniuersalis ecclesiæ institutio, vt velit, excõmunicatũ à suo iudice iniustè tamen: id est absq; eius culpa, interim ligatũ esse, ac teneri ante absolutionem seruare canones de excõmunicatis statutos sub pœnis ab eisdem indictis. quod secus est vbi excommunicatio est nulla: nec enim requiritur absolutio ab

eadem: quia excõmunicatum minimè ligauerit. glo. communiter recepta in cap. 1. 11. q. 3. & in cap. solet. verb. in officiis. sup. eo. Panormita. in dict. cap. per tuas. & in cap. cùm contingat. de offic. deleg. Thomas in. 4. sent. dist. 18. q. 2. arti. 1. ad quæstion. 4. & ibi Paluda. quæstione. 1. columna. 3. Florenti. 3. parte. titulo 24. capitulo. 73. omnium diligentissimè Martinus Azpilcueta in capit. cùm contingat. de rescript. remedio. 3. tex. optimus in capitu. cui est illata. 11. quæstione. 3. qui intelligendus est de iniusta excommunicatione, ea iniustitia, quæ nullam efficiat sententiam.

His equidé probatur, iniustè excommunicatum, si ante absolutioné se diuinis immiscuerit, aliquidue fecerit iure excommunicatis vetitum, irregularem esse, & eis subditum pœnis, quæ statutæ fuerint aduersus excommunicatos non seruãtes ipsius excommunicationis rigorem. quam opinionem tenent glo. in capit. postulatis. verb. spoliandi. & ibi Panormita. & Rauę. de cleri. excommuni. ministr. idem Abb. in dicto capitulo. per tuas. 3. notabil. Syluest. verbo correctio. §. 9. & verbo excommunicatio. 2. 3. notab. casu. 8. & 4. notabi. dubio. 8. S. Thomas & ibidem alii in. 4. sentent. distin. 18. q. 2. arti. 1. ad. 4. q. præsertim Paluda. q. 1. ad. 3. qui expressim respõderũt, in hoc differre excõmunicationem nullam ab excommunicatione iniusta, quòd qui nõ seruat, nec obtemperat excommunicationi iniustæ ante absolutionem, pœnis iuris afficitur: non sic qui excommunicationem nullam minimè obseruauerit. quorum vltimũ patet in cap. non debet. 11. q. 3. & in cap. ad præsentiam. de appellat. vbi Imol. Præp. & Detius ad hoc illam decisionem adnotarunt. Ex quibus ipse opinor, hanc quartam conclusionem veram esse, etiam in animæ iudicio quo ad pœnas, quæ alioqui nullam exigunt exteriorem exequutionem: quæ, vt alibi adnotauimus, eodem modo obligant in foro conscientiæ, quo & in iudiciali. Nam & ipsi theologi paulò antè citati dum opinionem istam tractauerunt, in animæ iudicio, & quoad forum interius etiam de ea disputarunt. Nec oberit, si quisquam dixerit, grauissimum esse, & iniquum, quòd quis absque culpa iniustè puniatur, & priuetur his, quibus priuat excõmunicatio: maximè, quia hæc est spiritualis pœna, qua nemo est absque culpa plectendus: sicuti & nos tradidimus secundo libro Variarum resolutio. capitu. octauo. Nam, vt inquit Thomas in dicta. 18. quęstione secunda. ad quartam quæstion. potest ecclesia iniustè priuare quenquam his, quæ ad salutẽ, & gratiam disponunt: atque ideo in iusta excommunicatione effectũ habet. sensit sanè Thomas, quòd licèt iniquè non possit quis priuari gratia Dei, nec communione charitatis, nec denique suffragiis catholicæ

licæ ecclesiæ, etiam quo ad intentionem: tamen ex causa poterit innocens quis, & absque culpa priuari auditione, & celebratione diuinorum officiorum, & denique sacramentorum perceptione: ita siquidē in ecclesiastico interdicto fit. Nam id ex causa fertur contra innocentes, qui priuantur perceptione sacramentorum, & auditione, ac celebratione diuinorū officiorum: quod notauimus in dicto capitu. 8. num. 10. causa autem, quæ iustificat hanc punitionem iniustè excommunicatorum, procedit vel ab aliqua eorum culpa in hoc commissa, quòd non curent diligenter absolutionē impetrare: vel quia maximè interest totius vniuersalis ecclesiæ, ad eiusq; authoritatem pertinet, quòd excommunicationis censura, quæ gladius est ecclesiasticus, admodū timeatur, ne alioqui ecclesiastica disciplina paulatim sit cōtemptui, dum iniustis excommunicationibus à proprio iudice latis ante obtentam absolutionem quispiam renuit obtemperare. Igitur excommunicatus iniustè obligatur etiam in conscientiæ foro à diuinis sibi interdictis abstinere, & alios vitare. quā opinionem fatetur esse communē Adrian. in dict. quodlib. 6. art. 1. conclusione. 1. licèt contrariam defendere conetur. Quibus adde quæ à nobis tradentur inferiùs in. §. 11. de excommunicatione lata ex falsa causa.

Illud tamen est admonendum, quòd si iniustè excōicatus absque scādalo (potest enim hoc abesse plerunque) diuina officia celebrauerit, præsertim occultè, non peccabit, nec erit in animæ iudicio pœnis canonicis affectus, secundum Caiet. 2. 2. quæst. 70. arti. 4. Adrian. in dicta conclusio. 1. idem Adrian in. 4. senten. q. 4. de confessione. versic. si petas. ad finē. Ioan. Driedo. de liberta. Christ. pagina. 235. & hoc equidem ex mente legis, & canonis, qua ratione esset fortasse idem dicendum in foro exteriori, vbi scandali circūstantia procul ab eo actu abesset.

Cæterùm vbi sententia excōicationis est nulla ipso iure, etiam si quis cum scandalo celebrauerit, aut se diuinis immiscuerit non erit irregularis: quia nusquam fuit excommunicatus: quod ex præmissis probatur satis apertè. atq; ideo irregularitatis pœna minimè obtinet, neciure locum habet: cùm ea in hac specie non ratione scandali, sed excommunicationis inflicta fuerit. Non diffiteor, peccare grauiter eum, qui cum scandalo coram ipsis, qui excommunicationem nullam fuisse prorsus ignorant, celebrauerit, aut diuinis immiscuerit: quemadmodum responderunt Palud. in. 4. senten. distin. 18. q. 1. colum. 3. & ibi Gabriel. q. 2. colum. 11. & tamen ex his authoribus ipse quidem percipio, in hac specie mortale crimen committi ratione solius scandali: non tamen iuris pœnas locum obtinere. Plures autem casus, in quibus excom-

communicatio est nulla ipso iure. ponit gl. in capit. præsenti supra ist. titu. quam commendarunt ad hoc Præpo. & Deti. in capitu. ad presentiam. Franc. in capitul. primo. de appellat. idem Franc. in capitu. primo. §. vltimo. de foro competenti. in. 6. similis glo. in capitul. reprehensibilis, de appellat. sed & glos. celebris in capitulo. solet. verb. in officiis. de sententia excommunica. ist. lib. sentit, excommunicatum post appellationem illegitimã, & nullam, non esse irregularem, si ante absolutionem confisus, & existimãs eius appellationem validam fuisse celebrauerit bona fide, licèt postea pronunciatum fuerit, appellationem nullã esse, nec suspendisse iurisdictionem iudicis, à quo appellatum extitit. Idem notant Franc. & Philipp. Probus ibi: ac Martinus. Azpilcueta in dicto capitu. cùm contingat. remedio. 3. colum. 2.

¶ Hinc decimoquartò ad intellectum vndecimi effectus constat, collationem beneficii factam excõmunicato, etiam iniusta excommunicatione, nullã esse ipso iure. quod satis deducitur ab his, quæ in proxima quæstione tradidimus.

¶ Decimoquintò, etsi verum sit, excommunicationem hũc effectũ
8 producere, quòd efficiat nullã collationem beneficii factam excommunicato, dispensatio tamen episcopo concessa est, vt is post absolutionem ab excommunicatione permittat, beneficium illud obtineri ab eo, cui collatum fuit. hãc conclusionem glo. tenet in dicto capit. postulastis. verbo. dispensatum. idem notat inibi Panormit. & communiter Docto. modò absolutio ab excommunicatiõe obtineatur ab eo, qui iure possit illam concedere, etiã si absolutio reseruata sit Papæ. Quod ex eisdem colligitur præsertim Cardina. qui indistinctè communẽ sequitur: licèt Henri. & quidam alii contrariũ tenere voluerint. Huius opinionis ea est ratio, quòd vbi à Canone dispẽsatio permittitur, nec ea denegatur episcopo, poterit is dispensare, quãuis sit constitutio concilii vniuersalis: sicuti ex Innocentio in capitul. dilectis. de temp. ordin. & regula text. in capitu. nuper. extra. ist. titu. colligunt, & tenent Abb. & Felin. in cap. at si clerici. §. de adulteriis. de iudic. & alii per eos citati, quos sequitur Iacobatius. de conciliis. lib. 5. art. 19. tametsi Areti. & Deti. in dict. §. de adulteriis. contrariũ defendere conẽtur. Igitur cùm in dict. capit. postulastis. permissa sit. dispẽsatio in hoc casu, nec potestas dispensandi negetur episcopo expressim, tacitè cõcessa eidem videtur. Addit sanè Panormit. in dicto capitulo. postulastis. hanc decimamquintam assertionem procedere, etiam si eiusdem beneficii collatio ad alium quàm episcopum pertineret. etenim posset episcopus dispensare cum ipso beneficium obtinente ex collatiõe facta eidem, cùm erat excommunicatus,

catus, quòd beneficium illud obti-
neat: ego verò non admitterē hanc
Panormita. sententiam, nisi & is,
ad quem expectat beneficii colla-
tio, qua priuatus non est, huic dispē
sationi consentiret: sicuti & eius cō
sensus necessarius est ad permuta-
tionem, quæ authoritate episcopi
fieri debet: vt notat gloss. & ibi Do
cto. in capitul. vnico. de rer. permu-
ta. libr. sexto. & in clemen. 1. eodem
titu. Panormita. in capit. quæsitum.
de rerum permutat. subdit deinde
Panormita. in dicto capitul. postu-
lastis. quòd si Romanus Pontifex
contulisset excommunicato benefi
cium, nō posset cum eo episcopus
dispensare: quia iam esset beneficiū
istud affectum authoritate Roma-
ni Pontificis. capitu. vt nostrum. de
appellat. cui opinioni suffragatur,
quòd si Romanus Pontifex benefi-
cium ad episcopi collationem per-
tinens absque aliqua reseruatione
contulerit alicui, & collatio fuerit
nulla, vel inutilis, non potest ipse
episcopus alteri beneficium hoc cō
ferre, nec eidem, secundum Inno-
cent. in capitu. inter dilectos. de ex-
cess. prælat. Anchar. consil. 58. Do-
mi. consi. 136. Deti. in capit. primo.
columna secunda. de confirmatio.
vtili vel inutili. eundem Deti. in di-
cto capitu. vt nostrum. de appellat.
columna prima. quidquid ex glo.
ibidem cōtrarium notauerit Abb.
in dicto capitul. inter dilectos. ean-
dem Innocentii sententiam proba-
re videtur Roma. in consil. 335. qui
bus addendus est Ludoui. Gomec.
in regu. de triennali poss. quæst. 30.
qui in simili quæstione multa tra-
dit eleganter, & decisio Rotæ in an
tiquis. 39.

¶Duodecimus excommunicatio-
nis effectus proximo similis est: ete
nim excommunicatus non potest
beneficium conferre. capit. quia di-
uersitatem. de concess. præb. cap. 1.
9 in principio. ne sede vacant. libr. 6.
glo. in capi. vlti. de excess. prælat. &
ibi Docto. communiter: sicut nec
eligere potest solus, nec cum aliis.
capitu. cùm inter. de electio. capit.
cùm dilectus. & ibi Doct. de con-
suetud. notatur in capit. Apostoli-
cæ. de exceptionib. & in capit. vlti.
de cleri. excommu. ministr. sic nec
præsentare potest patronus excom
municatus secundum Abb. & cō-
munem in capitu. nobis. de iure pa
trona. Lapum alleg. 8. Rochum Cur
ti. de iure patronat. verb. competēs.
quæstione. 8. Lamberti. de iure pa-
trona. 1. part. 2. lib. quæstione secun
da. artic. secundo. Rota. 161. & 707.
in antiquis. idem tenet Bertachi.
in tracta. de episcopo. 1. lib. 3. parte.
quæstione. 31. quibus illud adden-
dum est, quòd institutio episcopi
facta ad præsentationem patroni
clerici excommunicati, valet omni
no: vt distinguit eleganter Rota de-
cisione. 2. titu. de iure patrona. in an-
tiquioribus. & decisio. 527. in anti-
quis. quarum opinionem sequitur
Rochus in dict. verb. competēs. q.
8. num. 22. quasi præsentatio patro-

ni laici sit meri facti, nihilq́ habeat iuris. Et testatur Ludoui. Gomeci. in tract. expectatiuarum. num. 169. hanc opinionem iudicio Rotę seruatam fuisse in vna causa Zamorē si anno. M. D. tricesimotertio. Ego verò non video congruam in hoc discriminis huius rationem: atque ideo existimo, institutionē factam ab episcopo ad pręsentationē patroni laici excōmunicati nullam esse: sequorq́ in hoc Lābertinū de iure patronat. 3. part. 2. lib. q. 3. art. 4.

Quid autem respondendum sit, quoties qui beneficium contulit, elegit, aut præsentauit, erat excōmunicatus occultus, plerīq́ dubitarūt. Nam Bertachinus in tract. de episcopo. 1. lib. 3. part. q. 32. tenet, in hac specie collationē, electionē, & præsentationē validam esse. citatur & ad hoc decisio Rotæ in antiqs. 128. quæ tamē tractat de collatione beneficii facta ab exequutore apostolico excōmunicato quidē, ei qui excōmunicatus non est, & asserit valere hanc collationem, maximè si ignorās sit is, cui est facta collatio. quæ sanè decisio cū tractet de exequutore ad conferēdum dato, profectò nō est omnino admittenda, vt specialis in exequutore: siquidē hæc exequutio facti meri non est, sed iuris. ideo ipse censeo, considerandum esse an collatio fiat, similis ve actus ab eo, qui publicū officium habet, & eius muneris ratione, atq́ auctoritate: & tūc valet eqdem actus occultè excommunicati, dum toleratur in eo publico munere. cap. ad probandum. de re iudi. l. Barbarius. ff. de offi. præt. notant Panor. & alii in capi. veritatis. de dolo. & cont. col. pen. & fi. Doctor. in dicta. l. Barbarius. maximè Iason. & Feli. in dict. capit. ad probandum: quòd si collatio fiat ab aliquo vt priuato, non ratione publici officii, erit nullus hic actus, si fiat ab excommunicato occulto, vel publico, secundum communē: atq́ in hoc casu procedit quod Lamberti. tenet aduersus Berta. in dict. q. 2. articu. 2. colu. vlti. & quia Ludoui. Gomeci in dict. nume. 66. inducit constitutionem. Ad euitanda scādala: ad huius quæstionis definitionē, aduertēdum est, quòd in his, quæ procedunt à publico officio excommunicatus interim tolleratus vitandus non est ante denunciationem, etiam ab his, qui sciūt eum excommunicatum esse: ab his verò, qui scientiam excommunicationis habent, statim post denunciationem vitandus est. Et hæc quidē partim procedunt ab his, quæ in dict. capit. veritatis. notantur. partim à dict. constitutione Martini Quinti. Ad euitanda scādala. sed in his, quæ procedunt à priuata authoritate, ratio est admodum diuersa. Nam ea constitutio nihil iuris tribuit excommunicato ipsi: imò iura vetera quo ad potestatem ipsius excommunicati manent illæsa, adhuc ante denunciationem: & id tātū statuitur, quòd eidē excōmuni-

cato cõicãtes ante denuntiationem minimè afficiantur pœnis statutis à iure contra cõicantes cum excõicatis. vnde ad nostram quęstionem ferè nihil conducit cõstitutio prædicta: quia seruãda est distinctio Abba. in. d. ca. veritatis. cum ea tamen adnotatione, vt in pertinentibus ad officium publicum nequaquã noceat scientia excõmunicatiõis ipsis, in quos publica potestas exercetur. quod memini me iam semel in hac relectione adnotasse.

¶ Decimustertius. Excommunicationis effectus versatur equidem in intellectu canonum in cap. rursus.
10 & capit. quicunq;. 11. q. 3. à quibus solet in excommunicationis tractatu maxima deduci controuersia, quam nos vnica tantùm cõclusione definire conabimur.

Conuentus super crimine siue ciuiliter, siue criminaliter, ob contumaciamq; excommunicatus, & in eàdem excõmunicatione per annũ perseuerans, conuictus censetur de eo crimine, cuius accusatus fuit. gl. in capitu. contingit. de dolo & contu. & ibi Abb. glos. & inibi Franc. in cap. cum contumacia. de hæret. in. 6. Panor. in cap. veritatis. col. 5. de dolo & cont. Roma. in singul. 303. Abb. in cap. insinuatũ. de simonia. in capitul. postulasti. de homicidi. Abb. in cap. 1. num. 27. de iudic. & ibi Doct. præsertim Francis. à Ripa. num. 77. & Alciat. num. 54. qui eandem opinionem sequuti fatentur cõem esse. & ea probatur in. d. c. rursus. & cap. quicũq;. licèt Deti. in. d. c. 1. in. 2. lectione. & Selua de beneficio in. 3. parte. q. 4. contrariũ teneãt. cõem item sententiã sequitur Ioan. Lupi. in cap. per vestras. §. 18. nume. 24. vnde aliquot hic præponam, quæ vel deducantur ex hac cõclusione, vel ad eius faciliorem intellectum necessaria sint.

Primùm hinc apparet, contumacem per annum in excommunicatione perseuerantem, priuatum esse ipso iure, vel priuandum beneficio ecclesiastico, si crimẽ cuius in iudicium delatus fuerat, ea sit priuatione dignum. quod Abb. & cæteri communiter adnotarunt.

Secundò eadem ratione ex contrario constat, non esse hunc contumacem perseuerantem in excõmunicatione priuatum, nec priuandũ beneficiis, si crimen, cuius delatus fuit, ea pœna dignum nõ est. quod idem authores fatẽtur.

Tertiò, si quis vltra annum in excõmunicatione perseuerauerit, poterit beneficiis ecclesiasticis, quæ obtinet priuari ex eo, quòd nõ tantùm anno, sed longiori tẽpore durauerit in ea contumacia. hoc dedu xere Abb. & Doct. à decisione tex. in capit. cùm bonæ. de ætat. & qualit. notat post alios Alciat. in dicto capi. 1. quãuis Deti. & Selua. requirãnt ad pœnam istam contumaciã in excõmunicatione per trienniũ.

Quartò est considerandum, contumacem in excommunicatione quacunq; ex causa reum factũ, per

anni tempus, suspectum hæresis ex hoc fieri, licèt vt hæreticus damnãdus non sit, glo. in dict. cap. contingit. sic intelligenda. Inno. Hosti. & Doct. expressim post glo. ibi, in capit. vlt. de pœnis. dicentes, hanc suspicionem sufficere, vt purgatio indicatur. idem Henri. post alios, in cap. excommunicamus. in. 1. de hæret. Lupi. in dict. §. 18. num. 24. & alii, quorum meminit eos sequutus Iacob. Septimancensis vir doctissimus in catholicis institutionibus. cap. 27. est tamẽ hæc suspicio leuis, vt tradit optimè praxin huius casus exponens Author Directorii inquisitorum. 2. par. quæstione. 47. poterit præterea per tẽpus aliquod perseuerans in excommunicatione, puniri etiam ante annum pœna temporali, secundum Anani. & Feli. in capitulo. postulasti. de homicid. sunt & in hoc Regno Regiæ leges, & seculares, quæ iustissimè puniunt perseuerantes in excõmunicatione: nempe. l. 1. tit. 5. & . l. 9. tit. vlti. lib. 8. ord. quarum & nos obiter meminimus in epitome ad 4. decret. 2. part. cap. 6. §. 8. nume. 17.

Quintò est animaduertendum, quòd suspectus de hæresi, & ea ex causa vocatus ab inquisitoribus, iudicium subterfugiens, in excõmunicatione iñ eum ob eam cõtumaciam lata, ad annum vsq; persistẽs,
11 vt de hęresi cõuictus, hæreticus est pronunciandus. tex. elegans in cap. cum contumacia. & ibi glo. de hæret. in. 6. ad idem in simili textus, in cap. excommunicamus. §. qui aũt. de hæret. & in Auth. Gazaros. C. eo. tit. Regia. l. 32. titul. 9. part. 1. quæ quidem decisio nemini dura videri debet, etiam si ex. l. vlti. C. de probat. in criminibus sentẽtia ferri debeat ex certissimis probationibus: non ex coniecturis. Nam huius criminis in hac specie est vrgentissima præsumptio, quæ iuris adminiculo indubitatum indicium facit, & ita ex ead. l. vlt. sufficiens ad condemnationem ordinariam. deducitur autem hæc probatio ex tribus. Primò quidem ex ipsa suspicione hęresis, cuius causa ab inquisitoribus ad iudicium vocatur. Secundò ex ipsa fuga, & contumacia capit. nullus. de præsumptioni. capit. decernimus. 3. quæstione. 9. cap. Christianis. 11. q. 1. Tertiò, ex animo rebelli persistendi per annum in excommunicatione, quæ quidem colliguntur ex glo. & Doctor. in dic. cap. cum contumacia. Gonsalo de Villadiego. q. 12. de hæresi. quo fit, hanc præsumptionem à iure cẽseri vrgentissimam, & sufficiẽtem ad pœnam ordinariam: sicut & defectus indictæ compurgationis à Pontificibus, sufficiens præsumptio iudicatur quandoq; ad ordinariam condemnationem, iuxta tex. in capitulo. inter solicitudines. de purg. canoni. vbi Hosti. & alii. Panor. in cap. accedens. de accusat. sic deniq; est intelligenda decisio tex. in dicto capitulo. cum cõtumacia. ad cuius vberiorẽ interpretationem

nem libet hoc in loco breuiter aliquot exponere, quæ ampliùs eius sensum explicent.

Illud etenim constat, non aliter huic decisioni locum fore, quàm si contumax suspectus de hæresi, citatus fuerit expressim, vt ad iudiciũ accedat super rebus fidei, vel super crimine hæresis, cuius accusatur, aut suspectus est, responsurus. glo. cõmuniter recepta in dict. capit. cũ cõtumacia. & satis erit, quòd in genere hæresis crimen hoc in edicto exponatur, nec requiritur in specie hæresim significari. quod notant optimè Franc. in dict. capi. cùm cõtumacia. Henri. in dict. cap. excommunicans. in. 1. in princip. de hæretic. & Repertorium inquisitorum verb. contumacia. idem constat ex instructione inquisitorum Granatæ typis excusa cap. 19.

Deinde apparet, non aliter nocere huic absenti hanc vrgentissimã præsumptionem, quàm si is verè contumax fuerit: & ideo si verè cõtumax non est, minimè habet locũ præfata decisio: vti præter alios notat Gonsalus à Villadiego in tract. de hæret. q. 12. qua ratione si absens iustum habuerit impedimentum, quo legitimè impeditus nõ potuit eo tempore ad iudicium accedere super hæresis suspicione responsurus, non est vt hæreticus condemnandus. Iustas verò absentiæ causas, & legitima impedimenta poterit ipsemet allegare, & probare. l. 2. ff. si quis cautio. Itẽ & procurator eius nomine admittendus est ad allegandas iustas absentiæ causas, & legitima impedimenta: quod in hac specie Soci. notat in cap. veniẽs. de accusat. numer. 39. cuius opinio constat ex alia, quæ dictat, etiam in causa criminali admittendum esse procuratorem ad allegandas iustas absentiæ causas, & legitima impedimenta facti, vel iuris, modò non concernant allegationes istę crimẽ ipsum principale. tex. sic intelligendus in dict. cap. veniens. vbi Panormit. & alii. Felin. in capit. meminimus. 3. col. eo. tit. l. pe. §. ad crimen. vbi Barto. Angel. & Imol. ff. de publi. iudic. l. seruum. §. publicè. ff. de procurat. præsertim hoc explicarũt Bart. in dict. §. ad crimẽ. col. 6. Imola ibi. num. 26. Areti. in dict. cap. veniens. numer. 27. & seq. Soci. inibi num. 47. & 51. Regia. l. 12. tit. 5. par. 3. imò etiam sine mandato admittendus est quilibet ad alleganda iusta facti impedimenta, quæ necessaria sint: nempe captiuitatem, & similes huic causas, secundum Bart. col. 5. & cõmunem in dict. §. ad crimẽ. quòd si absentiæ causæ non sint necessariæ, sed probabiles, scilicet, locus non tutus: inimicitiæ: non esse quempiam admittendum ad earũ allegationem sine mandato: quia forsan ipse absens nollet eas causas allegari: notant Bart. colũ. 5. & Angel. in dicto. §. ad crimen. Anto. & Panor. col. pe. in dict. capit. veniens. quæ quidem opinio non admodũ placet. Etenim si causæ probabiles

sunt, satis præsumendum est, absentem eas allegaturum fuisse, & eas allegari velle: vnde contra Bartol. tenuerunt Imola in dicto. §. ad crimen. nume. 25. Anani. Soci. nume. 47. & Areti. num. 48. in dict. cap. veniens. Nec oberit quod Innocent. communiter receptus in dict. capi. veniens. adnotasse videtur, non esse quenquam absq; mandato admittendum ad allegandas voluntarias excusationes absentis ex causa iuris. ea siquidem opinio non agit de excusationibus in facto consistentibus: sed de his allegationibus, quæ ex iure deducuntur ad hoc, vt non teneatur absens, etiam non impeditus, respondere.

Sed & in causa hæresis, quã modò expendimus, contumax excommunicatus, non est vt hęreticus damnandus ante annum, nec talis cẽsendus intra tempus id. anno verò finito iudicandus est hęreticus, & ab eo tempore, anni scilicet finiti, bonorum publicatio à iure facta, & aliæ hæreticorum pœnæ vim, & effectum obtinent, secundum Hosti. Anani. & Doct. in dict. capi. excõmunicamus. §. qui autem. Archid. Ioan. Andre. & Franc. in dict. cap. cum contumacia. vbi est. text. de hoc, & in dict. authen. Gazaros. & apparet ex instructione Granatæ impressa capit. 19. & Directorio Inquisitorum. 2. parte. quæstione. 47. Aufrerio, & Capella Tolosana. 365. ex quibus constat, sententiã in hoc casu ferendam esse declaratoriam hęresis commissę à contumace. Tametsi Cald. consil. 5. titu. de hęretic. velit, & conetur probare, non esse hunc contumacem in specie capit. cum contumacia. hęrereticum, nec vt talem damnandum, sed vt suspectum hęresis.

Quòd si etiam anno elapso ante condemnationem contumax compareat in iudicio, velitq; propriam innocentiam ostendere, admittendus est: etiam vt effugiat bonorum confiscationem. quod expresſim notat Andre. Isernia. in. d. auth. Gazaros. num. 31. post ipsam verò condemnationem etiam captus, si velit verè pœnitens ecclesiæ reconciliari, non est tradendus curiæ seculari: imò admittẽdus est ad ecclesiæ gremiũ. imò & tunc si ostenderit propter legitima impedimenta se non fuisse contumacem admitti debet eius defensio: ex integro quidẽ ad effugiendam omnẽ pœnam, si eius innocentia constiterit. quia deficit ratio. c. cũ contumacia. ex eo, quòd contumax non fuerit. sed etsi de impedimentis non docuerit, & tamẽ velit probare, & probauerit propriam innocentiam, sententia reuocabitur, quo ad pœnas corporis, & infamiæ: licèt non quo ad bonorũ confiscationem. l. pe. de requir. reis. l. 2. C. eod. titu. & hæc quidem procedunt, licèt captus fuerit ab inquisitoribus. Nam si seipsum sponte carceri exhibuerit, multò faciliùs sunt hæc admittenda: vt in hoc vltimo casu definitum extat decreto quodam

quodam generalium inquisitorũ, cuius meminit Iacob. Septimãcensis in suis Catholicis institutiõibus cap.2.nume.6.

Hæc sanè de aliquot effectibus excommunicationis maioris: nam ex professo plures missos facio, quippe qui sciam passim eos à iuris diuini, & humani professoribus tradi, & existimauerim hos satis probare, quanta sit huius censuræ vis quo ad interiorem, & exteriorem hominis verè Christiani afflictionem. vt hinc catholicus perpẽdat, quanta cum cura ecclesiæ prælatis sit omnino obtemperandum, ne verè ethnicus sit, & publicanus.

Ex. §. sequenti.

1 *Excommunicatus minori excommunicatione, etiam si celebret, non est irregularis.*

2 *Excommunicatus minori excommunicatione peccat celebrando diuina officia, & conferendo sacramenta.*

3 *Excommunicatus minori excommunicatione, non potest eligi ad ecclesiasticum beneficium.*

4 *Existens in mortali peccato eligi potest ad ecclesiasticum beneficium.*

5 *Excommunicatio, in dubio de maiori est intelligenda.*

6 *Anathema quid sit, & huius dictionis deductio.*

7 *Excommunicatus, qua ratione anathema dicatur.*

8 *Intellect. cap. cùm non ab homine. de iudic. & eorum, quæ inibi notat Panormita. & quid signum Theta significet?*

§. Octauus.

HActenus de maioris excommunicationis effectibus: atq; ideo de minori excõmunicatione nunc tantisper agendum erit: cuius definitionem exposuimus in princip. huius operis. nume. 4. ex capit. si celebrat. de cleric. excom. mi. quo statutum est, minorem excommunicationem tantùm priuare sacramentorum perceptione. Quo fit, vt excommunicatus minori ex-
1 communicatione, etiam si celebret missarum solennia, minimè sit irregularis: quod in dicto capitulo. si celebrat. satis definitum extat. Idẽ constat in lege quinta. titulo nono. part. prima. & l. penultima. eod. tit. ratio autẽ huius decisionis est, quia excommunicatus minori excõmunicatione non est suspensus ab aliquo actu ordinis ecclesiastici: siquidem perceptio sacramentorum nõ pertinet ad aliquem ordinẽ: & ideo prohibitus sacramẽta percipere, nõ est suspensus ab aliquo actu ordinis, & ea ratione nec erit irregularis, tametsi sacramenta percipiat, secundum Panormit. columna. 1. & Henri. columna. 5. in dict. capi. si celebrat. est etenim necessariũ, vt quis efficiatur irregularis, quòd sit suspẽsus ab aliquo actu, qui ad aliquem ordinem pertineat. iuxta celebrẽ regulam Innocent. in capitu. primo. hoc titul. & lib. quam præter alios probant Henric. in dicto capitulo. si celebrat. Florent. tertia parte. titu.

26.capi.4. §.1. & alii, quorum alibi mentionem faciemus: modò sit satis adnotare opinionem istam probari in cap. is qui.§.vlt.ibi, celebrat. & in capit. is cui.ibi, in suo officio. ist.titulo.

Peccat tamen excõmunicatus minori excommunicatione, si ante absolutionem celebrauerit missarum solennia: & quidem grauiter: vt asserit text. in dicto capitu. si celebrat. id verò peccatum mortale cẽsetur: sicuti explicant Syluest. verb. excõ-
2 municatio.4. in principio. & notabil. tertio. Caieta. verbo. excommunicatio minor. Regia. l. sexta. titulo nono. partit. prima. & sentiunt Doctor. in dicto capitulo. si celebrat. Nam excommunicatus minori excommunicatiõe celebrans, aut percipiens sacramentum, facit contra speciale præceptum, quo prohibentur excommunicati minori excommunicatione sacramenta percipere. Et sanè hac ratione peccat mortaliter celebrans minori excommunicatione ligatus. Nec admittenda est ratio Hostien. & Innocent. qui in dicto capitulo. si celebrat. existimarunt excommunicatum minori excommunicatione celebrantem, ideo peccare grauiter, quia celebrat in mortali peccato constitutus. Nã ratione minoris excommunicationis non colligitur, nec præmititur necessariò mortale crimen: cùm ea regulariter venialem tantùm culpam exigat: quemadmodum superius adnotauimus, & tradit Imol. in capitulo. sacris. de his, quæ vi met. caus. fiunt.

Hinc deducitur, excommunicatum minori excommunicatione posse absq; vlla culpa audire diuina officia, & eisdem simul cum aliis Christianis interesse, imò & in choro dicere, modò sacramenta nõ percipiat: sicuti visum est Palud. in 4. sent. dist. 18. quæstione quinta. articulo sexto. Florent. 3. part. titul. 25. capitulo. 2.§.1. & Syluestro verbo. excõmunicatio. quarto. ad finem. quidquid contrarium senserit Regia. l. 6. paulò antè citata, & Archidia. in capitulo. vir cum propria. 33. quæstione. 4.

¶ Sed & si minori excommunicatione excommunicatus non sit prohibitus sacramenta cõferre, peccat tamen si ea conferat. tex. in dict. capitu. si celebrat. 2. parte. qui dum omissa dictione: grauiter: simpliciter hunc peccare asserit, sentire videtur, peccatum hoc non esse mortale, sed veniale. quod ita mihi adnotasse videntur Ancharra. ibi Caieta. verb. excommunicatio minor. Syluest. in dict. 3. notab. licèt in verbo. excommunicatio. 4. in principio. idem Syluest. & dict. regia. l. sexta. etiam in hoc casu mortalem culpã contrahi expressim asseuerent. quorum sententiam memoriæ habere debent, qui minori excommunicatione ligati, à qua facillimè absolui possunt, sacramenta contrectant.

¶ Excõmunicatus autẽ minori excommunicatione non potest eligi ad ec-

ad ecclesiasticũ beneficiũ, vt probatur in dict.cap.si celebrat. & dict.l. regia.6.titul.9.partit.1.Nam electio
3 eiusdem facta nulla est ipso iure secundum Hostien.in dicto cap.si celebrat.cuius opinio magis communis est:vt inibi asserit Card.col.vlti. & probatur in capit. postulastis.eodem titu.quamobrem text.in dict. cap.si celebrat.dum dicit, hanc electionem esse irritandam: est intelligendus, id est, irritam denunciandam.licèt Felin.in capitul. dilectæ. col.3.de exceptio.teneat,electionem istam ipso iure validã esse, quanuis rescindi per sentẽtiã possit. Nec ad valorẽ, & effectũ huius electionis quidquã cõducit ignorantia excõmunicatiõis:est etenim electio nulla licèt facta fuerit ex ignorantia excõmunicationis.glo.in dict.capi. si celebrat.& ibi Abb. & Cardi.vlti. col.verb.Sciẽter. Quorũ opinio cõmunis est, sicut asserit Syluest. verbo.excõmunicatio.1. col.2. etiam si idem Syluest. cõtrariũ teneat verb. excommunicatio.4.§.vlti. Eligere tamen potest minori excommunicatione excõmunicatus. tex. in dic. cap.si celebrat. siue sit excommunicatio minor indicta à iure, siue indicta ab homine iuxta capit. Engeltrudam.3.q.4. vtroq; siquidem casu eligere poterit excommunicatus:quemadmodum omnium sententia decisum extat in eodem cap. si celebrat.post glos.inibi verb. nec eligere.qua in re cauendum est à dicta.l.sexta.quę expresim respõdet, excommunicatum minori excommunicatione ab homine non posse eligere. quæ quidem conclusio minimè procedit : quia minori excommunicatione excommunicatus nõ est suspensus ab officio, nec beneficio : sed tantùm priuatur sacramentorum perceptione : quod in dicto capitul.si celebrat.satis decisum est, & probatur in cap.duobus.de sent.excom.vnde parum refert, quòd excommunicatio sit lata à iure,vel ab homine,modò minor sit,secundũ Abb.in dict.cap.si celebrat. & Gonsalum à Villadiego de irregularit.cap.de suspensione.

¶Ex his omnibus constat præcipuus minoris excõmunicationis effectus, & præsertim quòd minor excõmunicatio differat à mortali peccato, & plus quandoq; operet:
4 siquidẽ existens in mortali peccato potest eligi ad beneficium ecclesiasticum, & eius collationem valide consequi.capitulo. sicut nostris.& ibi glos.de iureiur.gloss.in dicto capit.si celebrat.verbo. nec eligere.Felin.in capit.2.col.2. de rescript.& in capi.dilectæ. de exceptio.col.2.Ioã. Maior in.4.sentẽt.dist.18.q.4.col.2. & in.2.sentent.dist. 44. quæstione vlt.columna.3. gloss. optima in capitu. definitio.22.quæstione.4.licèt contrarium notauerit Panor. in dicto capit. si celebrat. saltem in mortali peccato, quod graue sit. idem Abb.in capitulo. dudum.el. 2. numero.24.de electio. & in dicto capitu.sicut nostris.Adducitur huius

sententię author Innocent. in dict. cap. si celebrat. Qui tamen, ni ipse fallor, id non tenet. Nec item glo. in cap. Florentinum. 85. distin. quæ scribit, non esse eligendum ad beneficium ecclesiasticum peccatorē mortali crimine affectum: non tamen addit, electionem nullam fore, si is electus fuerit. Atque ita priorem opinionem, quam nos probamus, tenet eleganter Martinus Azpilcueta in cap. si quando. de rescript. except. 11.

¶ Cæterùm post excommunicationis maioris, & minoris expositam cognitionem, oportet animaduertere, quòd in dubio, quoties mentio excōmunicationis fit, est interpretatio ita adhibenda, vt de maio-
5 ri intelligamus. tex. celebris in cap. penult. de sent. excommuni. cui responso consensu omnium fit obiectio fortis. Nam in pœnis semper est benignior adsumenda interpretatio. l. si præses. &. l. interpretatione. ff. de pœnis. qua ratione in dubio appellatione excōmunicationis de minori, non de maiori foret adsumenda interpretatio. Huic sanè obiectioni conātur Doct. variè respondere. quidam enim asserūt, eam esse intelligendam in pœnis, quæ propriè, & verè pœnales sunt: vt in his benignior sit adsumenda significatio: non sic in pœnis medicinalibus, quarum præcipua est excommunicatio. capit. 1. sup. ist. titu. sic denique Panor. explicat in dic. capit. penult. & in capi. 1. de postu. prælat. sed hæc responsio nō omnino congruit, cùm excommunicatio pœna sit. cap. quoniam frequenter. §. vlt. vt lit. non contest. cap. corripiantur. 24. q. 3. & constat multis à me in hac relectione traditis, grauissimam esse pœnam istā, & maximam omnium, quæ ab ecclesia infligi pro culpa criminū possunt. idcirco Deti. in. l. semper in obscuris. ff. de reg. iur. num. 12. hanc rationem refellit: addit tamen eam esse veram rationem, quod tex. in dict. cap. penult. de excommunicatione ab homine lata tractet: cùm excommunicatio minor ab homine non soleat proferri, & ideo de maiori ea sententia intelligēda est. Hæc verò responsio nequaquā placet, quippe quæ duo pręmittat, quæ ipse falsa esse censeo. primū: minorē excommunicationē ab homine ferri non solere: cū contrarium probet tex. in cap. Engeltrudam. 3. q. 4. secundū, non esse admittendam decisionem tex. in dict. cap. penult. in excōmunicatione lata à iure. cùm & in ea sit omnino locus illi respōso: quod omnium consensu receptum est. Ioan. Maior in. 4. senten. dist. 18. q. 2. eam rationem affert, quòd dictio quælibet per se sumpta in potiori sit significatione accipienda. glo. in. l. 1. in princip. ff. de verb. oblig. sed hac consideratione non tollitur obiectio facta ex dic. l. interpretatione. quam ob rem ad decisionem tex. in dict. capitulo. penulti. duo sunt potissimùm adnotanda:

primū,

primum, quòd communis vsus hanc interpretationẽ iam diu recepit, vt excommunicatio in dubio maior intelligatur. qui quidem vsus maximum locum obtinet in cuiuslibet sermonis interpretatione.l. labeo. ff. de sup.legat. l. librorum.§.quod tamen Cassius. & ibi glo.ff.de legat.3. capit. quanquam 2.q.7.deinde & illud est adnotandum, & inspiciendum, quòd cùm excõmunicatio spiritualis pœna sit, in hoc instituta, vt contumaces animos à peccatis auertat, ad verã obedientiam cõpellens: rarissimè hũc effectũ haberet, si de minori foret interpretatio accipiẽda. minor siquidẽ excõmunicatio parũ vltra mortale crimen operatur: idest: parum inducit, quod nõ inducat mortalis culpa: & aliqua ex parte minus: vt ex proximè dictis apparet. Igitur, vt hæc medicinalis pœna in ecclesia illum effectum habeat, quẽ eius institutio significat, de maiori, non de minori est interpretanda in dubio: alioqui parum operaretur. qua ratione ad intellect. dict.ca. penult. vtuntur Ancha. in cap. statuimus. sup.ist.tit.2.col.& Feli. in cap. dilectę.de exceptio.num. 3. idem Feli. in dict.cap.penult. huius tit. & Anania in cadit. vnico. de sagittariis. col.penult. His est etiam adiiciendum, quàm rara sit minoris excõmunicationis censura: quàmq; sit maioris excommunicationis frequens: siue canones, siue ecclesiasticos iudices spectes. quibus tandẽ opinor cautissimè statutum esse à Romanis pontificibus, quod excõmunicationis sentẽtia sit in dubio de maiori intelligenda.

Adhuc prænotatis obstat responsio Romani pontificis in capit.1.de exceptioni. ist. lib. quæ probat, appellatione excommunicationis nõ esse maiorem intelligẽdam. siquidem non est satis ad repellendum actorem à iudicio, quòd illi obiiciatur excommunicatio simpliciter, sed requirit̃ obiectio expressa maioris excommunicationis. ergo cõsequitur, non intelligi maiorem excõmunicationem sub hac dictione, excõmunicatio, simpliciter prolata. idcirco Panor. in ca.2.de restit. spoliat. in eũ sensum accipit tex. in dict.ca. 1. vt existimet, satis esse ad vim, & valorẽ exceptionis opponi actori excõmunicationẽ simplicẽ: licèt quo ad probationẽ huius exceptionis sit omnino necessarium, quòd testes nõ simpliciter, sed de maiori excõmunicatiõe expresim respõdeant. Nam licèt exceptionis obiectio generalis sufficiat: probatio tamẽ debet necessariò cõuincere. nec dubia quidquã operat̃. hanc Panor. interpretationẽ sequitur Felin. in dic.ca.penult. & in ca. fi. col. 3.de exceptioni. & tamẽ nõ planè hęc respõsio placet. Nã si excõmunicatio simpliciter de maiori est intelligenda: cur in testimoniis eandem significationem non habebit? præsertim quia testes ferè ignorãt, quid sit minor excommunicatio: cùm

cum ea in vsum recepta non ita, vt maior sit: deinde Specul. in tit. de exceptione. §. viso. nu. 21. expressim tenet authoritate tex. in dicto capitulo. 1. quòd non sufficiat proponi excommunicationem in genere, sed sit necessarium in specie concipi exceptionem de maiori excommunicatione. quem in sensum eandem decisionem dict. capitulo primo. accepit, eam asseuerans singularem esse Antoni. Burgensis in capitulo. penult. col. 3. de emptio. & vendit. vnde fortassis speciale est, quod in dict. cap. 1. decisum extat, ne excipiens vagetur, & cum periculo honoris alterius illudat actori, iudici, & iudicio.

Præter excommunicationem maiorem, & minorem fit frequentissimè in canonibus mentio anathematis in eundem ferè sensum, quo maior excommunicatio adsumitur. oportet ergo hoc in loco explicare quid sit anathema. & receptū

6 est, anathema quo ad vinculum nō differre à maiori excommunicatione: quamuis maximè differat quo ad solennitatem. tex. celebris in capitulo. debent. 11. q. 3. vbi ponitur à Gratiano anathematis solennitas, his equidem verbis. debent duodecim Sacerdotes episcopum circumstare, & lucernas ardentes in manibus tenere: quas in conclusione anathematis, vel excommunicationis proiicere debent in terram, & conculcare pedibus. deinde epistola per parochias mittatur continēs excommunicatorum nomina, & causas excommunicationis. Hæc Gratianus. qua ratione glo. communiter recepta in cap. cùm ab ecclesiarū prælatis. de off. ord. asserit ius, & potestatem authematizandi solis episcopis competere. Est enim anathema solennis, vt arbitror, maledictio, quæ fit per execrationes publicas aduersus excōmunicatū. quo fit, vt anathema propriè excommunicationem maiorē præmittat. tametsi ex ca. Engeltrudā. 3. q. 4. constet, anathema ab excōmunicatione maiori non differre, licèt differat à minori: & ideo frequentissimè anathema pro maiori excōmunicatione accipitur.

¶Huius dictionis significatio verè prętermittenda non est, vt inde lector percipiat, qua ex causa ab ecclesiasticorum canonum authoribus in hunc sensum adsumatur, qui excommunicationem maiorem, & solennem significet. Quidam enim existimarunt, esse anathema dictionem Hebræam, quæ summam detestationem significet. ita inquit Hieronymus capi. 1. Epistolæ ad Galatas. porrò anathema verbum propriè Iudæorum est, & positum tam in Iesu Naue, quàm in numeris: quando omnia, quæ erant in Hierico, & Madianitarum, detestationi, & anathemati habenda dominus imperauit. Hæc Hieronymus. cuius & Andre. Alciat. meminit in capitulo. cùm non ab homine. de iudic. numero. 106. asse-

asseuerans; dictionem istam non Græcam sed Hebręam esse. Ego verò multi faciendam esse censeo diui Hieronymi authoritatem, præsertim in dictionibus Hebræis interpretandis, & nihilominus opinor, Hieronymum existimasse, sermonem istum, & loquendi modum, quem septuaginta interpretes, & alii ad dictionem, anathema, transtulerunt, propriè Iudæorum esse. ꝙ ipsa dictio anathema Hebręa sit: non dixit palàm Hieronymus, qui alioqui sacræ scripturæ nomina Hebræa interpretatus opere quodam peculiari, nullam huius dictionis mentionem fecerit. sed & eam græcam esse, testis est, & author Diuus Augustinus super numeros ca. 41. tomo suorum operũ. 4. cuius verba ab ipso ca. 40. hic exponam. Hic videndum est, quomodo dicatur anathema bo, quod vouetur, & tamen pro maledicto ponitur: sicut & de isto populo dicitur. vnde illud est, si quis vobis euangelizauerit, præterquam quod accepistis, anathema sit. Hinc vulgo dictum est, vt deuotatio dicatur. Nam deuotare se quenquam nemo ferè dicit, nisi maledicens. & statim capitulo. 41. super text. & anathemauit eum, & ciuitatem eius, & vocatum est nomen loci illius anathema. Hinc dictum est anathema, quod detestabile aliquid, & abominabile videatur. vt enim nihil inde victor in suos vsus auferret: sed totum in pœnam luendam voueret. Hoc erat anathemare, quod vulgo dicitur deuotare. Origo autem huius verbi est in Græca lingua ab his rebus, quæ votę, & persolutę, hoc est, promissę, & redditę, sursum ponebantur in templis: ἀπὸ τοῦ ἄνω τίθεσθαι. hoc est sursum ponere, vel figendo, vel suspendendo. Hæc Augustinus. idem in epistola. 178. contemnatur, inquit, idem Apostolus Paulus & in nouissimis partibus ad Corinthios epistolę, vbi plebem arguens simul Gręco, & Syro vtitur verbo. si quis, inquit, non amat dominũ, sit anathema Maranatha. anathema Græco sermone dixit: cõdemnatur: Maranatha: donec dominus redeat. hactenus ipse. Hieronymus prioris Epistolæ ad Corinthios ca. 16. & in epistola ad Marcellam. 3. tomo. Maranatha interpretatur, domin⁹ venit. & dicit dictionem esse magis Syram quàm Hebræam: hinc intelliges text. in cap. Guilisarius. 23. quæstione. 4. qui his duabus dictionibus simul vtitur. vbi glo. & Feli. in capi. Rodulphus. nume. 33. de rescript. has expositiones tradidere. est verò text. præcitatus Syluerii Papæ primi in epistola ad Amatorem episcopum. qua ratione titulus illius non est tribuendus Syluestro. & legendum est Belisarius: vt admonet Felin. licèt de Syluestro Papa loquatur. tradit Platina in Syluerio primo. anathema autem exponit & idem Hieronymus occisionem: in quæst. 9. ad Algasiam. eod. tomo. 3. his accedit

diuus Athanaſius cap. 9. ad Roma. anathema, inquit, eſt ſanè ſeiunctio quædã, & alienatio. anathema præterea græcè, latinè poteſt dici oblatio, & ſacrificium. quemadmodũ quæ Deo offeruntur, & dedicãtur, attrectare audet nemo: ſic eum, qui anathema ſit, ratione quadã nullus cõueniet, aut cum eo verſabitur. nã ſacris oblationibus honoris gratia, tanquam Deo dicatis appropinquare nulli hominum audebunt: ab hoc verò, qui maledictioni fuerit obnoxius non ſecùs, ac à prophano, & ab ipſa diuinitate alieno ſecedũt omnes. hæc Athanaſius. diuus item Chryſoſtomus in homilia. 16. ſuper epiſtolam ad Roma. ita inquit: quemadmodũ anathema, donumq́ id, quod Deo oblatum dedicatur, nemo eſt qui temerè manibus cõtingere audeat, nec ad id propiùs accedere: ſic & eum, qui ab eccleſia ſeparatur, ab omnibus abſcindens, ac tanquam longiſsimè abducẽs hoc nomine, à contrario ſcilicet, appellat, magno cũ terrore omnibus interminatus, ab eo vt ſeparentur, & pedem referant. anathemati enim honoris gratia appropinquare nemo audebat: ab eo autem, qui ab eccleſia abſciſſus erat, ex oppoſito omnes ſententia ſeparabantur. quapropter ſeparatio quidem tum hæc, tum illa ex æquo, à vulgo alienatio erat. Separationis verò modus non vnus: ſed illi contrarius. ab illo enim abſtinebant tanquam Deo dicato, ab hoc autẽ decedebant tanquã à Deo alienato, & ab eccleſia abſciſſo. hæc Chryſoſtomus. ſic & S. Thomas. & Caie. in. d. c. 9. ad Rom. ſcribunt, anathema eſſe omne ſeparatũ à cõi vſu: eſſeque dictionem græcam ſenſere. quibus & illud concinit, quod ἀναθήματα dicũtur dona, quę dicata diis ſuſpenduntur in parietibus, & columnis templi: qualia viſuntur quotidie iuxta monumẽta diuorum: ſtatuæ ſcilicet argẽteę, equi aurei, pocula gemmata: dicta quidem ita ab ἀναθῆναι: hoc eſt à ſeponendo, ſiue ſuſpendendo. quemadmodum ex Auguſtino & Chryſoſtomo deducitur, & adnotauit Eraſmus ſuper Lucam capitulo. 21. etenim in eo capite dum latinè ſcriptum eſt, de templo, quod bonis lapidibus, & donis ornatum eſſet. pro donis: græcè legitur: ἀναθήμασι. qua ratione ornamenta græcè dicuntur anathemata. nam & Homerus lib. primo Odyſſ. cantum, & ſaltationem appellat epularum, & conuiuii ornamenta: ſic inquam ἀναθήματα, vbi Didymus eius interpres hunc in modum locum illum expõit. τῆς εὐωχίας τὸ κόσμημα ἢ μεταφορὰ ἀπὸ τῶν τοῖς θεοῖς ἀνατιθεμένων id eſt, conuiuii ornamentum. metaphora, & tranſlatio ab his, quæ deis offeruntur, & in templis honoris gratia ſuſpenduntur. idem repetit Homerus libro. 21. eiuſdem Odyſſeæ ad finem. pulchrè Budæus in commentariis ad linguam Græcã pagina. 425. ex pre

lo Ascesiano, huic significationi adiiciens, quòd anathema dicitur homo sacer, cui⁹ caput diis inferis fuerit dicatum, & consecratum, ac deuotum. Veteres enim homines sceleratos, sacros appellabant, quasi infernis diis sacratos, ac deuotos. Titus Liuius lib. 2. primæ Decados. sacrare diis caput alicuius, pro deuouere, accipit. & rursus in 3. lib. sacrare caput alicuius Ioui dixit: pro deuouere, id est morti illum hominẽ addicere: siquidem sacratus homo à quolibet occidi poterat: idque pium erat. quod adnotarunt Ludouicus Cælius lib. 7. lect. Antiq. cap. 11. & Budæus in l. 2. ff. de pœnis. dicẽs ecclesiam catholicam anathemata appellare, quos maiore execratione multandos ecclesiastica authoritas censet. quibus apparet omnium iudicio, templorum donaria, anathemata appellari. de his Persius Satyra secunda.

Dicite Pontifices, in sacro quid facit aurum?
Nempe hoc quod Veneri donatæ à virgine puppæ.

Solent enim hæc ornamenta suspendi in templis: nempe, quia imagines sunt, aut clypei, & similia: idcirco dicũtur anathemata, quæ deo dicãtur, ac cõsecrant, & deuouẽtur. Huius rei est locus satis celebris in lib. Iosue. capitu. 9. inquit enim Iosue ad omnem Israel. vociferamini: tradidit enim dominus vobis ciuitatem: sitque ciuitas hæc anathema, & omnia, quæ in ea sunt domino. ciuitatem igitur: & omnia, quæ in illa erant, præcepit esse anathema domino, quia omnia volebat domino seruari, & illi in sacrificium offerri, ita vt ex illis nihil sibi ipsi aliquis seruare auderet. cùm autem de spoliis ciuitatis tulisset Acham filius Charmi, & sibi seruasset, iratus est dominus, & dixit filiis Israel. anathema in medio tui Israel: non poteris stare corã hostibus tuis, donec deleatur ex te, qui hoc contaminatus est scelere. anathema hoc loco vocantur spolia, quæ sibi seruauerat Acham filius Charmi, quoniã illa ad hoc destinata erant, vt deo dicarentur. Sic & Chrysostomus in libr. de anathemate scribit, apud Catholicos dici anathema id, quod est sepositum, suspensum, & oblatum diabolo ad imitationem eorũ, quæ Deo offeruntur, illiq́; sunt seposita, ac suspensa in eius templis. Iustinus item Martyr, nisi & illius operis titulus fallit in quæstionib⁹ Christianis à gentibus propositis. quæst. 121. inquit, Anathema dicitur id, quod reconditum, ac secretũ est Deo, nec iam ad cõem vsum sumitur: aut quod vitij, culpæq́; causa à deo abalienatũ est. Hæc Iustinus. ¶ Hinc sanè multa poterunt in speciem deduci quo ad huius dictionis vulgo notam significationem. dicitur siquidem excommunicatus anathema: quasi sepositus, & segregatus à consortio fidelium, vt anathemata dicuntur donaria, quæ seponuntur, & segregantur à contrectatione humana. item ab eadẽ radice

dice secunda ratio poterit adnotari: quia sicut anathemata, id est, donaria oblata diis, nō possunt causa honoris ab hominibus tractari: ita ex contrario excommunicati sceleris, & odii causa non debent admitti ad fidelium communionem. quæ rationes colliguntur ex Chrysostomo, & aliis super Paul. ad Roma. capitu. 9. & diuo Augustino in præcitatis locis. vnde anathema, nihil aliud significat, quam à deo separationem. tex. ex quinta synodo in. c. certum. 24. quæstione tertia. quo in sensu accipitur à plerisque illud Pauli in dicto capitulo nono. optabam ego anathema esse à Christo pro fratrib⁹ meis, qui sunt cognati mei secundum carnem. quasi Paulus præ nimio charitatis ardore pro fratribus suis secundum carnem, vt hi à Iudaismo ad Christum accederent, separari à Christi præsenti fruitione, quam ardentissimè exoptabat: non à Christi charitate: & sic tēporariam separationem à gloria citra culpam optabat Paulus pro salute Iudæorum æterna. quòd si nolis lector candide hūc sensum Paulo aptare: dicere poteris illud: optabam: esse accipiendū pro optarim: id est optarim ipse si fieri posset. nā ita græcum ηὐχόμην ἄν. interpretantur Erasm⁹ inibi. & interpres Chrysostomi libr. 3. de sacerdotio. & hęc quidem si admittamus hoc Pauli votum contigisse tempore, quo ipse Christi profitebatur legem. Hieronymus etenim & quidam alii, illud Pauli desyderium tunc contigisse existimant, cùm is sub Iudaismo ecclesiam Christi, zelo synagogæ insectabatur.

¶ Dicitur secundum alios anathema excommunicatus quia sit sacratus homo, & infernis diis deuotus, atque Sathanæ traditus: est sanè & alia huius dictionis significatio, secundum quam anathema interpretari possumus maledictionem, aut maledictum: & anathemare, seu anathematizare, maledicere. quod ex diuo Augustino satis constat super Numeros dict. cap. 40. & 41. sumpta fuit hæc significatio inde, quòd in dicto capit. sexto. Iosue spolia hostium dicata fuerunt Deo in pœnam luendam: & dicta sunt anathema ratione illa, cuius superius meminimus: hinc anathemare, Deo hostium res vouere, & consecrare in pœnam ipsorum. quod quidem anathema ita in pœnam, & execrationē hostium oblatum, detestabile quid dicebatur: idcirco anathema maledictionem, & anathematizare maledicere significat. sic apud Marcum euangelistam. capit. 14. Petrus cœpit anathematizare, & iurare, quia non noui hominem istum. etenim ibi anathematizare maledicere, & execrari significat: quasi Petrus iurans sibi malediceret, & maledictiones imprecaretur, vt maior suo iuramento adhiberetur fides. nam iurans Petrus non alium, sed se ipsum anathematizauit, si nosset hominem. sic Diuus

Hierony-

Hieronymus in Zachariam.cap.14. anathema maledictionem interpretatur apud cantica.2.cap.Habitabimus in Hierusalem,in qua anathema vltra non erit:idest maledictio, & abominatio.& apud Paulũ prioris ad Corinth.capit.16. si quis non amat dominum,sit anathema:idest maledictus.sic authore Hieronym. Paulus pro fratrum salute cupit esse anathema,imitari volẽs dominũ suum, qui & ipse cùm nõ esset maledictio, pro nobis factus est maledictio ita sanè in dict.ca.14.ecclesię doctor egregius interpretatur locum Pauli ad Roma. capit. 9. cuius modò expositionem obiter attigimus.

Ex quo infertur,anathema plerũque maledictionẽ, & maledictum absque excommunicatione significare, plerunq; simplicem maiorem excommunicationem.vt in dict.c. Engeltrudam.3.q.4.quandoq; solẽnem quandam maledictionem, & execrationem,dirarumq; imprecationem,quę fit ab ecclesia contra excommunicatum maximè pertinacem: quasi ea sit extrema detestatio, & horrenda penitus. hæc verò fit secundum ritum traditum in capitulo.debet.11.quæst.3.& aliumue similem moribus, & vsu inductum:quemadmodum in pontificali libro traditur: & notat Alfonsus à Castro lib.2.de iust.hæret.punit.ca.20.Regia.l.13. &.27.tit.9.par tit.1.Sed & Socrates Grecus auctor lib.7.eccle.Hist.capit.33.cùm Anathematis mentionem fecisset, subdit. Sic etenim Christiani appellare solemus pronuntiatum contra blasphemos decretum, quando id veluti marmori affixum manifestum cũctis ostẽdimus.qua ratione quandoq; Græci auctores ecclesiastici στηλιτεύειν excõmunicare dicũt. Quasi excommunicati literis columnæ affixis publica notentur censura, & ignominia.Nã & olim ethnici hoc verbo vtebantur ad notandum aliquem infamia:& inde στηλίτην dicebant infamia notatum. qua dictione præter alios vtitur Demosthenes in Philipp. 3. Isocrates in oratione de iugo: Alcibiadem columna erecta, & inscripta proscriptum fuisse ab Atheniẽsi populo narrat.Quod & Aemylius Probus in Alcibiade: ex Græcis auctoribus in hunc modum Latinè tradit. Postquam autẽ se capitis damnatum, bonis publicatis audiuit: & id, quòd vsu venerat,Eumolpidas sacerdotes à populo coactos,vt se deuouerẽt,eiusq; deuotionis, quo testatior esset memoria, exẽplum in pila lapidea incisum, esse positum in publico, Lacædemonem demigrauit. Hæc de Anathemate.

Subinde apparet verus intellectus capituli.cùm non ab homine.de iudic. vbi primùm excommunicatio simplex maior indicenda est aduer
8 sus cõtumacem, simplici affectum contumacia: & deinde anathema, solennis execratio scilicet,decernendum aduersus proteruum, & ma-

ximè in rebellione pertinacem: sicuti, quidquid glo. inibi dixerit, colligitur ex Panor. communiq; docto. interpretatione.

Ex his etiam pensitandum est quod in dict. cap. cùm non ab homine. Panorm. num. 23. & Deti. nume. 13. adnotarunt, & idem Abb. & Barb. in cap. cùm ab ecclesiarum prælatis. de off. ordi. asserentes, quo ad vim, & vinculum non esse maioris potentiæ anathema, quàm excommunicatio maior, licèt quo ad solẽnitatem, & terrorem differant. etenim anathema propter diras imprecationes, & maledictiones, atq; execratiões publicas, aliquid etiam quo ad effectum, & damnum plus quàm excommunicatio maior operatur. erant & apud Athenienses diræ, ac publicę execrationes in eum, qui viam erranti non demõstrasset, authore Cicerone libr. 3. de officijs. item deuotiones hostium, quarum meminit Macrobius in Saturnalib. & Horatius in odis inquit, dira deprecatio nulla expiatur victima.

Denique constat in huius dictionis etymologia errasse Panor. post alios in dict. cap. cùm non ab homine. dum num. 23. is existimat, anathema dici ab ana, q; est sursum, & theta, quod est figura quædam ad formam literæ, quæ olim imprimebatur in frontibus damnatorum: quasi anathema: id est superna maledictio. etenim hæc deriuatio prorsus est inconcinna, & à vero dictionis etymo satis aliena: tametsi ex authoribus constet, hanc Græcam literam: θ: quæ θῆτα dicitur, literisq; Latinis redditur. th. & theta, in iudicialibus sententijs signum fuisse damnationis. nam & Isidorus in primo etymologiarum libr. scribit, ita militari more solere fieri, vt cæsi. θ. saluti. τ. signarentur. fortassis ea ratione quod. θ. sit prima litera dictionis θάνατος: quæ Græcè mortem significat. Asconius etiam Pædianus, vt Erasmus in prouerbio. θ. prę figere refert, adnotauit, olim in iudicijs sortes, quæ mittebantur in vrnam triplicem notam habere solere: ac. θ. damnationis fuisse symbolum. τ. absolutionis. π. ampliationis: id est quoties significabatur sibi parum adhuc liquere, ac denuò causam agi oportere. verùm apud Asconium in. 3. contra Verrẽ actione legimus. A. notam esse absolutionis, C. condemnationis, N. L. ampliationis: quasi non liqueret. Idem ferè apud eũdem Asconium in prima contra Verrem actione. fuisse tamen olim. θ. theta. signum condemnationis manifestè constat apud Persium satyra quarta.

Et potis es nigrum vitio præfigere theta.

Martialis lib. septi. ad Castricum.

Nosti mortiferũ quæstoris, Castrice, signũ?
Est operæpretium discere theta nouum.

Ausonius in pædagogum ligurtorem.

Tuumque nomen theta sectilis signet.

Quo in loco alij non Sectilis, sed seculis. legendum esse putant. Atq; hęc de anathemate dicta sint, ex quibus

bus intelligenda sunt quæ Syluest. verb. excommunicatio. 1. q. vlti. scribit tradés, anathema in effectu non differre ab excommunicatione maiori. & probat etymologiam illam, quam ex Panor. & alijs modò adducebamus.

Ex. §. Sequenti.

§. Nonus.

QVantò grauior, & acerbior est Christi fidelibus excõmunicationis censura, maioraq; interiùs, & exteriùs infert nocumenta: tantò maturiùs cautioriq; iudicio ecclesiarum prælati, eorumq; vicarij cauti debet.
1 priùs enim quàm aliquis excommunicetur, discutienda, & examinanda est criminis qualitas, & ipsius, qui ab ecclesia segregandus est, cõtumacia: quasi is tantùm excommunicandus sit, qui noluerit pœnitere, nec ad rectum tramitem monitus redire: vt sic cõfusus, & erubescens resipiscat. Nam & si prælati excommunicandi potestatem habeant, non debent hanc acerbissimam punitionem temerè & sine graui causa exercere: siquidem nullus debet ea plecti pœna, nisi pro crimine mortali, & qui alioqui corrigi non valet. capitulo. nemo. & capitulo. nullus. 11. quæst. 3. optimè idem admonet Leo Papa huius nominis primus in epistola. 67. ad episcopos per Viennensem prouinciam constitutos. sic enim inquit: nulli Christianorum facilè communio denegetur, nec ad indignantis fiat hoc arbitrium sacerdotis, quod in magni reatus vltionem inuitus, & dolens quodammodo debet animus vindicantis. hæc & alia ad hanc rem inibi Leo summus ecclesiæ idémque sanctissimus pastor. Gratianus autem tribuit authoritatem illius capit. nemo. concilio Meldési, vt arbitror, sequutus Iuonem Carnotensem libro. 5. de sentent. excomm. & capit. nullus. concilio Aluernensi. cùm tamen is canon sit tribuendus concilio Vuormatiensi, vt constat ex libro conciliorum ca-

nonc.2.Vuormatiensis concilij. idẽ probatur multis authoritatib⁹,quibus apparet, sententiam excommunicationis non esse infligendam à iure nec ab homine nisi pro mortali culpa: sicuti docuerunt Theologi,præsertim.S.Thomas in. 4.sent. dist.18.quæst.2.ad.3. quæst. Felin. post alios in rub.de senten.excom. Ioan.Lupi in.c.per vestras.de dona. inter vir.& vxor.§.18.nume. 13. & alij statim in illationibus citandi.est etenim hæc omnium concors sententia. ex qua plura deduci solent, & nos aliquot causa facilioris cognitionis deducemus.

Primùm sanè hinc apparet,lege lata,cui adiecta sit excommunicationis pœna, euidenter colligi,legislatoris intentionẽ fuisse obligare trãsgressorẽ ad mortalẽ culpam. nam alioqui si legis cõditor talem intentionem non habuisset, iniquissimè talem pœnã contra legis transgressorem statuisset. qua ratione,vel lex est censenda iniusta,vel intẽtio obligãdi ad mortalem culpam, & eius obligatio necessariò deducitur:prę sertim quia excommunicatio, gladius censetur spiritualis,capitulo.dilecto.ist.tit.cap.venerabilem.qui filij sint legit. Panor.in ca.1.de homicid.notatur in cap.cũ non ab homine.de iudic. c.corripiantur.24.q.3.

Secundò, vt proximã illationem ampliùs explicemus,infertur excõmunicationem à iure,vel ab homine generaliter inflictam, neminem afficere, nec ligare, nisi is transgrediendo legẽ,vel,iudicis pręceptum mortale crimen commiserit. quod in specie respõdit Paluda.in.4.sent. dist.18.q.1.art.2.conclus.2.cui accedit Adria.in.4.sentẽt. in tractatu de clauibus.q.3.vers.fortassis obijcies: etenim licèt propter excommunicationis pœnam sit præsumẽdum, & colligatur, voluisse legislatorem ad mortalem culpã obligare transgressorem: attamẽ quoties propter aliquam circunstantiam,& qualitatem actus constiterit, transgressionis culpam alioqui mortalem, venialem esse, tunc dicẽdum est,non esse locum excommunicationi canonis, nec iudicis.idem notat Syluest.verb. excommunicatio. 1.notab.3.ferè ad finem.

Tertiò licèt in cap. peruenit.ist.titulo. satis ab eius interpretibus disputetur, quæ dicatur leuis percus-
2 sio, vt possit episcopus absoluere percutientem clericum ab excommunicatione capi. si quis suadente. 17.q.4.notant Faber.& Angel.in.§. atrox.Inst.de iniur. Syluestr. verb. absolutio.4. in prin. Florent.in tertia part.titu.24.cap.1.§.3.glo.in cap. cùm illorum.eo.tit.verb.mutilationem.text.& ibi doct.in cap.peruenit.in primo.de appellat.& in constitutione Ioan.22. quæ incipit, Per lectis literis.nondum typis excusa. ex quibus ea diffinitio iudicis arbitrio relinquitur.tamen illud est obseruatione dignũ, quòd nusquam percussor clerici,etiam animum vlciscendi, & iniuriam inferendi habens,

bens, ea iuris excommunicatione afficitur, si ea percussio ita leuis sit, vt veniale tãtùm peccatum, non mortale percussor commiserit. quemadmodum in specie ista notat Martinus Azpilcueta in cap. inter verba. 11. quæst. 3. col. 139. authoritate diui Thomæ, qui in. 2. 2. quæst. 88. artic. 5. docet, iniuriam leuem, etiam animo vlciscendi, & iniuriam inferendi illatam, veniale peccatum esse. quod & de iniustitia in re leui ipsemet scripsit in eadẽ. 2. 2. quæst. 60. artic. 4. & nos obiter attigimus lib. 1. variar. resolut. cap. 1. col. 3.

Quartò eadem ratione interpretandæ sunt generales quædam excommunicationes à iudicibus contra eos, qui furtum commiserunt, latæ. nam his censuris minimè ligatur qui ita leue furtum commisit, quòd eius causa veniale tantũ, non mortale crimen contraxerit. quandoq; enim furtum veniale tantùm peccatum est, quia in re leui contigerit, vt explicat idem Thom. 2. 2. quæst. 59. artic. 4. & quæst. 66. artic. 6. cuius opinionem & nos examinauimus lib. 1. vari. resolutio. cap. 3. nume. 21.

Quintò hinc aperitur interpretatio glo. in cap. duo. 96. distinct. quę asseuerat, quamlibet contumaciam in re etiam leui contingentem, dignam esse excommunicatione. cu-
3 ius glo. meminere Panormit. in ca. 1. de iudic. num. 10. & ibi præter alios Ripa. num. 29. idem. Abb. in capitulo. sanè. de offi. delegat. in cap. ex parte. in. 1. de verb. signi. & Corset. in singul. verb. contumax. Feli. in rub. huius titul. num. 1. cuius assertionis ea est ratio, quòd cõtumacia in non comparendo maior sit, quàm in non parendo. glo. in Cle. vnica. de dolo, & contum. in gloss. magna. in principio. glo. in l. creditor. ff. de appellat. notant Abb. Deci. num. 13. Ripa. num. 32. & Alciat. num. 17. in dict. capit. 1. etenim qui contumax est in non comparẽdo, etiam simul contumaciam in non parendo committit, vt constat, idcirco hæc contumacia, vtcunq; sit in re leui, digna est excommunicatione. præsertim, quia contumax in non comparendo, peccatum inobedientiæ contrahit, quod non aliter quàm ex contemptu conficitur, vt explicat S. Thomas. 2. 2. quæst. 105. art. 1. & Caiet. quæst. 104. art. 2. contemptus autem, vt superiùs. §. 7. exponebam, mortale peccatũ est: igitur contumacia, etiam in re leui, excõmunicationem maiorem iustissimè patitur, si contingat in non cõparendo coram iudice: quia mortalem culpam præmittit, pro qua iustè maior excommunicatio infligitur: sicuti hoc in. §. probauimus. verùm Areti. in dict. cap. 1. de iudic. nume. 34. dubitat maximè, an sit vera sentẽtia glo. in dict. cap. duo. eo modo, quem explicuimus, intellecta: nos etiam itidem dubitamus. & interim rationem dubitationis ex eo deducimus, quòd qui cõtumax est in comparendo, verè iudici præci-

pienti non paret, cui tenebatur sub peccati reatu parere. omnis etenim inobedientia, & contumacia inde oritur, quòd quis præceptis vel legis, vel iudicis non paret: quia contraria est præcepto, quo tenemur, & obligamur obedire prelatis, principibus, & superioribus. capit. 2. de maio. & obed. capit. omnis anima. de censibus. ad Roma. cap. 13. qui potestati resistit, Dei ordinationi resistit. atque item contumacia, & inobedientia contraria est, & aduersatur dilectioni proximi: quippe quę subtrahit obedientiam, quæ proximo debetur lege iustitiæ: vt docet S. Tho. 2. 2. quæst. 105. arti. 1. is ergo, qui iudici præcipienti, qđ ad ipsum accedat, minimè obtemperare vult, & parere recusat: profectò iudici non paret, & verè contumaciæ in non parendo culpam contrahit: ex ea quidem causa, quia vocatus à iudice iustè vocante, nequaquam ei obedire vult.

Deinde ostenditur id euidentiùs. nam sicuti iussus à iudice centum Titio debita reddere, & restituere: si nolit iussis obtemperare contumax est, quia non paret pręcepto iudicis: ita & is contumax erit in non parendo qui iudici præcipienti, vt ad eum accedat certa de causa respõsurus, nolit obedire, & accedere recuset: nec video posse distingui cõtumaciam in non comparendo à contumacia in non parendo, vt distinctam speciem: licèt possit discerni vt species à genere. siquidem qui contumax est in non comparẽdo, culpam contrahit non parendi: at non ita è contrariò qui non paret, contumax est in non comparendo.

Est verò hac in controuersia adnotandũ, tunc demum inobedientiam esse propriè peccati speciem, cùm aliquis præceptum cõtemnit: vt de cõtemptu superiùs diximus: alioqui si quispiam agat contra pręceptum iudicis, vel legis, non propter præcepti cõtemptum, sed alia ex causa, inobedientia est materialiter tantùm, & sic in genere contingens, quia contra præceptum agitur, & ideo pertinet formaliter ad aliam speciem peccati: nẽpè ad eam super qua præceptum fuerit cõstitutum. Quod docet optimè S. Thomas. 2. 2. quæst. 105. arti. 1. ad primũ. & Caieta. quęst. 104. art. 2. vbi Thomas ad primum idem eleganter docuerat. quòd si quis agat cõtra præceptum ea intentione, vt contra insinuatam, & explicitam, vel implicitam voluntatem superioris præcipiẽtis agat, & operetur: speciale peccatum inobedientiæ est à contẽptu procedẽs, & aduersum speciali virtuti obedientiæ, quæ in hoc versatur, quod quis impleat, & exequatur actum iustitiæ, vel alterius virtutis intẽdens formali intentione præceptum seruare.

Hinc diffiniri poterit quòd à plerisq; solet disputari, an contumacia sit delictum. nam glo. in cap. ex literis. de const. asserit, contumaciam nõ esse delictum, cuius opinionem commu-

communem esse testatur inibi Feli. col. penult. sunt plura canonum, & iurisconsultorũ loca, in quibus contumacia delictũ appellatur, ex quibus cõtumaciam delictum esse, notat gl. in. l. si filius. ff. de interr. actio. quam dixere singul. esse Soci. in ca. veniens. de accusat. nu. 47. & Imola in. l. penult. §. ad crimen. num. 25. ff. de pub. iudic. etenim vtcunq; cõsideremus contumaciam, ea graue delictum est, non tamen constituit semper speciale delicti nomen, & distinctam speciem. siquidem frequentissimè pertinet ad aliam speciem delicti: nempè ad transgressionem illius præcepti, contra quod contumax, agit. tunc autem speciale delictum erit: cùm quis ea intentione contra pręceptum agit, quòd nolit subijci præcipienti, nec eius voluntati. idcirco non semper contumacia speciale delictum est, propriam, & distinctã delicti speciem constituens. eo verò casu, quo specialem delicti speciem habet, peccatum est inobedientiæ speciale, contemptum præ se ferens. & sanè tũc quandoq; dicitur Hæresis: quandoq; schisma. tradit Domi. in summa. 4. q. 1.

Hinc deniq; & illud apparet, non semper cõtumaciam, etiam in non comparendo procedere ex cõtemptu. nam quoties quis recusat ad iudicem iustè vocantem accedere ex eo, quòd nolit iudici subesse, nec eius exequi voluntatem, contemptus datur ad mortalem culpã pertinẽs. at si non cõpareat ex alijs caussis, & impedimentis iustis, vel iniustis grauis est excessus, non tamen procedens à contemptu. atque ideo nulla contemptus ratio hic haberi poterit.

Est tamen obseruandum, ad iustitiam excommunicationis contumaciam requiri: nec esse necessarium, quòd ea ex contemptu procedat. si quis enim adulterium non ex contemptu, sed ex appetitu libidinis cõmiserit, nec monitus adulteram dimittere velit: hic dubio procul omniũ iudicio iustissimè excõmunicatur, vt ab eo crimine recedat propter proteruiam, & contumaciam, quę ex libidine coitus potiùs quàm ex contemptu oritur.

¶Præsumitur cõtemptus, ex contumacia in non comparendo faciliùs, quàm in non parendo. tamen & vtraq; sine contemptu, & vtraq; cum contemptu dari potest. vnde si contumaciam ex se ipsa consideremus, par est vtriusq; ratio. si ex accidentibus nihilominùs. itaq; fit, vt nulla possit inter has contumacias verè constitui differentia. quod ex hoc apertiùs ostenditur, quia excõmunicatio ferri non potest ob contumaciam de re leui in non compa rẽdo, quemadmodum nec in non parendo in re leui: nam vel crimen cõtumaciæ ex se ipso perpẽdimus, & licèt regulariter mortale sit, hic materiæ ratione est veniale: quippe cum iniustitia furtum & similia ex leuitate materiæ sint aliquando ve-

nialia, vt ex. S. Tho. probamus. vel contumaciam à contemptu pensitamus, qui siquidem aberit, excõmunicatio iustè ferri non potest: quia culpa venialis est, non mortalis. ꝙ si cõtemptus assit illius, qui super re leui in non cõparendo cõtumax est, non statim erit peccatum mortale constituendum. nam si quis præceptum superioris super re minima ex contemptu trãsgrediatur aduertens rem esse minimã, & ea ex causa, quòd leuis sit materia præcepti, contemnat illud, veniale peccatum erit: quẽadmodum docet Caiet. in summa verb. contẽptus. quasi contemptus præcepti super re minima, tũc mortalem culpam habeat, cùm quis transgreditur: vt voluntatem præcipiẽtis eludat, eiꝗ nolit subijci non aduertẽs, quòd res minima sit, nec ea ex causa induxerit ad id proprium animum. his accedit, quòd Ger. lectione. 4. de vita spirituali. corollari. 7. in hac excõmunicationis censura asseuerat, multũ differre cõtumaciam à contumacia: quem & in hoc refert Alfon. à Cast. de potesta. legis pœnalis lib. 1. c. 6. fol. 49. oportet enim considerare qualis sit contumacia, & quãtum illa possit ecclesiæ nocere, & qualis est etiam res, circa quam habetur cõtumacia: nam multò peior, & nocentior est in rebus fidei, & religionis, pacis, ac vnionis ecclesiasticæ, quàm in parua quæstione super modica re temporali orta: vbi nũquam tantũ poterit prodesse obedientia, quantum oberit excõmunicatio separans animã à spiritualibus suffragijs, & societate sanctorum. si cõtumacia est magna & pro re magni momenti habita, erit iuxta doctrinam saluatoris nostri meritò excõmunicandus. si verò contumacia sit leuis, aut pro re leui contingens, indignum videtur, vt pro illa sit aliquis excommunicandus.

¶Hæc & alia multa præ oculis habere debẽt iudices ecclesiastici, nec temerè hac grauissima censura vti. nam & ob id iura pontificũ statuere, neminem pro aliena culpa excõmunicandum fore. text. celebris in capitulo si habes. 24. quæst. 3. ex diuo Augustino in epist. ad Auxiliũ episcopum. 75. quod nos explicuimus, ac probauimus lib. 2. vari. resolut. cap. 8. quo in loco nu. 9. tradidimus intellectũ ad tex. in ca. Romana. §. in vniuersitatẽ. de sent. excom. in. 6. quo responsum est, sentẽtiam excõmunicationis nõ posse ferri in vniuersitatem. id etenim non alia ratione obtinuit, quàm nè innocẽtes ob aliorũ culpam excõmunicẽtur.

Ab eadem radice procedit quod satis est canonibus institutum, quibus decretum est, præmittẽdam esse monitionem, & citationẽ ad excommunicationem ferẽdam: sicuti probatur in cap. sacro. & ca. contingit. in. 2. hoc ipso tit. capi. consuluit.
4 de offi. deleg. cap. inter quatuor. de maiorit. & obed. ca. de illicita. 24. q. 3. hæc verò monitio, licèt alioqui ad domum ex lege fieri possit, & ad ipsius

ipsius citãdi habitationẽ assiduam, vt sic legitimè citatus, & monitus quis dicatur.l.scire debemus.§.qui autem.ff.de excusat.tutor.l.aut qui aliter.§.& si fortè.& ibi.gl.ff.quod vi,aut clam.1.4.§. prætor ait.ff.de dam.infect.notatur in cap.causam. de dolo,& contu.& in cle.causam. versi.quod si forsan.de elect.glo.in cap.caueant.3.quęst.9.Alex.in dict. §.prætor ait.quod alibi latiùs tractabitur,personalis esse debet:sicut responderunt Innocent. Collectar. & Abb.vltim.col.in cap.vlt.de eo, qui mitt.in poss.Rota in nouis.271. &.367.Paul. Castren.in dict.§.prætor ait.col.1.Felin.in ca.cùm sit Romana.de appellat.nume.13. & seq. præposit.in dict.capi.caueant.contra glo.inibi.& latissimè Andre.Tiraquel.lib.1.de retract.§.9.glo.2.nume.4. A qua quidem opinione casus aliquot excipi solent, in quibus etiam ad excommunicationem proferendam in aliquem non est necessaria monitio personalis,sed satis sufficiẽs erit ad domum habitationis, similiue modo facta.

Primus passim constituitur quoties qui excommunicandus est dolo latitet, & subterfugiat personalem monitionem: sic etenim notãt idem Innocen. & doct.in dict. ca. vlti.optimus text.in cap.1.qui matri.accus. poss. & in cap. quoniam frequenter.§.1.vt lit.non cont.& in cap.perlatum.qui filij sint legit.Barto.Paul. de Castro,et Doct.in dict. §.Prætor ait.Matheii.notab.133.Andre.Tiraquel.in dict. glossa.secunda.num.7.

Secundus est, cùm quis legitimè fuit iã semel citatus ad causam personali quidẽ citatione: etenim postmodũ poterit citatus ad domum, aut per edicta, vel in ipso tribunali excõmunicari:quod visum est Rotæ in nouis.399. & Felino in dict. cap.cùm sit Romana. nu.14.hũc sanè maximum effectum habet legitima, & personalis citatio ad causæ integram discussionem facta.

Tertius casus contingit, quoties citatio, vel monitio ad domum facta peruenit ad ipsius excommunicandi notitiam : hæc enim sufficit, vt legitimè excommunicari possit, & excommunicatus censeatur:notat Feli.in dict.capi. cùm sit Romana.num.15.authoritate Rotæ in nouis.402. & reg. eum qui certus est. de regul.iur.in.6.tex.optimus in dicta Cle.causam.in fin.de electio.ex quo citatio illegitima cum notitia subsequuta ita ligat,sicut citatio ab initio legitima:quem tex.ad hoc induxere Roma.cons.416. Hippol.in rubr.C.de probatio.nu.371.idẽ in singul. 259. Ludouic. Gome.in regu.Cancellar.de non iudicand.iuxta formã supplicat. q.16. nu.68.notat idem Andre. Tiraq. in dict.§.9. glo.2.num.16. Feli.in cap.Gratum. num.4.de offi.leg.quorum opinio communis est.

Quartus casus est : cùm quis fuerit malè absolutus ab excommunicatione, & tractetur de reducendo

eum in primam excommunicationem: erit enim tunc satis, quòd ad domum citetur, & moneatur: nec requiritur personalis monitio: quẽadmodũ Rota in nouis censet, nu. 399. cui accedit Felin. in dic. c. cùm sit Romana. nu. 15.

¶ Monitio autem legitima in hac specie ad infligendam excommunicationis censuram trina debet esse. quod probatur in dict. cap. con-
5 tingit. & in dict. capit. de illicita. & in cap. constitutionem. suprà ist. titulo. & est cõmunis omnium sententia glo. & Docto. inibi. sufficit tamen vnica admonitio in tres distincta terminos, seu in tria dierum interualla in hũc sanè modum. Te ipsum admonemus, vt intra quindecim dies, quos tibi pro tribus distinctis monitionibus cõstituimus, satisfacias, ad iudicium accedas, aut resipiscas. hæc etenim est sufficiens admonitio: sicuti probat text. vbi glo. communiter recepta in dict. capit. constitutionem. quibus nõ oberit glo. insignis in Clem. 1. versi. 3. de vit. & honest. cleri. asseuerans, non sufficere vnicam monitionem in tria distinctam dierum interualla, quoties à iure trina monitio requiretur. cuius glos. vltra Doct. ibi meminere eam sequuti Alexã. in l. secunda. col. 5. ff. de re iudica. Abb. in cap. 2. nè cleri. vel monachi. & in capit. ex tuæ. de cleri. non resident. Feli. in cap. consuluit. nume. 13. de offi. delega. in capit. contingit. in. 2. ist. tit. idem in cap. quoniam. §. porrò. num. 22. vt lit. non contest. Roma. in singul. 719. text. iuncta glo. et ibi Bald. in cap. 1. de vassallo, qui cõtumax est. nam hæc conclusio vera est quo ad incurrendam pœnam iuris, & à iure statutam: non tamen quo ad pœnam ab homine infligẽdam: quæ quidem interpretatio ex præcitatis iuris vtriusque decisionibus colligitur. præsertim non oberit pręcitata glossa, quippe quę tractat de vera pœna, & de punitione legis, quæ propriã pœnam infert. at in hac specie nos agimus de excommunicationis censura, quæ verè, ac propriè pœna non est: sed medicina quædam, quæ resipiscenti, et volenti pœnitere nullum dãnum, nec vllam læsionem infert.

¶ Trina verò monitio, quam ad excommunicationem diximus esse necessariam, requiritur in excommunicatione ab homine ferenda: non tamen in excommunicatione lata à canone, vel statuto. ipsa siquidem lex, quæ ita maturè, & cautè cẽsuram istam indixit, quotidie admonet subditos, ne prohibitum crimen committant, rémue lege vetitam agant: idcirco alia specialis monitio necessaria non est: sicuti in specie probatur in cap. à nobis. in. 1. ist. titu. & in capi. si quis suadente. 17. quæst. 4. cap. 2. de const. in 6. adnotarunt Henri. & alij in dict. capi. sacro. quod adeò verum est, vt semel excommunicatus à lege, vel canone ipso iure possit iterum ab homine causa eiusdem criminis, & cõtumaciæ

maciæ excommunicari absq; monitione. etenim posse in hoc casu quempiam iterum ab homine sententia excommunicationis ligari, præmittit glo. in verb. promulgare. ad finem. ist. titu. & tunc non exigi monitionem saltem trinam, probat elegans decisio in cap. reprehensibilis. de appell. quem text. ad hoc signāter adnotarunt Abb. & Fran. inibi. Feli. in cap. 2. col. 2. de sponsa. tametsi posit ea responsio intelligi non in excommunicatione noua lata ab homine contra eum, qui iure ipso sit excōmunicatus: vt intellexere Panormita. Franc. & Felin. sed in declaratione, & denunciatione excommunicationis à iure ipso latæ. etenim ad hanc declarationem non est necessaria monitio canonica: qa iudex ipse denuncians non excommunicat, imò ius ipsum excommunicauit. quod satis deducitur ex dicto capi. reprehensibilis. vtcunque tamen sit, & ille text. intelligatur, licèt monitio canonica non sit necessaria. oportet de facto, & crimine, cuius causa excommunicatio indicta est, citata parte priùs constare. glo. in Clem. præsenti. verb. constiterit. de censi. & in Cle. multorum. de pœnis. notant Roma. cons. 482. col. vlt. Deti. in dict. cap. reprehensibilis. Panorm. in cap. parochianos. de senten. excom. Curti. Senior consil. 20. dubio primo. latè probās, declarationem aliter factam nullam esse ipso iure authoritate text. in capi. 1. de caus. poss. & propri. Cle. pastoralis. ad finem. de re iudica. l. de vno quoq;. ff. de re iudi. idem tenēt Feli. in cap. rodulphus. de rescript. versi. citatur etiam pars. Cardi. & Imola in cap. extirpandæ. 7. col. de præbē. Hieronymus Gigas de pēsionibus. quæst. 78. num. 5. atque ita est intelligendus text. in dict. cap. reprehensibilis. cuius etiam meminit Hippolyt. in. l. vnica. C. de raptu virgi. nu. 66. est & pulcher tex. de hac denunciatione, & declaratione excommunicationis in capitulo. pastoralis. §. verum. de appellatio. & in capitulo. cùm secundum leges. de hæret. ist. libr. est satis expeditum, has declarationes fieri debere audita, & citata parte.

¶ Et hæc quidem adeò vera sunt: vt etiam in notorijs excommunicationis sententia non sit aliter ferenda, quàm monitione canonica præmissa: cùm enim ob contumaciam hæc censura feratur, constat, priùs monendum fore ipsum delinquen-
6 tem, vt inde appareat, an verè contumax sit: licèt crimen sit manifestum. quod deducitur à glos. in ca. episcopi. 11. quæst. 3. & glos. in dict. ca. cùm sit Romana. §. vlt. de appel. quo in loco Hostiē. Abb. Deci. & alij hanc opinionem in specie probant. Innoc. Ioan. Andre. Henri. & alij in dict. c. sacro. nō obstat, quòd Apostolus Corinthium illū absentem, & irrequisitum excommunicauit: vt meminit text. in dict. §. vlt. nam licèt eo tempore, quo illum Apostolus excommunicauit, minimè

mè admonuerit,priùs tamē, & sæpissimè illum per frequentes admonitiones ad pœnitentiam agendam ducere conatus fuerat. qua ratione euidenter constitit, eius contumaciam notoriam esse:quo casu absq; vlla monitione potest quis excommunicari: sic sanè in contumacem notorium ferri potest excommunicatio absque alia monitione. text. in cap.illud.de cleri.excommu.ministr.idem probatur in cap.1. de iudic.vbi Abb. Deci. super glos.vlt. & Ripa.num.81.hanc eandem opinionem defendere conantur : tametsi Alciat. inibi num. 61. aduersus eam disputet. & hæc sunt omnino adnotanda,etiam si Antoni.in dict. ca.1.de iudic.col.14. & Felin.in dic. capi.sacro. teneant excommunicationem in notorijs posse ferri absq; monitione.capit.de manifesta.2.q.1.cap.euidētia. de accusat.cum alijs, quæ solent adduci ad probādum, non esse necessariam citationem in notorijs.

¶ Hinc denique examinari poterit quod quidam in hoc tractatu adnotarunt, asseuerātes excommunicationem posse ferri in aliquem absque canonica monitione, quoties ea pronunciatur ad defensionē proprij iuris à prælato,potiùs vt priuato,quàm vt iudice : nempè contra occupātem res ecclesiæ iuxta responsum tex.in cap. dilecto. ist.tit. hanc opinionē tenuerunt inibi Ioā. Andre.Dominic. & Franc. Lapus allegat.73.Felin.in dict. capit.sacro. 2.col.Deci.in capi. reprehensibilis. de appellat. itidem. 2.col. Antoni. in ca.venerabili.col. 2. de censi.hoc tribuentes Innocent. ibidem , qui tamen cōtrarium sensit, dum subdit, in hoc casu semper monitionē esse necessariam. quamobrem ego non video quid in hac specie contingat,aut contingere possit, quod canonicam monitionem impediat, nisi id referatur ad proximè notatas conclusiones:vnde,quanuis tot doctissimorum virorum authoritas maxima sit, nō censeo discedēdum esse ab ordine instituto in dict.cap. sacro.is etenim,qui res, & patrimonium ecclesiasticū occupauerit, fortassis trina canonicè monitus interpellatione ab offensa, & violentia abstinebit.

¶ Quòd si excommunicatio lata fuerit non præmissa canonica,& trina monitione, iniusta censenda est, non tñ nulla: imò valet ipso quidē
7 iure.quod eleganter probat tex.vbi glo.communiter recepta verb. iniustas.in cap.Romana.suprà ist.tit.gl. in dict.cap.sacro.& ibi Panor. Feli. & alij.glo.in summa.2.q.1.glos.in cap.1.de exces.prælat.Panor.in cap. qua fronte.nu.7.& in ca.reprehensibilis.nu.13.post gl.ibi.de appellat. idem Panor.in ca.ad audiētiam.eo. tit.in fi.vbi Decius , quorū opinio communis est, & comprobatur authoritate glo.in ca.1.ist.tit.verb.causam quæ.ad finem,scribit excōmunicationem latam cōtra ordinē, & formam illius constitutionis validam

dam esse,non autem nullam,etiam si iudex puniendus sit pœnis ibidē statutis.quam opinionem sequuntur Ioan.Andre.Domi.& Franc.in dict.cap.1.Panor.in cap.ab excommunicato. col.3. de rescript. nec refert, quòd excommunicatio lata sit à iudice ordinario,an à delegato. nā & excōmunicatio lata à iudice delegato non præmissa canonica monitione,non est nulla,imò valet, & vim obtinet ipso iure. quod ita visum est Panor.in ca.vlt.de præbēd. idem rursus & Deci.in capit.reprehensibilis.de appellat.Panormit.& Card.in capi. illud.de cleri.excom. ministr.Roma. cons. 354. Rotæ in antiquis.559.Felino in cap.cùm sit Romana.col.penult. de appell.Rotæ antiquiori.3.tit. de sent. excom. quorum sententia frequentiori doctorū suffragio recepta est : tametsi contrarium conētur defendere Rota in antiquis.139.Felin.in dict.cap. sacro.col.1. Nicolaus Milis verb.citatio. col. pen. quod vero diximus de sententia excommunicationis,et in sententia interdicti verū esse post alios censet Curtius senior cons.20. dubio secundo.

Sunt tamen qui existiment,excōmunicationem latam à iudice delegato tunc nullam esse, si absq; trina canonica monitione lata sit,cùm in
8 mandatis iudex is habuerit, quòd excōmunicationis sententiam ferat canonica præuia monitione. quasi in hac specie lata sit excommunicatio contra mandati formam. capit. cùm dilecta.de rescript.cap.Pisanis. de rest.spoliat. sicuti expressim voluit Domi.in.c.Romana.§.sed nec. num.3.ist.tit.sensit Innocen.in dic. cap.Pisanis. dum asserit,excommunicationem latam contra formam datam ab homine nullam esse, & addit inibi Imola etiam si ab homine data sit forma disponens idem quod ius commune. quam sententiam sequitur Albertus Brunus in tract.de forma,& solennitate.in.q. quādo censeatur aliquid traditum pro forma.conclusione.12. quibus suffragatur tex. iuxta primum glo. intellectum in cap.cum dilecta. de rescript.qui probat, cēseri formam in mandato dari,& constitui à delegante,etiam si ordo alioqui iure requisitus inibi exponatur. Hanc etenim interpretationem notant & sequuntur Panormit. Bart. & Felin. vers.primum signum.in dict. cap. cùm dilecta.Bal. in lege.prolatam. colum.3.C.de sentent.& interloq. omni iudi. idem Bald. in.l. prima. C.de appellatio.Abb. & Felin.numero octauo. in capitulo. causámque.de re iudicat.nec obstat. l.conditiones quæ extrinsecus. ff.de condit.& demonstra.l.tertia. & ibi notat.ff.de legat.primo.capitu.significasti. de electio. quibus in locis cōmuni omnium sententia adnotatur,minimè inducere formam, nec conditionem, ea, quæ iure insunt, etiam si ab homine expressa fuerint. hoc etenim verum est,cùm eo modo,& in eum finem ab homine ex

primun-

primuntur, quo, & in quem iure tradita sunt: alioqui si ea, quæ iure insunt ad instructionem causæ, & ad iustitiam ministrandam, ab homine in mandatis tradantur, ex pręsumpta hominis méte ad formam, & solennitatem constituendam: tunc forma tradita censetur. sic ordo iuris in mandato iurisdictionis expressus ad instructionem causæ, & iustitiæ ministerium, formam non inducit, quam tamen constituit, si ab homine speciali quadam cautela ordo iuris modum procedendi concernens fuerit traditus: quemadmodum Panormita. & alij modò citati explicarunt: ac latissimè omnium Albertus Brunus in dicto capitulo. quando censeatur aliquid traditum pro forma. conclusio. 13. qui optimè expendit Barto. sententiam huic negotio conuenientem in. l. diem proferre. §. stari. ff. de arbitr.

Cęterùm iudices ecclesiastici, quibus iure diuino, & humano vsus huius censuræ competit, cauere debent in ea infligenda, vt seruent iuris pontificij decreta, & sanctiones, ordinemq́; ab eis institutum: cùm alioqui puniendi sint pœnis statutis in dicto capitulo. sacro. & in capitulo primo. huius titul. quorum intellectum præter docto. ibidem, exponit Lapus latè in allegat. 73. atque hæc dicta sint de excommunicatione, quo ad trinam monitionem, quæ ad eius iustitiam necessariò præmittenda est, tametsi nihilominùs absque eo ordine lata ipso iure valeat, & ideò absolutionem exigat, iuxta eam resolutioné, quam iniusta excommunicatione hac in relectione tradidimus. eam etenim maximè obseruandam fore opinamur, pium, & verè Catholicum lectorem admonentes, vt huic censuræ morem gerat, eamq́; reuerenter timeat, solicitè, ac diligenter curans se ipsũ ab ea absolui potiùs, quàm contumaci animo eius viribus refragari.

Ex. §. Sequenti.

1 *Excommunicatio an ferri poßit pro futuris culpis: & ibi intellect. cap. à nobis. in. 1. de sentent. excommu. & cap. Romana. §. caueant. eod. tit.*

2 *Excommunicatio lata à iure differt ab ea, quæ sententia iudicis lata sit.*

3 *Subditus statuentis delinquens extra territorium, an ligetur excommunicatione?*

4 *Excommunicatio, an ferri poßit sub conditione: si intra certum diem non satisfecerit?*

5 *Vsus forensis, quo fertur excommunicatio conditionalis, defenditur.*

6 *Excommunicatio conditionalis, an trahatur retro ad diem, quo lata fuit?*

7 *Excommunicatio nusquam afficit, nec ligat ignorantes.*

8 *Ignorantia constitutionis excommunicantis pro actu alioqui damnato, an excuset quem ab excommunicatione?*

9 *Ignorantia pœnæ non efficit quem ab ea liberum.*

10 *Obligatio naturalis in delictis non oritur à consensu delinquentis in pœnam.*

11 *Expenditur tex. in. c. 1. 15. q. 1. de peccato, quod est pœna peccati.*

12 Igno-

§. Decimus.

HIS proximè accedit, quòd excommunicatio, quia temerè, & incautè ferenda non est, minimè debet pro futuris culpis in quenquam infligi. cùm tanta censura, tamq; grauis afflictio præsentem culpam exigat. qua de re extat pulchra huius Rubricæ cõstitutio, ab Innocentio quarto his equidem constituta verbis. Caueant etiam, nè tales sententias excõmunicationis: siue specialiter, siue generaliter in aliquos pro futuris culpis: videlicet, si tale quid fecerint, vel etiam pro iam commissis, sub hac forma, si de illis infrà tale tempus minimè satisfecerint, proferre præsumant: nisi mora in exhibenda satisfactione: vel culpa, seu offensa præcesserit: quibus meritò ad iniungẽdam satisfactionem huiusmodi, & taliter prohibenda similia inducantur: aut alia rationabilis, quã in ipsis sententijs exprimant, causa subsit. Hactenus Innocentius, à cuius responso potissimè illud deducitur, excõmunicationis sententiam non esse, etiam generaliter pro futuris culpis pronuntiandam.

Huic verò conclusioni obijcitur
1 passim text. in cap. à nobis. in. 1. ist. tit. quo decisum est, excommunicationẽ generalem posse in hunc modum ferri: quisquis furtum fecerit, sit excommunicatus. Etenim pro futuris culpis fertur, & pronuntiatur hęc generalis excommunicatio, validaq; censetur. idem probatur in cap. vt animarum periculis. de constit. in. 6. & tamen glos. communiter recepta in dict. capit. Romana. §. caueant. verb. futuris. ita hanc antinomiam conciliare tentat, vt distinguendum sit inter sententiam hominis, & statutum, vel canonem. Nam ab homine nõ potest sententia excommunicationis generaliter pro futuris culpis ferri: à canone autem vel statuto fertur, & optimè pro fururis culpis infligitur. vnde in hac secunda specie censet gloss. esse admittendam responsionẽ tex. in dicto cap. à nobis. & verè hæc interpretatio probatur in dict. capi. vt animarum periculis. cui maximè conuenit. & tamen an eodem modò conueniat capit. à nobis. plerique dubitarunt, intelligentes illam constitutio-

stitutionem etiam in sententia hominis, & iudicis. sed ratio differentiæ inter generalem hominis sententiam, & legis ea potest esse, quòd lex posit respicere, & frequentissimè omnino respiciat futura: sententia verò hominis potissimè præsentia tantùm tractet. glos. in dict. cap. vt animarũ periculis. & in hac quæstione glo. in dict. ca. Romana. §. caueant. quam dixit singular. esse Barba. in cap. P. & G. de offi. delegat. colũ. 12. notant Card. in Clem. 1. q. 32. de priuileg. Henri. post alios in dict. capi. à nobis. qui, & Franc. in dict. §. caueant. octo differentias tradidere inter sententiam iudicis generalem, & statutum.

Sunt tamen qui opinentur, posse intelligi decisionem tex. in dict. ca. à nobis. in sententia excommunicationis lata ab homine, vt ea generaliter ferri posit pro futuris culpis, non tamen indistinctè, & semper, sed ex causa tantùm, quæ quidem causa hanc generalem excommunicationem permittat. quod satis conceditur, & permissum est in dict. §. caueant. vbi subditur: aut alia rationabilis causa subsit. Causa verò, quę posit his generalibus excommunicationibus iustam occasionẽ exhibere, cõtingit, quoties aliquod delictum in aliqua vrbe, vel prouincia frequentissimum sit. poterit etenim sententia excommunicationis ab homine generaliter ferri ad imitationẽ legis, & canonis, in eos, qui illud crimen cõmiserint. Nam cùm moneantur ab ipso iudice, nè id committant, & nihilominus minimè vereantur contumaci animo scelus ita vetitum perpetrare, iustè excõmunicantur donec satisfactione pręmissa, absolutionem ab ecclesia humili petitione postulauerint. idem etiam dici potest quoties aliquod crimen coniectura maximè verosimili timetur. Cautè siquidẽ tunc generalis ab homine fertur excommunicatio in eos, qui id delictum commiserint: & hæc excommunicatio generaliter ab homine lata pro futuris culpis, similis esse videtur statuto: vt Anto. existimat in dict. c. à nobis. Atq; ita forensi vsu, & praxi iam diu inductũ est, quòd istæ excommunicationes generaliter ferri ab homine posint pro futuris culpis.

Plurimùm tamen refert, an excõmunicatio generalis pro futuris culpis feratur per canonem, vel statutum, an sententia hominis, vt iudicis: priori siquidem casu ligantur
2 hac censura, qui aduersus prohibitionem egerint intra legislatoris territorium. quanuis eo tempore, quo lata lex fuit, minimè essent subditi illius canonis, aut legislatori. item eadem afficientur exteri non subditi, intra territorium legislatoris delinquentes. Nam & præter alia, ratione delicti quis forum sortitur. capit. vlt. de foro comp. notant oẽs in cap. 1. de rap tori. Bart. & alij in. l. 1. C. de summa Trinit. & in. l. vlti. ff. de iuris. omni. iudi. idcirco lex lata in

in aliqua prouincia, cùm futura maximè spectet, obligat non tantùm eo tẽpore subditos, sed & eos, qui futuris temporibus, dum lex ipsa vim habuerit, eidem prouincię subditi fuerint. quod communi omnium sententia post glo. ibi definitum extat in dict. capit. à nobis. Posteriori autem casu tantùm hi sententia ligantur, qui tempore sententiæ sub iudicis eam pronuncian tis iurisdictione continebantur, & ei subditi erant, non autem futuri subditi. quia sententia referenda est ad tempus, quo pronunciatur. quã conclusionem tenent Panormita. & Doct. in dicto capitulo. à nobis. post Innocen. Sed etsi perpensa horum authorũ ratione posit ita hæc distinctio proponi: tamen ipse Panor. & alii vltimam partem distinctionis accipiunt in hoc sensu, vt hac sententia generali non ligentur non subditi delinquentes intra territoriũ proferentis, & pronunciantis illã. est & alia inter statutũ, & sententiã differẽtia, quæ traditur à glo. cõmuni omnium consensu probata in dict. cap. Romana. vers. porrò. etenim excommunicatio lata per statutum Archiepiscopi Metropolitani ligat non tantùm subditos proprios ipsius Archiepiscopi ratione diocesis, quam à suffraganeis distinctam habet: sed & eos qui suffraganeis subditi sunt, & singulos totius prouinciæ. At excommunicatio lata per sñiam Metropolitani tantùm eos afficit, qui eidẽ Metropolitano causa, & iure distictæ diocesis sunt subiecti. vnde fit, vt appellatione subditorum alicuius Archiepiscopi propriè comprehendãtur diocesani, non prouinciales, quãuis & prouinciales sint & Archiepiscopo subditi mediatè: nempe quia Metropolitanus superior est episcopis, & suffraganeis totiꝰ prouinciæ, & eorũ omnium iudex, ac deniq; per appellationẽ causas prouincialiũ tractare põt, & debet. vt probatur in capi. venerabilibus. Super eo. tit. & alibi sæpissimè.

¶ Oritur tamen in hac controuersia dubitatio, quoties excõmunicatio pro futuris culpis lata sit per legẽ, aut statutum: an ea ligetur subditus statuentis agens contra ipsius
3 statuti prohibitionem extra territorium? & dubio procul vbi simpliciter statutum excommunicationẽ inflixerit, minimè ea ligabitur subditus statuenti delinquens extra ipsius territorium. capi. vt animarum periculis. de constit. in. 6. l. vlti. ff. de iurisd. omn. iudi. & est communis opinio, ut fatẽtur Doct. præsertim Paul. Parisi. cons. 159. col. 2. lib. 4. Feli. in dict. cap. à nobis. Rochus Curti. de consuetudine. q. 13. & Henri. Bottæus in tract. de Synodo. 3. par. art. 2. num. 21. Alex. cons. 111. incipiẽti. ponderatis verbis. num. 1. & 2. libro. 1. notat Bart. in l. cunctos populos. C. de summa trinit. versic. octauo in. 2. mẽbro. qui tamẽ num. 45. constanter asseuerat, contrarium respondendum esse, vbi statutum

generale expreſsim eandem excommunicationem indixerit aduerſus ſubditos extra territorium delinquentes.id etenim poſſe fieri probare videtur tex.in. l. vlti. ff. de decret.ab ordi. faci. Hanc Barto. opinionem ſequitur Hippo. in dict. l. vlt.ff.de iuriſd.omn.iud.num.142. & cũ ea tranſit Signorolus de Homodeis in dicta.l. 1. & plærique alii, quorum meminit hanc opinionẽ ſequutus Alex. conſ.41.lib.5. idem Alex.inibi dubius in dict.conſ. 111. num.1.& teſtatur Rochus in dict. q.3.omnes doct.tranſire cum opinione Bart.cuius opinionem probat Bottæus in dict.art. 2. num.25. in pœna ſtatuti per ſententiam imponenda. idem Carol. Molinæ. in dict.Alex.conſ.111.hi etenim, & alii veram eſſe cenſent Bart. opinionẽ. quæ quidem ſententia iure defendi non poteſt.Nam in dict. l. vlti. & in dict.cap. vt animarum. §. ſtatuto.palàm conſtat,legem, aut Canonem,vel ſtatutum minimè vim habere extra territorium ſtatuẽtis: cùm id habeat vim à poteſtate ipſius legis latoris, quæ non egreditur proprium territorium. Sic denique Bartoli aſſertionem falſam eſſe cẽſent Angel. & Paul. in dict. l.vlti. Panor.& Feli. in dict.cap. à nobis. de ſent. excom. & ibi Card. idem Abb.in cap.vlt.de for.compet. nume.40.Domi. & Ioan Crottus. in vlt.notab.in dict.§.ſtatuto.optimè Paul.Pariſi.in dict.conſ.159. col. 1. &.2.lib.4.Bertachi.4.lib.de epiſcopo.2.part.num. 34. & Roch.Curti. in dicta.q.14. quorum opinio iure certior eſt:nec poteſt cõmodè Barto.ſententia defendi.idcirco oportet animaduertere, an quidquam hac in diſputatione mouere poſsit iuriſconſulti locus in dict. l. vlti. ff.de decret. ab ordine faciend. cuius hæc ſunt verba.municipali lege ita cautum erat. ſi quis extra municipium iudicio agat, prohibeatur, & ſoluat drachmas mille. ſcilicet ne agere debeat,vel ſtare,vel aliquã negotiationem exercere extra municipium,quæſitum eſt. & cætera. Hæc inibi iuris conſultus iuxta vulgarem lectionem,ex qua Roma. in ſingul. 516.adnotauit,poſſe ciuitatẽ, & principem inferiorem lege lata prohibere, ne quis ei ſubditus extra ciuitatem, vel prouinciam mercaturam exerceat,domiciliumue habeat.idem & Rochus Curtius in dicta.q.13.ferè ad finem. in.1. limitatione.quæ quidem lex multis iuſta cenſeri poterit, quæ modò miſſa facimus,tantùm id tractaturi,an hæc adnotatio in dict.l.vlt.probetur.& denique probatur inibi,ſi lectionem vulgarẽ probauerimus. atſi Iuriſcõſulti locus ex Græco aliter deducatur in latinam linguã, nõ ita Romani opinio ibidẽ cõſtabit: imò erit ſatis ab ea reſponſione aliena. etenim Andre.Alciat.lib.2.diſpunctio. ca. 18.Græcam illam legem municipalem ita ad verbum tranſfert. ſi quis extra collegium experiri iudicio voluerit, prohibeatur, & ſoluat drachmas

chmas mille. Nam quæ vulgo in eodem responso continētur, existimat idem Alciat. addita omnino iurisconsulto fuisse ab aliquo forsan, qui nec græca, nec latina intellexerat. ecce lector candide legem illam municipalem, cuius meminit iurisconsultus, nihil statuisse circa actum extra ipsius muncipii territorium contingentem, sed punire constituit, agentem extra collegium forsan aduersus alterum decurionē, etiā si intra municipii territoriū ageret. in plerisq; siquidem rebus collegium ipsum iurisdictionē intra totius municipii territoriū habebat. Nihilominus vera est Romani sententia, quoties ea lex facta fuerit in vtilitatē illius municipii, quod eā statuerit. Nec tūc punit delictū cōmissū extra territoriū simpliciter, sed offensa per subditū propriæ ciuitati, & patriæ facta: qua ratione potest subditus alicui principi, eius legibus cōpræhēdi, & puniri propter obligationem, qua is tenetur patriæ vtilitatem publicam diligenter obseruare, vel ab ea discedere amissa ciuis, & incolæ conditione: eiusque priuilegiis, & iuribus priuatus aliò domiciliū transferre.

¶ Sed & ab eodē. §. caueant. omnium consensu expresim colligitur, non posse adhuc pro culpis præteritis excōmunicationis sententiam pronuntiari sub ea cōditione, si intra certū tēpus quis nō satisfecerit,
4 nisi mora in exhibenda satisfactione, vel culpa, seu offensa præcesserit. vnde cōstat, necessariū fore, quòd mora ista, vel culpa præcedat per monitionem competentē, trinam scilicet, & canonicam. huic decisioni meritò à quibusdā obiicitur responsio tex. in ca. præterea. de appel lat. quo in loco præmittit Romanus pōtifex, posse quē excōmunicari ea conditione, si intra decem dies Sempronio nō satisfecerit, aut quātitatem ei debitam non soluerit. Potest tamen non incongruè respōderi, in ea specie moram trina canonica monitione præmissa præcessisse in non satisfaciendo: atque ita iuxta sensum, & interpretationem istam apparet, non differre tex. in dict. §. caueāt. à decisione capitu. præterea. imò similis esse has iuris pontificii responsiones. Addit sanè Romanus pontifex in dict. ca. præterea, excommunicationis sententiam hac conditione latam, si intra decem dies quis non satisfecerit, suspendi per appellationem. & hæc est communis ex illo capit. adnotatio: quam etiam admittunt Ioan. Andre. & Doct. in cap. is cui. §. vlt. supra eodem tit. apud Theologos Paluda. in. 4. sent. dist. 18. q. 1. col. 3. versi. sexta conclusio. Imò licèt alioqui à sententiis conditionalibus appellandum sit intra diē, & tempus à iure cōstitutū ab ipso die sententiæ computandū, vt not. in cap. quo ad consultationem. de re iudi. tamē à sententia cēsuræ sub conditione lata quo ad effectum

ſuſpenſionis ſatis eſt, quòd appelletur ante conditionis, vel diei euentum, etiam ſi decem dies dati ad appellandum fuerint elapſi: quemadmodum conſenſu ferè omniũ obtentum eſt in dict. cap. Præterea. aduerſus Panor. ibi, cuius opinioné, ſequuti communem, ipſius Panormitani rationibus reſpondentes improbant inibi Francus, & Deci. idẽ Francus in dict. ca. is cui. §. vlti. hoc ipſum ſenſit ſubobſcurè glo. in dicto capitulo. Præterea requiſiti. de appellat.

¶ Illud verò non eſt omittẽdum, poſſe ſententiam excommunicationis in aliquem ferri ſub conditione iſta: ſi intra diem certum non ſatisfecerit, etiam nulla præcedente mora: modò conſenſus ipſius excõmunicandi accedat in hũc ſanè modum, vt quis promittat coram iudice eccleſiaſtico ſoluere centũ Titio intra mẽſem, ſubiturus alioqui excommunicationis cenſuram ab eodem iudice ſtatim in eum ferendam ea conditione: tunc etenim tẽpus illud datum cenſetur ad canonicam monitionem conſtituendã. Hanc opinionem tenet Ioan. Andre. in cap. P. & G. de offic. delega. authoritate gloſ. ibidem verbo. promulgares. quam ſequitur Barba. inibi, & idem in capi. vlti. col. 2. de emptio. de quo plerique dubitarunt, exiſtimantes hunc conſenſum nõ eſſe ſufficientem, vt excommunicatio feratur abſque canonica monitione: idcirco cùm finito tẽpore iam conſtituto excommunicatio ferenda ſit, non aliter ferri debet, quàm præuia trina canonica monitione: ſiquidem tempore ſententiæ apparere debet contumacia, vt excõmunicatio iuſta ſit. qua ratione Cardi. Abb. & Feli. poſt alios in dict. capi. P. & G. non omnino admittunt prædictam gloſ. opinionem ita, vt expoſuimus intellectam. & tamen Hoſtien. Innocen. Panor. num. 9. & Imol. 3. col. rem iſtam in dict. ca. P. & G. ampliùs explicantes duas cõſtituerũt ſpecies huius quæſtionis. Prima etenim eſt, quoties quis promittit alteri ſoluere intra menſem centum conſentiens menſe finito, ſi non ſoluerit, excõmunicari abſque vlla monitione: quo in caſu ferè Innocen. Hoſtien. Card. Panor. Felin. & omnes communiter aſſeuerant, excõmunicari hunc debitorem nõ poſſe, licèt intra menſem non ſoluerit promiſſam quantitatem. quaſi pactum iſtud iniquum ſit, & cõtrariũ canonicis ſanctionibus, quæ ad vtilitatem publicam trinam canonicam monitionẽ exigunt, præuiam equidẽ iuſtæ excommunicationi. tametſi alioqui idẽ Innocent. in cap. ſacro. de ſent. excommunic. & Feli. inibi nume. 5. & idem in capit. cũ ſit Romana. de appellat. Ioã. Andre. in dict. capit. P. & G. tenuerint, excommunicationẽ ferri poſſe abſque trina canonica monitione, quoties ea pro futuris culpis ferenda ſit. quãobrem in hoc priori caſu minimè placet quod ex Ioanne Andræa

dræa solet in dict. cap. P.&.G.adnotari. posterior autem species ita cõstituitur, vt debitor, qui promittit alteri centũ intra mensem solue re, consentiat expressim in ipsum statim ferri excõmunicationis sententiã sub ea conditione, si intra mẽ sem non soluerit centũ. etenim in hoc casu pro futura culpa absque monitione potuit excõmunicari: presertim quia tẽpore quo debitor consensit huic excõmunicationi, tẽpus illud vnius mensis acceperit pro canonica monitione, & se fore culpa affectum, & dignũ excõmu nicatione fatetur, si intra diẽ præfinitũ nõ soluerit. deinde quãuis ex cõmunicatio hæc cõditionalis ferri nõ debeat in quẽquã absq; rationabili causa: vt decisum est in dict.§. caueãt. satis tamẽ rationabilis causa cẽsetur ipse cõsensus excõmunican di. quo fit, vt in hoc posteriori casu verè accipienda sit Ioan. Andre. & glo. alioqui obscura, & dubia sentẽ tia. sicuti eleganter adnotarunt Innoc. Hosti. Imol. & Panormita. in dict. cap. P.&.G. Lapus allegat. 73. Francus in dict.§. caueant. Cœpola in cautela. 117. Martinus Azpilcueta in cap. cùm contingat. de rescript. 5. nullitatis causa. & Chosmas in pragmati. sanctione. tit. de pignorantibus cultum diuinum. verb. Abolentes. sic sanè apud Romanam curiam frequentissimè qui pensionum constitutioni, & reseruationi consentiunt, à Romano Pontifice, vel ab eo, qui eius vicaria opera ad hoc vtitur, excommunicantur maiori excommunicatione, ea conditione, si pensionem die constituto non soluerint. Hoc etenim fit ex consensu ipsius excõmunicandi: quẽadmodũ tradiderunt Guiliel. Cassador. decis. 2. de pẽsionibus, super regulas can cell. & decis. 12. tit. de rescri. imò & ratione huius cõsensus nõ poterit, qui cõsensit, appellare ab hac sentẽ tia excõmunicationis pẽdẽte cõditione, nec ante diẽ, secũdũ Innocẽt. Io. Andre. Bald. colum. 3. Panor. & alios in dict. cap. P. &. G. eundem Bald. in ca. quod translationem. de off. legat. Iason. in. l. si conuenerit. col. 4. in. 3. limitat. ff. de iuris. omni iud. Catelli. Cottam in memoralibus. verb. Appellari. ex quibus satis constat, quonam mõdo curiæ Romanæ praxis defendi valeat.

¶ Postremò ab eadem decisione, quæ in dict.§. caueant. exposita est, infertur, iuri pontificio maximè cõ trarium esse vsum forensem apud
5 ecclesiastica tribunalia receptissimum. Solent enim iudices præcepta iudicialia præsertim ea, quæ in id destinãtur, vt quis ad iudicium accedat, ab excommunicatione cõ ditionali constituere ita quidem, vt cuilibet præcipiant vel ad iudicium accedere, vel aliquid aliud agere, intra quindecim dies, quos pro canonica monitione tripartitos designant, sub pœna excommu nicatiõis maioris ipso facto statim ex die præcepti inflictæ, si illud age

re omiserint. Nam licèt posſit vnica monitio tribus diſtincta dilationibus, pro trina ſolenni monitione aſsignari: tamẽ quòd ab initio, & principio præcepti ſtatim ſub conditione futuræ offenſæ, & contumaciȩ excommunicatio feratur & pronuncietur, maximè refragatur reſponſo prȩcitati. §. caueant. & tamen huius praxis iam diu receptæ meminere Anto. Imola. & Panor. ac Feli. in cap. 2. de teſtib. cog. Ioan. Vanchel. in dict. §. caueant. & Anania in capit. 1. col. penult. de ſagit. Ancha. verò conſ. 60. in ſpecie licet huius praxis nõ meminerit, improbat excommunicationis ſentẽtiam ſecundum eam à iudice quodam latam: nec audet eam cenſere nullã, ſed iniuſtam eſſe opinatur: tametſi Ana. eam nullam eſſe cenſeat. & ſanè quamuis præcitati authores aſſeuerent hunȩ forenſem vſum eſſe contra tex. in dict. §. caueant. reſpondendum erit cum Ancha. excommunicationem ita ſub conditione latam potiùs iniuſtam eſſe, quàm nullam. quod probari videtur in dict. ca. Romana. & ſentiunt Pano. & Doct. in dict. cap. à nobis. in 1. extra eo. tit.

Cæterùm praxis iſta forenſis planè dẽfẽdi poterit, quoties iuſta cauſa iudicem mouerit ad excommunicationem ita ferendam. Nam in dict. §. caueant. ſtatim adiicitur: aut alia rationabilis cauſa ſubſit. iuſta autem cauſa poteſt aſſumi vel ex eo, quòd ob præcedẽtem cauſæ cognitionem, vel aliunde iudex futuram contumaciam coniectura verò ſimili præſumat: vel vocatus ad iudicium, & is, qui monendus eſt, ita procul domicilium habeat, aut commoretur, & habitet, quòd maximis dilationibus, & forſan periculis locus foret, ſi ſeparatim præmitterentur monitiones, ac deinde ſententia excommunicationis pronunciaretur: quemadmodum Panor. ſcribit in dict. cap. 2. de teſtib. cogend. quin & propter frequẽtiſſimam hiſce temporibus, quo ad iudiciales citationes cõtumaciã, & mille tergiuerſationes, qbus hominũ malitia quotidie creſcẽs locum fecit, admittẽda videtur, & probanda hȩc forenſis conſuetudo: modò cautè, non temerè, ea iudices vtantur. Etenim poſſe conſuetudinem hoc inducere, ac derogare iuris reſponſo in dict. §. caueant. expoſito, admodum probabile cẽſeri debet: ſiquidem & forma, aut ſolennitas ſtatuta in cap. 1. ſup. eodem titu. tolli conſuetudine forenſi poteſt, ſicuti opinantur AEgidius à Bellamera in deciſi. 243. & 339. ac Guiliel. Caſſador. in deciſ. 2. titu. de penſionib. ſuper reg. cancell. num. 10.

¶ His omnibus adiiciendum eſt, in dicto. §. caueant. regulam, & exceptiones conſtitui in eum modũ, quem paulò antè in huius. §. initio retulimus. Et tamen hinc apparet, non ſatis conuenire exceptionẽ illã: niſi culpa, vel offenſa præceſſerit: illi regulæ, quæ dictauit, etiam pro com-

commissis culpis non esse quem excommunicandum ea conditione, si intra certum diem non satisfecerit: cui prædicta exceptio adhæret. Siquidem permitteret tex. in exceptione, quem excõmunicari pro offensa, vel culpa commissa ea conditione: si intra diem certum non satisfecerit: quod in regula ipsa negauerat. idcirco ita est explicanda respõsio illius capitis, vt duas ex eo constituamus regulas, quarum cuilibet propriam, & deinde communes aptemus exceptiones. Prior regula statuit, non esse ferendam excõmunicationem pro futuris culpis. Huic autem exceptio secũda cõuenit: scilicet, nisi vel culpa, vel offensa præcesserit: tunc enim non tãtùm pro ipsa præterita culpa, aut offensa excommunicatio poterit pronunciari: sed & pro futuris: vt inibi tradidit gloss. verbo. culpa. & verb. offensa. Posterior autem regula id habet, quòd excommunicatio minimè feratur ea sub conditione, si intra decem dies non satisfecerit. & huic regulæ conuenit exceptio illa: nisi mora in satisfaciendo præcesserit. vtrique verò regulæ ea exceptio generalis apta videtur: aut alia rationabilis causa subsit. In hunc sanè sensum, ni fallor, accipiẽda est prædicta decisio tex. in dict. §. caueant.

¶In hac aũt sententia excõmunicatiõis cõditionali est illud præcipuè obseruãdũ, quòd adueniẽte die vel cõditione ipsa excõmunicatio effe 6 ctũ habet ab ei⁹ diei tẽpore, nõ aũt trahit retro ad diẽ pronũciationis. Nã in his spiritualibus, fictionibus locus nõ est: sed veritas semper attẽditur. vt eleganter notat Archi. in cap. vnico. de voto. ist. lib. quem refert, & sequitur Panor. in capitulo. consuluit. de iure patro. & idem in quæstione. incipienti. Stante statuto. columna. 2. Atque in sententia excommunicationis est textus celebris in cap. licet. ist. titulo. super cuius decisione disputauerunt gloss. & Doct. in capitulo. sæpe. de appellat. idem omnino asseuerantes. idem gloss. communiter probata in capit. vt super. de appellat. ist. lib. Domi. consi. 95. ex quibus apparet, excommunicationem latam post appellationem, minimè habere effectum, nec vires assumere, licèt post appellatio fuerit deserta: vel appellationi fuerit renunciatum. Quo fit, nequaquam admittẽdam fore in his censuris iuris ciuilis fictionem, vt retro trahantur. Et quamuis à Panor. & Decio, in dict. cap. præterea. multa tradantur de extremis idoneis ad fictionem constituendã: profectò in hac quæstione potissimùm est considerandum, non esse fictionem admittendam, nec euentum cõditionis trahi retro, quia æquitas omnino deficiat, quæ causam præbet huic, & aliis fictionib⁹ l. qui in vtero. ff. de statu homi. l. postliminii. ff. de capti. in princip. tradit Bart. in. l. si is qui pro emptore. ff. de vsucap. nu

67. AEquum autem non est, quòd excõmunicatus sub cõditione veræ cõtumaciæ, & ad iustitiam excõmunicationis requisitæ, eo tẽpore iudicetur excõmunicatus, quo nõ dũ eã contumaciã cõmisit, quam iudex ad excõmunicationẽ necessariò exegerit. deinde qui eo tẽpore, quo cõditio pendebat, admissus est ad catholicã fideliũ cõmunionẽ, & eorũ colloquia, ac familiaritatẽ, nõ potest, eueniente conditione his habitis suffragiis, & cõmunione pręcedẽti priuari, qua ratione excõmunicatio quo ad eius effectus, vel statim ligat, & afficit quẽpiam, vel nullũ eum infert damnũ: atq; pẽdere non potest, imò à die, quo infligitur, ligat, si valida est, vel nullum habet effectum, si nulla sit.

Vnde excommunicatio lata sub conditione, vel die, nusquam afficit eum, in quem fertur, donec dies, vel conditio eueniat: nec priùs lata censetur: & ab eo die tantùm vires habet, quippe quæ antea lata nõ sit, nec inflicta. idcirco etiam si interim appellatum non fuerit ab excommunicando, nequaquam retro trahitur: quemadmodũ frequẽtiori doctorũ iudicio adnotatũ extat post glo. inibi subobscurã in dicto. capit. præterea. tametsi Panor. ibidem contrarium senserit: sed & communem sententiam sequitur Anchara. in cons. 158. num. 33.

¶ Pręter hęc quę de hac excõmunicationis cẽsura iustè, ac canonicè ferẽda modò adnotauimus, superest, vt eundẽ intendẽtes scopũ illud admoneamus: nẽpe, excõmunicationẽ vel hominis, vel iuris nusquã, regulariter saltẽ, ignorãtemq; afficere. 7 Nã excõmunicatio, vt diximus, ferẽda est in cõtumacẽ: ca. nemo. 11. q. 3. quę qdẽ cõtumacia prorsus abest ab ignorãte. l. qui ignorãs. ff. locati cũ aliis quę possent ad hoc induci: pręmaximè tex. in ca. 2. de cõstit. ca. si verò. in 2. ist. tit. ca. vlt. qui matri. accus. poss. l. vlt. ff. de decret. ab ordi. faci. l. vlt. ff. de legat. 1. l. Methrodorum. ff. de pœnis. Ex quibus satis colligitur, constitutionem, vel statutũ alicuius prouinciæ minimè ligare ignorãtes, vbi ignorãtia culpa caret: nec crassa, aut supina dici potest: quemadmodum explicãt Panormi. Feli. & Deci. in dicto capit. 2. gloss. in. l. 1. ff. de recept. Roma. consi. 473. Hac tamen in parte missam faciemus quæstionem illam. quando iuris ignorantia excuset quẽ à pœna, à damno, vel ab aliis, quæ iure sunt à subditis agenda, tractaturi tantùm de ignorantia quo ad excommunicationis censuram, an ea ignorans ligari valeat. Etenim an verè excommunicatus, si huius excommunicationis inscius celebrauerit, sit puniẽdus vel sit irregularis, & an collatio beneficii ei facta valida sit, scripsimus superius in. §. 7. nume. 3. & in. §. 6. num. 9. obiter etiam de ignorantia culpabili aliquot adnotauimus in reg. possessor. 2. part. §. 7. nu. 7. de regul. iur. Igitur ad quæstionis reso-

resolutionem distinguere oportet excommunicationem hominis ab excommunicatione iuris. Nam præmissa canonica monitione iuxta cõstitutionem capitu. sacro. eodem titul. potest quis absens, & ignorans excommunicari ab homine. text. in ca. cùm sit Romana. §. vlti. de appellat. glo. & inibi Panor. & alii in capit. Apostolicæ. de cleri. excom. ministr. notat Paul. Castrẽ. in. l. absenti. ff. de donat. & in. l. si absenti. ff. de acquirẽ. poss. Quo quidem casu excommunicatio quo ad vinculũ etiam in ignorantem, & inscium proprium effectum operatur: sicut communi omnium sententia decisum est post glo. in dicto cap. Apostolicæ. de excommunicatione lata iure communi, siue tractemus de ipsius excommunicationis effectibus quo ad vinculum, siue quo ad pœnas iure statutas, tunc profectò ignorantia reddet quem immunẽ, & liberum, cùm iuris communis ignorantia iusta sit, & iure quempiã excusare valeat, non alias. quod ab omnibus his colligitur, quæ solent tradi de ignorantia iuris: atque in specie admonent Ludouic. Gomeci. in regu. de subrog. collit. q. 7. Adrian. in. 4. sent. in tracta. de clauibus. q. 3. versi. ex his aliter. & versi. fortasis. & statim amplius probabitur. Quibus quidem perpensis apud Romanam curiam forensis vsus obtinuit excommunicationem ab initio, & die constitutæ pensionis indictam ea conditione, si pensio soluta non fuerit, ligare ipsum, qui ad pensionem soluendam tenetur, si per se ipsum eidem pensioni consensit, etiam si literæ, quibus pensio constituitur, nondum fuerint ostensæ, & per specialem demonstrationem cognitæ. Quòd si quis per procuratorẽ pensioni consenserit, & intra diem præfinitum eam non soluerit, minimè afficitur excommunicationis sententia, donec literæ, quibus pensio fuit constituta, sibi fuerint cognitę, & solenniter ad solutionẽ pensionis ostensæ: quod expresim tenẽt Guil. Cassador. deci. 2. tit. de pẽsio. super reg. cãcell. & deci. 12. de rescri. & Hiero. Gigas de pensionib. quæst. 94.

In summa, sententia excommunicationis latæ à canone, tunc demũ ignorantem non ligabit, cùm ea canonis, & iuris ignorantia ipsum legis transgressorem à mortali culpa excusauerit. Quod Adrian. in dict. q. 3. non semel admonet. tradit optimè Alfons. à Castro de potest. leg. pœnalis. lib. 2. capit. 14. versi. prima propositio. Superius etenim ostẽdimus, nõ aliter quã pro mortali culpa censurã istam esse infligendã, vel à iure inflictã cẽseri. Quod obseruãdũ est ad huius quæstionis integrã cognitionẽ ex dictis, & traditis in dict. reg. possessor. secunda parte. §. 7. numero septimo. nihilominus passim iuris vtriusq; Doct. aliquot in specie tradidere, quæ necessariò sunt explicanda.

¶ Primùm etenim quæritur, quid

de excommunicatione lata per statutum alicuius prouinciæ speciale: & tex. in cap. 2. de constit. ist. lib. decreuit, non ligari ea excommunicatione ignorantes. statutum enim est quid facti: cuius ignorantia præsumitur, & regulariter absq; culpa contingit. Sic etenim obtentum est in dicto capitulo secundo. & in lege vltima. ff. de Decret. ab ordi. faci. l. generali. C. de tabul. lib. decimo. Qua de re optimè in pulchro casu tractat Matthæ. Afflictus in constitutio. Neapolita. rub. 10. numero octauo. lib. primo. & Henric. Bottæus in tractatu. de Synodo. 3. parte. articulo secundo. numero. 35.

Scribit tamen Bernardus in dicto capitulo. à nobis. excommuni-
8 cationem speciali statuto latã pro actu iam lege diuina damnato, statim afficere, & ligare eius actus authores, etiam ignorantes. Cùm sit satis eos scire actum illum damnatum esse, vt excõmunicatione pro eius pœna statuta ligentur. siquidem minimè necessariũ est, quòd quis habeat scientiam pœnæ lege aliqua statutæ, vt ipsam incurrat agens actum alioqui reprobum, sed satis est, quòd sciat, vel scire teneatur actum illum illicitum esse. & sanè Anto. Abb. & Feli. in dicto. capitulo. à nobis. hanc opinionem gloss. veram esse censent in aliis pœnis præter excommunicationem, in qua contrarium iure respondendũ fore existimant tenentes, excommunicationem statuto speciali latam pro actu, etiam iure diuino, & humano damnato, minimè afficere ignorantes, qui huius pœnæ ab eodem statuto latæ ignorantiam habent. Hanc opinionem gloss. in genere tenent Barto. columna septima. versic. secundo quæro. & ibi Bald. in l. 1. C. de summa trinita. columna decimatertia. versi. circa maleficium. & alii relati per Iaso. inibi. columna quinta. versi. secundò subtilius. & Henri. Bottæum de Synodo. 3. part. articu. 2. numero. 17. quorum opinioni suffragatur. l. vulgaris. §. si quis. ff. de furt. & in. l. scientiam. §. si quis. ff. ad. l. Aquili. eidem sẽtẽtię quo ad quamlibet pœnã accessere Alberi. in. 1. par. statut. q. 15. & 3. part. q. 1. & Ancha. in rep. cap. canonũ. 12. q. de constit. & in dict. cap. vt animarũ. 5. oppositione.

Contrariã assertionẽ probare conantur in vniuersum quo ad pœnam quancunq; Ioan. Andre. Domi. & alii in dict. cap. vt animarũ periculis. de consti. in. 6. Antoni. in cap. 2. col. 4. de cõst. & ibi Feli. nu. 6. vers. Tertia conclusio. Rota in nouis. 444. Huic opinioni eius authores illud conantur aptare fundamẽtum, quod ab eodem cap. vt animarum periculis. Colligitur nempe, statutũ pœnale nõ afficere ignorantes: & agit ille text. de statuto prohibente furtum, id est, rem iure diuino, & humano prohibitã. illa verò constitutio in prima eius parte

te dum hanc decisionem exponit, generalis est, nec tantùm de excom municationis sentétia tractat: imò generaliter constituit, statutum epi scopi non ligare ignorantes. Idcirco inde constat, episcopi statutum nequaquam ignorantes quo ad pœnam quancũq; afficere. His accedit, quòd animus, & voluntas distinguũt delicta. cap. cum voluntate. de sent. excommu. l. qui iniuriæ. ff. de furtis. l. verum. in princip. ff. eo. titu. l. quod reipublicæ. ff. de iniur. ex quibus, & aliis. quæ missa facimus, huic sententiæ subscripsere Ioan. Crottus in dicto capit. vt animarum periculis. in fine principii. & Iason in dict. l. prima. numero. 31. in. 1. lectione. & in. 2. lect. numero. 70. asseuerans, hanc opinionem in iudiciis pronunciandis seruãdam fore: quod & Cinus ibidem priorem opinionem sequutus asseuerauit: & præter hos Henri. Bottæus in dict. articulo secundo. numero. 17. itidem profitetur, in iudiciis hanc sententiam tenendam esse, quam & æquiorem existimat Panor. in dict. cap. à nobis.

Non me latet, hanc controuersiã satis esse difficilem, & tamen liberè quid hac in re sentiam minimè verebor exponere, cõstanti animo professus, errorem esse admodum ma-
9 nifestũ, quo iuris vtriusq; Doctores in hac disputatione vtuntur, cẽsentes nõ posse puniri pœna legis, vel statuti eum, qui huius pœnæ inscius, & ignarus sit. etenim aut ipse fallor, aut hæc est maxima, ne dicã pudenda oscitantia. Quæram equidem libenter ab huius erroris authoribus, an sit puniendus pœna legis cõmunis specialem pœnã adulteris constituentis, aut incestis, aut furibus, qui adulterium, incestum, aut furtum commiserit, sciens se id scelus agere, inscius tamen probabili ignorantia, pœnæ statutæ, quia rusticus, aut fœmina, qui non tenentur legis huius pœnalis scientiam habere, nec ad criminis huius commissionem peritiores consulere: & profectò negare nequeunt, nã & ipsi hoc passim fatẽtur, in hunc ita delinquentẽ infligendã esse iuris cõmunis pœnam. ergo satis est, ad pœnam legis, quæcunq; ea sit, quod actus alioqui iure diuino, vel humano, quod quis scire tenetur, prohibitus sit: nec erit necessarium, quòd ipse delinquens, aut agens contra legem sciat, hanc vel illam pœnam pro eo actu constitutam esse. Quòd si dixeris, in hoc casu, de quo modò interrogauimus, teneri quẽpiam cõsulere peritiores, & scire leges pœnales, quę à Republica iure cõmuni statutę sint: idẽ erit dicendũ & quo ad leges municipales, & statuta prouinciarũ. Nã licèt facilius excuset, aut præsumatur ignorantia iuris municipalis, quã iuris cõmunis, & generalis: tamen quoties quis cõsulere peritiores tenetur, ita pariq; ratione consulere debet eos, & ab eis facillimè instrui potest super legibus municipalibus

palibus, ac super iuris cōmunis cō stitutionibus.rursus & ipse quærā, siquis crimen, aut actū sola municipali lege prohibitum commiserit sciens eum actū lege municipali vetitum esse, & tamen inscius sit pœnæ aduersus agētem statutæ: an & hic sit puniendus pœna statuti? & deniq; opinor, neminē ita obtusæ mentis esse, qui negare sit ausus, hūc pœna legis municipalis puniēdum fore. Quòd si necessarium nō est, vt delinquēs puniatur, quòd is scientiam habeat pœnę pro ipso delicto statutæ, sed erit satis, quòd sciat, vel scire debeat, actum, quem agit malum esse, & illicitum: constat euidenter, quoties municipalis lex prohibet actum alioqui iure diuino, vel communi damnatum, & pœnam addit, minimè excusari ab hac pœna eum, qui ignarus huius legis municipalis actum prohibitum egerit: cùm is sciens, illū esse damnatū, & improbum, nihilominus fecerit eundē: siquidē tantū ei deficit scientia pœnæ statutæ, quæ, vt dixi modò, necessaria non est.

Sed, quo apertiùs perstringā, & probem, non esse necessariam scientiam pœnæ legibus statutæ pro crimine, vt eius author eadē pœna puniri posſit, ita quidem argumētor. Hęc scientia aut exigitur, vt legis transgressor verè dicatur criminis reus: vel vt is pœnæ legis visus sit consentire: quo rectiùs puniri valeat, & iustiùs. Nā ad pœnam tenetur delinquens naturali quadam obligatione, quæ ex consēsu delinquentis procedit. l. Imperatores. ff. de iure fisci. l. 1. §. bestias. ff. de postulan. Auth. de non alienand. §. quia verò Leonis. notāt Bart. in. l. ex hoc iure. ad finem, & ibi Ias. ff. de iuſ. & iure. tex. in. l. vlti. C. de collat. funda. patri. lib. 11. Angelus, Paulus & Iason in. l. si tibi. §. quædam. ff. de pact. Quorum omnium sententia cò tendit, vt obligatio, quæ ex delictis oritur, naturalis sit, & à consensu in legalē pœnam procedat. Etenim partim expresè id asseuerant, partim tacitè ex præcitatis authoritatibus, qbus cōsensus in pœnā significat, deducētes, obligationē ex delictis naturalem esse. Quā opinionem ita intellectam cōmunem esse testatur eam sequutus Gomeci. in. §. omnium. 1. col. instit. de actioni. contra glo. in. §. ius autem. inst. de iure naturali gent. & ciuili. quā inibi Angel. & alii reprobant. consensus autē in pœnam legis nō potest procedere ab eo, qui eiusdē pœnæ legalis ignorantiam habet: cùm nihil consensui magis aduersetur quā error. l. si per errorē. ff. de iurisd. omni. iudic. l. error. C. de iuris, & fact. igno. sed si nulla ex his rationibus omnino locum obtineat: cū alia verè dari nequeat, facillimè quis colliget, nō esse necessariā scientiam pœnæ legalis, vt quispiā legis transgressor ea puniri posſit. Ostēditur verò hoc ipsum: quia prior causa satis est impertinēs, nec ad rē cōducit: cū per ipsius legis prohibitio-

bitionem simplicem manifesta sit voluntas legislatoris, quę sibi subditos obligat naturali quadā obligatione, vt eidē legi obtemperent: alioqui culpam, & pœnam legum transgressoris subituri. quod sat est ad constituendos ciues, & reipublicæ subditos in ea mora, quæ veros transgressores legis efficiat.

Secūda verò causa lōgiùs erit repetenda: etenim falsū esse cēsemus, obligationē naturalē ex delictis à cōsensu oriri: siquidē præter alia, quæ statim explicabimus, nihil magis alienū est ab ipsius delinquētis animo, quàm in legis pœnā cōsentire, vel inde aliquam obligationem contrahere: cùm nec de hoc cogitauerit, imò existimauerit, se à pœna vel fuga, vel aliter immunem, & liberum fore. Nam & S. Thom. in 4. sentent. dist. 18. q. 2. art. 5. ad. 2. q. inquit, pœnę principium extra nos est, nec requiritur ad pœnam, quòd sit voluntaria: imò magis de ratiōe pœnæ est contra voluntatem esse sed & Bart. in dict. l. si tibi. §. quædam. expressim asserit, nullum adesse consensum huic obligationi, quæ ex delicto nascitur. Soci. item in. l. certi condictio. in princ. nume. 2. ff. si cert. pet. scribit dubium esse, quòd obligatio naturalis in delictis à consensu procedat. Ad hæc Diuus Augustinus lib. 1. retract. capit. 15. cuius Gratianus meminit in cap. 1. 15. q. 1. cùm dixisset, peccatum non posse esse nisi voluntarium: secùs esse subdit de pœna peccati: quasi ea ab ignorante, & nolente cōtrahatur. ita quidem induxit hūc locum Fortuni. in. l. legitima. ff. de

11 pact. num. 19. ad hanc opinionem. verba Augustini hæc sunt, vt & obiter intelligamus verum sensum tex. in dict. capit. 1. itemq́ꝫ definitio peccati, qua diximus: peccatum est voluntas retinendi, vel consequendi quod iustitia vetat. & vnde liberū est abstinere. Propterea vera est, quia id definitum est, quòd tātum modò peccatum est, non quod est etiam pœna peccati. Nam quando tale est, vt idem sit & pœna peccati, quantum est quod valet voluntas sub dominante cupiditate, nisi fortè si pia est, vt oret auxiliū? Hæc Augustinus. qui parum nostræ disputationi suffragatur: cū pœnam peccati appellet, & intelligat vitiū illud nostræ naturæ per peccatum primi parentis corruptæ, & solutæ à iustitia illa originali, quā primus homo in sua creatione sortitus fuerat. Hoc enim vitium, carnis est concupiscentia, quæ pœna dicitur, & est originalis peccati. soluta nanq́ꝫ originalis iustitiæ Harmonia, concupiscentia, seu lex peccati in membris nostris dominans, effręnes efficit vires sensitiuas, vt iam sensus, & cogitatio hominis prona sint ad malum ab adolescentia sua, caroq́ꝫ concupiscat aduersus spiritum, & spiritus aduersus carnem, inueniatq́ꝫ homo aliam legem in membris suis repugnantem legi mentis suæ: teste Paulo, qui ad Roma.

capitu.7.inquit.video autem aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis meæ, & captiuantem me in lege peccati quæ est in membris meis. est igitur concupiscentia carnis, peccati originalis pœna; & ea dicitur per tropum, & figuram peccatum. Siquidem licet iuxta catholicam definitionem per baptismum omnino tollatur peccati culpa, nec vllus maneat culpæ reatus, & sic tollatur peccatum illud originale, quod voluntate primi parentis voluntarium est, & nobis omnibus hæreditarium, manet tamē illius peccati pœna etiam post baptismum: & sic carnis concupiscentia, & fomes ille peccati: quæ quidem concupiscentia carnis, peccatum dicitur modo quodam dicendi, & tropologicè, quia vel facta est peccato: cùm carnis cōcupiscentia à peccato primi parentis in pœnam illius processerit: vel quia peccatum ipsa facit, si quis voluntate, & consensu ei succūbat. verè autem ipse fomes, ipsa carnis cōcupiscentia peccatū non est, vt propriè peccatum dicitur culpa, & dei offensa, quam voluntas nostra dei preceptum transgrediendo committit. quemadmodum eleganter Diuus Augusti. explicat. lib. 1. ad Bonifacium, contra duas epistolas Pelagianorum cap. 13. sic enim ait, dicunt etiam baptisma non dare omnem indulgentiam peccatorū, nec auferre crimina, sed radere, vt omnium peccatorū radices in mala carne teneantur, quasi rasorum in capite capillorum, vnde crescant resecanda peccata. Quis hoc cum Pelagianis, nisi infidelis affirmet? dicimus enim baptisma dare omnium indulgentiam peccatorum, & auferre crimina, non radere. Nam & istam similitudinē comperi suæ illos adhibere calumniç tanquam nos hoc sentiamus, atq; dicamus. sed de ista concupiscentia carnis falli eos credo, vel fallere, cū qua necesse est, vt etiam baptizatus, & hoc si deligentissimè proficit, & spiritu dei agitur, pia mente confligat. sed hæc etiam si vocatur peccatum: non vtiq; quia peccatum est, sed qa peccato facta est, sic vocat: sicut scriptura, manus cuiusque dicitur, quod manus eā fecerit. peccata autē sunt, quç secundū carnis cōcupiscētiam, vel ignorantiā illicitè fiunt, dicūtur, cogitantur, quæ trāsacta etiā reos tenēt, si nō remittantur. & ista ipsa carnis cōcupiscētia in baptismo sic dimittit, vt quanquā tracta sit à nocētibus, nihil noceat renascētibus. hactenus Diuus Augu. ita intelligēs illud Pauli ad Roma. capite. 7. Si enim quod nolo malū id ago, iam nō ego operor illud: sed quod habitat in me peccatum. eiusdem Pauli capite sexto. nō regnet peccatum in vestro mortali corpore, vt obediatis concupiscentiæ eius, nec exhibeatis mēbra vestra arma iniquitatis peccato. Ecce Paulum præcipere, quòd non regnet concupiscentia, & sic

pecca-

peccatũ,& quòd illi nõ obediam⁹: nõ tñ præcipit,vt nõ inhabitet peccatũ in nobis.nã & ipſe.c.7. ſtatim ſubiũxit.Scio enim quòd nõ inhabitat in me:ideſt in carne mea, bonũ.idẽ Augu.in aliis multis locis eandẽ doctrinã,& diſtĩctionẽ repetit,quẽadmodũ aduerſus ípiũ Luthe.tradidere Ioan.Roſen art.2. Ioã Bunderius in compendio concertationũ.titu.1.art.6. & ſequentibus Alfonſus à Caſtro de hæreſibus verb.præceptum.Dominicus à Soto de natura & gratia.lib.primo.capitulo.11.& ſequentibus. & ſuper epiſt.Pauli ad Roma.capitu. 6. &. 7.probantes multis authoritatibus contra Lutherum , poſt Baptiſmũ legitimè ſuſceptum, in totum tolli originale peccatum ita,vt in renato nullum remaneat contagii originalis malum,quod veram habeat rationem culpæ, etiam ſi Lutherani contendant,cõcupiſcentiam illam carnis, quæ & in ſanctis viris, in quocunque vitiorum genere cõflictatur cum ratione, eſſe veram culpam,morteq; æterna dignã. Quod equidẽ dogma impiũ eſt,& hęreticũ.etenim & ſynod⁹ Tridẽtina ſeſſione.5.canone.5.hanc hęreſim omnino dãnauit. manet autẽ Baptizatis in Chriſto Ieſu carnis cõcupiſcẽtia ad agonẽ, & certamen, atq; vt eis in exercitiũ ſit, vincẽtibusq; ad coronã.Nec per illud præceptũ, nõ cõcupiſces.prohibita eſt carnis hæc cõcupiſcẽtia, quæ in omnib⁹ hominibus etiam poſt baptiſmũ manet abſq; eo,quòd culpa ſit, & eis imputeť in peccatũ: ſed prohibeť interior volũtatis affectus, & cõſenſus ſuccũbens carnis cõcupiſcentiæ: q verè peccatũ eſt,& propriè ad culpã pertinet. Hæc obiter adnotauimus ad verũ ſẽſum eorũ,quæ Gratian⁹ ex diuo Augu. ſcripſit in dict. c.1.15.q.1.nam cũ Augu. tractauerit de pœna peccati originalis, quod voluntariũ fuit ex primi parẽtis volũtate,& nobis omnibus hæreditarium : eamq; diſtinguat à peccato, propriè,quod volũtariũ eſt,tametſi fateať,pœnã iſtã quãdoq; dici peccatũ,& id impropriè:nõ poteſt cõmodè induci ad propoſitæ cõcluſionis probationem: ſiquidem longè alia eſt ratio eorum , quæ diuus Auguſtinus tractat:ſicuti ex prænotatis conſtat.

Sed & hæc concluſio, quòd nullus detur cõſenſus ipſius delinquẽtis ad pœnam delicti :probatur authoritate Angeli, Pauli, & Iaſonis in dict. §. quædam. dum aſſerunt, conſenſum illum, quem ipſi dixere,in delictis cõtingere ad pœnam, non eſſe verum conſenſum, ſed fictum. quòd ſi verus cõſenſus hic nõ eſt,ſed fictus quidem, profectò conſtat,delinquẽtem nuſquam in delicti pœnam conſenſiſſe, id etenim hi doctores fatentur, qui ad fictionem conſenſus confugiunt. fictus autem cõſenſus ipſi legi, quæ finxit,tribuendus eſt non veritati. atq; ideo verè conſenſus nõ poteſt conſtitui : præſertim quia nulla ratio

tio est, quæ legem compellat, aut inducat ad fictionem istam constituẽdam. cùm tamen ad fictiones constituendas causa vel æquitatis vel alterius iuris necessaria est, ne quid temerè lex per fictionẽ fecisse videatur: vt traditũ est à iuris vtriusq; doctoribus in tract. de fictionib⁹. etenim absque fictione lex ipsa secluso delinquentis consensu potest eũ ad pœnam delicto, & crimini condignam obligare. Rursus & idem Bart. in l. 1. num. 10. ff. de cõdict. indebi. expresſim asserit, in delictis obligationem ad pœnam oriri & naturalẽ, nõ ex consensu delinquẽtis, sed ex legis naturalis authoritate.

Ex quibus ipse opinor, communi omnium sententia diffinitum esse, obligationem contractam ex delicto, naturalem esse: quemadmodum Bart. & doct. notant in dict. l. ex hoc iure. & in dict. §. quædam. Bart. in dict. l. 1. ff. de cõdict. indeb. & tamen hæc obligatio à consensu delinquentis minimè procedit: quod præter Bart. in dict. §. quędã. & in dict. num. 10. & alios, quorũ modò mẽtionem fecimus, probat optimè Fortuni. Garsias in. l. legitima. ff. de pact. num. 19. nec inconuenit, obligationem naturalem oriri absq; consensu, cùm id multis probetur, & manifestum sit, quæ Bart. in dict. l. 1. num. 10. adducit. & idem latiùs in. l. Iulianus. ff. de condict. indeb. num. 26. cuius exempla sunt in specie consideranda. sed in delictis obligatio ideo naturalis dicitur, quia æquitas, & reipublicæ vtilitas, quæ ratione naturali consideranda sunt, dictant, punienda esse delicta per leges, quibus iure naturali tenemur obtemperare. vbi verò adest æquitas, & naturalis ratio, inibi & naturalis obligatio iure cõstituitur. l. Stichum. §. naturalis. ff. de solutio. l. cùm amplius. §. is natura debet. ff. de regul. iuris. atque ita est intelligenda opinio illa, quæ dictat, ex delictis naturalem obligationem oriri: quam communem esse fatetur Fortuni. in dict. l. legitima. ff. de pact. nume. 14.

Non oberunt huic sentẽtiæ loci, quorum modò meminimus, & ad id citati, vt ex eis constaret, delinquẽtem in pœnam legem constitutam consentire. nam & si id ita expresſim dictũ foret, esset is modus dicendi impropriè, ac per quãdam significationem latisſimam intelligendus: sicuti dicimus, aliquem se ipsum occidisse, quia periculo, vnde mors sequuta fuit, se ipsum obtulit, & tamen absq; vllo consensu se occidẽdi, imo nihil magis quam mortẽ exhorrescens. Maximè quæ in contrarium adducta fuère, ita accipienda sunt, vt ipso facto, & denteq; ipsius criminis actu delinquens censeatur se ipsum pœnæ subdidisse: non quidem consensu proprio ad pœnam, sed cõsensu ad delictũ, quod legũ seueritate, & ciuili disciplina ratione quidẽ naturali pœna sequitur, atq; ita in hũc sensum tendit quod libr. 2. de finibus scribit

bit Cicero de his, qui debilitati obiecta specie voluptatis tradunt se libidinibus: sæpè etiam, inquit, legũ, iudiciorumq́; pœnis obligantur. Accedit ad hæc optimus text. in.l. à reo.§. quod vulgo. ff. de fideiuss. quo in loco huius fit mentio naturalis æquitatis, quæ suadet delicta puniri. Siquidem & præter alia æquum est non tantùm delinquentem obligari ad pœnam legis: sed & ad satisfactionem damni, quod proprio crimine priuato, vel reipublicæ intulit.l.non solum.§.primo. ff.de iniur.l.bona fides. ff. deposit. sic sanè & rationem naturalis obligationis in delictis expẽdunt Pau. Castrensis in dict.l.ex hoc iure.nu. 34.&.35.Soci.in rubri.ff..de verborum obligat.2.colum. Fit igitur ex his, non esse necessariam scientiam pœnæ legalis, vt delinquens ea puniri iustè possit, eiusq́; obligationẽ contrahat. multa verò, quæ de obligatiõe ad pœnam legalem tradi poterant, hic missa facimus: poterit enim quis ea legere apud Alfonsum à Castro lib.2. de potesta.legis pœnalis. qui potissimũ tractat, obligationem naturalem in ipso delinquente constitui ad legis pœnam subeundam.

Hinc deniq́; glo.Bartol. & huius opinionis authores sequutus verũ esse censeo, posse puniri pœna statuti municipalis, vel episcopalis constitutionis eum, qui inscius, & huius pœnæ ignarus crimen lege diuina prohibitum, vel humana vniuersali cõmiserit: cùm iuris diuini, vel humani generalis cõstitutio specialis pœnam addiderit. quam sententiam communem esse fatetur eam probans Caro.Moli.in consuetudi. Parisiensibus. §. 30. quæstione. 41. columna prima. & hæc generaliter dicta sint. nam & generaliter Scot. in.4.senten.dict.6.quæst.8. hanc vltimam opinionem sequitur saltem vbi actus est iure diuino damnat⁹. Cæterùm de excommunicatione, etiam indicta ob crimen alioqui iure diuino, vel humano vniuersali damnatũ, per speciale alicuius diœcesis statutum, aut constitutionem, quòd ea minimè ligetur, qui hanc pœnalem constitutionem ignorauerit, eiusque sit inscius: responderunt Antoni.Abb. & Felin.in dict. capitulo.à nobis. Syluest.verbo.excommunicatio. 2. notabil. 3. Ioan. Maioris in.4.sentent.distin.18. quæstione.4. columna penul. rursus & idem Syluest.verb. ignorantia.§.8. Ioan.Drie.de libert.Christ.lib.2. capitu.ex supradictis. pagina. 246. in hoc ipsum declinat Adria.in.4.senten.tract.de clauibus.quæst.3.versi. sed magis dubium. & est communis opinio, vt eam sequutus asserit Ioan.Crottus in capi.vt animarum periculis.in principio. columna penulti.de constitu. in.6. qui text. pro huius sententiæ decisione passim ad omnibus citatur. sed ipse non video, qua ratione possit excommunicationis pœna distingui ab aliis: nec enim est necessarium ad excom

municationem, quòd qui ea ligandus est, huius pœnæ scientiam habeat: siquidem absens, & ignorans excõmunicari potest: quemadmodum iam hoc in. §. admonuimus. idcirco satis est, quòd sciam actum istum damnatum esse, vt iustè liger pœnis iure statutis contra agentem illum, tametsi omnino sim incertus, quænam pœna sit iure in eo casu statuta, atq; ideo mihi non placet hæc opinio Anto. Abb. & aliorum. Denique sequor in hac specie glo. in dict. cap. à nobis. quæ etiam de excommunicatiõe tractat: & huius sententię authores itidem erunt hi, qui gloss. indistinctè sequuti fuere, quos modò citauimus. Nõ oberit text. in dict. cap. vt animarum periculis. quippe qui omnino sit distinguendus in duas partes, quarũ prior generalis est, & diffiniuit, statutũ episcopi minimè ligare ignorantes, qui probabili, & iusta fuerint affecti ignorantia in hac autem parte nequaquam ponit illa constitutio exemplum in statuto prohibente, & puniente actum iure diuino damnatum. quo fit, vt congruè text. ille admittat distinctionẽ glo. in dicto ca. à nobis. quia vbi actus alioqui illicitus statuto episcopi punitur, ligantur statuti pœna omnes, qui sciunt, vel scire debent, actum illum illicitum esse; quanuis ignorent statuti pœnam. At posterior eius constitutionis pars, dum exemplum subiicit de statuto episcopi puniente furtum, & sic actum iure diuino, & naturali illicitum: non de ignorantibus, sed de non subditis loquitur, qui puniendi nõ sunt, nec ligantur pœna statuti, etiã actũ illicitum punientis. Sic sanè illa cõstitutio intelligenda est, vt minimè refrageť opinioni gl. in. d. c. à nobis.

Præter hæc considerandum est, ignorantiam iustam, inuincibilem, & probabilem non alia ratione ex-
2 cusare, quàm quòd efficiat actum inuoluntarium quo ad eius malitiam. & verè non poterit aliunde assumi vis, & effectus ignorantiæ: siquidem agitur nunc de peccato, & de pœna, quæ ratione culpæ, ac peccati iure infligitur. quod palàm probat tex. in capit. 2. de constit. dũ illam regulam: Rem quæ culpa caret, in damnum vocari non conuenit, ad ignorãtes retulit. Nihil autẽ potest esse peccatum, nisi sit voluntarium: id verò, quod procedit ex ignorantia inuincibili, non est voluntarium, ergo illud non est peccatũ. quod ex Augustino superius ostendimus, & constat ex Aristotele, tertio Ethico. capitulo primo. diuo Thoma prima secundæ, quæst. 76. omnibus eius. q. articulis: quibus cõsentiunt iura, quę passim ad consensum scientiam exigunt, & ignorantiam, ac errorem consensui contrarium esse censent. dicitur sanè inuoluntarium, quod ab ignorantia procedit, non quidem ex eo, quòd illud nõ processerit à voluntate, & fuerit volitum: nam verè actus is voluntati tribuẽdus est: sed

dicitur

dicitur actus inuoluntarius, quia est contra volitionem, aut nolitionem, quæ haberetur sine tali ignorantia. quod explicat Thomas in dicta quæstione.76. articulo.1. & tertio. quòd si verum est, ignorãtiam non alia ex causa à peccato, & deinde ab eius pœna excusare, quàm quia ratione actus inuoluntarii nulla sit operationi malitia: consequitur manifestè, tunc solùm ignorantiam à pœna excusare, cùm fuerit inuincibiliter ignoratum id, à quo peccati, & actus malitia pendet. etenim hæc collectio manifesta est ex Aristotele in dicto capitulo primo, & capitul. quinto. Thomas in dicto articulo tertio. Nam cùm ad ignotum non possit ferri voluntas. l. labeo. ff. de supe. legat. & voluntas sit actio intellectus cognoscentis: nec quisquã dicatur velle quod in mente non cogitauit. Baldus in lege, de quibus. columna quarta. ff. de legi. patet, ignorantiam excusare à culpa, & à pœna eius ratione indicta, vbi illud, quod ignotum est, ad malitiam actus pertinet: & rursus non excusare, si ignorantia non sit eius, quod ad malitiam actus attinet: quia in hac specie ignorantia non constituit inuoluntarium, nec est causa causalis illicitæ operationis. hoc ipsum & Diuus Thomas in dicto articulo primo. eleganter exponit. igitur oportet expendere, an in eo, qui furtum committit sciens illud iure diuino, & humano vniuersali damnatũ esse, ignorans tamen, pro eo crimine synodica Episcopi constitutione latam esse censuram excommunicationis: ignorantia contingat circa id, quod peccati, & actus malitiam constituit, & à quo malitia tota peccati pendet. profectò non possum mihi aliud persuadere, quàm quod modò significabo. existimo equidem, furtum à constitutione Synodica episcopi puniri: deinde, in hoc exemplo furti malitiam minimè propter istam ignorantiam cessare, nec totam, nec eius partem. vnde necesse erit asserere, ignorantiã pœnæ, & excommunicationis nequaquam tollere malitiam actus per statutum puniri: id est furti: atque ideo minimè à pœna pro eo statuta excusare.

¶ Secundò principaliter hoc in tractatu quæritur: quid de excommunicatione lata per canonem Romani pontificis pro actu iure diuino damnato: & gloss. in dicto capitulo. vt animarum periculis. verb. statuta. sensit, ignorantiam non excusare ab excommunicationis pœna: eãdem opinionem facillimè admittent qui sequuti sunt glos. in dicto capitulo. à nobis. & expressim tenent Syluest. verb. excommunicatio. 2. notabi. 3. Ioan. Maio. in. 4. sentent. distinct. 18. quæstione 4. colũ. penultim. Ioan. Dried. de lib. Chri. pagina. 246. Adri. in dict. q. 3. de clauibus. versi. sed magis dubium. & vers. ex his. qui & hoc ipsum verũ esse existimant, etiam vbi ignoran

tia iuris humani, & pontificii probabilis sit. vt hinc tãdem excludãt Angeli distinctionem, qui verb. excommunicatio. 7. casu vltimo. hãc opinionem tenet in quibuscunque canonibus, & constitutionibus Romanorum Pontificum, vel episcoporum, quæ communiter publicãtur, & ita vulgo notæ sunt, vt sit crassa ignorantia, quæ in hoc cõtingat: secùs verò esse dicendum opinatur in constitutionibus, etiã Romani pontificis, quæ non ita sunt publicæ, nec vulgo notæ, nec passim publicãtur. quasi nullam faciat differentiam hic author inter cõstitutiones Romani pontificis, & episcoporum. Eandem distinctionem sequutus Angelum tãdem probat Syluester verbo ignorãtia. §.8. ipse verò quoties Romanorum pontificum canones pœnam inferunt pro actu alioqui iure diuino minimè damnato, sed tantùm positiuo, arbitror, ignorantiam iustam, & inuincibilem huius prohibitionis excusare à peccato, & pœna. nec in hoc est discrimen aliquod inter iura Romanorum põtificum, & episcoporum. etenim non ita facilè iusta, & inuincibilis ignorantia contingit, nec præsumitur circa Romanorum pontificum canones, sicuti in episcoporum statutis, & constitutionibus. & tamen si detur inuincibilis & iusta canonum, & legum iuris communis ignorantia, dubio procul ea excusabit à culpa, peccato, & pœna. Quòd omnium cõsensu receptum est in cap. 2. de constit. tradit optimè Alfon. à Castro libr. 2. de potesta. legis pœna. capitu. 14. vers. prima propositio. Quòd si lex pontificia pœnam excommunicationis inferat pro actu iure diuino illicito, & damnato: tunc aut ignorantia contingit in hoc, an ille actus reprobus sit, & illicitus: quo quidẽ casu inuincibilis, & iusta ignorantia planè à culpa, & pœna excusabit: quod negari rectè non potest. supina verò, & crassa ignorãtia minimè ignorantem cõstituet immunem à culpa, nec à pœna: etiam in statutis episcoporum, & prouinciarum. Nam in hoc nulla potest iure constitui differentia, sed si contigerit ignorantia nõ in eo, an actus prohibitus, & illicitus sit, sed in pœna lege statuta: siquidem criminis author scit, actum prohibitũ esse, & tamen ignorat, quæ sit transgressori indicta pœna: tunc siue ea ignorantia probabilis, iustaue sit, siue supina, parum ad rem conducit nec quo ad leges, & canones Romanorum pontificum, nec quo ad Episcoporum statuta: cùm isthęc ignorantia nec constituat authorem criminis inuoluntarium, nec ad actus malitiam pertineat, quæ satis alioqui cognita est ipsi delinquenti. Ex quibus vides lector optimè, quàm iniquè distinctio fiat inter excommunicationẽ latam à Romano põtifice, & eius canonibus, ac excommunicationem illam, quæ cõstitutionibus episcoporũ indicta fuerit.

¶Tertium,

¶ Tertium, quod hac in parte commodè potest examinari, vnica tantùm conclusione constabit. Inuincibilis ignorantia, iustaue excusat
13 ab illa peccati specie, & grauitate, quæ ratione qualitatis ignoratæ iure constituitur. Ad huius assertionis cognitionem, quo faciliùs intelligatur, exemplum exponimus in eo, qui patrem occidit, ignorans illum esse parentem eius, ita quòd licèt nulla contigerit ignorantia circa simplex homicidium, quod quidem volũtariè commisit: tamen ex ignorantia in qualitate: an ille pater eius esset, patrem occidit inuoluntarius, quia si cognouisset illũ esse proprium parẽtem, minimè eũ occidisset. huius etenim conclusionis ea est ratio, quòd ignorantia iusta, & inuincibilis ideo excuset à peccato, & illius pœna, quia constituit quem inuolũtarium, & excludit ab actu malitiam operis, à qua culpa procedit: sicuti ex Aristotele Diuo Thoma & aliis satis superius probatũ est. igitur qua ex parte malitia operis causa ignorantiæ cessauerit, & ratione inuolũtarii, ea quidem & excusabit ignorantia à culpa, & pœna ob culpam indicta. nã quemadmodum ignorantia eius, à quo solo pendet tota malitia operationis, excusat à tota peccati malitia: sic ignorantia illius circunstantiæ, & qualitatis, à qua partim malitia operis pendet, excusabit non à toto peccato, nec à tota malitia, sed tantũ ab ea malitia, & ab ea peccati specie, quæ deducitur, ac cõstituitur ab illa circũstantia ignorata. ita sanè Patriarcha Iacob dormiẽs cũ Lya putãs illam esse Rachelem, quæ sibi fuerat data in vxorẽ, excusatur omnino à peccato. Genes. ca. 29. ignorauit etenim Lyam esse alienã ab eius cõiugio: tota verò malitia peccati ab hoc pendebat: idcirco à toto peccato immunis est. Sed si qs cũ aliqua moniali coierit ignorans illã esse monialem sciens tamẽ non esse propriã vxorẽ, nõ coiturus cũ ea, si sciret eam esse monialem: quãuis hæc ignorantia inuincibilis sit, nõ excusabit à peccato fornicationis, sed bene à peccato sacrilegii. deniq; hãc conclusionẽ principalẽ probat elegãter. S. Tho. 1. 2. di. q. 79. art. 1. & ar. 3. & ibi Caie. Io. Driedo. de libert. Christ. lib. 2. capitu. ex supradictorum consideratione. pagina. 249. Alfonsus à Castro de potest. legis pœna. lib. 2. cap. 14. vers. secũdà propositio. Carol. Molinæ. in consuetud. Parisien. tit. primo. §. 30. q. 41. & præter hos ex iuris ciuilis & põtificii professoribus, nec desũt authores, nec legum, aut canonum decisiones, quæ ad hanc rem commodè possint adduci. est sanè tex. hac de re optimus in capitu. si quis cum duabus. & cap. si quis. & cap. quidam. 34. q. 2. cum multis similibus. Nã gl. per tex inibi. Bart. Alberi. Bal. & Angel. in l. si quis ignorans. ff. locat. scribunt, percutientẽ militem, vel magnatem, si ignorauerit eum esse talem, minimè puni

endũ fore pœna statuta contra percutientem militem, vel magnatē: sed tantùm pœna percutientis priuatum. quod satis probat iurisconsultus in eo responso. idem probatur in.l.item apud Labeonem.§.si quis virginem.ff.de iniur. vbi Alberi.etenim si quis virginē, aut matronam ancillari vestitam veste interpellauerit, ignorans eam virginem, aut matronam esse, non tenebitur ea iniuriarum actione, qua teneretur matronam, aut virginem interpellans. huc pertinet quod ad notarunt glo.Bal.& alii in cap. vnico.quib.mod.feudum amitt. titu. 17.Feudorum.& doct.in capitulo. primo.quib.mod. feud. amitta. tit 6.in pri.tenentes vassalū non amittere feudum, si dominum offenderit ignorans inuincibili, & iusta ignorātia, eum esse dominum: vel si cum vxore domini adulterium commiserit, ignorans eam domini vxorē esse. sic donatarius offendēs donatorem, ignorans eum donatorem esse, non amittet rem donatā, nec ea priuabitur propter ingratitudinē ex.l.vlt.C.de reuo. donat.vbi Francis. à Ripa hoc ipsum probat expressim quæs.21. quibus item accedit tex.elegās in cap. si verò.in.2.de sent.excom.quo probatur, non incidere in canonem, nec in eius excommunicationē eum, qui percusserit clericū iusta, & probabili ignorantia ignorās eum clericum esse. cuius decisionis passim apud vtriusq; iuris professores mētio fit, præsertim in dicta. l. si quis ignorans.& in. l.si qua per calumniam.C.de epis. & cleri. & in cap. 2.de constitut. ex quibus apparet, prædictā assertionē cōmunē esse.

¶Hinc multa inferri poterunt. primùm equidem constat, ignorātiam, etiam iustam qualitatis, & circunstantiæ aggrauantis delictum, non excusare ab ipso communi delicto, nec ab eius pœna, nec à malitia, quæ à voluntate illud committendi deducitur. Hanc etenim minimè excludit qualitatis ignorantia: cùm in cōmuni actus vitio minimè contingat. hæc verò illatio satis probatur ex præ notatis, & deinde in.l.eum qui nocentem. §. si iniuria.ff.de iniur.quo in loco probatur, Semproniū agere posse iniuriarum aduersus eum, qui existimans Titium esse, iniuriam ei irrogauerit. inquit enim iurisconsultus: certus sum ego, licèt ille putet, me alium esse quàm sim, & ideo iniuriarum habeo actionem. idem probat tex. in.l.aut qui aliter.§.si quis dum. ff. quod vi aut clam. l.scientiam.§.sed si defendēdi. ff.ad.l.Aquiliam.qua in parte tractat de eo, qui causa vlciscendi lapidem in Titiū emiserit, & Petrum prætereuntem percusserit. tenebitur siquidem non tātùm ad damnum lege Aquilia, sed & alia pœna: tametsi ad damnum tantū lege Aquilia teneretur, si defendendi causa lapidem proiecisset. de quo statim tractabitur in specie.

¶Secundò patet ex his, nihil ad

rem pertinere, nec quidquam excu
sare in delictis ignorantiã eius qua
litatis, & circunstantiæ, quæ mali-
tiam specialem non addit delicto.
nam cùm delictum absq; eã quali
tate, quæ ignoratur perfectam eius
criminis malitiam habeat, & volũ
tarium sit, nec de peccato tractetur
puniendo ratione qualitatis igno-
ratæ, cõstat planè ignorantiam istã
nequaquam considerandam fore.
probat hoc text. in l. doli verbum,
§. si quis dolo. ff. de seruo corrupt.
l. falsus. §. qui alienum. & l. vulga-
ris. §. si quis æs. ff. de furt. vbi Bart.
scribit, in eo, qui aurum surripuit
æs surripere putans, contingere er-
rorem in qualitate, quæ non facit
cessare eundem animum furandi.
quasi error contigerit in qualitate,
quæ speciem distinctam criminis
non constituit, aut saltem non tol-
lit eius defectus malitiam furti, de
quo puniendo agitur: vt denique
secus esset, si quis vas aureum surri
puerit credens esse proprium, non
alienum: etenim hic cõtingit igno-
rantia in eo, quod ad malitiam cri-
minis attinet. §. si is qui. & §. sed si
quis. sub eadem. l. vulgaris.

¶ Tertiò infertur, ignorantiã qua-
litatis, & circũstantiæ, quæ delictũ
numero auget, & numero distin-
ctum constituit, excusare à nouo,
& alio delicto. tex. optim⁹ in dicta
l. eum qui. §. cùm aliquis. ff. de iniu
riis. cùm aliquis, inquit Paulus, fi-
liũ familias putat patrem familias,
non potest videri iniuriam patri fa
cere, non magis quàm viro, si mu
lierem viduam esse credat. Hæc &
similia tradit inibi Iurisconsultus,
cuius præter Docto. in eo loco, me
minit Bart. in l. diuus. num. 5. ff. de
sicar. Henri. post alios in dicto capi.
si verò in. 2. de sent. excom. quę qui
dẽ illatio satis probatur, si rationem
ignorantiæ maturè consideremus.

¶ Quartò hinc cõuincitur, falsum
esse quod Bart. scribit in dict. l. di-
uus. num. 1. his equidem verbis. &
ideo si quis furaretur vas consecra-
tum, cùm putaret non consecratũ:
tunc inspicitur, quòd est sequutũ;
non quod putabat. sensit sanè Bart.
hunc furem non tantùm furti cri-
men commisisse, sed & sacrilegiũ:
atq; huius pœna puniendũ. quod
mihi nec placet, nec iure defendi po
terit, si constituamus vera esse, quæ
paulò antè vers. tertium. explicui-
mus. nec Bart. quidquam ad huius
assertionis probationẽ allegat præ-
ter tex. in dicta. l. vulgaris. §. si quis
æs. qui eius opinionẽ minimè pro-
bat: sicuti apparet ex secunda huius
quæstionis illatione. etenim si agi-
mus de puniendo furto simplici,
manifestum fit, non esse hunc erro
rem, vel ignorantiam, etiam inuin-
cibilem considerandam: at si de pu
niendo sacrilegio tractetur, negari
non potest, ignorantiam contigisse
in ea qualitate, de cuius punitione
agitur: & ideo eam ignorantiam
excusare probatissimi iuris est.

¶ Quintò colligitur ex prænota-
tis, ignorantiam contingentem in

eo, à quo tota malitia actus pendet, excusare quidem omnino à peccato, & culpa, ac demũ à pœna, quæ ratione culpæ pro eo crimine legibus statuta est. Huic illationi suffragatur tex. in. l. si cum seruo meo. ff. de iniur. si cum seruo, inquit, meo pugnum ducere vellem, in proximo te stantem inuitus percusserim: iniuriarum non teneor. idem constat in dict. l. scientiam. §. sed si defendẽdi. ff. ad l. Aquil. vbi iurisconsultus respondet, proiicientem lapidem causa se defendẽdi in Titium teneri tantùm lege Aquilia ad damnum: non autem de percussione ad pœnam, si Sempronium prætereũtam percusserit. etenim actus defensionis à Titio aggressore licitus est. actus verò percussionis Sẽpronii, ipsaue percussio quo ad Sẽproniũ illicita: quia erat is innocens ab aggressione. Tota igitur huius actus malitia potuit contingere quo ad Sempronium, cuius ratione omnino fuit actio inuoluntaria propter iustam errorem, & ignorantiam, quo fit, vt à culpa, quam in hac disputatione ex malitia metimur, liber sit in præfata specie qui lapidẽ causa defendendi emiserit. siquidẽ actus defensionis quo ad Titium licitus fuerit, percussionis autem in Sempronium illicitus, nisi ignorantia probabilis, & iusta quoad hunc contigisset, culpamq; abesse fecerit: atque ideo tota hæc actio à malitia, culpa, & pœna iustissimè defenditur.

11 ¶ Sextò infertur quid dicendum sit in ea quæstione, quam Barto. in dict. l. si cum seruo. exposuit, & idẽ
14 diffiniuit in. l. respiciendum. §. delinquũt. ad finem. ff. de pœnis, scribens, quòd si quis dolo volens occidere Titium, occiderit Sempronium, quem putabat esse Titium, damnandus hic homicida erit lege Cornelia de sicariis, & sic pœna ordinaria homicidii. idem tenent Andre. Isernia in constit. Neap. libr. primo. rub. 13. de Homicid. puniend. numerò. 5. & ibi Matthæ. nume. 23. quam sentẽtiam probat, & veram esse cẽset Carol. Molinæ. in consuet. Parisien. titulo primo. §. 30. quæst. 41. numer. 153. tametsi Angelus in dicto. §. delinquunt. Florian. in dicta. l. scientiam. §. sed si defendendi. Iason. in. l. prima. numero decimo octauo. ff. de legib. Ludouicus Carrerius in practic. criminis. titulo. de homicidio. §. secundo. numero. 57. Barto. Cæpola consi. 33. Ripa in dict. l. vltima. quæst. 21. C. de reuo. donatio. teneant, hunc homicidam respectu occisi dolo caruisse, & ideo non fore puniendum corporaliter, sed extra ordinem arbitrio iudicis. quorum sententia non potest iure defendi: si maturè quæ prænotata sunt pensitemus. quis enim non videt, hunc homicidam animum habuisse occidẽdi hominem, & in id crimen consensisse? vt tandem planè compertũ sit, homicidiũ istud voluntarium fuisse, atq; ideo homicidii pœnam huic infligendam esse. nec

se. nec verum est, nec id recto iudicio cōgruit, quòd hic homicida dolo caruerit. nam & si verum sit, eū ignorasse quis fuerit occisus, & verè si sciret quis is erat, non occidisset: hoc parum refert quo ad generalem pœnam homicidii: cùm hic non tractetur de puniendo eo, qui occidit Semproniū, aut Titium, sed qui hominem occidit puniendus est. Alioqui sequeretur, esse necessariam scientiam specialem occisi, & eius cognitionem apud homicidā, vt is puniatur pœna communis homicidii: quia si cognouisset occisū, abstinuisset forsan ab homicidio. quòd falsum est omnino. satis equidem est, quòd voluerit hominem occidere, & hominem occiderit, quanuis in persona errauerit, vt puniri iustè valeat pœna homicidii cōmunis, quod voluntate, & actu cōmisit, nec circa id aliquam habuit ignorantiam, quæ actū reddat inuolūtarium. & præterea hic homicida in corpore non errauit: etiam si errorem habuerit in cognitione personæ. intelligo autem non contigisse in corpore errorem, quia hominem ipsum homicida occidit, in quem telum direxit. quasi fortasis admittenda sit Angeli opinio, vt locus detur pœnæ extraordinariæ, si quis volēs occidere Titium, de cuius corpore, ac persona minimè habuit errorem, percusserit Sempronium, qui se mediū obtulit incautus. etenim in hac specie potest dari aliqua discriminis ratio à præcedenti casu. Qua in re cogitādum esse censeo, & omnino perpendendā illationem primam, quam superius explicuimus ex. l. cum qui. §. si iniuria. ff. de iniur. & in. l. aut qui aliter. §. si quis dū. ff. quod vi aut clā.

¶Septimò hinc erit exquirenda, & examinanda vera ratio decidendi ad tex. in ca. si verò. in. 2. de sentē. excom. nam ex eo constat, non in-
15 cidere in excommunicationem latam à canone contra percutientem clericum, eum, qui etiam malo animo Titiū percusserit probabili tamen ignorantia existimans clericū non esse. Etenim quidquid alii scripserint, ea est propria ratio, quòd ignorantia contingens in eo, cuius causa excommunicationis pœna iure indicta est, omninò ab ea pœna excuset, quippe quæ actum effecerit quo ad illam qualitatem inuoluntarium: tametsi non excuset ab ordinaria pœna percutientis quēlibet priuatum hominem. quæ quidem ratio satis perspicua est ex his, quæ modò latè tradidimus.

¶Octauò cōstat ex his intellectus ad text. in eo. capitulo. si verò. nam si quis volens percutere Titium clericum, cui soli inimicus erat, sciens ipsum esse clericum, percusserit Petrum clericum existimans Titium esse, erit hic percussor excommunicatus canonis censura. Nulla siquidem in hac specie contingit ignorantia, quæ cōstituat percussorē inuoluntariū quoad clerici percussionē & iniuriā. quod probatur in di-

cta.l.eũ qui nocentem. §. si iniuria. atque expressim admonet Carolus Moli.in dicto.§.36.quæst.41.nu.152.

¶ Nonò ad eiusdem capitis interpretationem deducitur vera resolutio eius quæstionis, quam tradit gloss.in dict.capitulo.si verò, verb. ignorauerit. de illo, qui percutere volens Martinum laicum, errans in persona Titium clericum percusserit, existimans illum esse Martinum laicum: nam gloss. Alanum sequuta censet, hunc percussorem in canonis excommunicationem incidere.idem notant Host.ibi & Sylvest.verbo.excommunicatio.6. notabil.4. & tamen ab eadem decisione patet, contrariam sententiam veriorem esse.nec potest constitui cõgrua ratio differẽtiæ inter hanc quęstionem, & eam, quæ in dicto capitulo.si verò.per Romanum pontificem diffinita fuit.hic etenim percussor Titium clericum percussit ignorans illum esse clericũ, & deinde credens ipsum esse Martinum laicum:imò idem esset, si sciret Titium clericum esse, sed tẽpore percussionis existimauit, illũ esse Martinum laicum. non equidem est excommunicatus: sicut nec ille qui percusserit Titium clericum, cui inimicus erat, ignorans illum esse clericum: vt in dicto capitulo. si verò. constat. atque ita contra Alanum tenuerunt ibi Tancretus, Innocent. Ioan.Andr. Anto.Anchar.Abb. & Henric. quorum opinio communis est, & probatur ex his, quæ superius explicuimus in hoc. §. versi. tertium.

¶ Decimò, perpensis omnibus his ego censeo, percutientem clericum, etiam si probabili ignorantia crediderit esse laicum, incidere in excommunicationem canonis, quoties is eum animum habuit, vt nihilominus percuteret illum, si sciret eum clericum esse.nam ignorantia ista non est in hoc casu causa actus inuoluntarii: & ideo nequaquam excusat à pœna canonis: quod eleganter sensit S. Tho.in dict.q.76.art.1.

¶ Vndecimò planè apparet, respõsionẽ, & decisionem tex.in dict.c. si verò. minimè esse specialem in excommunicationis censura. nam idẽ erit in quacunq; alia pœna, quæ legibus statuta sit propter aliquam qualitatem à delinquente iusto errore ignoratam: quẽadmodũ probatur ex his, quæ in dict. vers. tertium.latius adduximus: licet Bart.in dicta. l. diuus. ff. de sicar. cuius sententiam censet singularem esse Feli.in dict.cap.si vero.ad finem.teneat in hoc speciale quid esse in excommunicatione, & pœnis spiritualibus: quasi secus sit in pœnis temporalibus. quæ quidem differentia minimè procedit: nec iure probatur: si consideremus aliquot iuris consultorum responsa paulò antè à nobis citata.

¶ Duodecimò libet hoc in loco ex aduerso quærere de illo, q Titiũ laicum percussit existimãs eum esse clericum: & glo.in dict.cap.si verò.

rò. opinatur, hunc percussorem esse excommunicatũ propter animũ, quem habuit, & voluntatem percutiẽdi clericum. addit eadem glo. hoc ita esse intelligendum, vt hæc excommunicatio liget, donec sciẽtiam is habeat veritatis: quæ quidẽ sibi non constat. nam semel ab ea constituitur excommunicatio, & hæc tollitur absq; aliqua absolutione. quod est contra glo. communiter receptam in clem. 1. de decimis. verb. donec. præsertim quia nullibi in iure traditur hæc ad tempus excommunicatio. vnde licèt. gl. sequuti fuerint Hosti. Antoni. & Hẽri. in dicto. capitul. si verò. attamen Ancha. Abb. & Feli. contrariũ probant: & Frederi. cons. 13. glo. itidẽ communiter recepta in capit. in audientia. de sent. exco. cuius meminit Feli. in tract. quando conatus. Fallen. 6. ex ea notans, quòd in cẽsuris quo ad hoc, vt quis excommunicatione afficiatur, & ligetur, animus, nec conscientia læsa, nec conatus sufficit. est sanè maximum discrimen inter cõscientiam læsam errãtem circa obligationem ad culpam, & conscientiam errantem, ac læsam circa excommunicationem. siquidem ex errore conscientiæ de obligatione ad culpam, oritur culpa, quæ secluso errore non esset. is etenim qui errore deceptus agit aliquid, putãs id esse cõtra præceptũ, vel legem dei, videtur eo ipso præceptum, & præcipientem contemnere saltem cõtemptu quodam interpretatiuo, qui sufficiẽs est ad obligationem culpæ: vt scribit Thomas. 1. 2. q. 19. art. 5. in respõsione ad 3. Hic autem contemptus non est sufficiens, vt quis eo ipso sit excommunicatus, nisi à canone, vel a iudice excommunicetur: sicut sufficit, vt eo ipso sit culpæ mortalis reus. qua ratione qui actum aliquem fecerit conscientia læsa existimãs pro eo à iure fuisse sententiam excommunicationis inflictam, non erit ex hoc excõmunicatus: tametsi teneatur propter suã cõsciẽtiam erroneã abstinere ab his, quæ sunt interdicta excõmunicatis: vt explicat Alfon. à Castro lib. 1. de potest. leg. pœna. c. 5. ver. lex humana iusta. nec tamẽ erit irregularis, licèt cùm hac conscientiæ læsione, & errore celebrauerit.

¶ Decimotertiò ab his, quæ iam latè probauimus colligitur, ignorãtiam inuincibilẽ, quæ iusta, & probabilis est etiam excusare à peccato & illius pœna eũ, qui operã dat rei
16 illicitæ. nam ignorantia inuincibilis, & iusta excusat omninò à peccato illo inuolũtario, quod oritur ex re ignorata. hic siquidem est proprius effectus ignorantiæ inuincibilis, vt ratione inuoluntarii excuset à peccato. hic verò effectus pari ratione datur, & obtinet in eo, qui dat operam rei illicitæ, vt in eo, qui dat operam licitæ actioni. quod satis eleganter. S. Thomas docet in 1. 2. quæst. 76. art. 3. vbi expressim hoc ipsum notat Caieta. scribens, Iudã illicitè

illicitè cognoscētem Thamar nurū suam, non commisisse incestum, etiam si operam dederit rei illicitæ, quia ignorantiam habuit inuincibilem. sic & Iacob etiam si causa delectationis vacasset actui cōiugali, atq; ita daret operam rei illicitæ, cognoscēs tamē Lyam credēs eius vxorem esse, minimè peccato fornicationis foret culpandus. Nam cū vtrobiq; sit eadem causa: putà ignorātia inuincibilis, iusta, & inculpabilis, oportet vt in vtroq; casu sit inuoluntariū: & inde omnino sequitur, vt etiā vtrobiq; sit excusatio peccati totius, quod proueniret ab illo ignorato, si cognosceretur: sicuti probare conatur subtili ratiocinatione Alfon. à Castro in dict. lib. 2. de potest. leg. pœnal. cap. 14. vers. secunda propositio. & probatur his quidē cōclusionibus, & authoritatibus, quarum mentionē fecimus in hoc. §. vers. tertiū. præsertim hoc cōstat in dict. c. si verò. vbi dās operā rei illicitæ propter inuincibilem ignorantiam excusatur ab excommunicatione iure indicta propter delictū, quod à re ignorata procederet, si cognosceretur. Nec quidquā refert, quòd danti operā rei illicitæ imputatur quidquid inde sequit̄, etiā præter eius intentionē etiā casu. c. cōtinebat̄. de homici. & ibi doct. cōmuniter: & Card. in dict. c. si verò. de sent. excō. nam id est intelligendū vel quo ad pœnā irregularitatis, quæ sæpe iure infligitur absq; culpa, quatenus culpa dolū, & malitiam significat: quod alibi tractabit̄. vel minimè procedit, vbi propriè contingit ex ignorātia iusta, & inuincibili defectus volūtatis, quæ necessaria est ad culpā, & malitiā, eiusq; pœnā cōstituendā. nec denique poterit cuiquā persuaderi distinctiò illa operæ illicitæ, & licitæ, vbi ignorātia inuincibilis detur, quæ inuoluntariū efficiat: si quis exactè, ac diligēter obseruauerit radicem, & veram huius materiæ cognitionem ex Aristotele, Iurisconsultis, & ipsis adhuc canonicis decisionibus.

¶ Decimoquartò ex his deducitur vera interpretatio ad tex. in di. capitulo. si verò. in cuius casu, & specie percutiens clericum ex ignorantia, non effugeret canonis excōmunicationem, si ea ignorantia foret vicibilis, supina, & crassa. quod inibi respondit. gl. cōmuniter recepta verb. ignorauit. quæ qdē cōclusio & præcedētē illationē firmiorē reddit. cū verè sit potiùs constituēda differētia inter ignorantiam inuincibilem, & crassam, vel supinā, quàm inter operam licitam, & illicitam. deinde satis apparet, non ex eo, percutientem clericum, quem probabili ignorantia esse clericum ignorauit, excommunicationem effugere, quòd canon ad hanc excōmunicationem exigat dolum, & malitiam, quæ abest ab ignorante, nec sufficiat culpa lata, quæ dātur in eo, qui operan dabat rei illicitæ: Card. equidem, & Felin. post alios in

in dict.cap.si verò.Panormit.in ca. 2.num.6.de cõstit.& Syluest.verb. ignorantia.q.8.& quidam alii, qui in dic.cap.2.de const.Abb. opinionem sequuti fuere, opinantur, ideo in casu dict.cap.si verò.percussoré clerici immunem esse ab excommunicatione canonis: quia canonis dolum requirit:& vbi ad pœnã dolus est necessarius nõ sufficit culpa lata. nam quidquid sit de hac opinione, an pœna legis dolum exigentis habeat locum, vbi tantùm sit culpa lata.de qua Bar. in.l.quod Nerua.col.7.ff.deposi.Deci. in dic. capitulo.2. de constit. Doct.in.l.in actionibus. ff.de in litem iur. maximè idem Deci.numer.19.& Fran. Duarenus.num.33.Zasius lib.1.singul.respons.capi.2.nihil id pertinet ad casum: quo ignorantia sit iusta, aut inuincibilis: siquidem ea excusat etiam dantem operam rei illicitæ, vt expresim in dict.cap.si verò. probatur. nec item quicquam opinio Abb.facit ad illius capit. decisionem. cuius communis interpretatio dictat, percutientem clericum ex crassa ignorantia, incidere in excommunicationem canonis: & tamen ipse Panor.& eius sequaces fatentur, regulariter crassam ignorantiam procedere à lata culpa, non à vero dolo. Vnde manifestũ fit, nõ rectè à nostratibus perpensam fuisse rationem tex.in dict.cap.si verò. nos verò de his aliqua diximus in reg.possessor.de reg. iur.2.part. §.7. num.7.subinde constat, quòd vbi adest inuincibilis, & iusta ignorantia, ea excusat, etiam si det quis operam rei illicitæ. quidquid Docto. hac in re scripserint.

Illud sanè prætermittendum nõ est, tunc plurimùm referre quòd ignorans dederit operam rei licitæ, an illicitæ, quoties ignorantiam habuit crassam, aut supinam, siquidẽ quo ad maiorem, & minorem culpam, & pœnam eius, qui ex ignorantia vincibili, & supina fecerit actum, considerandum est, an is dederit operam rei licitæ, vel illicitæ. nam malum, quod quis dans operam illicitæ actioni ex crassa, aut supina ignorantia facit, nullam excusationem habet, quia non est ab illo per accidens, sed per se volitum: quia is apertè voluit rẽ illam illicitam, cui operam dabat, & volens illam: cẽsetur eo ipso velle id, quod per se, & necessariò sequitur ex illa. Quo fit, vt istius ignorantia crassa non adeò diminuat malitiam operis, vt valeat illud transferre ab vna specie peccati in aliã: imò illud manet in ea specie peccati, in qua collocaret, si esset ex ĩdustria factũ. sic sanè si quis dans operam rei illicitæ percusserit Petrum, quem ex ignorantia crassa ignorat esse sacerdoté, peccabit peccato sacrilegii, & erit excommunicatus secũdum cõmunem in dicto capitul.si verò.cuius modò mentionem fecimus. eadem ratione, si quis accedat ad meretricem, quam ex ignorãtia crassa ignorat esse suam consanguineam, aut

aut affinem, peccabit non tantùm peccato fornicationis, sed & peccato incestus, sicut peccaret si sciret, illam esse consanguineã, vel affinem: nec effugiet pœnas pro peccato incestus lege statutas. ex quibus poterit intellectus deduci ad tex. in cap. si quis cum duabus. & in capitu. si quis cum matre. & capitul. vlti. 34. q. 2. vbi quis non punitur pœna in incestus, si operam fornicatiõi exhibens cognouerit consanguineam, aut affinem ex ignorantia. id enim procedit, quia ea ignorantia probabilis, & inuincibilis fuit: alioqui si foret crassa, & supina profectò puniẽdus esset vt incestus reus ex his, quæ modò diximus, quia operam dabat rei illicitæ. & ignorãtiam supinam habuit. non equidem diffiteor, imò æquũ esse censeo aliquid huic de ordinaria pœna remittendum esse, quippequi videam, hanc ignorantiam crassam, & si non valeat peccatum ab vna specie in aliã mutare, aliquãtulum malitiam minuere peccati, ex illa quidem, quam haberet si ea actio ex industria facta fuisset. quod omnes fatentur post Panor. in dict. capitu. 2. de constit. num. 6. S. Thomas. 1. 2. q. 76. art. quarto. Syluest. verb. ignorantia. §. quinto & 8. Adrian. quodli. quarto. arti. primo. Almain in moralib. capitulo quarto. idcirco & in actibus illicitis supina ignorantia, modò affectata non sit, minorem culpam, & pœnam efficit.

Quòd si quis dederit operam rei licitę, & iustæ, atq; ita ex ignorantia crassa, ac vincibili malũ egerit, multũ equidem excusandus est. nam licèt in totum à peccato non excusetur, tanta tamen in hac specie constituitur excusatio, vt malum illud ex ignorantia crassa cõmissum non permittat manere in eadem specie peccati, in qua fuisset, si ex scientia fieret. quia malum hoc non est per se voluntarium, sed tantùm per accidens: cùm malum nusquam ex natura sua oriatur à bono: sed per accidẽs. Hic verò intelligo per accidẽs esse malũ voluntariũ etiã quantũ ad obiectũ peccati. nam non fertur voluntas per se, nec directè, sed interpretatiuè in obiectũ, vnde peccatũ sumitur: siquidẽ peccatum oritur ex ignorantia, quæ non fuit directè voluntaria, imò indirectè: quia noluit adhibere diligentiam, quam tenebatur. at vbi quis dat operã rei illicitæ, licèt habeat ignorãtiam, quæ tamen crassa sit, & vincibilis, voluntas eius directè fertur in obiectum peccati, seu in obiectũ, vnde peccatum sumit speciem, & sic in actũ, qui est cõtrarius virtuti: per accidẽs aũt fertur in actũ cõtrariũ virtuti, & sic in peccatum: vt S. Thomas tenet in dic. art. 4. vbi eius sensum explicat optimè Caieta. scribens, quòd qui scienter peccat, voluntariè fertur in actum contrariũ virtuti directè, & per se, quippe qui sciat, illũ esse contrariũ virtuti, & nihilominus eum eligit, & agere vult: sic etenim directè, & per se fertur

fertur eius voluntas in peccatum.

Hinc infertur, quòd Iacob quando dormiuit cũ Lya, quæ non erat sua, si ignorasset crassa ignorantia illam non esse suam: admonuerat enim illum aliqua soceri ancilla de illusione futura, & ex negligentia noluit explorare: tunc dormiens cum Lya non fuisset omnino excusatus à peccato, quia re vera peccauit, fuisset tamen excusatus à peccato, & illius specie, quæ ex certa scientia in eo casu contingeret. Nõ enim diceretur Iacob commisisse fornicationem, quia non fuit ab eo per se volita, nec in animum eius inducta. & subinde à pœna huius criminis foret excusandus. quemadmodum tradit Alfonsus à Castro de potest. leg. pœnalis. lib. 2. ca. 14. vers. Nec refert. text. optimus in capi. in lectum mariti. 34. q. 2. vbi excusatur à peccato incestus maritus ipse, in cuius lectum soror iuit vxoris, quam quidem putans suam esse vxorem cognouerit. & tñ licèt propter ignorantiam excusetur maritus, pœnitentia tamen illi iniũgitur. Ex quo deducitur, ignorantiam illam, culpam aliquam habuisse, & denique fuisse crassam, aut culpabilem.

Eadem sanè ratione poterit quis defendi à pœna incestus, & ab excommunicatione indicta per Cle. vnicam. de consang. si matrimonii cõtractui dederit operam, & ignorantia crassa vxorem duxerit consanguineam. De quo ipse scripsi in Epitome ad quart. Decreta. secunda par. capit. sexto. §. octauo. nu. 21.

¶Decimoquintò cõstat ex his, quanam ratiõe sit accipiendũ quod tra
17 ditur à Iuriscõsulto in. l. 1. ff. de legib. dum inibi expressum est, per leges puniri delicta, quæ etiam per ignorantiam cõmittuntur. idem diuus August. docet de natura, & gratia scribẽs, quòd quidam per ignorantiam peccant. notat hoc ipsum Gratianus in cap. 1. 15. q. 1. & Arist. lib. 3. Ethic. c. 1. dum ignorantẽ, prauum, & malum appellat, asseuerãs eum non excusari. Quæ quidẽ subsistere nõ possunt, si vera sunt, quæ iam non semel admonuimus: nempe, non posse absque voluntate peccatum contingere, & voluntatẽ ex ignoratione abesse. Nihilominus respondendũ erit, nõ semper ignorãtiã cõstituere quem inuoluntariũ: atq; ideo quoties ignorantia minimè excludat voluntatem, nec constituat agentem inuoluntariũ, tunc malum factum ex ignorantia peccatum erit, & punitione dignum. id verò poterit accidere propter ignorantiam affectatam, quæ cùm directè volita sit, eandẽ habet scientiæ conditionem, & idem operatur, quod operaretur sciẽtia, si adesset. Nam ex nimia voluntate peccãdi oritur hæc ignorãtia, quam quis tollere non vult, vt liberiùs peccet. Idcirco hic voluntate peccatur, nec ista ignorantia minuit, imò auget peccati culpam, vt S. Thomas explicat. 1. 2. quęst. 76. art. 4. meminit huius ignorantiæ affectatæ glos. in capit.

pitu.cos. de tempori.ordinat. 6.verbo.affectata.& ibidem Ancha.Domi.& Doctor.Quamobrem in huius ignorantiæ casu dubio procul obtinet dic.l.1. & quæ in similibus locis passim traduntur.

Potest item peccatum ex ignorātia commissum culpam voluntariam habere, & ideo legibus puniri ea pœna, quæ ad malitiam reprimendam cōstitui solet, cū ea ignorantia crassa est, & supina. ignorantia etenim vincibilis peccatum est, si sit eorum, quæ aliquis scire tenetur, & est voluntaria, quia in nostra potestate est eam repellere. Nā ipsa negligētia sciendi, & item vel ipsa temeritas, aut inconsideratio eius, qui actionem aliquam aggreditur ignorans ea, quæ sunt ad eius rectā operationem necessaria, peccatum est rationem habens à voluntate, & ideo punibile.l.culpa est. ff. de reg. iuris.l. latæ culpæ. ff. de verborum significatione.l.1. ff. si mensor fals. mod.dixerit.l.illicitas.§.sicuti.ff. de off.præs.cap. Apostolicæ. de cleric. excommu.capitu.2.de constitut.in 6.notant Abb. & docto.in capit.2. de constitut.cum his, quorum ipse mentionem feci in regul.possessor. de regul.iur. 2.part.§.7.nume.7.pulchrè S.Thomas.1.2.quæst.76. artic. secundo.Quibus mirè conueniunt Aristote.verba.3.Ethi.cap.1. vnusquisque inquit igitur prauus, quid agendum, à quibusque abstinendum sit, ignorat: obque huiusmodi errorem iniusti, & omnino mali homines efficiuntur. inuitus igitur dici debet, non si quis ignorat id, quod conducit: non enim ignoratio, quæ in electione consistit, inuiti est causa, sed prauitatis: nec ea, quę est vniuersalis: quippe cùm ob eam homines vituperentur. Hæc Philosophus, sentiens ignorantiam prouenientem ex prauitate electionis, non esse inuoluntarii causam, sed prauitatis. Cùm enim quis nesciat ea, quæ poterat, & tenebatur discere, sponte nescit: ipsiq; adscribenda est ignorātiæ causa: sicuti apud Aristolem notat Eustratius. Rursus idē Aristoteles eodem libr. capi. quinto. eos quoque, inquit, puniūt, qui aliquid eorum ignorant, quæ ad leges pertinent, quæ quidem & sciri debeant, & difficilia non sint. simili modo etiam in aliis, quæcunque ignorare per negligentiam videntur: eo quòd in ipsis sit non ignorare: quippe qui adhibendæ diligentiæ domini sint, ac potestatem habeant. Hactenus is author, in cuius commentariis Eustratius exempla huius crassæ ignorantiæ iuris, & facti tradit, quæ & à iuris vtriusque professoribus passim tradūtur. Sic denique est intelligendum responsum Iurisconsulti in dict.l.1.quo in loco glo.Barto. & alii idem expressim adnotarunt.

Longiùs profectò ab instituto digressi forsan fuimus, quàm par erat huic tractatui: id tamen fecimus, vt responderemus quæstioni difficili de constitutione ob actum iure diuino

uino illicitum excommunicante. Nec quidquã oberit ratio illa, quã traditum est, voluntate delicta distingui: quia, etiam si ea propositio longiorem examinationem exigat, hac in parte satis est, voluntatẽ per se, & directè ferri in eum actũ, qui malitiam habet saltem eam, cuius ratione excommunicatio indicta est: idcirco voluntas non deficit ad operationem illam, quæ excommunicatione punitur. Quod satis probatum extat ex his, quæ in hoc. §. latè tractauimus.

Ex. §. Sequenti.

1 *Quis poßit excommunicare: & quòd hæc potestas iurisdictionis est, non ordinis.*

2 *Fœmina an poßit excommunicare?*

3 *Laicus non potest excommunicare.*

4 *Excommunicatus, an poßit excommunicare?*

5 *Absolutio necessaria est ab excommunicatione, quæ lata fuit ad tempus tacitum, vel expressum.*

6 *Absolutio ab excommunicatione, an poßit dari sub conditione, & ad reincidendum?*

7 *Absolutio præstita absq; iuris canonici forma, an teneat?*

8 *Excõmunicatus in vita, post mortem etiam potest absolui. & quid de absolutione in mortis articulo?*

9 *Laicus in mortis articulo, an poßit absoluere ab excommunicatione?*

10 *Absolutio ab excommunicatione, an poßit dari ab eo, qui presbyter non est.*

11 *Absolutio ab excõmunicatione, qualiter sit danda: & quibus præmißis?*

12 *Clericus sacerdos ratione Iubilæi, & bullarum Apostolicarum aliquem absoluẽs, an censeatur eum absoluisse à peccato oblito, cuius causa erat excommunicatus?*

13 *Excommunicatus pluribus excommunicationibus: quomodo poßit ab omnibus absolui?*

14 *Excommunicatio, & absolutio ex falsa causa obtentæ, an vim habeant, & effectum?*

15 *Sacerdos electus ad confeßionem pœnitentialem virtute bullarum, aut Iubilæi, an poßit absoluere ab excommunicatione causa hæresis inflicta?*

16 *Absolutio ab excommunicatione obtenta in foro conscientiæ ex potestate Iubilæi, aut bullarum: an habeat vim in foro exteriori?*

§. Vndecimus.

SED etsi multa de hac excommunicationis censura iam tradiderim, nihilominus pauca prędictis addam in ea quæstione: quis poßsit excommunicare. Cui præmittam, excommunicandi potestatem ad clauem iurisdictionis: non ad clauem ordinis pertinere. Nam cùm hæc potestas ad fori exterioris disciplinam spectet, vbi causa inter homines agitur: ideo illius propria
1 erit, qui iurisdictionem in foro exteriori habet: etiam si ordinis potestatem is non habeat. hanc assertionem veram esse probant. S. Thom. & alij in. 4. sentent. dist. 18. quæst. 2. art. 2. ad primam. idem. 19. dist. q. 1. ad. 3. & est cõmunis opinio, quã tenent Panor. in cap. ab excommunicato. nume. 5. de rescript. & sum-

marum authores verb. excommunicatio. idem Panor. in ca. transmissam. de electio. 1. notab. Hostien. in summa de sent. excom. §. quis possit. versi. nedum autem. Felin. in ca. dilecta. de maio. & obedi. nume. 3. Ex quibus illud constat, quòd non sit necessarius sacer ordo ad potestatem excommunicandi: tametsi aliquis ordo præmittẽdus sit huic potestati, vt tandem eam possit habere, qui clericus sit & aptus, ac idoneus ad obtinendum beneficium ecclesiasticum: quod expressim Feli. adnotauit in dict. capi. dilecta. cuius ea poterit ratio constitui, quòd licèt excommunicatio in exteriori iudicio feratur, & pronuntietur, tamen quia aliquo modo pertinet ad aditum regni cælestis, cùm ecclesia militans præstet viam ad triũphantem, clauis dicitur iurisdictionis, & ad claues pertinet: vt explicat sanct. Thomas in dict. q. 2. dist. 18. & probatur in capi. vlti. de excessi. prælat. qua ratione par est, quòd non possit excommunicatio ferri, nisi ab eo, qui clericus sit, & idoneus ad consequendam ecclesiasticam dignitatem, cuius ratione excommunicandi potestas iure competit.

Primùm igitur ad quęstionem respondẽtes asseueramus, excommunicandi potestatem iure competere his, qui iurisdictionem ordinariam ecclesiasticam in exteriori foro habent: etiam si sint inferiores episcopis. text. optimus vbi hoc ipsum omnes adnotarunt in cap. cùm ab ecclesiarum prælatis. de offi. ordina. cap. sicut tuis. de simo. capi. cùm in ecclesia. de maior. & obedi. glos. in dict. cap. cùm ab ecclesiarum. Henri. in cap. si sacerdos. col. 2. de offi. ordi. qui tractat latè, an sacerdos curam animarũ habens possit excommunicationem in parochianos sibi subditos ferre.

Secundò ex hoc apparet, iudicem etiam delegatum posse vti excommunicationis censura: quod multis in locis probatur: & præsertim in cap. præterea. de offi. deleg. notatur in cap. 1. eo. titul. & est omnium communis opinio, de qua minimè oportet disputare.

Tertiò hinc & illud est colligendum, quòd licèt quandoq; fœmina obtinere possit ratione dignita-
2 tis quandam ecclesiasticam iurisdictionem quo ad correctionem, & administrationem. capit. dilecta. de maio. & obedi. ca. cùm dilecta. de confir. vtili. vel inutili. non tamen potest aliquam iurisdictionẽ exercere, quæ ad claues spectet nec in foro interiori, nec exteriori: est enim fœmina incapax huius potestatis. de foro interiori tex. est satis celebris in capit. Noua. de pœnit. & remiss. quo constat, non posse fœminis cõpetere vsum clauium respectu ordinis, cuius sunt incapaces. idem latè aduersus Lutherum pluribus rationibus, & authoritatibus ostendunt Ioann. Rofensis artic. 13. contra Luthe. & Alfonsus à Castro aduersus hæreses. verb. absolutio. Ioan.

an. Bunderius in compendio contra Lutheranos tit. 11. art. 6. Imò fœmina etiam si ordinetur non recipit characterē: queadmodum ex dict. cap. Noua omnes deducunt, maximè Abb. glo. in cap. diaconissa. 27. q. 1. notant Florent. hæc & alia in 3. part. tit. 16. cap. 7. §. 2. Syluest. verb. Abbatissa. q. 2. & 3. S. Thomas, & alij in. 4. sentent. dist. 19. q. 1. arti. 1. ad 3. q. & inibi cæteri Theologi. optimè Henri. in dict. ca. dilecta. de maio. & obed.

Quartò inde infertur, laicum non esse capacē huius iurisdictionis, ad
3 quam excōmunicatio pertinet: idq; multis comprobari potest, sed præmaximè ex eo, quòd laici spiritualia tractare non possunt. capi. 2. de iudic. ca. ecclesia sanctæ Mariæ. de cōstit. capi. bene quidem. cap. si imperator. cap. si duo. 96. dist. potestas autem excommunicādi potissimùm ad spiritualem iurisdictionem attinet: cùm & ad claues ecclesiæ pertineat: vt superiùs admonuimus: ac notat Panor. in cap. ab excommunicato. col. 2. de rescript. in specie hanc illationem. Cui & illud accedit, q laicus non potest constitui vicarius episcopi. cap. in nona. 16. quæst. 7. ex quo hoc ipsum deduxere Panormit. & Docto. præsertim Feli. nume. 6. & Deci. num. 15. Ripa. num. 16. in dict. cap. 2. de iudic. quo in loco hi Docto. idem procedere, ac verum esse cēsent, etiam in clerico, qui sit coniugatus. Qua in re idem notant Abb. in capi. sanè. in. 1. de cleri. coniugat. Ioan. Andre. & Domi. in cap. vnico. versi. in cæteris. de cleri. coniuga. in. 6. idem quo ad laicum simplicem tenent glos. in cap. præter. §. verum. verb. ducibus. 32. dist. & in dict. cap. bene quidem. verb. laico. & ibi Doct. atq; Bertachinus in tract. de episcopo. in. 7. part. 4. libr. quęs. 18. Tametsi præcitatę glossæ velint, ex delegatione Papæ posse laicum excommunicare. cap. Mennam. 2. quæst. 4. quod Panor. sequitur, & probat in dict. ca. ab excommunicato. 2. col. & in dict. ca. ecclesia sanctæ Mariæ. col. 3. & in cap. canonica. ist. tit.

¶ Quintò patet ex his, posse iudi-
4 cem occultè excōmunicatum, qui ex ratiōe. l. Barbarius. ff. de offi. prę. potest exercere publicam iurisdictionem, excommunicare. Quia excommunicatio ad iurisdictionem, & officium publicum spectat. sic etenim in hac specie tenuerūt Abb. in dict. cap. ab excōmu. 2. col. idem Abb. & Felin. alios allegans in cap. ad probandum. per text. ibi. de re iudi. col. 3. idem Feli. in cap. si verè. de sent. excōmu. huius item sententiæ author esse videtur. S. Thom. in. 4. dist. 18. q. 2. art. 2. ad. 3. dū asserit, nō posse excommunicatum excōmunicare, quia priuatur iurisdictionis vsu. ergo cùm habet eum vsum, poterit excommunicare. & opinio ista mihi verior est, licèt cōtrariam probauerit glo. in summa. 24. q. 1. Anchar. & Francus in ca. pia. col. 3. de exceptio. Anto. & Imola. in cap. sci

ſcitatus. de reſcrip. Paul. Eleazar. in cap. ſi celebrat. col. pen. de cleri. excom. Franc. in capit. præſenti. & in cap. decernimus. iſt. tit. Domi. in ca. ſi is cui. de off. delega. libro. 6. quorum ſentẽtia magis communis eſt. de qua quidem dubitat Probus in ca. vlt. 3. q. de conſt. in. 6. licèt idem in dict. ca. præſenti. dixerit, ſeipſum in dict. ca. vlt. priorem opinionem ſequutum fuiſſe.

¶ De abſolutione ab excommunicationis ſententia obtinenda ſupereſt modò aliquot hoc in loco examinare, illud prænotantes, adeò neceſſariam forè abſolutionem ab excõmunicatione, quæ ſemel quẽpiam ligauerit, vt etiam ſi excommunicatio iniuſta fuerit, nihilominùs ad plures effectus abſolutio petenda ſit: quemadmodum probare conati ſumus in hac relectione. §. 7. num. 7. Etenim poſtquam ſemel excommunicatio lata eſt, & ligat,
5 indiget excommunicatus abſolutione, quæ præſtanda eſt iuxta formam iuris, traditam in ca. à nobis. in. 2. de ſent. excom. igitur abſq; ea ſolenni abſolutione minimè tollitur excommunicatio. text. optimus in cap. cùm deſideres. eod. tit. §. vlt. Quamobrem Panormit. in ca. 1. de iudic. notab. 6. poſt glo. in Clem. 1. verb. donec. de decimis. exiſtimat, excommunicationem ab homine latam ſub ea conditione: donec ſatisfeceris: nõ tolli, nec diſſolui abſq; abſolutione, etiam ſequuta ſatisfactione. idem Abb. & Anania in ca. cùm tu. de vſur. idem Abb. in dic. Clem. 1. Feli. in capi. ad aures. de ſimonia. Domi. in cap. 1. §. ſi verò. de elect. iſt. lib. Deci. in cap. ex literis. 3. col. de conſt. idem in cap. quæſtioni. de appellat. Innocen. & Anto. in cap. cùm bonæ. de æta. & qualitat. quorum opinio communis eſt ſecundum Feli. Deci. & Ripam in dicto. cap. 1. notab. 6. quo in loco Andre. Alciat. in notab. 5. hanc opinionem communem improbat, argumentum aſſumens à ſuſpẽſione eccleſiaſtica, quæ nulla indiget abſolutione, aut relaxatione, ſi lata fuerit ea conditione, donec ſatisfactum fuerit: nã ſequuta ſatisfactione, ipſo iure remiſſa, & ſublata cenſetur: quod omnium, quos modò citaui, communi ſenſu deciſum extat poſt gl. in dict. verb. donec. vbi Paulus Eleazar. & Imol. ante Alciat. eius opinionem tenuerũt: quam hic non verebimur latiùs expendere propter frequentem huius diſputationis vtilitatem: tametſi in epitome ad 4. decret. 2. part. cap. 6. num. 16. communem ſententiam obiter ſequuti fuerimus.

Et ſanè præter Panor. rationem deductam ex dict. capi. à nobis. ad communis ſententiæ probationem accedit quod notat Florẽt. in. 3. par. tit. 24. cap. 77. §. 1. ſcribens abſolutionem ab excõmunicatione non poſ-
6 ſe concedi ſub ea conditione: ſi ſatisfeceris: debet enim ſimpliciter, non ſub aliqua conditione miniſtrari iuxt. reg. actus. de regul. iur.

Hæc autem excõmunicatio: donec satisfeceris: hũc sensum verè habet, vt semel excõmunicatus ab eodem excõmunicatore absoluatur ea quidem conditione: si satisfeceris. ergo forma ista sufficiens non est ad absolutionem ab excõmunicatione, etiam si cõditio euenerit. Huic equidem rationi satis respõsum erit, si constituerimus discrimen, & differentiã inter hæc duo: nempè, quòd quis excõmunicatus semel simpliciter, postmodũ absoluatur sub cõditione: vel quòd ab initio excõmunicetur quisquã sub conditione: donec satisfecerit. Nam priori casu semel habuit excõicatio vim absolutè absq; aliqua cõditione: at in posteriori excõicatio semper habuit illam conditionem ab initio: donec satisfeceris: & tamẽ aliter respõdendum erit, vt planè falsam fore opinemur Florẽtini sententiam asserentes, absolutionem ab excõicatione posse ea cõditione ministrari: si satisfeceris: ex eo quidẽ, quòd & ipsa excõmunicatio ferri possit sub conditione ca. præterea. de appellat. vbi Deci. post alios: atq; ita Florẽ. opinionem falsam esse contendit Marti. Azpilcueta in ca. 1. nu. 62. de pœnit. dist. 6.

Secundò eandem cõem opinionem cõprobat glo. notab. in c. præsenti. verb. declaramus. supra eo. tit. quæ asserit excõicationem suspendi non posse, nec commodè pati suspensionem: Quia vel est omninò per absolutionem in totum tollenda, vel manebit eius vis, & effectus integer non obstãte suspẽsione. Ergo nõ poterit excõicatio tolli absq; absolutione si semel simpliciter lata fuerit: nec item si semel ligauerit adhuc ad tẽpus lata, ea quidem lege: donec satisfeceris. Parum tamẽ oberit hæc cõsideratio, etiã si ex ea velit quis probare, non posse ferri excõicationem ad tẽpus, atq; ideo ita latam, donec satisfeceris: simpliciter, & absolutè latam censeri. Nam licèt excõicatio verè suspẽdi non possit, nihil impedit, quòd ab ea detur absolutio ad certũ actum, vel tempus, quo finito iterũ quis sit ipso iure excõicatus sub eisdẽ monitionibus, & solẽnitatibus, quibus prior excõicatio inflicta fuit. Atque hæc ipsa absolutio vulgo appellatur ad reincidendum: eamq; praxis iã diu admisit. Est etenim hui⁹ absolutionis illud peculiare, quòd lapso termino in absolutione præfinito, vel peracto actu, ad cuius effectũ quis absoluitur, statim absq; noua sentẽtia excõicatus in priorem incidat excõmunicationem. Hoc ipsum probatur in cap. veniens. il 2. de testib. & in cap. Apostolicæ. de exceptio. vbi Feli. col. 1. idem adnotauit post Hosti. idem Feli. in ca. ad reprimendam. de off. ordi. col. 2. Ioan. Andr. Hosti. Anto. & Abb. col. vlt. in dic. ca. veniens. Franc. in capi. præterea. col. 1. de appellat. Feli. in cap. 2. col. 2. de testib. cog. Deci. in capit. 1. de iudic. 2. lectione. notab. 6. & ibi Frãcisc. de Ripa. num. 25. idem Deci. in

consil. 145. quorum opinio cõmunis est, & planè procedit ĩ casu, quo expressim absolutio datur ad reincidendum: vel vbi absolutio ab excõmunicatione conceditur ad tempus explicatum, vel tacitum, aut ad certum actum: vt fatentur præcitati Doct. tametsi Areti. in dict. ca. veniens, velit probare, necessariam fore nouam excommunicationem.

Quod si quis fuerit simpliciter absolutus ab excommunicatione, præstita cautione, de satisfaciendo, tunc etiam si non satisfecerit, nequaquã incidit in priorem excommunicationem: sed oportet, quòd iterum excommunicetur. tex. celebris in dicto capit. ad reprimendam. vbi Panor. & Feli. col. 2. ac plerique alij hoc adnotarunt. idẽ Rota in nouis. 490. Deci. in dict. ca. 1. de iudic. 2. lectio. notabili. 9. ad idem tex. in capit. ad nostram. 1. 1. de iureiuran. & in ca. quæstioni. de appellat. est tamen & in hoc specialis casus in cap. eos. supra ist. tit. vbi excommunicatus ab homine, vel à iure, absolutus propter aliquod impedimẽtum ab eo, qui iure ordinario absoluere non poterat, in eandem priorem excommunicationem incidit ipso iure, si sublato, ac cessante impedimento absolutionem ab eo, cui verè competebat, minimè postulauerit. Hoc siquidem obtinet, quia ex causa periculi mortis, aut alterius iusti impedimenti excommunicatus, absoluitur ab eo, qui alioqui non habebat absoluendi potestatem. Nec in hac specie distinguenda est excommunicatio iuris ab excommunicatione hominis: etiam si Rotæ decisio paulò antè citata velit hac distinctione vti.

Sed & ratio, qua Panorm. & alij tenentes communem sententiam
7 vsi fuere, non omnino congruit. Nam etiam si forma illa sit necessaria ad absoluendum ab excommunicatione, tamen absolutio absque ea forma, & absque alijs solennitatibus iure Pontificio requisitis præstita valet, & tenet. glo. vlt. communiter recepta in cap. cùm desideres. de senten. excommu. Francus in ca. qua fronte. col. penult. de appellat. Florenti. 3. part. titu. 24. cap. 77. Syluest. verbo, absolutio. 3. §. 3. quorũ opinio communis est, contra Hostien. cui equidem communi opinioni suffragatur tex. in ca. venerabilibus. §. sanè. ist. tit. probans, absolutionem ab excõmunicatione obtentam ab eo qui potestatem habet absoluendi, validam esse, etiam si iniusta sit, & iniquè præstita. cuius decisionis ad hoc præter Doct. ibi meminere Abb. col. vlt. & Card. col. 3. in cap. ex parte. de off. ordi. Fran. & Præpo. in cap. quæstioni. de appellatio. Abb. in cap. qua fronte. col. 5. eod. tit. vbi cæteri Doct. idem probãt ipsiusmet text. authoritate. Imò licèt excommunicatio lata post appellationem nulla sit, absolutio tamen data post appellationem ab aduersario propositam, ne absoluatur excõmunicatus, valida est, & tenet:

net: quemadmodum ex dic. c. qua fronte. expresim adnotarũt Franc. nu. 26. & 38. ac Præpo. num. 17. & præmittant alij, quasi hoc sit speciale in animarũ fauorẽ: quamuis Deci. contrariũ ibi teneat, nec text. ille admodum vrgeat, quia friuola fuit appellatio, de qua in eo respõso controuertitur. quibus adde Caieta. verbo. Absolutio ab excommunicatione. versic. de iudicialibus. Qui tenet absolutionẽ ab excommunicatiõe contra formam iuris prestitam non tenere: sed cõmunem opinionẽ probat glo. in cap. de manifesta. 2. q. 1. verb. iudicaui. & ea procedit, etiam si à constitutione dante formam in specie dictio: nullatenus, aut similis adijciatur: quasi velit, & præcipiat nullatenus absolutionem dãdam. Etenim nihilominꝰ absolutio absq; ea forma præstita ab excõmunicatione, valet & tenet. gl. in vltima opinione in Cle. vnica. verb. nullatenus. de seque. poss. et fruct. quam in ea sententia sequitur ibi Card. q. 6. Felin. in. c. quod super his. de fide instru. col. penul. Iason in. l. scriniarios. C. de testam. milit. licèt in dict. Clemẽ. vnica de hoc dubitauerint Abb. Imol. & Barb. atq; contrariũ tenuerit Bonifa. sequutus priorem opinionem glo. quam Iason sequitur in. l. vlt. ff. de ferijs. nu. 25. & plures alij eandẽ adnotauerint ad hoc, quòd dictio, nullatenus, inducit decretum irritans, seu irritum decernens contrarium actum. quod minimè oberit priori sententiæ: siquidem id intelligendum est, nisi materia subiecta dictet, actum alioqui absq; ea forma validum fore. glo. in ca. pueri. 1. q. 1. notat Areti. in cap. in causis. de testib. col. 4. & traditur in dict. l. scriniarios.

Igitur nõ ita strictè à iure forma, & solennitas in absolutione ab excommunicatione præstanda requiritur, quin & sine ea prestita ipsum excommunicatum omnino ab excommunicatione liberet. presertim quia forma iure præscripta tunc seruanda est, cùm seruari cõmodè potest, & sic in absolutione, quæ statim simpliciter absoluit ab excommunicatione simpliciter lata: quasi aliud dicendum sit in absolutione, quæ tacitè deducitur ab excommunicatione ad tempus inflicta, vel in absolutione conditionali: cùm in his non posit ita ad summum, & strictè forma canonis seruari: siquidem ea forma potiùs absolutioni absolutæ, & simplici, quàm huic tacitæ, & conditionali conueniat.

Imò & aduersus cõmunem sententiam optimè facit quod notant Ricar. in. 4. sent. dist. 18. arti. 10. q. 5. Florent. 3. part. tit. 24. ca. 77. §. 1. qui asserũt, in absolutione ab excõmunicatione, quæ ad iurisdictionem præcipuè, nõ ad ordinem pertinet, non esse verba quædam præcisè necessaria, sed satis esse, ac sufficere illa, quæ secundum intentionem absoluentis remotionem excommunicationis significent. Sed hæc verba iuxta excommunicantis, & pro

nunciantis sensum, sicuti excommunicationem præmittunt, & inferunt, ita & absolutionẽ post tempus pręstitam ipso iure significant. verba autem hæc sunt. Excommunico te donec satisfeceris. Ex quibus præter Paul. Imol. & Alciat. aduersus communem tenuerunt Cardi. in dict. Clem. 1. q. 30. Deci. in dicto ca. 1. de iudic. 2. lectione. notab. 6. nequaquã permittens hac in specie differentiã aliquam constitui inter suspensionem, & excõicationẽ.

Hinc denique ipse infero, in interdicto ecclesiastico expresim cõstituto: donec aliquis satisfaciat, aut donec ab vrbe recesserit, sequuta satisfactione, vel recessu ab vrbe: non esse necessariam relaxationem: cùm ipso iure censeatur, & sit interdictum relaxatũ. Quod tenet glo. in ca. nõ est vobis. verb. donec. & ibi Doct. licèt Frãc. à Ripa in dicto cap. 1. de iudic. notab. 6. contrarium teneat authoritate text. in cap. quanquam. de censib. in. 6. cuius opinio vera est in hũc sensum, vt declaratio requiratur: non tamẽ absolutio, nec relaxatio: sicuti apparet ex Abb. Card. & alijs in dict. Clem. 1. quorum meminit sic eos intelligẽs Paulus Parisi. consil. 27. li. 4. col. penult. & fin.

¶ Secũdò principaliter hinc est obseruãdum, esse necessariò impetrandam absolutionem ab excõicatione pro eo, qui mortẽ obierit excommunicatione ligatus, adhuc cũ pœnitentiæ, & cõtritionis signis, non tamen absolutus ab excommunicatione. Nam licèt is apud Deum absolutus esse credatur, apud ecclesiã tamen adhuc ligatus censebitur: atq; ideo ab eo debet impetrari absolutio, qui cũ viuum absoluere iure potuisset. Quod probat tex. celebris in ca. à nobis. in. 2. de sent. exco. cui respõso potisimũ obstat, quòd potestas iurisdictionis, quæ ad excõicandum, & absoluẽdum Papæ, & ecclesiæ prælatis concessa est per redemptorẽ nostrum, erga solos viuos, & super terram existentes competit. Matthæ. ca. 18. quodcunq; solueris super terram, erit solutũ & in cœlo: & quodcũq; ligaueris super terram, erit ligatũ & in cœlo. ad idẽ sunt authoritates plures, quarũ Gratianus meminit in ca. de cõione. ca. sanè. cap. legatur. 24. q. 2. solos ergo viuos ecclesia ligare, aut soluere potest: non tamen mortuos. Quod est communi theologorum & canonistarum sentẽtia probatisimum. sed nihilominus prædicta decisio tex. in dict. ca. à nobis. ita est intelligenda, vt verè constet, ecclesiã militantem nec ligare, nec soluere mortuos, sed potiùs denũciare eos decesisse ligatos, vel absolutos. Quæ quidã declaratio quo ad ecclesiam militantem necessaria est, non quo ad triumphantem: sicuti Romanus pontifex fatetur in dict. ca. à nobis. quamobrem Panor. inibi, & cæteri sic illum tex. interpretantur. posset tamẽ & apertiùs intelligi, ecclesiam soluere mortuos, vel ligare nõ quo ad

ad ipsos,sed quo ad actus, & effectus per viuos erga mortuos agendos:quéadmodum post alios explicat Alfonsus à Castr.libr.2.de iusta hæret.punit.ca.20.idcirco cauendũ est à glo.& Panor. in ca.si quis. de hæret.& glo.in ca.Iudæi.in.2.de Iudæ.Roma.in singul.735.qui existimauerunt,hęreticũ posse post mortẽ excõicari per tex.in di.ca. si quis. atq; ideo cõcedunt, posse mortuũ ab ecclesia excõicari.Quorũ opinio falsa omnino est : vt & ipse Castro ca.19.latiùs ostendit. Nã quod in dict.c.si quis.legitur.Anathema ei dicatur : est exponẽdum in hunc modũ, post mortẽ solẽnis fiat maledictio,quæ præmittit, illũ decessisse excõicatum. hanc siquidem significationẽ & hæc dictio: anathema habet:sicuti hac in relectione superiùs probauimus.

Quòd si mortuus in ipso mortis articulo per sacerdotẽ fuisset ab excõmunicatione, etiam à solo Papa alioqui tollẽda,absolutus:nulla erit post mortẽ absolutio necessaria.gl. cõmuniter recepta in di. ca. à nobis verb.nõ potuerit.tex.in ca.non dubiũ.ca.quod de his.ca. quãuis.cap. ea noscitur.vbi Doct.de sen. exco. l.25.tit.9.part.1.notat S. Tho.in.4. sent.dist.20.q.1.art.1.ad.2.q. qua in re distinguere oportet articulũ mortis quo ad istã potestatem, quæ sacerdoti cuicũq; cõpetit,absoluendi scilicet à peccatis,et cẽsuris quẽcunque in articulo mortis cõstitutum, etiam si alioqui absolutio sit Sũmo pontifici,vel episcopo reseruata.est enim periculũ mortis in his duntaxat,vnde mors frequẽter solet accidere:vt in bello,in nauigatione maris vehementer turbati, in fœminis prægnãtibus,in morbo graui.Periculum siquidem mortis in his prudentis viri arbitrio agnoscendũ est. Mortis autem articulus nõ dicitur vbicũq; periculũ adest mortis, sed regulariter cũ certa mors est verosimili coniectura,aut à morbo, aut à vulnere,aut exteriori vi, vt cũ quis ad mortis pœnã fuerit dãnatus. Idcirco quod vel literis Sũmi põtificis,vel canonibus permissũ est: nẽpè,simplicẽ sacerdotẽ posse quempiam absoluere ab omnibus peccatis,& cẽsuris in articulo mortis,etiã si alioqui soli Romano pontifici sit eorum absolutio reseruata : non ita latè intelligi debet in periculo mortis ea absolutio fieri valeat:sed tunc solùm,quãdo mortis articulus contingat.Sunt etenim hęc maximè diuersa ex ipsa quidem propria nominum significatione. Sic sanè censet rem istã definiẽdam fore Melchior Cano episcopus Canariẽsis in relectione de pœnitentia.5.par.fol.144. cui⁹ sentẽtiæ & illud accedit,quòd iura põtificia potestatẽ istam concedentia cuilibet sacerdoti,nõ de periculo mortis, sed de mortis articulo meminere:vt constat in dict.c.non dubiũ.c.quod de his. c. quãuis.ca. pastoralis.§.1.de offi.ordin.cap.eos. suprà ist.titu.& li.Sed huic opinioni videntur obstare duo, vel tria.

Primũ, quòd tex. in. c. si quis suadẽte. 17. q. 4. hanc cõclusionẽ explicãs de mortis periculo expresśim mentionẽ fecerit, permittẽs absolutionẽ ab illius canonis excõicatione episcopis in articulo mortis. Nec erit cõgrua respõsio, quòd ille canõ permittat absolutionẽ episcopis: non cuilibet sacerdoti: quasi voluerit ampliorẽ episcopis, quã sacerdotibus in hac specie delegare potestatẽ. Nã & in ca. ea noscitur. & in. c. de cæte ro. de sent. exco. expressum est, absolutionẽ ab excõicatione illius canonis cõpetere episcopis, quoties vel propter mortis periculũ, vel ob aliud impedimẽtum à Romano Põtifice nequit obtineri: & tñ in præcitatis locis, nẽpè in. c. nõ dubium. ca. quãuis. c. quod de his. c. eos. mẽtio fit de articulo mortis. vnde ab episcopo impetrãda est, etiã in articulo mortis absolutio, si commodè fieri posśit: alioqui & simplex sacerdos absoluere poterit. quod satis probatur ex eo, quòd iure diuino quilibet sacerdos deficiẽte proprio presbytero habet potestatẽ absoluẽdi à peccatis quibuscũq; sacramẽtali absolutione: vt probauimus superius. §. 8. nu. 8. quæ tamẽ non potest ministrari nisi & à cẽsuris fiat absolutio: igitur quilibet sacerdos habet in articulo mortis potestatẽ absoluendi ab excõicatione: saltẽ, vt scribit Paluda. in. 4. sent. dist. 17. q. 3. col. 2. pręsumendum est, papam ea mente esse, vt velit quẽlibet in articulo mortis constitutum à quolibet sacerdote absolui posse, etiam à peccatis reseruatis. Quod ipse Paluda. iterũ asserit dist. 20. q. 1. conclus. 2.

Secũdò eidẽ opinioni aduersatur, quòd in ca. eos. suprà ist. tit. mortis articulus appellatur in. 2. part. c. periculũ mortis. item in dict. c. ea noscitur. Quòd in articulo mortis planè permissum est, itidẽ permittitur in firmitatis tẽpore timore mortis. Ergo periculũ mortis, aut timor mortis verisimilis, sufficiens est causa, vt sacerdoti cuilibet cõpetat absoluendi potestas. vnde cõstitutus in morbo, & infirmitate non tantùm poterit absolui ab excõicatione canonis propter impedimẽtum, quòd præstat morbus, nè posśit accedere Romam, etiã si non sit in mortis articulo: quod Panor. & alij per tex. inibi concedũt in dic. c. quod de his. sed etiã propter timorẽ mortis: sicuti apparet in di. c. ea noscitur. quo fit, vt mortis timor, aut periculũ, articulo mortis hac in quęst. sit similimum.

Tertiò in hac controuersia est omnino aduertendum, quòd glo. in di. c. pastoralis. §. 1. verb. præterquã. ibidem cõiter recepta. Inno. Io. Andre. Hosti. Abb. Heri. & alij in dic. c. quod de his. dũ quærũt, quis dicatur in articulo mortis cõstitutus: in specie asseuerãt, eũ dici cõstitutum in articulo mortis, qui præliũ cum hoste cõmissurus est, vel patitur naufragiũ periculosum, vel sit nauigaturus tempore, quo solet mare turbulentum esse, aut longa quidem nauigatione, vel per loca insidiosa, & peri-

& periculosa. tex. optimus in. l. mortis. cũ sequentibus. ff. de donat. causa. mort. idem de fœmina prægnante Doct. præcitati tradidere, potissimè Io. And. in dict. c. pastoralis. §. 1. & Henri. in dict. c. quod de his. Itẽ Panor. & alij in dict. §. 1. ex quibus satis deducitur, cõmuni doctorum sententia decisum esse, periculũ verosimile mortis in hac quęstione articulo mortis æquipollere: imò idẽ esse articulũ, & periculum mortis, quo ad effectũ istum. Fatẽtur equidem hi Doct. eandem potestatem absoluẽdi, quæ data est cuilibet sacerdoti in articulo mortis, datã item censeri & in mortis probabili periculo, quod et Palud. notat in. 4. sen. dist. 20. q. 1. versi. tertia conclusio.

¶ Ego verò iuxta propriã dictionũ significationem arbitror differre articulũ mortis à periculo mortis, ita quidẽ, vt qui existat in mortis articulo, etiam dicatur & in periculo mortis constitutus: non tamen qui est in periculo mortis, statim cẽsendus erit in mortis articulo esse. Et nihilominus censeo cõem canonistarum sententiam admittẽdam temerè non esse, sed tunc solùm, cũ mortis periculũ propè, et maximo cum timore ipsius mortis contigerit, ac demùm mors immineat satis verosimili cõiectura: quod colligitur ex his, quæ de prægnantibus tradidere Abb. in cap. quod in te. 2. col. de pœnit. & remiss. & Syluest. verb. interdictũm. 5. q. 7.

¶ Sed & glo. in di. ca. à nobis. verb. non potuerit. scribit, posse laicũ in mortis articulo ab excõmunicatione absoluere: quemadmodum posset à peccatis. Nã & in articulo mortis posse laicũ à peccatis absoluere visum est quibusdam. Et tamen in absolutione à peccatis hoc est manifestè falsum: etenim licèt honestũ sit, & possit multis ex causis vtile esse, quòd deficiẽte sacerdote quis in articulo mortis laico propria confiteatur peccata. ca. quem pœnitet. de pœnit. dis. 1. c. 1. in prin. de pœnitẽ. dist. 6. absolutio tamen à laico ministrari non potest, etiã in mortis articulo: quod manifestissima ratione cõstat: siquidẽ absolutio à peccatis ab ecclesiæ clauibus pẽdet, ac deniq; ab ordine, & iurisdictione. Extrauagãs. Quia quorũdam. §. quod autem. de verb. signi. idem ipse probaui lib. 1. varia. reso. c. 16. nu. 11. Nec posset papa cõmittere potestatẽ absoluẽdi à peccatis laico, aut illi, qui clauem ordinis non haberet: vt est cõis in hoc omnium consensus, & tradit in specie Palud. in. 4. sent. distin. 17. q. 3. col. 2. versi. tertia conclusio. idcirco non posse laicum quenquam à peccatis absoluere, etiam in articulo mortis: asserit glos. in dict. cap. pastoralis. §. prętereà. quam pręter alios sequuntur Abb. ibi. idem Abb. & Henri. in. c. à nobis. de sent. excom. idem in ca. 4. de consuetu. col. vlt. Deci. in ca. 2. de iudic. num. 23. est similis glo. in cap. 1. de pœnit. et remiss. ist. lib. Syluest. verb. Absolutio. 1. §. 4. col. 4. & est cõmunis opinio

nio theologorum in.4.sent. dist.17. notat optimè Martinus Azpilcueta in cap.1.in prin.num.74. de pœnit. distin. 6. At in excommunicatione quidam censent, posse laicum ab ea absoluere in articulo mortis existentem. quod notat glo. in dict. capit. à nobis. quam ibi sequuntur Abb. et Feli. item Syluest. verb. Absolutio. 1.§.4.col.2. Angel. verb. absolutio. 3.§.17. Deci. in dict. capi.2. de iudi. nu.23. quibus suffragatur, quòd Papa potest laico dare potestatem absoluendi ab excōmunicatione. glo. in ca. præter. 32. dist. cuius in initio huius.§. meminimus. sed in articulo necessitatis hæc potestas absoluēdi cēsetur delegata ex Romani Pōtificis intentione: igitur poterit laicus absoluere ab excommunicatione in articulo mortis constitutum. Nihilominus opinio contraria verior est authoritate glo. in ca. vlt. 24. q. 1. quæ scribit, laicum in spiritualibus etiam in articulo mortis nihil agere posse, nisi quod expressim iure cautum fuerit. cuius glo. meminit Deci. in dict. ca. 2. num. 23. post Abb. ibi, Innoc. & Abb. in dict. ca. 4. de cōsuet. Hanc item opinionem tenet Imol. in. l.1. col. 3. ff. de publ. iud. ad hoc allegans glo. in dict. ca. pastoralis.§.1. eam inducens ad absolutionem ab excōmunicatione. sed & ipse Panor. in dic. ca. à nobis. nu. 10. palàm asserit. gloss. inibi esse intelligendam iuxta glo. in dict. ca. pastoralis.§. præterea. vt fortassis Panorm. non ita strictè velit, absolutionem ab excōmunicatione posse in mortis articulo à laico ministrari: sed vt excommunicatus per propriam confessionem, & contritionem dignus efficiatur absolutione, & remissione excōmunicationis. Nam, vt rationem quandā contrariæ opinionis tollamus, est omnino adnotandum quod Palu. scribit in 4. sent. dist. 17. q. 3. col. 3. versi. probabile enim est. asseuerās, ideo posse in articulo mortis simplicem, & quencūq; sacerdotem absoluere ab excōmunicatione: quia eo tempore potest quilibet sacerdos à peccatis absoluere, & hæc absolutio nō potest ministrari aliter, quā præmissa absolutione à censuris. idem ipse repetit in. 18. dist. q. 5. versi. secunda regula. idem dist. 20. q. 1. ad fin. secundæ conclusionis. Ergo sentit, & verè asserit Palud. eum qui nō possit in articulo mortis absoluere à peccatis, minimè posse ab excommunicatione, cuius absolutio ideo permissa tunc videtur, vt possit quis à peccatis absolui. Deniq; hāc sententiam aduersus glo. in dict. cap. à nobis probat Martin. Azpilcueta in dicto cap. 1. in princ. num. 83. de pœnit. dist. 6.

Hinc constat, non excusari hæredes defuncti à petenda absolutione ab excommunicatione, etiam si fuerit in mortis articulo per laicum mortuo data absolutio. Quod est verissimum contra Abb. & Feli. in dict. ca. à nobis. & Syluestrū in dic. verb. Absolutio. 1.§.4. col. 4. quorū

opinio iure nec probari, nec defendi potest.

¶ Post hæc meritò dubitatur, an ab excõicatione absoluere possit is, qui excõmunicauit, & iurisdictionem habet, licèt sacerdos nõ sit. Et Hosti. in dic. c. à nobis. in. 2. & in. c. ad aures. de simo. quẽ sequuti sunt veteres quidã summarũ authores, duplex vinculum excõicationis cõsiderat: vnum enim quo ad forum iudiciale, aliud quo ad pœnitentiale. quo ad primum inquit, posse absolutionem ab excõicatione ministrari ab eo, q iurisdictionẽ habet, licèt presbyter non sit: cùm ea pertineat ad iurisdictionem. ca. trãsmissam. de elect. Sed quo ad posterius vinculum asserit, non posse absolui excõicatum ab excõicatione ab alio quàm à sacerdote. tex. in ca. canonica. & ca. à nobis. de sent. excom. cùm hæc absolutio ad ordinem expectet. qua ratione moribus obtentum est, vt plerunq; iudices ecclesiastici absoluẽtes quẽquam ab excõmunicatione, quia sacerdotes non sunt, committant solennem absolutionem sacerdoti alicui. Quẽadmodum & ipse Hosti. sensit in summa hoc titu. de sent. excõ. §. quis possit absoluere. Syluest. verb. absolutio. 1. not. 3. versi. quintus. ac fatẽtur pleriq; alij, quorũ mẽtionẽ hic omittã, eo quòd ab Hẽrico in specie citent: & à Bottæo in tracta. de synodo. 3. par. art. 5. nu. 12. q admonet, hãc opinionem tutiorẽ esse: & idẽ fatetur Gard. in dict. ca. à nobis. 2. oppo.

Hæc distinctio falsa est omnino, quod Ioan. Andre. & Hẽri. optimè in dict. ca. à nobis in. 3. col. ostendere conantur. et idem tenent Card. 2. oppo. & Collectari. ibidem Card. in ca. vlt. 3. nota. de sepultu. & Florent. 3. par. tit. 24. cap. 77. in princip. ad finẽ. Syluest. verbo. Absolutio. 1. in princip. gloss. in dict. cap. canonica. Ex quibus ipse colligo, absolutionem ab excommunicatione omnino, & quo ad omnẽ eius vinculum concedi, & ministrari ab habẽte iurisdictionem, & potestatem excõmunicandi, etiam si is nec presbyter, nec diaconus sit, nec subdiaconus. Quod multis rationibus euidenter probari poterit: & præsertim: quia quo loco sacri euangelij data fuit potestas iurisdictionis ad excommunicãdum, & quibus, eodem pariter, & eisdem data est ad absoluẽdum: sicuti suprà latiùs probatum est ex authoritate Matthæi cap. 18. quæcunque alligaueritis super terram, erunt ligata & in cœlo: & quæcũq; solueritis super teram, erunt soluta & in cœlo. Et tamen potestas excommunicãdi solius iurisdictionis est, & competit clericis, etiam sacris ordinibus nondum insignitis. ca. transmissam. de electio. igitur & eisdem competit absoluendi potestas. secundò eadem opinio probatur ex eo, quòd regulariter qui potest ligare, poterit & absoluere. cap. inferior. 21. distinctione. l. qui condemnare. ff. de re iudi. notatur in. l. nemo qui condemna-

re.

re.ff.de reg.iur.& inibi cōstat ex lectione Haloandri.sed clericus nondū presbyter iurisdictionē habens potest excōicare: igitur poterit & absoluere. nullibi enim cōtrarium probatur:cū in dict.c.canonica.minimè cōstet, requiri ordinem presbyterij ad absolutionē ab excōicatione obtinēdam. Agitur siquidem ibi de militibus hospitalis Hierosolymitani per eorū priorē absoluendis ab excōicatione:& inquit Summus Pontifex id permissū esse Priori,qui presbyter, vt audiuimus,esse debet. Ne inter milites is Prior fortassis esset laicus,atq; ideo absoluere non posset. Non aūt exigit Papam illū Priorem esse presbyterū,quia is ordo necessarius sit ad absoluendū ab excōicatione. Tertiò his accedit, quòd absolutio ab excōicatione sacramētalis non est: sicuti omnium consensu receptissimū esse videtur in.4.sent.dist.18. dū materiā excōicationis tractātes post.S.Tho.inibi q.2.art.2.tenent, hāc potestatem ad iurisdictionem,nō ad ordinem pertinere.Idem notatur in dict.c.transmissam. &.fatetur Hostiens. & alij priorem opinionē sequuti,dū concedunt, quo ad iudiciale forū exterius clericū nondum sacris initiatū absoluere ab excōmunicatione posse.Nec verè dici poterit, absolutionem ab excōmunicatione sacramētalem esse,saltem ab his,qui medioeri quadam diligētia expendere velint ex theologis, quæ sit propriè sacramentalis absolutio. est etenim pars sacramenti pœnitentiæ: quod quidem pœnitētiæ sacramētum ad culpā peccatorū,quę in iudicio animæ secretè,& integrè sacerdotibus degegūtur,remittēdā omnino pertinet:& sic ad vinculū quod propter peccati culpam peccator absq; vlla excommunicatione ob solam diuinam offensam cōtrahit.Iuxta illud: Quorū remiseritis peccata, remissa erūt: quorū retinueritis,retēta erūt. Non autem pertinet sacramentum pœnitentiæ ad remittendum vinculum contractum ex iudicis exterioris sentētia.sunt & aliæ rationes,quibus satis apparet, absolutionem ab excommunicatione non esse sacramentalem. Quòd si hæc absolutio sacramentalis non est, minimè requirit,quòd eius minister sit sacerdos:siquidem sacerdotii ordo tantùm exigitur quo ad absolutionē sacramentalem,quæ est pars sacramenti pœnitentiæ, cuius minister lege diuina sacerdos est. quemadmodum ex sacra scriptura catholica docet, & tenet ecclesia. Quartò aduersus Hostiensem à diuisione argumentor. Etenim aut agimus de absoluendo excōmunicatum à culpa,et peccato,propter quod iure fuerit excōmunicatus: aut de absoluēdo ab excōmunicatiōis vīculo. Priori eqdē casu,absolutio pertinebit ad iudicē fori interioris, ad quē alioq spectat iure ordinario,vel reseruationis,sacramētalis pœnitētiæ absolutio:posteriori aūt, absolutio verè iurisdictionis est fori exterioris,

ris, & ad eum pertinet, qui hanc iurisdictionem habet, & excommunicandi potestatem, nec spectat ad iudicem fori interioris animæ: vbi de peccatorũ culpis per absolutionem sacramentalem tollendis, non de censuris agitur: nisi ea ex parte, qua censuræ impediunt sacramentum conferri: & tũc ab exteriori iudice absolutio à censuris exigenda est. idcirco arbitror, absolutionẽ ab excõmunicatione præstari, & ministrari posse ab eo, qui sacerdos non sit, modò iurisdictionem habeat ordinariam, vel delegatam, etiã si exhibenda sit cum solenni forma tex. in dict. cap. à nobis. in. 2.

¶ Verùm ad absolutionem ab excommunicatione canonicè consequendã multa sunt necessaria, quæ
11 secundum iura pontificia præmittenda videntur priùs quàm absolutio ab excommunicatione conceda tur, quę tradidere Hosti. in summa de sent. exco. §. & qualiter hæc absolutio. Florent. in. 3. part. tit. 24. ca. 77. §. 1. & Syluest. verb. absolutio. 3. §. 3. & alij statim in specie à nobis citãdi. primùm enim præstare debet excommunicatus iuramentum de obediẽdo, ac parendo mandatis ecclesiæ. cap. 1. cap. ex tenore. c. de cætero extra ist. titu. hæc verò iuratoria cautio ad cautelam futuræ, & præsumptæ cõtumaciæ exigitur, etiam ab eo, qui iustè excõmunicatus absolutionis tẽpore satisfacit pro commissa culpa. quod cõstat ex præcitatis locis & cap. cùm desideres. eod. titu. vbi gloss. in verb. ad cautelam. idem probat. Secundum quòd excommunicatus priusquàm absoluatur, si offensa fuerit manifesta, realem exhibeat satisfactionem: si verò dubia, sufficiens ab eo præstetur cautio datis pignoribus, vel fideiussoribus. tex. optimus in ca. ex parte. in. 1. de verb. signific. ca. 2. ca. venerabilibus. §. 1. suprà ist. ti. notatur in dicto. c. cùm desideres. et in. c. ad hęc. cap. ea noscitur. eo. tit. & in ca. qua frõte. de appellat. vbi Præp. & Frãc. quidquid dixerit glo. in dict. ca. ad hæc. quòd si nec possit satisfacere pro manifesta offensa, nec pro dubia dare cautionem sufficientem: satis erit quod iuratoriã præstet cautionem: quemadmodum cõmuni omniũ consensu diffinitum extat. idem verò respõdendum est in excõmunicato propter cõtumaciam: nã si contumacia manifesta sit, non aliter absoluitur, quã præmissa reali satisfactione expensorum, & sufficienti cautione de stãdo iudicio pręstita: sed si contumacia manifesta non sit, absolutio fiet, ac erit concedenda, tantùm præstita sufficienti cautione: sicuti probat text. elegans in dict. c. venerabilibus. §. 1. ad idem text. in dict. c. qua fronte. & ibi gl. quam sequuntur Panor. Franc. & docto. cõiter. Ro. in nouis. 72. Re. l. 28. tit. 9. part. 1. licèt Deci. in dict. ca. qua frõte. teneat in vltimo casu sufficere iuratoriam cautionem.

¶ Est autem manifesta contumacia, cùm ipse citatus fatetur in iudicio,

dicio, se contumacem, vel cùm constat, eum respondisse nolle ad iudicium, nec ad iudicem accedere. tex. in dict. cap. venerabilibus. §. 1. versi. Secus. notant Card. & doct. in Cle. vnica. de dolo. & cont. q. 8. Abb. in cap. cùm parati. col. pen. de appell. debet autem hęc citati respõsio probari per testes secundum communem. nec sufficeret sola ipsius nuncij publici assertio, vt dicatur contumacia manifesta. glo. in dict. versi. secus. parte. in iudicio. quam sequũtur ibi Domi. & Franc. Imola. in dicta Clem. vnica. col. 8. Bald. in dic. cap. cùm parati. atque ibidem Imola. Iason. in. l. properandum. §. 1. col. 3. C. de iudic. eritque in dubia controuersia hæc opinio potiùs admittenda: tametsi contrarium responderint Cardi. in dict. Clem. vnica. quæst. 8. Præp. Abb. & Deti. colũ. vlt. in dict. cap. cùm parati. Felin. in cap. ad petitionem. num. 20. de accusat. qui alios huius opinionis authores allegat: sicut & Iason. contrariæ.

Illud verò non est omittendum, excommunicatum ratione contumaciæ iudicialis, eadem censura ligari, & ligatum censeri donec absoluatur, etiam si constet in iudicio de impedimento, cuius causa non potuit ad iudicem accedere: iusteq́ꝫ valeat excusari: cùm tamen nullam contraxerit contumaciæ culpã. probat hoc tex. singul. in dict. cap. venerabilibus. §. 1. quem ad hoc adnotarunt ibi Domi. & Franc. ac Feli. in cap. 2. de testib. cogend. col. penul. quorum opinio eam rationem habet, quòd iudex secundum processum iustè contumacia per eum præsumpta, excommunicauerit legitimè citatum, ad iudicium non accedentem: atq; ideò ligat excommunicatio. idem notant Innocent. & Abb. in cap. P. & G. de offi. delega. col. 4. Bald. in cap. quod translationem. de offi. leg. glos. in capit. quisquis. 4. quæst. 5. verb. occurreret. & esse communem hanc opinionem fatetur Antoni. in dict. cap. 2. quidquid dixerint Hostien. & Abb. ibi. nam & si iudex errauerit in excommunicationis censura, eam iniustè pronuncians, adhuc excommunicatio ligat, & absolutione indiget: sicuti & nos superiùs explicuimus. §. 7. num. 5.

Sed & si excommunicatus pro manifesta offensa non sit ante realem satisfactionem absoluẽdus, id procedit, vbi satisfactio potest ab excommunicato exhiberi. idcirco quoties satisfactio spiritualis est, vel eius conditionis, vt ab excommunicato præstari non possit: nempè collatio beneficij, receptio in canonicum: & his similis: tunc priùs est excommunicatus cum sufficienti cautione absoluẽdus, quàm satisfactio præstetur. quod notat glo. verbo. emenda. in cap. solet. suprà ist. titul. quam Docto. inibi sequũtur. Feli. in cap. cùm contingat. col. 1. de off. deleg. glo. Innocẽt. Abb. col. vlt. & Docto. in cap. pro illorum. de præbend.

bend.tex.in cap.ex publico.de cõuerſ.coniugat.& ibi Panormit. 2. col.dicens, hanc opinionem communem eſſe,quæ eſt omnino memoriæ commendanda ad intellectũ earũ cõſtitutionũ, quas modò adduximus de manifeſta offenſa.

Tertium,quod in abſolutione ab excommunicatione ſeruãdum eſt, palàm exponitur in dict.cap. à nobis.in.2.nempe ſolennis forma cũ pſalmo,& oratione: quemadmodũ dicti authores explicant.ex quibus & alia petenda ſunt, quæ ad hunc articulum attinent.

¶Priùs verò quàm aggrediar, & exponã quis poſsit iure ordinario ab excõmunicatione abſoluere, aliquot hic adnotabo quo ad eos,qui ex Iubilæi, aut literarum apoſtolicarum priuilegio poſſunt ab excõmunicatiõe,& aliis peccatis abſolui à quocunq; per eos eligendo ſacerdote,etiam ſi hi caſus ſint huiuſmodi,vt nullus præter Papam, vel epiſcopũ abſoluere ab eis poſsit.

Primũ illud eſt obſeruatione dignum,quòd ſi quis huic ſacerdoti
12 confeſſario, qui poterat ab omnibus peccatis reſeruatis abſoluere, & à cẽſuris,ita peccata cõfiteatur,vt omittat per obliuionem ei confiteri peccatum aliquod,cuius abſolutio ſit reſeruata, vel cui acceſſerit excommunicatio: & abſolutionẽ generalem à peccatis,& cẽſuris obtinuerit:abſolutus omnino cẽſetur ab excõmunicatione, & à peccato illo, quod per obliuionem omiſerat cõfiteri.& licèt peccatum illud teneatur poſt cũ in memoriã redierit confiteri, poterit abſolui à quocunque ſacerdote ſimplici,etiam ſi non habeat poteſtatem abſoluendi à peccatis,& cenſuris reſeruatis.hãc ſententiam aſſeuerant Angel.verb. confeſsio.1.q.12.Syluest.verb. confeſsio.1.q.19.eam tribuentes Palud. in.4.ſent.minimè citantes Paludani locum. idem tenent Gabriel in 4.diſt.17.q.1.Adrian.de confeſsione.q.4.§.ſi petas.verſ.ex hoc ſequitur.Martinus ab Azpilcueta in cap. conſideret.§.cautus.num.30.de pœnit.diſt.5.hoc ipſum deducens ex Palud.in.4.ſent.diſt.8.q.3.col.penult.opinor ipſe doctiſsimum virum voluiſſe citare Paludani locũ in.4.ſent.diſt.18.q.5.art.3.verſ.quarta.cuius hæc ſunt verba.ſi ille, qui abſoluit,potuit ab omni ſentẽtia, & noluit,tunc ſufficit: quòd ſi noluit ab omni,ſed à quibuſdã abſoluere,tũc nunquã valuit abſolutio, quo ad ſententiam de qua abſoluẽs non cogitauit, nec abſoluiſſet, ſi cogitaſſet.de ſẽt.excõ. ex parte.& cap.officii.Si autem abſolutus credat,quòd ſi ille ſciuiſſet, quod neſciuit,nihilominus abſoluiſſet eum, debet ſe reputare abſolutum ab omni.hæc Palud.qui de abſolutione à cẽſuris tantùm loquitur. Syluest. autem.Angelus.& Adria. atq; alii de abſolutione à peccatis reſeruatis tractant.& in ſpecie dum Syluest. Palud. refert tractantem de preſbytero abſoluente in articulo mor

tis à casibus reseruatis: planè insinuat locum Palud. in quarto sent. dist. 20. q. 1. art. 2. quo in loco nihil addit de peccatis, aut censuris oblitis, & à quibus expressim absolutio data nō fuerit. Quam ob rem ego constituendos esse censeo duos casus. primus equidem erit de peccatis, atq; eorum absolutione, in quo censeo veram esse Syluest. Gabriel. Angeli, Adriani, & aliorum sententiam. nam si quis confiteatur peccata sua confessione sacramentali ei qui potuit ab omnibus etiam reseruatis absoluere, & per obliuionem omiserit confiteri peccatum vnū, vel duo ex reseruatis: obtenta generali absolutione, censetur ita, & ab oblitis seruatis absolutus, vt satis sit ea postmodum memoriæ repetita cuicunq; sacerdoti confiteri, licèt is non habeat absoluendi ab illis potestatem. etenim absolutio sacramētalis hāc vim habet, quòd & peccata oblita tollit, hac tamen lege, vt sint demum confitenda, si memoriæ occurrerint, secundum cōmunem omnium Theologorum sententiam. Huius autem prioris casus decisionem ipse nondum legi, nec potui apud Palud. locum inuenire, etiam si diligenter inquirere curauerim. Secūdus casus versabitur circa absolutionem ab excommunicatione. nam in foro animæ si peccator pœnitens oblitus fuerit confiteri aliquod peccatum cuius causa est excommunicatus, & absolutio reseruata, & nihilominus generalem absolutionem obtinerit, ab eo, qui potuit ab excōmunicatione absoluere: absolutus equidem est à peccato illo, & ab excommunicatione, ea lege, vt id confiteatur, cùm in memoriam inciderit sacerdoti ordinario, etiam si is non possit ab excommunicatione absoluere. Huius cōclusionis ratio ex eo deducitur, quòd ab illo peccato per obliuionem omisso, sacramentalis absolutio absoluit: & deniq; sacerdos ab excommunicatione: sine cuius absolutione minimè potuit habere locum absolutio sacramentalis à peccatis exhibita: atq; ita hanc opinionem probare conatur egregius doctor Azpilcueta in dict. nume. 30. hoc ipsum explicans ex Angelo, Syluest. Adriano, & Gabriele, qui in hanc sententiam inclināt: nam Palud. & si ab eo citetur, non exponit hanc conclusionē, nec hūc casum explicat. quippe qui loquatur de absolutione tantùm ab excō municatione, quæ in iudicio exteriori solet concedi: de qua statim agendum erit. & sanè vbi in hoc secundo casu quis absoluitur à peccatis, & censuris, nō est cur cōtrouertamus de vi absolutionis ab excommunicatione: idem tamen respondēdum est, quoties qui potuit absoluere à censuris recta intentione, qua proponit à necessariis absoluere, dixerit super pœnitētem, absoluo te in nomine Patris, & filii, & spiritus sancti: siquidem ex hoc à peccatis, & censuris absoluisse videtur,

detur, authore Gersone.2.parte.fol. 183.col.1.ca. confessio. & folio eo. col.3.ca.excommunicationum.cuius decisioné ad hoc laudat, & exaltat Azpilcueta in dict.num.30.

Quid autem de illo dicẽdum sit, qui pluribus ligatus excommunicationibus absoluit ab eo, qui potest omnes tollere, non equidem expresſim omnibus nominatis, sed vel indiffinitè, vel ab vna earum aliis per obliuionem petentis abso-
13 lutionem omiſsis: & quæstionem istam seclusa peccatorum absolutione tractat Palud.in dic.q.5.post Thom.& alios ibi.glos.& doct.in cap.cùm pro causa.ist.tit.& in cap. ex parte.de off.ordi. cuius capitis titulus apud Palud. vitio librariorũ mutatus est. nos equidem, vt & obiter difficultatem istam expediamus, distinctè proponem⁹ aliquot conclusiones, quid iure verius sit explicantes.

¶Prima conclusio. Excommunicatus vnica tantùm excommunicatione, pluribus tamen ex causis, nõ censetur ab excommunicatione absolutus, si in impetratione absolutionis causam aliquam tacuerit.tex. in dict.cap.cùm pro causa. & capi. officii.ca. ex parte. vbi gl.& Doct. S.Thom.in.4.sent.dist.18.q.2.ar.5. & ibi Theologi.Regia.l.29.titul.9. part.1.Roma.cons.326. quorum opinio vera est, quoties causa tacita fuit æquè principalis ad excommunicandum: alioqui valet absolutio: secundum Abb. & Henri. in dict.c. cùm pro causa.Doct.in cle.2.ist.tit. Feli.in capi.quod super. de fide instru.ad finem.ex quibus satis manifestè colligitur, etiam absolutioné validã esse in hoc casu, si causa, quæ expressa nõ fuerit, minimè auertisset prælatum ab absolutione, licèt expresſim ei foret significata.quod & Palud.sentit in dict.quæst.5.col. vlti.tametsi ipse generaliter rem istã diffinierit.

¶Secunda conclusio. Pluribus ligatus excõmunicationibus petens ab excõmunicatione absolui vnius tantùm mentionem agens, nõ censetur à reliquis non expresſis liber, etiam si indiffinitè fuerit ab excommunicationibus absolutus. Refertur etenim hæc absolutio indiffinita ad excõicationem in petitione cõmemoratam. ex.l. si de certa. C. de transact.gl. in dict.c. ex parte.& in d. c. cùm pro causa.vbi Ant.Abb. Henri.& Feli.Anchar. in.d.clem.2. S.Thom.in.d.art.5. & probatur in eisdem canonibus, quorum in proxima conclusione mentionem fecimus. procedit autem hæc ipsa conclusio, etiam si absolutio ab excommunicatione generalis sit. nam ad expressam, & petitã tantùm refert: propter rationem dict.l.si de certa.

¶Tertia conclusio. Excommunicatus pluribus excommunicationibus, vnica tantùm absolutione ab omnib⁹ absoluit, si omnes fuerint absoluenti significatæ, & expressę. argumento.l. pluribus. ff. de acceptillat.Et hęc est omnium concors

ſententia in præcitatis locis de qua non eſt vlteriùs controuertẽdum.

¶Quarta cõcluſio. Qui poteſt excommunicatum ab omnibus abſoluere excõmunicationibus, vnica tantùm abſolutione omnes tollit: nõ tantùm ſibi expreſſam: vbi ſciẽtiam habens omnium excommunicationum indiffinitè excommunicatum abſoluerit. hoc ſanè ex ipſius abſoluentis mente pręſumpta: quemadmodum notat Henric. in dict. capit. cùm pro cauſa. Ioan. in ſumma confeſſorum tit. 33. q. 120.

¶Quinta concluſio. Pluribus excõmunicationibus ligatus, ab omnibus, etiam vnica tantùm expreſſa in petitione, abſolutus cenſetur, quoties qui abſoluit ita generaliter abſoluerit, vt dixerit: Abſoluo te ab hac excommunicatione, & ab omnibus aliis, quibus ligatus es, quarum nec memineris, nec memoriã habes. ea enim eſt abſoluẽtis mens, vt & ad omnes alias excommunicationes velit abſolutionem extendi. ita in ſpecie Henric. & Ioann. in ſumma confeſſo. modò citati adnotarunt.

¶Sexta cõcluſio. Abſolutio indiffinita ab excommunicatione, exhibita ei, qui pluribus eſt excommunicationibus ligatus, vnica tantùm in petitione nominatim expreſſa, etiã quo ad alias ſufficit; quoties veriſimili cõiectura præſumi poterit, abſoluentem & à tacitis excommunicationibus nihilominus abſoluturum, ſi earũ ſcientiam habuiſſet. ita viſum eſt Palud. in 4. ſentẽ. diſt. 18. q. 5. col. penul. verſ. quarta. hę verò concluſiones omnino præmittunt in abſoluente poteſtatem abſoluendi ab omnibus excommunicationibus: alioqui nulla poſſet cõtingere dubitatio. deinde conſtat, neceſſarium eſſe, quòd pluribus excommunicationibus ligatus, pluribus abſolutionibus, vel vnica ab omnibus abſoluatur. gloſ. in dicto ca. cùm pro cauſa. per tex. ibi. & eſt cõmunis opinio, quam tenent omnes in hac reſolutione citati.

¶Septima cõcluſio. Abſolutio ab excommunicatione, obtenta ex falſa cauſa, eſt nulla: nec prodeſt excõmunicat. oprobatur in cap. officii.
14 de ſent. excom. & in dict. cap. cùm pro cauſa. glo. communiter recepta in dict. cap. ex parte. de off. ord. tex. in dict. l. 29. tit. 9. part. 1. notant Thomas, & alii in. 4. ſen. diſt. 18. q. 2. art. 5. nec eſt in hac concluſione aliqua dubitatio, quæ poſſit iure eam improbare, aut dubiam reddere, præterquam quòd glo. in dict. capi. ex parte. conatur conſtituere differentiam inter excõmunicationem, & abſolutionem in ſpecie huius quæſtionis, vt excommunicatio lata ex falſa cauſa valida ſit, & liget: abſolutio verò ex falſa cauſa præſtita minimè abſoluat: imò nulla ſit. prior huius diſtinctionis pars probatur in ca. 1. 11. q. 3. & in his locis, quibus traditur, excommunicationẽ iniuſtam ligare, validam eſſe, & abſolutione indigere. quod nos tradidi-

didimus hac in relectiõe.§.7.nu.7. atq; in specie de excommunicatione lata ex falsa causa idẽ notat glos. in cap.1.supra ist.tit.verb. propter. quarum opinio communis est, secundũ Curti.cons.20.dubio.2. col. 3.notant Doct.in dict.ca. ex parte. posterior pars constat in dict.capit, officii. & similibus. Sed Panor.in dict.cap.ex parte. hanc differẽtiam reprobat, existimans absolutionem ex falsa causa præstitam validam esse, si absoluens habeat animũ absoluendi: nõ obstante causa falsa: licèt iniqua sit absolutio: sicuti constat ex cap.venerabilibus.§. sanè. ist.tit. cuius hoc in.§.mẽtionem fecimus: rursus censet Panor.excommunicationẽ ex falsa, & iniusta causa latã minimè ligare, si excommunicator non habuerit ligandi intẽtionem: quod præsumi debet, quia is putabat causam veram esse, alioqui non excõmunicaturus si sciret, eam falsam fuisse. quod notãt & Cardi. in dict.capi. ex parte.4 oppo.Curti.in dict.consi.20.Feli.in capi. quod super.de fide instru.colũ.penulti.qui nullam admittũt differẽtiam inter excõmunicationẽ, & absolutionẽ. idẽ Card.in rep.cap.perpendimus. extra eo.tit.num. 22. quo in loco fatetur, priorem partem huius distinctionis ab omnibus receptam esse: tenet tamen cõtrariam asseuerans, excommunicationẽ latam ex falsa causa non tenere, sed nullam esse. idẽ ipse Card.sentit in dict.capit.ex parte.tandem Panor.Card. & Feli. in prædictis locis in hanc videntur cõuenire opinionẽ, vt distinguẽda sit excõmunicatio iniusta ab excõmunicatione lata ex falsa causa. nã excommunicatio iniusta ligat, & tenet, donec absoluatur ita excõmunicatus propter excõmunicantis intentionẽ, non sic excõmunicatio ex falsa causa: siquidẽ hęc nulla est, nec quenquã ligat ob deficientẽ excõmunicatoris intentionem, & cõsensum ad excõicandũ. qui quidẽ defectus constat ex.l.1. C.de falsa cau. adiect.legat.l.demonstratio.§.vlti. ff.de cõdit.& demonst.hoc ipsum sensere Hosti.& Abb.in ca.2. de testib. cog. quorũ meminim⁹ in hoc ipso.§.vers. illud verò omittẽdum non est. idem in absolutione respondẽdum erit secũdum horum doctorum sententiam.

Ego sanè veram esse cẽseo cõmunem opinionem, quæ asserit, excõmunicationem ex falsa causa latam validam esse, & absolutione indigere eo quidem modo, quo & excommunicatio iniusta ligat, & absolutione indiget: quod superius explicuimus.§.7.num.5. & sequentibus.eandem opinionem communem tenet Rota in nouis.399. ad cuius probationem in primis illud animaduerto, ex opinione contraria maximè improbari receptissimã illam sñiam, qua traditũ extat, excõicationem iniustam ligare, & ab ea petẽdã fore absolutionẽ. nam excõicatio lata ex falsa causa, quę tamen errorẽ manifestũ in ea senten-

tia expressum non cōtineat, iniusta est, nō autem nulla, quẽadmodum notatur in cap. per tuas. de sent. excō. vbi est hac de re tex. optimus: quem ita intellexit glo. ibidem cōmuniter approbata. quòd si excōmunicatio secundum acta processus manifestè falsam causam haberet, esset notoriè iniusta: & ideo nulla. cap. inter cæteras. de re iudi. vbi Abb. & Felin. num. 5. idem Abb. in ca. Odoardus. col. vlt. de solutio. idem Abb. in cap. ab excommunicato. col. 3. de. rescript. Syluest. verb. excommunicatio. 2. col. 2. & Caiet. 2.2. q. 70. art. 4. quanuis in hoc glo. in verb. errorem. & ibi Panormit. in dict. cap. per tuas. contrarium teneant. igitur sit satis excommunicationem ex falsa causa latam, quæ nec euidenter falsa est, nec errorem expressum continet, iniustam esse, nō nullam: & ea ratione ligare, donec detur ea absolutio.

Secūdò est animaduertēdum, excommunicationem latam ex causa, quæ falsis testib⁹ probata sit, aut falsis instrumentis, nō esse nullam, sed iniustā. hoc enim regulare est, quòd sententia ita lata sit iniusta, licèt non sit nulla. tex. in. l. diuus. ff. de re iudicat. vbi gl. Bart. & Doct. gl. in. l. qui agnitis. ff. de exceptio. quam sequuntur ibi Doct. cōmuniter, vt fatetur Soci. eā approbans. Felin. item post Abb. & alios. in. c. licet. de probat. num. 35. & ibi glo. verb. opponi. Eandem opinionem fatetur communem esse Iason in dict. l. diuus. col. pe. quam etiam tenent Abb. & alii in cap. cùm venerabilis. de exceptio. & licèt contrariam sententiam, quòd hæc sententia sit nulla, tenuerint gl. in dict. c. cùm venerabilis. in fine. & ibi. Hosti. ac Deci. num. 31. Cuma. in dict. l. diuus. & ibi Zasius. idem Zasius lib. 1. singul. respons. cap. 13. Alciat. in. l. si ex falsis. C. de transact. disputat idem Deci. in dict. cap. licet. nume. 21. quibus ad huius quæstionis resolutionem addenda est regia. l. 2. tit. 26. part. 3. satis est prædictam cōmunem sententiam admissam passim fuisse: præsertim quia potest cōtingere falsitas testium, aut scripturæ absq; dolo producentis eos in iudicium.

Tertiò his accedit, quòd excommunicatio potest ferri ex falsa causa testibus minimè falsis probata: q quidem memoriæ lapsu, aliaue ratione decipi potuerunt, & falli, existimant tamen se verum dixisse, & verum esse eorum testimonium. quo casu sentētia dubio procul nulla non est, licèt posit dici iniusta secundum rei veritatem: non secūdum acta causæ.

Quartò ad hæc facit. nam & veris testibus, aut veris scripturis potest quis falsa ex causa excommunicari, si nōdum produxerit, nec probauerit id, ex quo causa illa, quæ alioqui contigisse præsumitur, & digna excommunicatione censetur, vel cessauerit, vel iustissimam excusationem habeat. hæc verò excommuni-

municatio, quòd nemo in dubiũ reuocabit, nulla nõ est, imò iusta secundum acta causæ, licèt iniusta ex rei veritate: & tamen ex falsa causa lata fuit. est igitur attenta communi resolutione distinguendum an excõicatio sit nulla: & tunc non ligat: an sit iniusta: & eo casu ligat donec absolutio ab ea fuerit cõcessa: etiam si ex falsa causa lata fuerit.

Quintò, si ad vim excommunicationis, vt ea ligare valeat, donec absolutio detur, est inspiciendus animus, quem ad excommunicãdum iudex haberet, si certus foret de innocentia excommunicati: nusquã ferè locus erit communi opinioni, quæ asserit excommunicationem iniustam, quæ tamen nulla non sit, ligare, & absolutione indigere. sæpissimè enim excommunicatio iniusta est, quia iudex vel testibus, vel scripturis, aut falsa præsumptione fallitur, & ad excõicandum inducitur: alioqui non excommunicaturus, si certus esset de innocentia excommunicati. & profectò tunc tantùm excommunicatio iniusta ligaret, cùm iudex certus de innocẽtia rei ipsum excommunicaret animo excõicandi. & tamen in hac specie Felin. post Abb. in capit. 2. de testi. cog. num. 6. censet, nullam esse sententiam excõmunicationis propter manifestũ errorem iudicis. Quorũ opinio falsa est, si referatur ad iudicis voluntatem quo ad ipsum manifestè iniquam: procedet tamẽ vbi error gic esset ex actis causæ admodum manifestus: sicuti ex capitu. inter cæteras. de re iudica. paulò antè adnotauimus.

Postremò communis opinio maximam rationem habet ex eo, quòd ei contraria plurimùm detrahit ecclesiasticæ disciplinæ: & deinde authoritati ecclesiæ admodũ esset perniciosum, quòd quiuis excõicatus se liberum ab ea censura existimet ea occasione, quòd falsa causa deceptum iudicem in eum excommunicationem pronunciasse causetur: quòd quàm sit iurisdictioni ecclesiasticæ aduersũ nemo non viderit.

Quibus equidẽ ad amussim examinatis deducitur, absolutionem ab excommunicatione obtentam ex falsa causa his modis, quibus diximus & excommunicationem ex falsa causa quandoq; pronunciari, validam esse: ita quidem vt nulla sit in hoc differentia inter excõicationem, & absolutionẽ. quod præter authores superius citatos tenent Rota in nouis. 399. sentit Innocent. in cap. sacro. verb. alioqui. extra ist. titu. pariter enim procedunt excõicatio, & absolutio. capitu. verbum. de pœnit. dist. 1. notat glos. in. c. inferior. 21. dist. imò absolutio ab excõmunicatione etiam euidẽter, & manifestè iniqua, atq; iniusta, non erit nulla, sed tenebit, licèt excommunicatio esset in hac specie nulla: quod fortassis poterit probari simili conclusione, quam de absolutione prę stita post appellationem hoc in. §. explicuimus.

Igitur hæc septima cõclusio tunc vera est, cũ excõmunicatus aliqua ex causa ea tacita, & alia expressa obtinet absolutionem manet enim ex priori causa excommunicatus: quia ab excõmunicatione lata ea ex causa nec benè, nec malè fuerit absolutus. idem erit quoties pluribus ex causis excõmunicatus, vnica tãtùm expressa impetrat absolutionẽ: manet enim adhuc excõicatus ex causa tacita. ita sanè procedũt authoritates ad septimã conclusionem adductæ. quod colligo ex eisdẽ locis: itẽ ex Imol. & Feli. in. d. c. quod super his. de fide instr. nu. 13. qui latè quæstionem istam examinare conãtur.

¶Secundò illud in controuersiã incidere solet. an cõfessarius electus ex Iubilæi, vel literarum Apostolicarum, quas bullas dicimus, priuilegio, absoluere valeat pœnitentem ab excommunicatiõe contracta ex crimine hæresis? & quibusdam fortasse videbitur huic sacerdoti hoc permissum esse. nam licèt absolutio ab excõicatione iure canonico lata contra hæreticum sit Rom. pon- 15 tifici specialiter reseruata: tamen in his literis datur potestas absoluendi ab his casibus, qui sunt Apost. sedi reseruati exceptis quibusdam quorum de numero hæresis crimen nõ est. idcirco exceptio regulam in cõtrarium firmat. l. quæsitum. §. denique. ff. de fundo instruct. l. nã quod liquidè. §. vltim. ff. de penu legat. Secundò ad hanc partẽ accedit, quòd licèt in. c. quanuis. de extra eod. tit. permissum sit inferiori absoluere percussorẽ clerici ab excommunicatione canonis in quibusdã inibi expressis casibus: in eisdẽ tamẽ obtentũ est ius absoluendi permitti inferioribus ab excõicatione iure pontificio inflicta aduersus hæreticos, & alios, quorum absolutio sit summo põtifici excepta, & præseruata. Sic notat Ab. in. c. de cęte. ist. ti. Feli. alios allegans in. d. c. quãuis. ob eandem rationẽ: & propter authoritatẽ tex. in. c. eos. supra eo. tit. & est cõmunis opinio, vt fatetur eã sequutus Syl. verb. absolutio. 4. dubio. 4.

Ego sanè contrariam sententiam veriorem esse opinor, atq; admonẽdos esse censeo sacerdotes, ne hæreticos, etiam pœnitentes, & magno cum cordis dolore crimen detestantes, ab excõicatione absoluant. mihi etenim visum est, eos quidem sacerdotes ex his Iubilæis, & bullis non habere potestatem ab hac excõicatione absoluendi. quòd sequentibus probabitur. 5

Primùm ex eo, quòd commisio gñalis absoluendi ab excõicatione, minimè comprehendit illam excõicationem, cuius absolutionem verisimili coniectura ipse delegans nequaquam in specie commisisset. quod notat Florent. 3. part. titu. 24. cap. 77. §. 1. cui suffragatur regula iuris, quę docet, in generali concessione non venire ea, quæ quis nõ esset in specie verisimiliter cõcessurus. c. in generali. de reg. iur. ist. lib. vbi gl. allegat. text. optimum ad præsentẽ

quæ-

quæstionem in ca. frater noster. 16. q.1. etenim ibi generalis commissio facta per papam Legato non extenditur ad causas fidei. sic in hac specie, quam tractamus, non est præsumendum Romanum pontificem his generalibus commissionibus absolutionem ab excommunicatione pro hæresis crimine indicta his delegare, quibus in specie minimè delegasset.

Secundò ad hoc ipsum conducit quod scribit Felin. in cap. Apostolicæ. col. 1. de except. referens, absolutionem ab excõmunicatione quacunque, per Romanum põtificem concessam ei, cui fit alicuius beneficii ecclesiastici collatio: non habere effectum quo ad excommunicationem ex causa hæresis iure canonico impositam: quia ea non censetur sublata per prædictam absolutionem: & testatur Felin. ita expressim decisum fuisse ab Innocentio octauo per regulam quandam cancellariæ ab eo statutam.

Tertiò, etiam si in his Iubilæis, & literis quidam casus excepti sint, & regulam in contrarium firmam efficiant: tamẽ casus illi excepti ad eis similes extenduntur. tex. celebris in ca. cùm dilecta. vbi Abb. & Deci. de confir. vtili. vel inut. & in capit. ad audientiam. de cleric. non resid. Bal. per tex. ibi in capit. post translationem. de renunciat. Abb. in capit. cùm omnes. col. 6. de constit. gloss. in l. 1. C. de condict. indebi. & in l. vlti. C. de reuo. donat. tradit Alexã. in cons. 145. col. 2. lib. 7. Felin. in cap. quoniam frequenter. in prin. vt lite non contest. & in cap. pastoralis. in princip. de rescript. Deci. cõs. 284. col. 2. Ioã. Lupi in rub. de donatio. int. vir. & vxor. §. 16. nume. 10. quòd si quis in hac controuersia expenderit casus, qui excipiuntur in his bullis, & Iubilæis, planè comperiet ratione maiori, & hunc casum hæresis ex mente Romani pontificis exceptum censeri. quam ob rem cessat prima ratio pro contraria opinione superius adducta.

Non oberit secunda ratio ex intellectu capit. quanuis. nam & si in articulo mortis nulla possit esse dubitatio: in aliis tamen casibus in eodem capitu. expressis. Innocent. Ancha. Card. Abb. & Rauena contrarium tenent asserentes, illum text. non procedere in aliis excommunicationibus, quarum absolutionẽ Papa sibi excepit, sed tantùm in excommunicatione lata in percutientes clericum. sit tamen vera communis opinio, profectò minimè potest ad hanc quæstionem adduci. quia illa tractat de extensione facultatis iure communi concessæ: nos verò in præsenti casu agimus de extensione priuilegii extra ius commune dati: quod plurimùm refert vt cõstat ex notatis per Fortuni. in l. Gallus. §. & quid si tantùm. ff. de lib. & posth. col. 70. Feli. in c. postulasti. de rescrip. num. 13. Oldrad. cõs. 9. Pa. in cap. ex parte. de deci. & præterea manifestũ est, in dict. cap. quã

uis tractari de absolutione ab excõmunicatione concedenda per inferiorē à principe quoties excõmunicatus aliqua ex causa iusta impeditȓ accedere ad Ro. pontificē pro absolutiõe obtinēda. vnde mirũ nõ esset, si decisio illa extēderetur ad omnes casus, in quibus adest eadē ratio, & datur idem impedimentũ. at in pręsenti quæstione non est excommunicatus impeditus ad summum põtificem accedere: atq; ideo non æquè procedit argumentatio ex illo capit. adsumpta. Quis autem absoluere valeat ab excommunicatione hæresis causa inflicta: nos explicuimus in reg. peccatum. 2. part. num. 7. de reg. iur. in initio repetitionis

¶ Tertiò circa idem dubitatur, an absolutio ab excommunicatione, etiam damno soluto, & præmissa satisfactione, obtenta ex vi iubilæi, aut bullarum Apostolicarum, ab ipso confessario in foro cõscientię, obtineat, ac prosit excommunicato in iudiciali, & exteriori foro? &
16 ni fallor, ipse censeo, hanc absolutionem minimè in foro exteriori iudiciali admittendam fore, nec eam excommunicato prodesse quo ad exterioris iudicii effectus, nisi in literis Apostolicis dictum sit, quòd ea etiam in iudiciali exteriori foro vim obtineat, ac sit admittēda. plurimùm etenim detrahitur authoritati iurisdictionis ecclesiasticæ fori exterioris, si publicè excommunicatus, & denũciatus, secretè per sacerdotem ab eo ad confessionem electum absoluatur, & ea is absolutione obtenta ingerat se diuinis quasi in contēptum iudicis, qui eũ excõmunicauit. cui quidem iudici congruè satisfactum nõ est, etiam si excõmunicatus, q iudici parère recusauit, damnũ parti læsæ restituerit.

Hæc deinde opinio probatur, qa in his Apostolicis literis quibusdã casibus expressum est, absolutionē à cõfessario datam in foro item exteriori prodesse, & reum immunē efficere. Igitur in aliis casib9 ab argumento specialis cõcessionis absolutio tantùm in animæ iudicio proderit: cùm manifestè distinguere velit pontifex sũmus forum interius ab exteriori.

Ad hæc facit, quòd forus consciētiæ, & animæ plurimũ differt à foro exteriori. siquidem plures tradãtur passim differētiæ maximè in. c. qa plerìq;. de immunit. eccl. c. Fili. de testa. c. quæ in ecclesiarũ. de constit. Bar. in extra. ad reprimēdã. ver. denũciationem. ergo absolutio in conscientiæ foro obtenta non prodest in exteriori iudiciali foro.

Quartò hoc ipsũ cõstat vel ex eo, quod absolut9 in animę iudicio, etiam pœnitentia peracta, põt in exteriori foro accusari, & puniri. gl. in c. de his. de accus. cui9 opinionē ipse probaui lati9 li. 2. vari. resolut. ca. 10. n. 3. cũ prior examinatio in cõsciētiæ iudicio præcipuè fiat ad pœnitētiã, & satisfactionē diuinæ offensę: posterior autē ad publicam vindictam, & reipublicæ satisfactionē.

Quintò

Quinto his accedit stilus vetustissimus Rom. cur. qui obtinet, quòd Ro. pontifex non consueuit per Iubilæum, aut bullas cõfessariis sacerdotibus cõmittere ea, quæ forum contentiosum concernunt, sed tantùm ea, quæ ad pœnitentiæ forum, & conscientię purgationẽ spectãt. huius stili meminit Pau. Parisius in cons. 67. nu. 22. lib. 4. & deinde Ludoui. Gomeci. in reg. cancell. de nõ iudicando iuxta formam supplicationis quæst. 14. nu. 3. commemorans vsum sacræ pœnitentiæ apud Romanam curiam. Nam quoties petitur quid ad conscientiæ forũ, & iudicium animæ interius pertinens: id negotium confessario committitur, vt id expediat nullis testibus adhibitis, literis statim post eius perfectam actionem laniandis, & dilacerandis. Nec vlla fit tunc compositio cùm Romanæ curiæ Datario, pecuniaria quidem: quæ fieri solet, & fit quoties quo ad iudicium exterius, & cõtentiosum aliqua dispẽsatio, similéve negotium in Romana curia expeditur. hæc planè Gomecius, vt hinc lector percipiat quid referat, apostolicas literas dari quo ad forum animæ, vel quo ad iudicium exterius, & forum cõtentiosum. Huic opinioni plurimùm suffragantur ea, quæ in eadem ferè controuersia tradit Antoni. Cordubens. in tract. de indulgentiis. quæstione. 40.

His rationibus animum induxi meum, vt hanc opinionem in hac quæstione probarem, facillimè admissurus cuiuslibet saniorem sententiam, & quæ his probationibus exclusis fortioribus, & melioribus constet. etenim in re dubia nequaquam decet semel conceptis opinionibus ita contumaci animo adhærere, vt doctissimorum virorũ iudicia recusare nitamur.

Ex. §. sequenti.

1 *Absolutionem simplicem petens, an videatur fateri, se excommunicatum esse?*

2 *Absolutio ab excommunicatione hominis, à quo possit concedi?*

3 *Episcopus an possit absoluere excommunicatum à prælato inferiori?*

4 *Absolutio ab excommunicatione iuris, & canonis, ab episcopo regulariter dari potest.*

5 *Sacerdos Parochialis, an possit absoluere ab excommunicatione maiori lata à iure.*

6 *Absolutio ab excommunicatione minori pertinet etiam ad presbyterum parochialem.*

7 *Absolutio ad cautelam, quando sit concedenda.*

8 *Absolutio ad cautelam à quo iudice dari possit: & an à delegato Apostolico?*

§. Duodecimus.

IN hoc tandem tractatu de absolutione excommunicationis breuiter agendum est, quis possit iure ordinario ab excommunicatione absoluere. qua in re duo sunt exami-

minanda. Primum equidem de excommunicatione maiori: secundũ de minori. & ad prioris partis intellectum distinguere oportet absolutionem simplicem ab absolutione, quæ ad cautelam concedi solet, & inde nomẽ habet: sicuti iam in hac relectione distinximus obiter. §. 7. nu. 7. vers. quarta cõclusio. est enim absolutio simplex ea, quæ petitur, & datur ab excõmunicatione, quæ vel iustè, vel iniquè vim habuit, & excommunicatum censuræ vinculo affecit, ac ligauit. idcirco necessaria est omnino, & præmittit, excõmunicationem præcessisse, ac ligasse. qua ratione solet disputari, an petens absolutionem simplicẽ, videatur fateri, se excommunicatum esse:
1 & idem in eo dubium erit, qui absolutionem excommunicatiõis postulauit: cùm in dubio ea petitio de simplici absolutione sit intelligenda: vt in dicto. §. 7. diximus. & quibusdam visum est, petentem absolutionem ab excommunicatione non fateri, se excommunicatũ esse. quod probatur authoritate glos. in capitu. exhibita. de homici. verb. veniam. quæ asserit, petentẽ veniã alicuius delicti nõ fateri se deliquisse. quam sequuntur Abb. Cardina. & Doct. ibi. idem Cardin. & Abb. numero. 22. in capitu. venerabilem. de electio. dicit esse singula. Alexan. in l. 1. in principio. columna prima. ff. de noui operis nunciatio. qui & in hac specie absolutionis ab excommunicatione idem sensere: & tenẽt præterea Innocent. in capitul. cùm dilectus. colum. 3. de ordin. cognit. Card. in capitul. perpendimus. col. vlt. ist. titul. Felin. in capit. literas. nume. 19. de præsumpt. idem Feli. in capi. Apostolicæ. de exceptio. colũ. pen. Rota in antiquis. 330. Iason in. l. decem. nume. 48. ff. de verb. obliga. quorum opinio eam rationem habet, quòd petens absolutionẽ istam ex humili corde ad cautelam videatur eam petiisse propter dubium aliquod, quo eius animus vexatur, an sit excommunicationis censura ligatus: atq; ideo ex hoc non debet adsumi eiusdem confessio ad probationem, quòd verè sit excommunicatus: quemadmodum ex proximè dictis apparet. quicquid autem sit de hac cõtrouersia: minimè probat hanc opinionem gl. in dict. ca. exhibita. cùm ea tractet de venia, quæ petitur ad cautelam: quo quidem casu manifestum est, petentẽ hanc veniam non fateri se deliquisse. imò contrariam sententiã, quòd petens absolutionem videatur fateri, se excommunicatum esse: tenent Bar. in dict. l. decem. colum. vlt. gl. verbo, postulauit. & ibi Hosti. per eum textum in dicto capitu. venerabilem. & post eum Imola. idẽ Imola. Præpo. & Francus in capitul. ad præsentiam. de appella. Ioannes Faber. in. §. vlt. in st. de ingenuis. quorum opinionem communem esse fatetur Præposit. in dicto capitulo. ad præsentiam. & his primùm suffragatur tex. in dicto capitulo. venerabilem.

rabilem: qui tamen mihi non ita fortis esse videtur, vt quidam existimarunt. nam præter alias responsiones, quæ à Panormit. traduntur, ipse video in illius cap. respõso nõ cẽseri probatam excõmunicationẽ ex sola petitione absolutionis, sed ex ipsa facti veritate, quam ipse Romanus pontifex refert, & in adminiculum: & maiorem vim cõmemorat, ipsum reum cognouisse, latam à sede Apostolica excommunicationẽ dum absolutionem petiit per Nũcium, quasi minimè negare potuerit, imò cognouerit, quæ contra ipsum acta fuerant, & erant planè manifesta. secundò his accedit, quòd liberatio præmittit obligationem. dict. l. decem. cap. ad dissoluendum. de despons. impub. ergo absolutio supponit excõmmunicationem, & eam petẽs fatetur, se excommunicatum esse. sed hæc ratio nõ omnino probat. siquidem hæc argumentatio procedit à quadam præsumptione, quę iure deducitur ad id, quod contrarium prçcesserat ex eo, quia illud tollitur: nõ quòd verè semper constet, nisi in naturalibus, & certis naturaliter. etenim si verè abscissa est Petro manus, sequitur omnino, & verè, Petrũ habuisse manum. at in his, quæ natura certa non sunt, sed iure inducta, nõ cõstat argumentatio ex priuatione ad habitum, nisi præsumptione. liberatio siquidem instituta est ad tollendam obligationem: nec tamen naturali certitudine constat, eam semper fieri obligato: possibile sane est, quòd facta sit non obligato. verũ quia ius præmittit eam quo ad tollendam obligationem ad hunc effectum eam inducens: oritur argumentatio præsumptione quadam sufficiens, non autẽ omnino certa, quòd liberatus prius obligatus fuerit. sic deniq; non est probata verè, & plenè, sed præsumptione quadã iuris excommunicatio ex eo, quòd quis fuerit ab ea absolutus. ita ipse colligo ex his, quæ latè tradidere Bart. & Doct. in dict. l. decem.

Tertiò opinioni Bart. patrocinatur, quòd appellatiõe absolutionis in dubio de simplici est intelligendũ. gl. in c. capitulũ. de rescript. cuius nos mentionẽ fecimus in dict. §. 7. igitur petens absolutionem ab excõmunicatione, simplicẽ petere videt: quæ tamen nõ datur, nec dari solet, nisi his, qui sunt excõmunicatione ligati. sed & hæc ratio eandem responsionẽ habet, quam prçcedẽs: præsertim quia & si verũ sit, semel excõmunicatum, necessariò indigere absolutione: cũ aliter excõmunicatio tolli nequeat: non tamẽ ex contrario sequitur, absolutũ ab excõmunicatione, fuisse excõmunicatũ, etiam si absolutio fuerit simplex: cùm plerunq; soleat peti ad tutiorem animæ salutẽ, & in dubio, an sit quisquã excõmunicatus. c. illud. de cleri. exco. ministr. Quam ob rẽ ipse arbitror duo, vel tria esse omnino hic separatim adnotanda.

Primum illud mihi satis probabile

bile est, quòd per absolutionem, etiam simplicē minimè probata sit excommunicatio. idq́ verum esse cēseo sequutus Rotam in antiquis. 330. nam etsi absolutio necessaria sit ad tollendam excommunicationē, cùm verè ea præcesserit: non tamē hinc assumi debet efficax probatio quòd excōmunicatio præcesserit, si de ea non aliter quàm ex absolutionis præsumptione constet.

Secundò obseruandum est, minimè fateri se excommunicatum fuisse, qui obiicienti excommunicationem responderit, se absolutionem obtinuisse. hoc probatur ex reg. exceptionem. de reg. iur. & cap. cùm venerabilis. de excep. nō enim fatetū exceptionē obiiciens: maximè, quia hic nō fatetur à se petitā fuisse. hoc ipsum in specie notat Bart. cōiter receptus in dict. l. decem. deinde idē constat ex eo, quòd per absolutionem excommunicatio probata nō sit, vt modò asseuerauimus.

Tertiò, si quis absolutionem simpliciter petat, aut absolutionē simplicem postulet: non videtur verè fateri, se esse excommunicatum: tametsi ex hac petitione præsumi possit quædam excōmunicationis confessio: & quandoq́ vera ipsius excommunicationis, ac legitima probatio ex vi cōfessionis expressæ. etenim vbi quis asserat, se excommunicatum fuisse, dicat tamen iniustā esse excommunicationem, planè fatetur petēs ab ea absolutionem excommunicatum esse: cùm vt superius respondimus, excommunicatio, iusta ipsum excommunicatum ligauerit, & censuræ vinculo affecerit. at si simpliciter petierit quis absolutionem ab excommunicatione, non poterit inde assumi certa confessio excommunicationis, sed tantùm præsumpta, quæ in rebus maximi præiudicii probationē plenam absque aliis adminiculis non constituet. atque ita contrarias hac in quæstione sententias conciliandas esse opinamur.

¶ Quis autem possit absoluere ab excōmunicatione maiori per simplicem absolutionem: duae con-
2 tinet partes, quarum prior de excommunicatione lata ab homine: posterior de lata à iure tractabit. in priori specie regula est constituenda, vt is possit ab excommunicatione absoluere, qui eam tulit, vel eius superior, vbi superioris, ac iudicis partes potest exercere, non alius. sic etenim episcopus absoluet ab excommunicatione per eum lata: vel archiepiscopus in casibus, quibus iurisdictionem propriam exercere valet inter subditos suffraganeorum: aut denique ipse papa. tex. in capit. per tuas. capitul. sacro. extra ist. titulo. capitul. venerabilibus. in principio. & in totius capitu. responsis. eo. titulo. notant ibi Docto. S. Thomas in quarto sent. dist. 18. quæst. secunda. articulo. 5. & ibi Palud. q. 5. articulo secundo. latè Syluest. verbo. absolutio. q. 1. notabili secūdo. Hostiensis. in summa huius tituli. §. de

§. de excõicationis absolutione.

¶Imò poterit episcopus absoluere ab excõmunicatione eum, quem prælatus inferior excommunicauerit: & licèt iniqua sit hæc absolutio data non requisito ipso excommunicatore, valet tamen, & tenet, quia iurisdictionem habet episcopus ad absoluendum. quod notat glo. vlt. in cap. cùm ab ecclesiarum præla-
3 tis. de off. ordin. quam sequuntur ibi Abb. Imola, & Doct. asseuerantes, hanc opinionem communem esse. Eandem sequitur Bal. in l. si vt proponis. in .1. C. quomo. & quãd. iud. colum. vltima. iurisdictio etenim competens in aliqua diœcesi prælato inferiori, ita est accipienda, vt minimè priuet episcopum ordinaria iurisdictiõe, quam habet, sed ei accedat, vt aiunt, accumulatiuè, ad hunc effectum, quòd prælatus inferior possit hac iurisdictiõe vti, sicut & episcop⁹, sitq́ inter eos præuentioni locus. quam opinionem sensit, ac præmittit glo. in dicto capitulo. cùm ab ecclesiarum prælatis. notant Abb. in capitu. dilecti. in 3. de appellat. colu. 3. & idem Abb. Imol. & Bal. paulò antè citati. quorum opinio communis est: vt constat ex adductis per Felin. in capitu. pastoralis. in princip. de off. ord. & fatetur Carol. Ruinus in consi. 7. numero. 6. lib. 4. cui suffragatur tex. in capitulo. per hoc. de hæreti. ist. libr. & in l. vlti. C. de iurisdi. omni. iudi. Bartolus. per text. ibi in. l. prima. C. de offic. præf. vrb. notat Panormit. in capitulo. cæterùm. de iudic. ad idem optimus tex. in authen. de defensori. ciuit. in princip. tametsi aduersus hanc opinionem commumem plures teneant, quos refert, & sequitur Deci. in dicto capitulo. cęterùm. numero quinto. & Carol. Ruinus in dicto consi. 7. præcipuè opinionem communi contrariam tenet glo. in dicto capitulo. pastoralis. in princip. Maximè in iurisdictione per præscriptionem acquisita, quidam existimant ex ea gloss. quòd ea competat inferiori prælato, qui præscripsit, in priuationem, & exclusionẽ episcopi. Quod probari videtur in capit. auditis. de prę script. vbi Panor. hoc tenet. 2. colũ. idem Panormi. in capitu. irrefragabili. §. excessus. colũ. 1. cum text. ad hoc inducens. de off. ordi. eandem sententiam sequuntur idem Abb. & Feli. columna tertia. in dicto capitu. pastoralis. Franci. Balb. in tracta. pręscriptio. 5. parte princip. 1. parte. quæstione. 11. Calde. consil. 2. de præscript. & tamen etiam in iurisdictione per præscriptionem quæsita, quòd ea priuatiuè non competat, sed accumulatiuè, probare conantur, & verum esse censent Ioã. Andre. Hostien. Antoni. & Imol. in dicto capitu. pastoralis. quorum opinio propter authoritatem tantorum virorum seruabitur in praxi vt testatur Panormi. ibi: & profectò magis cõis est, si cõsideremus ea, quæ tradit Henri. in eo. capit. pastoralis. tametsi dubio procul, præcedẽs,

cedens, ac prior in hoc sententia sit admittenda, vbi præscriptio ita fuerit inducta, quòd episcopus exercere volens propriam, & ordinariam iurisdictionem prohibitus sit à prælato inferiori. Et hæc de inferiori iurisdictionem habēte, qui tamē prælatus sit secularis. Nam de prælato regulari alia est obseruanda distinctio iuxta text. gloss. & Doct. in capit. quanto. de off. ordi. Abb. in capitu. si quis cōtra clericum. in repe. num. 42. & in cap. cùm contingat. numer. 21. de foro compet. & in capitu. cùm ab ecclesiarum prælatis. 3. columna. de offic. ordi. Nihilominus ipse dubiam esse opinor opinionem gloss. in dicto capitu. cùm ab ecclesiarum prælatis. quo ad absolutionem excommunicationis: tum propter ambiguā huius principalis quæstionis definitionē, tum etiam ex eo, quòd præuentio cognitionis causam ipsam ita deferat ad inferiorem prælatum, vt eo cognoscente, nulla sit quo ad eam causam apud episcopum iurisdictio. l. vbi cœptum. ff. de iudic. sic in specie notat Paluda. in. 4. senten. distin. 18. quæstione. 5. artic. 2. versi. tertio. licèt opinionem gloss. asserat communem esse sequutus eam Syluester verb. absolutio. 2. in principio. idem tenet Ioan. in summa confessorum. titul. isto. quæstione. 94. regia. l. 4. tit. 9. part. 2. 1.

¶Absolutio verò ab excommunicatione lata iure ipso pontificio, aut synodico petenda omnino est apud eum, cui constitutio ipsa eam
4 reseruauerit. Quòd si ius ipsum nulli absolutionem reseruet: tunc regulariter episcopus absoluere poterit. text. celebris in capit. nuper. ist. titu. quem ad hoc præter alios inibi idē ex eo colligentes, dixere singularē esse Cardi. ibi Barb. in capit. 2. de solutio. & in capitu. 1. col. 5. de off. de legat. notat Abb. in cap. graue. colū. vltima. de præbend. latè Felin. in capitul. pastoralis. §. præterea. de offic. ordi. idem Feli. & Deci. post Abb. in capit. at si clerici. §. vltimo. de iudic. notant & alii plures, quorum meminit Henric. Bottæus de synodo. 3. part. artic. 5.

Et procedit hæc communis opinio etiam in excōmunicatione lata per constitutionem inferioris confirmatam tamen per Romanū pontificem: nam & ab hac poterit episcopus absoluere. quod manifesta ratione deducitur: siquidem potest episcopus absoluere ab excōmunicatione lata per canonem Romani pontificis: vt in dicto capit. nuper. apparet. Igitur & ab ea, quæ lata sit per constitutionem inferioris alicuius, etiam si ea constitutio fuerit cōfirmata per Romanum pōtificem. & in specie hanc extensionem probarunt Baldus in Procemio. rex pacificus. Iason in. l. more. colum. sexta. ff. de iurisd. omn. iudi. Henric. in capit. ex frequentibus. & ibi Cardi. 4. opposi. Abb. columna vltima. de institut. idem Cardin. in clemen. 1. §. si quis. quæstione quinta. de reb. eccles.

ecclef.Feli.in. d. §.præterea. Quorũ ratio communis est,& in hoc tendit,quòd confirmatio Romani põtificis non tollat ordinariam iurisdictionem.capit.1. &.2.de confir. vtili.vel inut.Nec oberit. glo. in dicto cap.ex frequentibus. verb. confirmantes.vt statim apparebit.

Secundò isthæc regula,quę in di. cap.nuper.traditur, etiam obtinet in excommunicatione lata per hominis, & iudicis sententiam, quæ generalis sit.Etenim absolutio potest ab episcopo dari, si non fuerit alteri reseruata.Quod in specie adnotauit Imola.in dict. cap. Graue. col 4.de præb.licèt sit sententia lata per Romanum pontificem. quia cùm generalis sit in pluribus æquipollet canoni,& statuto: sicuti explicatur in ca.à nobis.in.1. extra. ist. tit.idem quod Imola tenet Henri. in dict.cap.ex frequentibus. Idem Henri.post Hosti. & Ioan. Andre. in cap.excommunicamus in. 1. de hæreti. Quibus suffragatur text. in dict.ca.ex frequentibus, quo in loco. glo. vltima sensit contrarium, quasi velit,non posse absolutionẽ in hoc casu dari ab episcopo, nisi specialiter ea sit episcopo permissa: quemadmodũ in eo capite expressim permissa fuit.& præterea Abb. in dict.cap.graue.Card.in dict. ca. excommunicamus. & Feli.in dic. §.præterea. hãc opinionem, quam Imola tenuit,falsam esse censent tenentes,episcopum non posse absoluere ab excõmunicatione lata per generalem sententiam hominis. idẽ notat Caiet.in verb. Absolutio ab excommunicatione.& Ioan. in summa confess.lib.3.tit.33.q.86.Mihi potiùs placet prior sententia ob generalem permissionem text. in dict.capitu.nuper. Et quia admodum similis est generalis sententia statuto,aut episcopali constitutioni. Nec vrget authoritas gloss. in dicto.capit.ex frequentibus:ea etenim procederet, quando excommunicatio fuit lata ab homine,& confirmata per Romanum pontificem.quia ab ea episcopus absoluere non poterit, nec quisquam alius quàm ipse excommunicator: atq; ita intellexere illam gloss. Panor.ibi col.vltim. Roma. in consi. 387.& Feli.in dicto. §. præterea. à quibus libenter quæram, an loquantur in excõmunicatione lata per hominis sententiam specialẽ: & huius absolutio siue sit per papam confirmata,siue non,ad neminem pertinet præter excommunicatorem.Aut loquuntur in excommunicatione lata per generalem sententiam hominis: & tunc parũ oberit potestati episcopi ordinariæ confirmatio Romani põtificis. Nã si vera est opinio Imolæ, sicuti potest episcopus absoluere ab excõicatione lata per statutum cõfirmatum à Romano pontifice, ita poterit ab excommunicatione lata per generalem sententiam hominis ab ipso papa confirmatam: cùm hæc simillima sint.Idcirco parum con-

firmatio Romani pontificis hac in specie operabitur, siue sequamur opinionem Imolæ, siue contrariã. Qua ratione superest, quòd omissa opinione gloss. in dict. capit. ex frequentibus ibidem est text. satis vrgens Imolæ opinione. Et fortassis confirmatio papæ in sententia speciali hominis hunc habet effectũ, quòd tunc minimè admitti debeat dubia sententia glo. in dict. capitul. cùm ab ecclesiarum prælatis. cuius paulò antè meminimus.

Tertiò hæc regula cõmunis adeò vera est, vt episcopus tantùm possit absoluere ab excommunicatione iuris absolutionem minimè reseruantis, quòd sacerdos proprius
5 curam animarum habens nequaquam valeat hanc absolutionem à maiori excommunicatione concedere: sicuti notat glos. communiter inibi recepta in cap. 2. de pœnitẽ. & remi. ist. lib. tex. optimus in clem. 1. de priuileg. in prin. & in extrauag. 1. §. obseruent. eo. tit. de priuileg. inter communes. Panormita. & Feli. in capitul. secundo. & in capitu. Nuper. extra ist. titul. Felin. in dicto capitul. pastoralis. §. præterea. columna tertia. Imola, in capitu. ab excommunicato. col. 5. de rescript. Quorũ opinio plures authores habet ex iuris pontificii professoribus, quos præter Fel. refert eos sequutus Henri. Bottæus in tracta. de synodo. 3. part. art. 5. idem ex theologis tenet Bitterren, in opere de excommunicatione, & interdict. Durandus in 4. sent. dist. 18. q. 4. art. 2. & Palu. ibi. q. 5. arti. 1. Biterrensem sequutus idẽ tenet in excõmunicatione lata per canonem concilii generalis, aut Romani pontificis. Huic opinioni adstipulatur, quòd absolutio excommunicationis ad iurisdictionem fori exterioris pertinet: vt constat: quam sacerdos curam animarũ habens nequaquam exercere potest: cùm ea careat omnino. Nam pari iure censeri debent excommunicatio, & absolutio. cap. verbũ. de pœnit. dist. 1. igitur & absolutio non potest competere ab excommunicatione ipsi sacerdoti curam animarum habenti: vbi de maiori excommunicatione agendum est.

Contrariam sententiam in specie tenent Innocent. & Hosti. in dicto cap. nuper. S. Thomas in. 4. sentẽ. distin. 18. q. 2. arti. 5. Syluest. verb. Absolutio. 1. q. 5. Angel. eodem verbo. §. 2. Ioan. in summa confessorũ libr. 3. titu. 33. q. 85. & est communis opinio, vt fatetur eam sequutus Ioan. Maior in dist. 18. q. 2. dubio. 3. quorũ ea est resolutio, vt ab excommunicatione lata iure pontificio, vel episcopali, etiam si maior sit, possit sacerdos parochialis absoluere, nisi fuerit in specie alteri reseruata. idem probat Paluda. in excommunicatione lata per episcoporum, & aliorum quorumcunq; inferiorum cõstitutiones. Huic opinioni plurimùm accedit text. in dict. capit. nuper. nam etsi ea responsio loquatur in absolutione ab excõmunicatione mi-

ne minori: attamen ratio generalis illius tex. probat, parem esse potestatem absoluendi ab excommunicatiōe iuris, episcopi scilicet & presbyteri curam animarum habentis, vt si absolutio à iure non sit alicui expresśim reseruata, competat episcopo, vel presbytero parochiali. vnde cū par sit ratio, constat, prēsbyterum parochialē posse vt episcopus potest absoluere ab excom municatione maiori lata per canonem, etiam pontificium nulli reseruantem absolutionem, præsertim, quòd ab illius cap. respōso deducitur, & non aliunde communis Panor. & aliorum opinio. ideo in rigore disputationis satis defendi poterit hæc posterior theologorū sētētia: tametsi cōmunis praxis priorē receperit: & posśit contendi text. in dict. cap. nuper. intelligendum fore in absolutione ab excommunicatione minori quo ad sacerdotem parochialem, & quo ad episcopū in absolutione ab excommunicatione maiori propter distinctionē iurisdictionis.

¶Excommunicatio minor regulariter tollitur absolutione sacerdotis curam animarum habentis, & qui proprius est ipsius excōmunicati presbyter. tex. in dict. cap. nu-
6 per. qui est intelligēdus de excōmunicatiōe minori lata à iure ipso, etiā pōtificio sedis apostolicæ. Quę quidem opinio communis est in dict. cap. nuper. notat post alios sūmarū authores Syluest. verb. Absolutio. 1. 2. notab. & alii, quorum meminit Henri. Bottæus in tract. de synodo 3. parte. art. 5. idem responderunt. S. Thom. in. 4. sent. dis. 18. q. 2. art. vlt. & ibi cæteri theologi.

Illud verò est obseruandum, an posśit ab excommunicatione minori lata à iure absoluere sacerdos quilibet etiam si is non sit proprius ipsius excōmunicati parochus. Nā Caiet. in opusculis. q. vnica. de ministro pœnitentiæ in hanc inclinat sententiā, vt existimet, aliū quàm sacerdotem parochialem absoluere non posse à minori excommunicatione, etiam ob peccatum veniale iure indicta. quia absolutio excommunicationis iurisdictionem exigit, quam in hunc excommunicatum non habet alienus sacerdos: licèt is posśit alteri subditum à venialibus peccatis absoluere: vt communis docet opinio. deinde, licèt concedamus, quemlibet sacerdotē ipso quidē iure diuino, vel humano habere iurisdictionem ad præstandam absolutionem sacramentalem à venialibus peccatis, quod concedendū est: non inde sequitur necessariò, eundem habere iurisdictionem ad tollendam excommunicationem minorem propter venialia peccata inflictam. Differt etenim multum absolutio sacramentalis peccatorum venialium ab absolutione excommunicationis minoris: quæ sacramentalis non est, & vinculum tollit distinctū à peccatorum, etiam venialiū culpa, &

nexu, ficuti & abfolutio à peccatis mortalibus fatis differt ab abfolutione excommunicationis maioris, cùm abfolutio ab excommunicatione requirat iurifdictionem fori exterioris: abfolutio autem à peccatis exigat tantùm iurifdictionem fori interioris, & animæ. Quibus equidem rationibus cõmunis fententia admittenda videtur adhuc in abfolutione ab excommunicatione minori, quæ peccati venialis ratione ligauit excommunicatum, vt is nõ pofsit abfolui ab alio facerdote, quã eo, qui proprius fit. quod etiam cõprobatur ex eo, quòd frequentifsimè minor excommunicatio iure indicta eft ob venialem culpam: vt notatur in ca. facris. de his, quæ vi. Et tamen hæc regula communi omnium confenfu conftituta eft, quòd ab excommunicatione minori lata à iure abfoluere non pofsit quilibet facerdos: fed tantũ is, qui curam animarum habet, & parochus eft ipfius excommunicati. Nec me latet, Martinum Azpilcueta virum qualibet laude dignifsimum, Caietani opinionẽ improbaffe in cap. placuit. de pœnitent. dift. 6. nume. 25. ratione profectò fubtili, quam lector perpendat neceffe eft, vt in hac controuerfia iuftiorem, ac veriorem fententiam eligat.

¶ De abfolutione excommunicationis, quæ ad cautelam dari folet, illud eft prænotandum, quòd allegans, fe iniuftè fuiffe excõmunicatum, planè fatetur, excommunicationem eum ligaffe: & ideo nõ eft audiendus, donec abfoluatur: fimpliciterq́; abfoluitur feruata iuris pontificii forma. At qui allegat, excõmunicationẽ nullam fuiffe, quia
7 lata poft appellationem, aut errorẽ manifeftum habere, & petat abfolutionem ad cautelam, abfoluendus equidem eft non fimpliciter, fed ad cautelam. hæc probantur in cap. folet. fup. ift. tit. & notantur in cap. per tuas. extra eo. & in ca. cùm contingat. de offi. delegat. conceditur autem hæc ad cautelam abfolutio ex quadam iuris benignitate, & gratia: cùm excommunicatus abfolutionem minimè petat fimplicem humiliter confeffus, fe excõmunicatum: imò potius negat excommunicationẽ: atq́; ideo rigore quodam non erat abfoluendus, fed admittendus ad probationem eius, quod allegauerat: ficuti probatur in dict. cap. cùm contingat. & in dict. ca. per tuas. quo in loco afferit Summus pontifex, apoftolicam fedem confueuiffe, hũc ad cautelam abfoluere. Sed iam hæc benignitas fedis apoftolicæ ordinaria eft, vt conftat in dictis conftitutionibus. Et in cap. venerabilibus. §. fed fi ex caufa. ift. tit. quam ob rem breuiter hoc in loco ad hanc quæftionem aliquot adnotabimus.

¶ Primum: non tantùm effe abfolutionem ad cautelam concedendam, cùm excommunicatio dicitur nulla ex caufa erroris intolerabilis,

bilis,vel ex eo, quòd lata sit post appellationem legitimam:sed & quoties nulla dicitur ex defectu iurisdictionis, aut ex aliis similibus causis,quæ nullam efficiant excõmunicationis sententiam:cùm eadem sit ratio secundũ Ioan.Andre.Domi.2.col.& Franc.5.in dict.cap. solet.& est communis opinio, vt fatetur Abb.in cap.apostolicæ.de exceptio.col.penul. vnde dicens, excommunicationis sententiam nullam, & petens absolutionẽ hanc ad cautelam,non tenetur in specie causam nullitatis exponere : quemadmodum notant Domi. & Franc. col.5.in dict. cap.solet. sensit Rota in antiquis.60. quòd si excommunicatus allegauerit iurisdictionis defectum in iudice ordinario ratione exemptionis:non est ita facilè dãda absolutio ad cautelam, nisi priùs exemptio aliqua ex parte probetur saltẽ semiplena probatione: quod, ne iudici ordinario passim illusio fiat:tenent Innocent. Domi. & Franc.col.5.in dict.ca.solet.Rota in nouis.308.& in antiquis.116.at tamen licèt tẽpore,quo petitur absolutio ad cautelam non sit necessarium causam nullitatis exprimere, oportet tamen,eam in specie nominare,vt detur absolutio: quod Frãcus notat,& cõstat : quia nullitatis causa in vniuersum est aliquo modo probanda,vt detᷣ absolutio hæc ad cautelam saltem quoties allegatur appellationẽ præcessisse:debet enim summariè cognosci,an appellatio excommunicationem præcesserit.licèt non sit necessaria iustificatio appellationis, secundum Abb. in dict.cap.per tuas.ist.tit. Ioã. Andre.2.col.Francum.5. post alios in dict.cap.solet.& Feli. in cap.Apostolicæ.pe.col.de except. tex.ad idẽ optimus in dict. ca. venerabilibus. §.sed si ex causa.&.§.vltimo.vbi est tex.ad hoc elegans.nec enim est absolutio ista ad cautelam temerè cõcedenda : imò præmitti debet cognitio illius causæ,quę ab excõmunicato allegatur,vt nulla sit excommunicatio : præsertim vbi dicitur, excõmunicationem latã fuisse post appellationẽ:nec sufficit ad effectũ absolutionis ad cautelã, quòd vnius testis testimonio probetur, appellationẽ præcessisse ipsam excõmunicationẽ : vt notat Aegi. à Bellamera in decis.91.nec iuramentum ipsius appellantis, nisi eo casu,quo iudex excõmunicator asseuerat, se non credere appellationẽ præcessisse excõmunicationẽ : & tamẽ paratũ esse dare absolutionem, si ita sit, quòd post appellationẽ excõmunicauerit:sic notat Fe. in dict. c.Apo. nu.19.de except.post Aegidi. à Bellamera decis.386.

Sanè quoties appellatio ab interloquutoria fuerit interposita , & per appellantem petatur apud iudicem ad quem absolutio ad cautelam:erit probandum plenè, quòd appellatio excommunicationem præcesserit : licèt nondum constet ipsius appellationis iustificatio.

quod apparet in dict.cap.venerabilibus.§.vlti. & est communis opinio: quòd si appellatũ sit à sentẽtia diffinitiua, tũc excõicatus allegans excõicationem nullam: quia præcesserit eam appellatio: non tenetur hoc plenè probare ad obtinendam absolutionem ad cautelam: siquidẽ ad ipsam excõicationis nullitatem sufficeret hæc plena probatio: sed erit satis quòd summariè, & semiplenè probetur, appellationem præcessisse. & idem arbitror vbi tractetur de quacũq; alia causa nullitatis, ex cuius ratione petatur absolutio ad cautelam: atque ideo quod diximus de exemptiõe minimè erit speciale, sed planè ordinarium.

¶Secundò est inquirẽdum, quis possit ad cautelã absoluere: & Romanus pontifex in dict.capit.solet. hanc absolutionem respondet dari posse à superiore ipsius excommunicatoris, ad quem delata est causæ cõtrouersia per appellationem. Poterit & ipsemet excommunicator absoluere ad cautelam secundum Hosti.Ioan.Andre. & alios in dict. cap.per tuas.Domi.& Franc. in d. cap.solet.col.2. quod non licebit alicui iudici, etiam iurisdictionẽ habẽti ordinariam, nisi sit ipsemet excommunicator, eiusve superior cogniturus de appellationis causa: vt ipse Domi.col.5.& Franc.2.in specie adnotarũt. qua ratione hoc erit omnino obseruandum ad intellectum gloss. in capi.cùm ab ecclesiarũ prælatis.de off.ordi.cuius in hoc §.paulò antè meminimus.

8 Iudex verò delegatus, & si sit datus à principe ad appellationis cognitionem, & decisionem, non poterit absoluere ad cautelam. hæc enim absolutio extraordinaria est, & gratia quadã sedis Apostolicę in dicta cap.per tuas.ist. tit. igitur nõ est cuicunq; iudici permittenda: nisi à iure sit in specie permissa. nam absolutio simplex ab excommunicatione competit delegato: quia tunc excommunicatio non dicitur nulla. at vbi excommunicatus allegat, excommunicationem nullam esse, iure ordinario absolutio danda nõ est, nisi priùs constet, excommunicationem nullam esse. idcirco cùm absolutio ad cautelam sit extraordinaria, & à iuris pontificii regulis aliena, permissaq; ex gratia: non videtur cuilibet iudici data potestas eam concedendi. atq; ita hanc opinionem veram esse opinantur glo. in dict.capit.solet.verb. per superiorem.Ioan. Andre.Domi. Franc.& Doct.ibi.Deci. in capitu. præterea. nu.6.de off.deleg. & ibi Felin. col. penult.idem Feli.in cap.causamq;. nume.6.& in cap.cum dilecta.col. 10.de rescript.idem in.c.1.num.11. vt lit.non contesta.Iason.in.l.2.col. 2.& ibi Deci.ac Curti.Iunior,col.1. ff.de iurisdict.omni. iudi.quorum opinio communis est. contraria tamen potiùs placet Archidi. in dict. cap.solet.Abb.& Decio in capi.ad præsentiam.de appellat.per tex. ibi.cui respõdetur, iudicem delegatum,

tum, cuius in eo capite mentio fit, habuisse specialem commisionem à Romano pontifice absoluendi ad cautelam. & tamen hæc posterior opinio vsu, & praxi recepta est, quo ad iudices delegatos extra Romanam curiam de causa cognoscẽtes: licèt datus in Romana curia, vt intra eam cognoscat de causa, speciali indigeat commisiõe ad absolutionem ad cautelam adhuc ex cõmuni vsu: quemadmodum Rota tradit in antiquis. 810. & sequent. Felin.in capit.veniens.de testib. colum.penulti. vnde secluso communi stilo prior sententia verior est, & magis communis, quam extendit Oldra.consil.145.ac Felin.in dicto capi. veniens.in 2.vltima columna. vt nec iudex delegatus posit absoluere ad cautelam excommunicatũ ad effectum dicendi testimonium. Quo in casu ipse potiùs cõtrarium tenerem, maximè vbi res non ita bene per alios testes probari posset: argumen.text.in capitul.præterea. de offic.delega.& dicta.l.2.ff.de iurisdict.omnium iud. sic etenim Ioan. Monachus in dicto capitulo.solet. tenet, iudicem delegatum posse absoluere ad cautelam testes sibi productos ad effectum dicendi testimonium.

¶ Tertiò considerandum est, non posse impediri hanc absolutionem ad cautelam ex contradictione aduersarii: nisi is dixerit, excommunicationem latam propter manifestã offensam: quod probare debet intra octo dies, & eo probato nõ est absoluendus excommunicatus, nisi prius realem satisfactionem præmiserit.text.singular. in dicto capi. solet. satis tamen erit ad impediendam absolutionẽ istam, quòd manifesta offensa proponatur, & obiiciatur in ipsis interrogatoriis articulis, nec est necessariũ, quòd expresim libello speciali exceptionis hæc manifesta offensa in iudicium deducatur: quemadmodum docet Rota in nouis.326.ita rem istam explicans.idem probat Felin.in dict. capitulo. Apostolicæ. de exceptio. numero decimoseptimo. ipsi autem octo dies currunt, & labuntur continuè à momento ad momentum ab ipso die, quo iudex recepit obiectionẽ manifestæ offensæ, absque alia speciali huius dilationis adsignatione: quod notant Domi. & Franc.in dicto capitul.solet. & Rota in nouis.208.

Hæc tandem prænotare libuit de excommunicationis viribus, vinculo, & effectibus: deque eius absolutione ad huius rubricæ, & capitis, quod statim sumus expposituri, apertiorem cognitionem. multa tamen omisimus, quòd vel ea cuiquam facilè obuia sint, vel nos breuitati operam dantes ipsa præterierint: quæ diligens lector pro sui ingenii captu poterit inquirere, ac mẽte reponere.

Secunda huius Relectionis Pars.

Bonifacius octauus.

Alma mater ecclesia plerunq; nõnulla rationabiliter ordinat, & consultè, quæ suadẽte subiectorum vtilitate, postmodum consultius, ac rationabilius reuocat, in meliusve commutat.

Ex huius cap. initio.

1 *Alma, Substãtiuè, & adiectiuè: quid significet?*

2 *Mutatio, & correctio veterum legum iustißima est.*

3 *Eadem lex humana non omnibus communitatibus, aut ciuitatibus conuenit.*

Lmam hoc in loco summus Pontifex appellat ecclesiam: sanctam inquã. Alma etenim Hebrea dictio est, & itẽ Latina, authore diuo Hieronymo in Esaiam capit. 7.
1 quo in loco adnotauit, apud Hebræos Almam dici virginem non quancunq;, sed absconditam, ac secretam, quæ nusquam virorum patuerit aspectibus, sed magna parentum diligẽtia custodita sit, ætatisq; iunioris, & in annis adolescentiæ constituta. quod pluribus sacrę scripturę authoritatibus probare idem author conatus est ad illius cap. intellectum, & catholicũ Prophetæ sensum. idem Hieronymus hãc interpretationem tradit in Hebraicis traditionibus in Genesim. latinè autem secundũ eundem Hieronymũ, alma sancta intelligitur adiectiuè, siquidem alma, vt inquit Festus, sancta, siue pulchra, vel alens ab alẽdo scilicet. Seruius itẽ lib. 10. Aeneid. super illud. Alma parẽs Idæa Deum: inquit, Alma propriè est tellus ab eo, quòd nos alat: Abusiuè etiam aliis numinibus hoc epitheton datur. idem Seruius apud Virgilium ecloga. 8. diem almum: clarissimũ interpretatur. nec tantũ hæc dictio referẽda est ad lucis splendorẽ, sed & ad honoris, nominis, & famæ claritatem, & excellentiam. sic Iustinianus in. l. 1. C. negociatores ne militent. libr. 12. Constantinopolim, vrbem Almam appellat. Martialis de natali Domitiani libr. 4.

Cæsaris alma dies, & luce sacratior illa.
Conscia Dictæum, qua tulit Ida Iouem.

Vtcunq; sit, ecclesia catholica Alma dicitur aptissimè, quòd mater sit piissima, quippe quæ nos alat vberibus sanctissimis nobis exhibẽs sacramẽta, quæ redẽptor noster Iesus in remissionẽ peccatorum instituit: nosque fide ipsius sanctissimi saluatoris instruat, & muniat: quòd sanctissima sit, ac Christi spõsa virgo, & immaculata, abscõdita vsq; ad sponsi incarnationẽ sub velamine prophetarũ: quòd pulchra, ac decora tot sanctissimorũ hominum martyriis post sponsi passionẽ, tot bonis

bonis moribꝰ institutis, ac propter pulchritudinē reformatis: quòd clarissima sit lucis splendore, veteris testamenti, & Mosaicæ legis reseratis mysteriis, quæ obscura quidem ad aduentũ vsq; saluatoris fuere: quòd in vniuersum orbē eius institutio, & excellētia prædicatiōe legis Euãgelicæ iam propemodum exierit.

¶ Ex huius autem capitis initio illud planè deducit, quòd apud omnes celebratissimũ extat: nēpe, in republica bene, ac sanctè īstituta posse iustissimè mutari veteres leges, quę & iustissimè fuerũt cōditę. idē cōstat in. c. nō debet. de consang. & affinit. c. sciendum. 29. d. c. quia sancta. §. verum. 63. dist. & in aliis plerisque locis. quibus duo præter alia potissimùm obstare videntur.

Primùm: lex debet esse iusta. cap. erit autem lex. 4. dist. ca. 8. prouerb. per me reges regunt, & conditores legum iusta decernunt. Etenim lex esse non videtur, quæ iusta non fuerit: authore Augustino libr. 1. de libero arbitr. ca. 5. sed si lex vetus iusta fuit, & esse debuit, vt legis vim haberet; quod in ea constitutum fuit iustum itidem erit: eius contrarium iniustum: igitur noua lex veterem iustam corrigens, & contrario abrogans institutio iniqua erit: & ideo nulla. Siquidem iustum, & iniustum contraria sunt, vt inde necesse sit, mutationem veteris legis iustæ in contrariam iniquam esse.

Secundò itidem obiicitur, & fit argumētatio. Aut lex vetus iniqua fuit, aut iusta. si iniqua: lex non fuit, nec est, nec legis nomen, ac vim habere debet: & idcirco absque temporum mutatione tollenda est, & statim fuit abroganda. Si iusta: profectò mutari nequit in contrariam, quæ iniustā nōn sit. vnde hæc posterior erit omnino vt iniqua extirpanda ab ipsa republica: cùm ei nequaquam possit vtilitatem afferre: imò perniciosa sit.

Tertiò ad idē tendit, quòd lex iusta fundamentum habet à naturali ratione: quæ tamē immutabilis est. in principio. 5. dist. §. sed naturalia. inst. de iure natur. ergo lex semel iustè statuta mutari non potest.

¶ Nihilominus constituendum est in tractatu de legibus, non tantũ permissam esse in qualibet optima republica legum veterum mutationē: sed & eã admodũ vtilem fore, & quandoq; necessariam: modò facilis nō sit. Hoc præter authoritatem canonum, quorum modò meminimus, probat Aristoteles li. 2. Polit. ca. 6. ita equidem scribēs in ciuili ratione nō posse omnia accuratè scribi, sicut nec in alia qualibet disciplina. Constat etenim primos legum latores quandoq; imprudētes fuisse, rusticos, ac vulgares. sic & in disciplinis crescit hominum vigor: atque docet experientia plurimas antiquas leges horrendas mutatas fuisse cũ maxima reipublicæ vtilitate: quemadmodum latiùs notat ipse Aristo. in dict. cap. 6. His

accedit secundò: quòd humanæ rationi naturale est, vt gradatim ab imperfecto ad perfectũ perueniat. vnde qui primò philosophati sunt quædam imperfecta tradiderunt, quæ postea per posteriores perfectiùs fuere discussa, examinata, & tradita. atq; ideo legũ mutatio ex parte rationis ipsius humanę iustissima est, non tantũ ex parte hominum. Tertiò adest diui Augustini authoritas libro primo. de liber. arb. capitulo sexto. qui asserit, legem etiam iustam posse per tempora iustè mutari: siquidem mutata republica, & eius statu, mutari debet & lex: cùm mutata tẽpora varias exigãt leges, vt iustè regatur populus. quod comprobatur euidenter: nam iustæ legis officium est reipublicæ vtilitatem constituere, & stabilire. hæc verò non aliter potest practicè cõsiderari, nec percipi, quã priùs inspectis, ac perpensis tẽporibus ipsis, locis, & gẽtium moribus: quæ quidem omnia non vbique pari tramite cõtingere solent: igitur non eadem lex vbiq;, & semper iusta est, nec omnibus moribus, locis, & temporibus aptari, aut conuenire potest: qua ratione legis mutatio necessaria omnino est. Quartò sunt ad hanc rem pulchra Platonis verba. 6. dialogo de legibus. quę quidem omnia, inquit, curẽt, ornentque chori principes, & cum legum custodibus cõditores, vt à nobis relicta suppleãt. necesse nanq;, vt diximus, in his pręsertim, quæ multa paruaque sunt, nonnulla in prima positione legũ pretermitti, quæ magistratus sequẽtes vsu rerum commoniti quotannis mouebunt, & corrigent, donec tempus illud aduenerit quo instituta hæc discussa, & approbata sufficienter fuisse videantur. hæc Plato, qui eleganter lib. 6. ciuili, vel de regno. legislatorem similem facit quo ad reipublicæ regimen medico, & nauis gubernatori. nam vt hi non semper eadem præscribunt agenda esse ad corporis salutem, & ad nauigationis tutelam, sed varia præcepta excogitant iuxta morbi statum, ventorum, locorum, & syderum pericula: ita legislator, qui rempublicam administrat, non eisdem semper vti debet legibus: imò varia necesse est præscribat præcepta, & instituta secundum temporum, rerum, & locorum vicissitudines, status, & qualitates: alioqui non rectè rem pro vtilitate publica gerere valebit. Hanc item legũ mutationẽ iustam esse probat tex. in cap. vlt. 14. dist. & in dict. capit. erit autem lex. 4. dist. pulcher text. inibi adnotante Bald. in. l. vnica. in princip. C. de caduc. tollend. docet eleganter. S. Thomas in. 1. 2. q. 97. art. 1. & q. 104. art. 3. Syluest. verb. lex. §. 25. & Francis. Patritius de institutione reipub. lib. 1. titul. 5. ad rationes in contrarium adductas non est admodum difficilis responsio, quæ magis huius veræ opinionis vires explicabit.

Ad primum igitur respondentes fatemur, legē iustam esse oportere, & itē legem veterē, quæ modò mutatur, iustam fuisse: & subinde concedimus nec iustum mutari posse, nec iniustum statui: & tamen negamus ex mutatiōe veteris legis, quæ tunc iusta fuerit, iniustam nunc constitui: siquidem determinatio eius, quòd iustum sit, ac reipublicæ conueniens, secundum hominum statum, & conditionem mutari debet, & potest. Etenim, vt docet S. Thomas, rectum semper manere debet rectum per se, nec id mutari potest: sed rectitudo, & iustitia legis dicitur, & consideratur quo ad cōmunem vtilitatem, cui non semper vna, eademq; res conuenit: idcirco talis rectitudo mutatur: vt paulò antè dicebamus. & præterea nō ita cogit argumentatio in his, quæ legislatoris iudicio, & voluntati liberè cōmissa videntur: qualia sunt multa, quæ possunt liberè iure humano statui absque diuini, & naturalis læsione, & absque reipublicæ, & communitatis iniuria: eo quidē, quòd in his minimè versetur ipsius reipublicæ status potissima basis rectæ administratiōis. Lex enim regia, quæ permittit parentibus meliorationem erga liberos in tertia, & quinta bonorum partibus, iusta est, & fuit: quia nō insurgit ex hoc grauis, & maxima inter liberos inæqualitas, nec iuri diuino aut naturali præiudicium fit, nec reipublicæ læditur. Et tamen etiam si lex ista reuocaretur, & tolleretur, nihil iniustum fieret à legislatore: cùm filii æqualem partem ex parentum bonis obtinerent, nec iuri naturali derogaretur ex hac veteris legis mutatione, nec respublica damnum aliquod inde pateretur.

Ad secundam rationem satis manifesta est responsio, si cōcedamus priorem eius partem, & negemus posteriorem. Nam vetus lex potuit tunc iusta esse: modò autem erit iniqua: quippe quæ præsenti reipublicæ statui minimè conueniat, imò perniciosa, & grauis sit. & deinde, vt modò probauimus, quædam sunt ita liberæ legislatoris dispositioni obnoxia, vt vel hoc vel illi cōtrarium possit statuere absq; aliqua reipublicæ iniuria.

Ad tertiū ita respondemus, quòd quælibet iusta lex habet, & habuit originem à ratione vniuersali naturali, quæ dictat, ratione viuendum fore, nihil iniquum agendum, aut statuendum. Quod iuris naturalis principium vniuersale est, & immutabile: sicuti & immutabilia sunt omnia, quæ ex hoc principio necessariò sequuntur: atque ita nulla lex vnquam ferri potuit, nec potest, quæ iniusta sit, & ideo contraria huic principio iuris naturalis. Sed quo ad particulares actus, & leges speciales constat, aliquā legē olim reipublicæ cōgruā, & iustam, modò non conuenire communitati, & ideo iniustam esse, ac reuocari posse. Humana siquidem

quidem lex qua ex parte ius habet naturale: scilicet, ratione viuendum fore, mutari nequit. Sed quo casu ratione viuamus, ostendit mutatio tẽporum, hominum, & morum ciuilium: vt eleganter S. Thomas explicat in dicta quæstione. 97. articu. 1.

Vnde quia lex est constans, ac perpetua voluntas: omnes equidem leges, licèt pro tempore, locorum, hominumq; ratione sint mutabiles, nisi ex ratione dependeant immutabilis legis, pro legibus non sunt habendæ. propterea autem immutabilis est voluntas, quoniam dependet ex ratione perfecta, qua nihil est nec certius, nec antiquius.

Ex quibus apparet, non omnibus cõmunitatibus, rebus publicis, aut
5 ciuitatibus easdem leges conuenire, vel vtiles esse: tametsi omnibus conueniat, & proprium sit, ratione, & iure ad iustitiæ normã, & regulã institutas esse. qua de re sunt pulchra Aristot. verba lib. 5. Ethi. capi. 7. simili, inquit, modo non naturalia, sed humana iura, nõ eadẽ vbiq; sunt. Nã neq; respublica apud oẽs est eadem: sed vna tãtùm vbiq; ea est secundum naturam, quæ optima est. Hæc Aristoteles, qui vnam esse censet vbiq; rempublicam secundum naturam, quæ optima sit: id est, quæ naturali ratione ad communẽ vtilitatẽ regitur. Qua tamen ratione perpensa, & obseruata, non eadem conueniũt omnibus rebus publicis. ad hunc etenim sensum Michael Ephesius locũ Aristotelis ibidem eruditissimè interpretatur.

Qua ratione qui veteres Historicos legerit, quiq; variarũ prouinciarũ leges expenderit ab initio orbis cõditi vbiq; constitutas, dubio procul deprehendet, quantũ hominibus licuerit variè in condendis legibus de ipsa cõmuni vtilitate decernere: ac planè suo iudicio cẽsebit, leges aliquot risu dignas esse, quas si illius reipublicæ statũ nouisset, omnino necessarias fuisse illi cõitati existimaret. Veteres tamen leges nõ temerè mutandas esse, nec nouas passim, & absq; delectu ferendas, præter alios docuit olim Zaleucus Locrensis legislator, qui eam legem tulit, vt si quis nouam legem laturus esset, eam ad populũ circumposito ceruici laqueo ferret: vt nisi ob eximiam eius vtilitatem probata foret, laqueo tractus suffocaretur, & morte periret. Quod constat ex Demosthene contra Timocratem & Ierocle apud Stobæum sermo. 37. idem ferè tradit Polybius libro. 12. & de Charondæ Thurii lege Diodorus Siculus lib. 12. bibliothecæ.

Ex. §. Sequenti.

1 *Interdicere quid sit?*
2 *Interdictum ecclesiasticum: qualiter definiri possit?*
3 *Interdictus ab ingressu ecclesiæ, quid possit agere, & quæ sint ei vetita?*
4 *Interdictum ecclesiasticum decernitur sæpissimè in locum, vel plebem ob vnius culpam.*

Interdi-

5 *Interdictum ecclesiasticum, an poßit ferri ob debitum pecuniarium?*
6 *Interdictum hoc quandoq; in locum, quandoque in personas pronunciatur: & quid hoc referat?*
7 *Traditur intellectus ad tex. in ca. si sententia, hoc tit. & libro.*
8 *Interdicta ciuitate: an suburbia censeri debeant interdicta: & inibi latè intellect. ca. si ciuitas. eo. titul.*
9 *Interdictum quoddam est speciale, quoddã generale.*
10 *Excommunicatio, quomodo differat ab interdicto ecclesiastico?*

§.Primus.

Anè à nostris dudum fuit prædecessoribus constitutũ, vt in terris, seu locis ecclesiastico suppositis interdicto nulla, certis casibus, & sacramentis exceptis, diuina celebrentur officia, vel ministrẽtur ecclesiastica sacramenta.

¶Hinc tandem oportet materiam interdicti ecclesiastici exordiamur, quid interdictum sit prænotantes:
1 interdicere nanque propria significatione est, prohibere, ac vetare, ne quid fiat. vnde apud Iurisconsultos interdicta passim traduntur propriè quidem prohibitoria: vt quidam opinãtur: sed obtentũ iam est, omnia siue prohibitoria, siue restitutoria, siue exhibitoria interdicta appellari: sicuti author est Iustinianus in principio instit. de interdict. Quod alibi tractabitur. Nunc enim ad propositam cognitionem illud erit satis, quòd interdicere sit prohibere, aut vetare: re quidem vetita per ablatiuum frequentiùs, rarò per accusatiuum: ipsa verò, cui fit prohibitio, per datiuum casum expositis, & significatis. Paulus sanè Iurisconsultus in l. vlti. ff. de pœnis. dixit, interdicere alicui arte sua. Suetonius in Augusto. Alteri ob ingratum, & maleuolum animum domo, & prouinciis interdixit. idem Suetonius in Nerone. & cùm interdixisset vsum Amethystini, & Tyrii coloris, præclusit cunctos negotiatores. quandoq; tamẽ actiuè, & passiuè subaudiuntur hi casus, quod latinę linguæ authores passim ostendunt. Cicero pro domo sua. velitis, iubeatis, vt M. Tullio aqua, & ignis interdicatur. Plinius in epistolis. Carent enim togę iure, quibus aqua, & igni interdictũ est. Nam, vt obiter hoc ipsum explicemus, Lactantius Firmianus lib. 2. institutionum diuinarum. ca. 10. inquit, ideoq; à veteribus institutum est, vt sacramento ignis, & aquæ nuptiarum fœdera sancirentur, quòd fœtus animantium calore, & humore corporentur, atq; animentur ad vitam. cùm enim constet omne animal ex anima, & corpore, materia corporis in humore est, animæ in calore. quod ex auiũ fœtibus datur scire: quos crassi humoris plenos, nisi opifex calor fouerit,

uerit, nec humor potest corporari, nec corpus animari. Exulibus quoq; ignis, & aqua interdici solebat: adhuc enim videbatur nefas: quanuis malos tamen homines supplicio capitis afficere. Interdicto igitur vsu earum rerum, quibus vita cõstat hominũ, perinde habebatur ac si esset, qui eam sententiam exceperat morte multat⁹. Adeò ista duo elementa prima sunt habita, vt nec ortum hominis, nec sine his vitam crediderint posse constare. Hactenus Lactantius. cuius etiam meminit ad interdictum aquæ, & ignis Budęus in. l. penul. ff. de donat. int. vir. & vxor. quo in loco Iurisconsultus mentionem fecit solennitatis nuptialis, quæ aqua & igni fieri solebat. Hac igitur in parte interdictum prohibitio quædam est diuinorum officiorum: cùm iudex ecclesiasticus alicui ciuitati interdicit diuinis officiis. Nam & apud pontificias constitutiones cõstat, interdictum prohibitionẽ esse: sub tit. de matrimonio contract. contra interdictũ ecclesię, maximè ca. 2. & 3. sic Cicero pro Cecina dixit: ad quę interdictũ pertineret: id est prohibitio. sic regia. l. 14. tit. 9. part. 1. interdictũ hispanè appellat: vedamiento.

¶ Potest autẽ interdictum hoc ecclesiasticum decerni quo ad personã aliquam specialem, aut singularẽ: tandem quo ad plures personas, & quo ad locum. idcirco in hunc modum congruè definitur. Interdictum ecclesiasticum est, suspensio à diuinorũ officiorũ, sacramẽtorumq; actiua, & passiua celebratio
2 ne, respectu alicuius loci, vel personarũ facta, ecclesiastica etiam prohibens sepultura. quod interdictũ hoc sit suspensio, non poterit negari: id etenim passim probatur: maximè in ca. non est vobis. de spons. capit. quod in te. de pœnit. & remiss. & in præsenti constitutione. quibus in locis etiam cõstat, nõ esse simplicẽ suspẽsionẽ, sed quæ suspẽdat ab officiorũ diuinorũ, & sacramẽtorũ celebratione, perceptione, & collatione: itẽ ab ecclesiastica sepultura. cap. si ciuitas. supra ist. tit. quòd personas afficiat hoc interdictũ quãdoq;, & frequẽtissimè, probatur in. c. si sentẽtia. & c. is cui. ist. ti. & de loco est satis aperta probatio in præcitatis authoritatibus.

Sub hac verò diffinitiõe minimè cõtinetur is, cui est interdict⁹ ecclesiæ ingressus. nã is optimè poterit extra ecclesiam celabrare diuina of-
3 ficia: sicuti notãt glo. cõmuniter recepta in. c. is cui. sup. ist. ti. glo. in. c. vlt. de offic. ordi. ist. li. Innocẽt. Hẽri. col. pe. Abb. & Feli. num. 8. in. c. sacro. extra ist. ti. quorũ opinio cõmunis est, & probatur in. c. præsenti. 5. q. 2. poterit item iurisdictionẽ ecclesiasticam vbicunq; exercere, ea enim suspensus nõ est. glo. in dict. c. sacro. verb. interdictũ. quam sequuntur Doct. ibi. Abb. in cap. ab excommunicato. col. 4. de rescript. Franc. post alios in ca. 1. §. siquis. supra eo. Ioan. Milis verb. suspensus.

etenim de hoc, cui interdict⁹ est ecclesiæ ingressus vlterius hic minimè disputabimus: quippe qui opinemur, hoc interdictum multùm differre ab eo, de quo in huius cap. examinatione acturi sumus. tametsi & ad interdictum ingressu ecclesiæ posit, vt omnia expendamus, & diffinitio prædicta cõmodè induci: cùm in ea de interdictis personis mentio fiat: licèt non ita vniuersale sit hoc interdictũ ingressus ecclesiæ. verum siquidẽ est, eum, cui est ecclesiæ ingressus interdictus, irregularem esse, si intra ecclesiam diuina officia celebrauerit, nec posse in ecclesia sepeliri. dict. c. is, cui.

Poterit tamẽ is, cui est ecclesiæ ingressus interdictus ecclesiam, & ingredi, & in ea orare tempore, quo diuina officia non celebrantur secũdum Ioannem Calderi. in tract. de ecclesiast. interdict. mẽbro. 2. versic. nunc quæritur. Anchara. Domi. & Franc. in dict. capitu. is, cui. sicut & de excommunicato diximus prima huius operis parte. §. 3. numer. 7. vnde constat, etiam hunc interdictum ingressu ecclesiæ non posse diuina officia inter ecclesiam audire: licèt ex ea auditione irregularis non sit. cap. is qui. sup. eo. tit.

Hic autem interdictus ingressu ecclesię, si pœnituerit, poterit sepeliri intra ecclesiam. text. expressus in dict. capitu. is cui. vbi Ioan. Andre. Francus, & Doct. fatentur, posse in articulo mortis hoc interdictum remitti à quocunque sacerdote, vel sufficere quòd quis decesserit cum signis contritionis, & pœnitentiæ: vt non obstante interdicto sepeliri posit in ecclesia, absque alia solenni, interdicti reuocatione, aut remissione. Quod maximum exhibet argumentum, prędictam constitutionem loqui de interdicto ingressu ecclesiæ propter contumaciã. quasi dici posit, hũc interdictũ ingressu ecclesiæ posse sepeliri intra ecclesiã. cùm id interdictũ in criminis pœnam fuerit pronunciatum: ex eo, quòd morte finiatur pœna delicti: vt in hac specie notat Ioan. Ber. pręsul Callahor. in practica criminali. capit. 121. ego sanè compertum habeo, etiam in pœnam criminis posse quem priuari ecclesiastica sepultura, ita vt hæc pœna mortuo sit inferenda: etiam si is pœnituerit: quẽadmodum ex ca. cùm ad monasteriũ. §. 1. de stat. regu. & c. quanquã. de vsuris. ist. lib. & aliis probare conati sumus lib. 2. varia. resolut. ca. 1. nume. 11. idcirco non me cogit prædicta ratio, vt hanc sententiam probẽ, præsertim quòd propter criminis grauitatẽ posit corpori mortui pœna iniungi. c. mulier. 15. q. 1. l. vlt. ff. ad l. Iuli. maiest. capi. accusatus. §. penult. de hæret. ist. lib. atq; ideo nõ omnino crimina morte extinguuntur quo ad pœnã corporis. fateor tamẽ, iudicẽ ecclesiasticum, & canonem alicui interdicentẽ ingressu ecclesiæ, eã mentẽ habere, vt si ob contumaciam hanc pœnã indixerit, velit ecclesiastica interdicere sepultura, vbi

ra: vbi interdictus huius contumaciæ nō pœnituerit: at si ob crimen iam cōmissum, ac remissum: noluerit hunc interdictū carere sepultura ecclesiastica: ne tanta ignominia & iactura forsan ob culpā non ita graué afficiatur. hunc etenim opinor esse sensum illius responsi in dict. capitul. is, cui.

Hinc apparet, interdictum ecclesiasticū in personam posse ferri quo ad certū actum, aut quo ad certam peculiaremq́ue actioné ordinis: si quidem poterit ferri ad hoc, vt quis interdicatur celebratione missarū, ingressu ecclesiæ, aut collatione sacramenti pœnitentiæ. quod notat per tex. ibi An. in ca. significauit. de corpore vitiat. Calde. in tract. de ecclesiast. interdict. fo. 5. colū. 2. Deci. in cap. sane. nume. 4. de off. deleg. nec video in hac re posse quidquā controuerti: & si omnino sit hoc memoriæ cōmendandum quo ad ipsius interdicti vim, & effectum: ne quis existimet semper vniuersale cōstitui: & præterea, vt cōsideremus, qua ratione sit distinguēdus sacerdos suspēsus simpliciter ab officio, à sacerdote, q interdictus sit ingressu ecclesiæ, aut alia particulari ordinis sacerdotalis actione.

Prius tamē quā distinctioné interdictorū ecclesiasticorū, & præscriptā diffinitioné exponamus, adnotandū est, interdictū ecclesiasticū decerni posse aduersus īnocētes, & in eorū damnū, ac præiudiciū ob alteri⁹ culpā. nā licèt hæc cēsura, pœna sit ecclesiastica, propriè spiritualis nō est, quippe quæ animā nō afficiat, nec priuet communione suffragiorū ecclesiæ: sed tantùm suspēdat diuinorum officiorū, & sacramentorū celebrationem: quæ quidem suspensio directè animam nō ligat, nec afficit. quam ob rem probauimus libr. 2. variar. resolut. capit. 8. nume. 10. posse interdictum ferri contra innocentes ob alterius culpam: quia hæc pœna spiritualis nō est: licèt glo. in dicto capitul. si sententia. verb. interdicti. eam spiritualem pœnam appellauerit. est siquidem receptum, posse aliquam ciuitatem interdici celebratione diuinorum officiorum, & sacramētorum collatione ob vnius culpam: nempe illius, qui dominus loci sit, & in eo iurisdictionem habeat temporalem, aut secularem. tex. in capit. non est vobis. de sponsalib. capit. si sententia. ist. titu. Regia. l. 14. tit. 9. parti. 1. & idem erit ob culpam illius, qui in eo loco iurisdictionem spiritualem, & ecclesiasticam tantùm habet: nempe episcopi: secundum Archid. in dicto capitu. si sententia. & Domi. ibi. Tancret. Feli. & Deci. in dicto capitu. sanè. in. 2. de off. delegat. vbi est ad hoc text. elegans. quāuis Card. Abb. & Barba. inibi censeant, illum text. procedere, quoties episcopus temporalis diuinus est dominus loci illius, eiusq́ue secularem iurisdictionem habens. & tamen opinio prior magis communis est, vt asserit Deci. 7. notab.

Sed

Sed ob vnius priuati culpam non posse totam ciuitatem interdici, nec totum populum, obtentum est, vt notat Ioan. Mona. in cap. 1. de vsur. ist. lib. Henri. in cap. in quibusdam. de pœnis. Chosmas in pragm. sanctione. tit. de interdict. indifferẽter non ponendis. in verb. priuatæ. nisi id fiat speciali commissione Romani pontificis, quæ magna cũ difficultate solet concedi, & in hunc sanè modum, vt primò interdictum decernatur in ecclesiam parochialẽ aduersarij, & simul in alteram ecclesiam parochialem, vel collegiatam: demum crescẽte cõtumacia in duo monasteria, vel ecclesias collegiatas: deinde non resipiscente contumace tota diœcesis supponitur interdicto: & adhuc illius corde indurato cathedralis ecclesia interdicitur: sicuti testatur Ioan. Staphilæus de literis grat. & iust. Folio. 156. col. 2. scribens, cathedralem ecclesiam nusquam censeri interdictam, etiam in totam diœcesin, & in omnes ciuitatis ecclesias sit interdictum decretum ex ratione tex. elegantis in cap. quanuis. §. quanquam. de præb. in 6. quasi ille tex. probans, in literis ad beneficia ecclesiastica non contineri ecclesiam cathedralem appellatione ecclesiarum ciuitatis, aut diœcesis: in qualibet odiosa dispositione itidem locum obtinere: quod præter doct. ibi adnotarunt Cõpostellanus in cap. capitulum. versi. idem quæritur. de rescript. Oldradus cõs. 185. Rota Antiqua. 45. idem Ioann. Staphilæus de literis gratię. fol. 61. col. 1. Feli. in ca. in nostra. corol. 39. de rescrip. idem Feli. in cap. postulasti. eo. titu. num. 4. Ioan. de Selua de beneficio. 3. par. q. 11. qualitate. 21.

5 . Illud verò est omnino inquirendum, an ecclesiasticũ interdictum possit iure ordinario decerni in aliquam ciuitatem, aut populum ob debitum pecuniariũ: nẽpè ob contumaciam domini, vel episcopi illius loci commissam in detinendo æs alienum: & sic in debito pecuniario nõ soluẽdo. Nã tex. in. c. ex rescripto. de iureiur. vt ibi norãt Abb. & alij, probat, posse ciuitatẽ, & prouinciã interdici diuinis officijs ob contumaciam ipsius domini, vel rectoris commissam in nummis, alteri debitis non soluendis. nihilominùs à Bonifacio octauo statutũ est in constitutione. prouidè attendentes. inter extrauag. communes. sub hac rubrica, Quòd interdictum ecclesiasticum nequaquam decernatur ob debitam pecuniam exigendam. cuius constitutionis meminere Abb. & Felin. in dict. c. ex rescripto. & plerique alij statim citandi: eamq; seruari iussit inuictissimus Hispaniarum rex Carolus Cæs. Pinciæ anno vicesimotertio. cap. 11. & rursus anno vicesimoquinto Toleti. c. 24. quam ipse intelligerem non solùm interdicto generali decreto in aliquam ciuitatẽ, aut villam: sed & in speciali indicto in aliquam ecclesiã è pluribus vnius oppidi, aut ciuitatis. sunt etenim iudices secula

res, & Regiſ, quorum miniſterio facillimè quiuis cogi poterit æs alienum ſoluere abſq; innocentum periculo, & damno, quod prouenit ex his interdictis: licèt Calderin. in tracta. de eccle. interd. col. 8. Ioann. Andre. Domi. & Franc. in cap. præſenti. iſt. tit. Florent. 3. part. tit. 26. ca. 3. col. 2. Felin. in capit. ſanè. in. 2. de offi. delegat. col. 2. intellexerint prædictam extrauagantem conſtitutionem in interdicto generali: vt ſecus ſit in particulari: quod poterit decerni ad exactionem pecuniæ iure debitæ, nè obſtet text. in ca. 3. de pœnis. Qua in re conuenit reipublicæ Chriſtianæ ita moderamen, & medelam adhiberi, quod non temere hæc interdicta eccleſiaſtica, nec paſſim decernantur. capit. quæſiuit. de his, quæ fiunt à maio. part. capit. extat memorabile Baſilæenſis concilij conſtitutio ſeſsione. 20. anno milleſimo quadringenteſimo triceſimo quinto, cuius hic meminiſſe libuit, quia illius concilij decreta de fide, & cenſuris, ac beneficialibus cauſis fuere poſt approbata per Nicolaum quintum ſummum Romanæ eccleſiæ pontificem. quin & in Pragmatica ſanctione Gallicana expreſsim eadem deciſio vt admodum vtilis exponitur in hunc ſanè modum.

Statuit hęc ſancta Synodus, quòd nulla ciuitas, oppidum, caſtrum, villa, aut locus eccleſiaſtico ſupponi poſsit interdicto, niſi ex cauſa, ſeu culpa ipſorum locorum, aut domini, ſeu rectoris, vel officialium: propter culpam autem ſeu cauſam alterius cuiuſcunque priuatæ perſonę huiusmodi loca interdici nequaquam poſsint auctoritate quacũq; ordinaria, vel delegata, niſi talis perſona priùs fuerit excommunicata, aut denunciata, ſeu in eccleſia publicata, ac domini, ſeu rectores, vel officiales ipſorum locorum authoritate iudicis requiſiti huiuſmodi perſonam excommunicatam infra biduum inde cum effectu non eiecerint, aut ad ſatisfaciendum compulerint: qua etiam poſt biduum eiecta recedente, vel ſatisfaciente, mox diuina reſtitui poſsint. hactenus Baſilæenſis ſynodus præ oculis ſemper habenda, vt ex ea iudices eccleſiaſtici percipiant quanta cum maturitate conſilij ſit eccleſiaſticum ferendum interdictum.

¶ His denique elucidatis, oportet ex ipſa diffinitione colligere, quandoq; ex generali interdicto perſonas, quandoque locum ipſum diuinorum officiorum celebratione interdici. & hoc ipſum plurimùm refert: ſiquidem vbi locus tantùm eſt interdictus, illius loci habitatores, & incolæ, qui culpabiles non ſunt, poſſunt extra locum illum diuina officia audire, & ſacramenta percipere. text. qui hoc apertiſsimè probat in dict. cap. ſi ſententia. verſi. cæterùm. & eadem ratione poterunt in eccleſia extra locũ interdictum ſepeliri: vt aſſerit Frederi. conſi. 121. Forſan et hæc Frederici ſentẽtia obtinebit,

tinebit, etiã in ipsomet interdicto, vt extra locum interdictum posſit is ſepeliri:cùm & ſi ob culpam foret eccleſiæ ingreſſu interdict⁹, poſſet in loco ſacro ſepeliri, ſi deceſſerit peccatorum pœnitens. iuxta tex. in cap. is cui. eo. tit. cuius paulò antè intellectum adduximus.

Quòd ſi perſonæ fuerint interdictæ, etiam vt ciues alicuius vrbis, non poterunt dum illius habitationis domicilium habent diuina officia audire, nec ſacramenta percipere alicubi, licèt locus interdictus nõ ſit: niſi interdicti abſq; eorum culpa, tranſtulerint domicilium habitationis in aliam villam, aut ciuitatem. tex. ſic intelligendus ſecũdum Anchar. Franc. & Doct. in dict. ca. ſi ſentẽtia. verſi. cùm verò. ſuprà iſt. tit. quem & nos in hũc ſenſum explicuimus lib. 2. variar. reſolu. ca. 8. col. vltim. quo in loco ad eius interpretationem per tranſennã aliquot tradidimus, quæ lector poterit his adiungere.

¶ Eſt autem ad hæc animaduertendum, quòd interdicto clero alicuius vrbis, non intelligitur populus ipſius vrbis interdictus, nec interdicto populo cenſetur clerus interdictus: vnde vno horum interdicto, alter ad diuina officia, & ſacramenta eſt admittendus. tex. in di. c. ſi ſentẽtia. in prin. quamobrem erit cautiſsimè obſeruãdum ipſum interdictũ quo ad ei⁹ ſenſum, & verba, quo verè percipiamus ſit nè interdictus locus, an loci homines, &
7
perſonæ. atq; ideo ſunt in ſpecie aliquot adnotanda.

Primùm, quòd interdicto clero alicuius eccleſiæ, non cenſetur ipſa eccleſia, et ipſius locus interdictus: imò poterũt diuina officia intra eãdem eccleſiam celebrari. glo. cõmuniter recepta in dict. ca. ſi ſententia. per text. in ca. per exemptionem. de priuileg. iſt. lib.

Secundò hic eſt adnotandũ, non cẽſeri locum interdictum, vbi eius communitas, collegiũ, aut vniuerſitas interdicta fuerit. nam perſonæ in hoc interdicto, non locus compræhenditur. quòd perſonæ ſint in hac ſpecie interdictæ probat eleganter tex. in dict. ca. ſi ſententia. §. cùm verò. exemplum ponens in populi interdictione, quòd locus non ſit ex hoc interdictus, probari poterit ea ratione. quia interdicto loco, perſonæ non cenſentur interdictæ, vt in. §. cæterùm. ſub eodem ca. ſi ſententia. ergo ſic è contrariò interdictis perſonis, locus non debet cenſeri interdictus: ſic ſanè hãc opinionem tenent Ioan. Andr. & Cald. Ioann. Calderini pater in dict. capi. ſi ſentẽtia & collector priuilegiorum mendicantium verb. interdictum. 3. §. 13. quibus accedit maximè tex. in cap. 1. de vſuris. iſt. lib. vbi diſtinguitur interdictũ collegij, aut vniuerſitatis ab interdicto locorũ aut ab interdictis locis. Hæc tamen opinio dubia ex multis conſtituitur. & primò ex eo, quòd ſi vera eſſet, facillimè interdicto eccleſiaſtico fraus

fieret: cùm seruari cōmodè non posset interdictis exclusis, qui à loco ob eorum multitudinem excludi non possent. Est pręterea aduersus prædictam opinionē text. optimus in cap. quod nonnullis. de priuileg. vbi probatur, iure veteri communi considerato nō potuisse celebrari diuina officia, etiam interdictis, & excōmunicatis exclusis, etiā ianuis clausis in loco, cuius communitas fuerat interdicta: igitur cōstat, interdicta communitate alicuius loci, ipsum locum interdictum censeri: alioqui posset in eo loco celebrari ianuis clausis, saltem interdictis, & excommunicatis exclusis: atque ita Frederi. de Senis in cons. 188. asseuerat, interdicta communitate alicuius loci, non tātùm personas, sed & locū ipsum censeri interdictum. cuius obiter nos meminimus in dicto capi. 8. libr. 2. variar. resolut. col. vlt. sic & in hac quæstione tutius esse, quòd & in loco seruetur interdictum, & quòd locus ipse iudicetur interdictus, responderunt Calderi. de eccles. inter. fol. 4. col. 2. Franc. in dict. cap. si sententia. col. 1. Florent. 3. part. titu. 26. ca. 3. col. 3. & Syluest. verb. interdictum. 2. quæst. 8. quorum opinio propter mentem interdicentis, & præsumptam eius voluntatem mihi magis placet, & tutior videtur in eo casu, quo vniuersitas, quæ interdicitur, generaliter ipsum locum repręsentat, & eum habitat maiori ex parte, nec potest commodè inde expelli, vt liber maneat locus ad celebrationem diuinorum officiorum, quæ difficultas, & eius ratio obtinet, quoties secularis vniuersitas interdicitur.

Tertiò est notandum populo, aut ciuibus interdictis, singularis populi, & ciuitatis personas interdictas cēseri. quod satis apertè probat tex. in dict. cap. si sententia. §. cùm verò. cui opponitur text. in l. ciuib⁹. ff. de reb. dub. l. sicut. §. si quid. ff. quod cuiusque vniuers. nomi. cap. Romana. §. vlt. sup. ist. titu. quibus ex locis apparet, ciues, & populum vniuersitatem, quādāq; personam fictam repręsentare, non veram. Igitur illa ficta persona, quæcunq; ea sit, interdicta est: non autem singulares vniuersitatis personæ. quòd si dixeris, hoc procedere quo ad vnius corporis ficti repræsentationem: non tamen ex hoc sequi sub eo corpore minimè contineri singulos ipsius vniuersitatis homines: atque ideo eos censeri interdictos: siquidem ciuitas nihil aliud est, quàm ipsorum ciuiū collectio: ipsosq; ciues ipsam ciuitatem, & vniuersitatem efficere: secundùm Card. in capi. requisisti. de testamen. tradit Barto. in l. aut facta. §. vlt. ff. de pœnis. Ludoui. Lusita. in dict. l. ciuibus. col. 6. probat text. in l. ciuitas. ff. si cert. peta. l. ciuitates. ff. quod cuiusque vniu. nomi. l. omnibus ciuitatibus. ff. ad Trebellia. testis & ipse Cicero est de somnio Scipionis. cœtus, inquit, hominum iure sociati, quæ ciuitates appellantur. idem pro Sestio. Conuenticula

uenticula hominum, quæ postea ciuitates nominatæ sunt. Aristo. item lib. 3. Polit. capi. 1. dixit, ciuitatem esse ciuium multitudinem. Deducam inde, non posse subsistere eiusdem cap. si sententia. alterū responsum. dum in. §. cæterùm. constituit, interdicta ciuitate, locum ipsum, non ciues censeri interdictos, nisi eos, qui culpabiles sint. qua ratione est in hac controuersia notandum, ciuitatem, castrum, villam, aut oppidum propriè assumi pro ipso loco ex ratione materiæ subiectæ: quia interdictum ecclesiasticum cadere, & decerni potest in locum ipsum prout materia quædam est continens ædificia, & alia, quæ necessaria sunt ad hominū habitationem. sic & in eadem questione populus propriè non pro ipso loco, nec pro ficta persona, sed pro ipsis singulis loci habitatoribus in hac eadem parte assumitur. nam licèt aliàs singuli de vniuersitate non faciāt, nec constituāt vniuersitatem, nec quod competit vniuersitati competat omnibus vt singulis. l. sed si hac. §. qui manumittitur. ff. de in ius vocando. capit. qui manumittitur. 12. quæst. 2. tamen ab hac propria vniuersitatis significatione receditur ratione propositæ, ac subiectæ materiæ, nè alioqui interdictum in vniuersitatem decretum inane sit, & absque vllo effectu: quemadmodum asserit text. in dict. cap. si sententiam. §. cùm verò. ex quo colligitur secundùm Franc. ibi, quòd vbi pœnalis constitutio, aut dispositio propriè intellecta inutilis foret, erūt verba illius impropriè intelligenda. cuius text. ad hoc ipsum meminere Abb. in cap. pastoralis. 2. col. de appel. idem Abb. consi. 32. libr. 2. & consi. 62. col. 3. eod. lib. idem Abb. in cap. veniens. de cognat. spirituali. Corset. in singul. dictione: verbum. nam interdictum latum in populum, aut in aliquam vniuersitatem, si esset propriè intelligendum, vt personam fictam, et representatam afficeret, profectò nullius foret effectus: idcirco decisum est, censeri hoc interdictum ipsos singulos de vniuersitate ligare. His accedit quod notant Soci. & Lusita. in dict. l. ciuibus. tenentes legatum factum ciuibus non acquiri reipublicæ, quoties reipublicæ legari non poterat, aut legatum ei non cōueniebat. ita sanè illud iurisconsulti responsum ibi interpretātur ipse Socinus & Ludo. Lusita. col. 6.

Quartò hinc constat, interdicta ciuitate, villa, aut castro, ipsum locū, non eius ciues, aut habitatores inter
8 dictos censeri. quia ex ipsius actus cōditione, quæ dictat, interdictum plerunq; loco conuenire, & in eum decerni: non in personas, deducitur hoc in casu ad locum, non ad eius incolas, esse referendum. notat Calder. in tracta. de eccles. inter. fol. 3. col. 4. post glo. & Doctor. per tex. ibi in dict. capit. si sententia. §. cæterùm. notant Cardin. Abb. & Doctor in cap. vlt. contra gloss. ibi. de excess.

excess. prælat. idem docet Syluest. verbo interdictum. 1. in principio. tradit Felin. in capitul. Rodulphus. de rescript. colum. 1. & 12. versicu. cæterùm. & tamen interdicta ciuitate, interdicti censentur ciues in ipsius interdicti causa culpabiles: quod idem Calderi. notat in dict. 4. col. cui cæteri hanc materiam tractantes accedere videntur, authoritate text. in dict. §. cæterùm.

Quintò his addendum erit, interdicto clero, censeri interdictos non tãtùm clericos seculares, sed etiam religiosos, religiosas, & verè cõuersos: secũdum cõem in dict. c. si sententia. Calde. in dict. col. 4. Flo. in. 3. part. tit. 26. cap. 3. & Syluest. verb. interdictum. 2. q. 8.

Sextò hinc ipse infero, quòd interdicta cathedrali ecclesia, canonici ipsius non cẽsentur interdicti, adeò vt extra ipsam ecclesiã possint ipsi canonici, non tãtùm vt singuli, sed & vt collegium celebrare alta voce, & cum solennitate: quemadmodum eleganter notat Card. in cap. vlt. de excessib. prælat. cuius opinionem latè probat Paulus Parisius in consi. 27. lib. 4.

Septimò patet ex iuris pontificij responsis, interdicta ciuitate, interdicta itidem censeri eius suburbiá. text. in cap. si ciuitas. ist. tit. cuius decisionis dubitatio ex eo deducitur, quòd appellatione ciuitatis alicuius minimè alioqui suburbia contineantur. l. nam quod liquidè. §. si ita, ff. de penu. legat. l. 2. ff. de verbo rum significatio. siquidem ciuitas, castrum, villa, & oppidum propriè id significant, quod ambitu murorùm continetur. Idem præmittit text. in dicto capi. si ciuitas, vbi Docto. communiter hoc adnotarunt: & præter eos Abb. & Feli. in dict. ca. Rodulphus col. 1. ex quibus hæc distinctio colligitur: quòd si mentio fiat alicuiꝰ ciuitatis nomine proprio, et substantiuo: veniant in eam appellationem suburbia, & continentia ædificia: vt Roma, Toletum, Pintia, Hispalis, & his similia: si verò mentio fiat ciuitatis alicuius sub nomine appellatiuo, & adiectiuo in hunc modum: vrbs Toletana: tunc tantùm veniat quod murorũ ambitu clauditur. quæ differentia deducitur ex dict. l. 2. & l. vt Alphenus. ff. de verbo. significat. dict. l. nam quod liquidè. §. si ita. & hæc est communis opinio, quam tenet Ioan. Andre. & Domi. in dict. cap. si ciuitas. Doct. post glo. Azonis in dict. l. 2. & Felin. in dict. capit. Rodulphus. col. 1. duobus tamen additis, quòd hęc distinctio in vltima parte minimè procedat in vrbe Romana: quæ etiam his verbis nuncupata continentia ædificia, & suburbia comprehẽdit. glo. Accur. Bart. & alij in dict. l. 2. maximè Barto. Cœpola. num. 6. q. 1. item quòd in alijs ciuitatibus procedat prædicta cõmunis distinctio, quoties nomẽ appellatiuũ præcedit: si verò sequatur hoc sanè modò: in Toletana vrbe: tunc etiam cõtinentia ædificia, & sub-

& suburbia contineātur. argumento sumpto ex. l. si cōmunis seruus. ff. de stipulat. seruo. sic tenuerunt Azo. Rainerius. & Bart. in dict. l. 2. idem Bar. in. l. vxorem. §. legauerat. ff. de legat. 3. & in dic. l. si seruus cōmunis. & in. l. more maiorum. in fine. ff. de iurisd. omn. iudic. tametsi Oldra. Dinus & Alberi. in dict. l. 2. ex Accursio ibidem, & Bald. in dicto cap. Rodulphus. col. penult. vtroq; casu velint continentia ædificia, & suburbia comprehendi. atq; hæc solēt latiùs tradi ad multa, quę in specie contingere possunt in testamentis, & in contractibus, alijsq; iuris, & priuilegiorum, ac beneficiorum principis dispositionibus. Ego tandem vt huius difficultatis in genere rationem exponam, & aperiam sensum dict. ca. si ciuitas. pauca hoc in loco subijciam, quibus lector cognoscere valeat, vnde hæc disputatio habuerit originem, quæve sit tutior via ad eius resolutionem.

Primum equidem, etiam si, authore Nonio Marcello, vrbs locū, & ædificia significet: ciuitas autem ipsorum ciuium collectionē. l. pupillus. §. vrbis. ff. de verbo. signi. l. 2. eodem titu. Archid. in capit. vrbes. 80. distinct. adiunctis his, quæ de ciuitate paulò antè diximus: quandoq; tamen ciuitas dicitur eo sensu, quo locus, & ædificia muris circundata significantur. tex. optimus in dict. cap. si ciuitas. l. singularum. C. de ædific. priuat. l. 3. §. si quis. C. de natur. lib. Bart. & Cœpola in dicta. l. 2. quæst. 3. num. 11.

Secūdò adnotare libet, vrbis, aut ciuitatis appellatione his tātùm appellatiuis nominibus expressis, id solum contineri, quod murorum ambitu cingitur, ita quidem, vt continentia ædificia minimè comprehendātur. probatur hoc in dict. l. 2. & in dict. ca. si ciuitas. idq; cōmuni omnium iudicio concessum est. & notat Petrus Crinitus lib. 4. de honesta disciplina ca. 9. vbi & sequentem subiungit assertionem.

Tertium his adijcitur, quòd Romæ appellatione, & sub hoc substantiuo, proprioq; nomine etiam suburbia, & continentia ædificia contineātur. ita sanè iurisconsultus asseuerat in dict. l. 2. & in dict. l. vt Alphenꝰ. ff. de verb. significat. dict. l. nam quod liquidè. §. si ita. quo in loco idem probatur in eo casu: quo vrbis Romæ mētio fiat: quasi idem sit vrbs Romę, quod Roma. & hoc itidem est apud omnes constitutissimum.

Quartum aduersus vulgo receptam sententiam pronūciamus, vrbis Romanæ appellatione, id tantū, quod muris cingitur cōtineri. qua de re authoritas est apertissima in dicta. l. vt Alphenꝰ. inquit enim Marcellus lib. 5. Digestorum. vt Alphenus ait, vrbs est Romana quæ muro cingeretur: Roma est etiam, qua continentia essent. sic Andre. Alcia. in dict. l. 2. huic opinioni palàm cōsentit communem improbans.

Quintũ hinc & illud cõstituam, maximum scilicet esse discrimen inter vrbem Romam, & alias vrbes. Roma etenim, & vrbs Roma continentibus ædificijs, ac suburbijs finitur, & circunscribitur: reliquæ verò vrbes muris tantũ finiuntur. huius assertionis manifestissimus author est Paulus iurisconsultus in dicta.l. nam quod liquidè. §. si ita legetur. ff. de penu legat. his verbis. & quidem vrbes ferè omnes muro finiri, Romam continentibus. & vrbem Romam æquè continentibus. Hæc iurisconsultus, qui planè probat, Romę appellatiõe ob vsum cõem, & excellentiam suburbia, & continentia ædificia contineri: quod speciale esse in vrbis Romæ appellatione tenet Guilielm. de Cuneo in.l.1.§.cùm vrbem. ff. de offi. præ. quem Baldus refert in dict. ca. Rodulphus. nu. 8. & nihilominus probabilis est communis opinio, quæ asserit idem esse in quacunque alia vrbe, quæ tamen continentia ædificia, & suburbia habeat, quasi iurisconsultus in dict.§.si ita. velit, ac sentiat, vrbes reliquas non habere continentia ædificia, nec suburbia, & ideò muris finiri: Romã autem & continentibus, ac suburbijs limitari: quia illa habeat, sic iuxta sensum istum ad facti, non ad iuris quæstionem respondet Paulus: & deinde asserit, ferè omnes vrbes cõtinentia ædificia non habere: quod ei non potuit ita certum, & cognitum fuisse, vt illud in vniuersum assereret. tandem Andre. Alciat. in dict.l.2. hac in parte communem sequutus idem probat in cæteris vrbibus, quod de Roma à iuriscõsultis traditum extat. quamobrem sequentem proponimus conclusionem.

Sextum deducitur ex proximè adnotatis, quòd appellatione cuiuslibet vrbis expresso nomine substantiuo, & proprio, etiam suburbia, & continentia ædificia contineantur. vt quod de Roma diximus, & in alijs dictũ esse intelligam⁹. hoc enim cõmuni sententia receptum est.

Septimò infertur, denique appellatione cuiusque vrbis nomine adiectiuo expresso, non contineri suburbia: sed tantùm id, quod muris cingitur. tex. in dict.l. vt Alphenus. ff. de ver. sig.

Octauò, mihi satis constat, nec aliud potest persuaderi, nihil referre ad propositam quæstionem, quòd nomen appellatiuũ, vel proprium adiectiuũ præcedat, an sequat. nec enim alium sensum habet hæc oratio: Toletana ciuitas, quàm illa: ciuitas Toletana. siquidem non ita temerè de humanis ingenijs, & iudicijs censendũ est, vt opinemur, posse cuiquam rem istam seriò, & maturè cõsiderãti persuaderi, sub priori conceptione verborum contineri suburbia, & continentia ædificia: at non ita sub posteriori. Vana profectò sunt, & nullius põderis isthæc interpretamenta: cùm adiectiuũ illud Toletana siue sequatur, siue prę cedat,

cedat, substãtiuo accesserit demonstrationis loco. sic & cõem opinionem in hoc Alciat. reprobat in dic. l. 2. nõ obstat tex. in l. si cõis seruus. quia inibi est admodũ distincta ratio ex eo, quòd nomina secundo loco posita pertinere videantur ad demonstrationem tantùm: priori verò parte expressa causæ finali, & principali sunt tribuẽda. Quamobrem ibi multùm refert, quòd nomen præcesserit, propriũ, an appellatiuum: nec de nomine adiectiuo in eo iurisconsulti responso tractatur. quod satis manifestum est.

Nonò quidquid sit de hac disputatione, verè illud est tenẽdum, potissimè considerandam esse subiectam materiam, statum, & qualitatem, ac conditionẽ loquentis, vt inde valeam⁹ liquidò percipere, quæ fuerit eius mens: an intellexerit sub ciuitate suburbia, & cõtinentia ædificia, an tantùm id, quod muris finitur, & cingitur. hæc enim resolutio colligitur ex his, quæ Panor. & Feli. tradidere in dic. c. Rodulphus. col. 1. & 2. Doct. in dict. l. 2. vbi Barto. Cœpola. q. 2. tex. ad hoc singula. in dict. cap. si ciuitas.

Decimò ex his aperitur vera ratio ad decisionẽ dict. ca. si ciuitas. nã licèt alioqui appellatione ciuitatis tantùm cõtineatur id, quod muris cingitur, nec veniãt suburbia, & continentia ædificia: tamen interdicta ciuitate, censentur & suburbia interdicta, nè interdicto ecclesiastico facillimè fiat illusio, quæ cõtingeret, si interdicta ciuitate, possent diuina officia in suburbijs celebrari. quam rationem expresśim explicat Romanus pontifex in dict. capi. si ciuitas. cuius ad hoc meminere Ab. & Feli. 2. col. in dict. cap. Rodulphus. Alex. in dict. l. 2. ff. de verbor. signifi. Iason. in l. fin. col. vlt. C. de success. edict. Abb. in capit. vltim. de præb. col. 2. Socinus, & Ludouic. Lusita. in dict. l. ciuibus. ff. de reb. dub. 7. & 8. col.

Ex quibus patet verus intellectus ad regiam. l. 6. tit. 33. par. 7. quæ probat, appellatione ciuitatis suburbia cõtineri. nam licèt lex illa velit, hoc esse regulare, nihilominus accipienda est eius responsio in his casibus, quibus iure communi diximus, appellatione ciuitatis suburbia contineri: ne alioqui existimemus per eã constitutionem tolli tot iurisconsultorum responsa.

Hinc etiam constat, qua ratione procedat quod Pa. & Feli. in dict. cap. Rodulphus. scripsere, tenentes, in materia odiosa, & stricta, appellatione ciuitatis suburbia non contineri. hoc nempè à mẽte disponentis attenta subiecta materia deducitur: quasi aliud dicendum sit in fauorabili materia, vt tunc appellatione ciuitatis contineantur suburbia: imò & ipsius ciuitatis comitatus, & vici omnes eidem ciuitati respõdentes. Abb. Imola & Feli. in dict. cap. Rodulphus. Imola & Alex. in l. si finita. §. ex hoc edicto. ff. de dã. infect. Imol. & idem Alex. in rub.

ff.solut.matri.Soci.consi.86.libr.4. text.optimus in.l. qui ex vico.ff.ad municipal. cui adde Bald. in.l.si in aliquam.ff.de offi. proconsul.& legati.Bar.& ibi Cæpolam,num.20. in dict.l.2.glo.in cap.ego Ludouicus.63.dist.

¶ Est tamen intelligenda responsio tex.in dict.cap.si ciuitas.vt interdicta ciuitate, & suburbia interdicta censeantur, etiam si suburbia non sint subdita illi domino,cuius causa ciuitas interdicitur:etenim & in hoc casu militat ratio eadē, quæ in dict. capit. si ciuitas. expressa est. neq; ita licèt ciuitas sit quo ad iurisdictionem,& tēporale dominium subiecta illi, cuius culpa interdictū decernitur : suburbia autem alteri: profectò & hæc suburbia interdicta erunt secundum Doct.in dict. cap.si ciuitas. Felin.in dict.cap.Rodulphus.col.2. post Calderi.de ecclesiast.interdict. 2. membro.versi. circa quod quero.qui subdit idem esse,vbi in illa suburbia minimè haberet iurisdictionem ecclesiasticam is, qui interdictum decreuit. Nam ex eadem ratione interdicta ciuitate suburbia erunt interdicta,quod est omnino notandum.

Quæ verò dicantur continentia ædificia, & suburbia, vt locus sit huic decisioni,quā de interdicto ecclesiastico Romanus pontifex constituit in dict.ca.si ciuitas.boni viri arbitrio discernendum erit,qui hoc ipsum ex situ loci,ex communi loquēdi vsu,& ex aliis æstimauit.glo. communiter recepta in dicto capi. si ciuitas.

¶ Interdictum ecclesiasticū,quod in locum fertur, quādoq; generale est, quandoq; speciale. generale etenim dicitur,quoties regnum, prouincia,ciuitas,villa, aut castrum interdicitur. speciale autem quando in aliquā ecclesiam, aut parochiam nominatim decernitur: quēadmodum probat text.vbi notat Abb.in cap.cum in partibus.de verb.signi. Cald.in tract.de eccles.interdict.2. membro.col.5.Syluest.verb.interdictum.1. q.3. ad idem tex.in.c.cū inter. de cōsuet. tradidere præter alios Nicola. Plouius in tract.de interdict.1.col. Floren.3. part. tit.26. cap.2.Ioann.in summa confess.lib. 3.ti.33.q.222.ex quibus infertur,speciale, aut particulare interdictū dici : cùm omnes ecclesiæ alicuius ciuitatis interdicuntur: ita vt nihil intersit singulariter, an generaliter omnes ecclesiæ fuerint interdictæ.satis enim est, quòd extra ecclesias in eodem loco possint diuina officia celebrari, vt interdictum non dicatur generale: sicuti in specie volunt Cald.in dict.2.membro.fo.3.co.1. Florēt.in dict.cap.2.§.1.& Syluest. in dict.q. 3. quorum opinio communis est. imò dicetur optimè interdictum generale, si fuerit populus interdictus,villa,ciuitas, vel oppidum: tametsi in ea ciuitate, villa, vel oppido vnica tantùm sit ecclesia: quod ipse ex præcitatis authoribus præsertim Cald.adnotaui.hæc

verò distinctio interdicti generalis ab speciali, admodum vtilis est ad plura, quæ inferiùs in huius capitis examinatione sunt singulatim explicanda pro eius perfectiori interpretatione.

His tandem, & aliis, quæ hoc in capite adnotabuntur, manifestè deducitur, plurimùm differre interdictum ab excõmunicatione maiori: quia excõmunicatio priuat cõmunione fideliũ, tam interiori, quàm exteriori. interdictũ autem solũ priuat exteriori diuinorũ officiorum auditione, & celebratiõe, perceptione Sacramentorũ, & ecclesiastica sepultura. quæ quidem priuatio multis est modis limitata, vt deniq; minimè noceat directè animæ: quẽadmodum nocet excõicatio, quippe quæ damno spirituali eam afficiat. notat discrimen istud præter alios Ioan. in summa confess. 3. libr. tit. 33. q. 220. sic & excõicatio minor ab interdicto differt: cùm illa non priuet auditione diuinorum officiorum, nec omnino illorũ celebratione, nec sepultura ecclesiastica: iuxta tex. & ibi notata in capi. si celebrat. de cleri. excõ. minist. decem autem in quibus cõueniant interdictum, & excõicatio: ac totidem, in quibus differant, tradit Iaco. à canonibus in tractat. de iniuriis. in parte vltima: quorũ aliquot & Calde. tradiderat in tract. de eccles. interd. Feli. 2. col. 1. & 2. item glo. Panor. & doct. in ca. ad hæc. in vlti. de appella. & Docto. in ca. is cui. §. vlti. ist. tit. Anania in rub. de cleri. excõ. minist. num. 11. Franc. in cap. 1. §. penult. supra. eod.

Ex. §. sequenti.

1 *Cessatio à diuinis quid sit: & an suspendatur per appellationem sequentem?*
2 *Irregularis non est qui tempore cessationis à diuinis celebrat officia diuina: & num. 3.*
3 *Irregularis ex quibus actibus quis efficiatur tempore interdicti.*
4 *Interdictũ ecclesiasticum an suspẽdi possit?*
5 *Interdictum ecclesiasticum, an posit ad cautelam remitti?*
6 *Quis posit interdictum, & cessationem à diuinis decernere?*
7 *Quæ sacramenta poterant ante constitutionem istam ministrari tempore interdicti? & inibi de infantibus decedentibus absq; baptismo.*
8 *Oblati, & conuersi qualiter differant?*

§. Secundus.

INterdicto ecclesiastico admodũ similis est & alia iuris põtificii cẽsura, quę cessatio à diuinis nũcupat. ea verò est suspẽsio organorũ diuinæ laudis in aliquẽ locũ decreta. quę quidẽ diffinitio colligi-
1 tur ex. c. irrefragabili. §. cæterũ. de offi. ord. c. si canonici. c. quãuis. eo. tit. ist. lib. c. dilectis. de appel. Innocẽ. in dic. §. cæterũ. & ibi Feli. Fran. in di. ca. si canonici. Inno. & Præ. in. c. nõ est vobis. de spõsa. 4. col. Cal. de eccles. interd. fol. 2. col. 4. Abb. in di. c. dilectis. Syluest. ver. interdictũ. 1. q. 1. ex qui-

ex quibus constat, cessationem à diuinis maximè differre ab interdicto. nam licèt cessatio in aliquẽ locũ decernatur: attamen est quid facti, & tantũ inducit suspensionem diuinorũ officiorũ, nec reddit, aut efficit ipsum locũ interdictum: interdictum autem ecclesiasticum est quid iuris: quod præcitati Doct. fatentur, prȩsertim Panorm. & alij in dict. ca. dilectis. glo. in pragma. sanctio. tit. de pignorant. cultum diuinum. verb. cessetur.

Ex quo infert Panor. in capi. dilectis. proximè citato. col. pe. cessationem à diuinis per appellationem sequentẽ non suspendi: quia sit quid facti: interdictum autem ecclesiasticum per appellationem subsequutam suspendi. Hanc differentiã probare videntur Doct. in dict. ca. dilectis. & Gonsalus à Villadiego de irregula. cap. de interdicto. ad finem. est tamen eorum opinio in hũc sensum accipienda, vt cessatio à diuinis post appellationem decreta minimè sit nulla ipso iure: cùm ad factum pertineat, & ideo effectũ habeat: siquidem non obstante appellatione nihilominus à diuinis cessatur. interdictum autem, cùm ad iuris effectus spectet, nullum est ipso iure, si post appellationẽ decretum fuerit. nec enim potuit Panor. adnotare quòd interdictum per appellationem sequẽtem suspendatur: est etenim in contrarium expressa decisio in. c. ad hȩc. in vlt. de appel. & in ca. is cui. §. vlt. sup. ist. titu. & tamen ego non omnino probarem hanc differentiam inter cessationem à diuinis, & interdictum. nam & si videam facta non posse infecta fieri quo ad factũ ipsum: & ideo cessationem à diuinis post appellationẽ exequutioni traditã iam induxisse suspẽsionem illam organorũ diuinorũ: tamen quo ad iuris effectus cessatio à diuinis per appellationẽ præcedẽtem inanis est: si quos ipsa iuris effectus habet: quod statim tractabit. sic & in interdicto, imò & in excõmunicatione idem erit: quia in his, quæ ad factum pertinent, si exequutio cõtingat, effectũ habẽt post appellationem hæ censuræ latæ: in his verò, quæ ad iuris effectus referri possunt, inanes sunt, & nullȩ. Igitur hæc erit vera differentia, quòd cessatio à diuinis nullum, vel paucos inducit iuris effectus: interdictum autem aliquot: excommunicatio plures. atq; ita est intelligendum quod communi omnium iudicio post Panor. & alios de cessatione à diuinis solet adnotari.

¶ Secundò ex præmissa differẽtia plerisq; visum est, nõ ita irregularẽ esse celebrantem tempore cessationis à diuinis, sicuti tempore interdicti ecclesiastici. Ad cuius opinionis intellectũ erit examinãdum, quam pœnam iura põtificia statuerint cõtra violantes ecclesiasticum interdictũ: & profectò licèt ante interdicti ecclesiastici violationẽ per ipsius interdicti vim, & effectum nemo sit priuatus, nec suspensus à iurisdictione,

ctione, etiam ecclesiastica: eo tamen ipso, quòd interdictum infregerit, omnimoda iurisdictionis ecclesiasticæ potestate priuatur: probat tex. singul. vt inibi notant Panor. Ancha. Raue. & alij in ca. vlti. de exces. prælat. est etenim hic suspēsus ipso iure ab officio. c. 1. de re iudicat. & c. 1. hoc. tit. suprà ist. li. & idcirco ex consequenti, ac deniq; à iurisdictione ratione beneficij, vel officij competentis. glo. Abb. & communiter omnes in dict. ca. vlt. glo. Panor. & Card. post alios in. c. cùm dilectus. de cōsuetud. verb. à suspēsis. quod adeò verum est, vt procedat etiam in eo, qui per dictionē taxatiuam, tantùm, ab officio fuerit suspensus: competit enim iurisdictio episcopo ratiōe ordinis post eius assequutionem: atq; ideò si sit suspensus ab officio, erit hoc ipso iurisdictionis vsu priuatus: idem notant Card. in dict. cap. vlt. col. 2. Imola in dict. capi. cùm dilectus. col. pen. quorum opinio communis est, vt fatentur Abb. in capit. si celebrat. col. vlti. de cleri. excom. ministr. contra glo. ibi. & Syluest. verb. suspensio. quæst. 3. tametsi regia. l. 17. titu. 9. par. 1. probet, suspensum ab officio non censeri suspēsum à iurisdictione. Quæ quidem lex voluit quorundam veterem sententiam probare, qui tenuerunt, episcopum suspensum ab officio, non esse suspensum à iurisdictione. & tamen à communi opinione deducitur, quòd suspēsus ab officio non potest eligere: quia ius eligendi non tātùm competit ratione beneficij, sed & officij, à quo suspensus est. quod in specie tenent Abb. in dict. ca. cùm dilectus. col. 8. & alij, quorum opinionem asserit communem esse Feli. in. c. Apostolicæ. de exceptioni. nu. 6. contra glo. in ca. presbyterum. 28. dist. hoc verò in loco minimè tractabimus, an suspēsus ab officio sit etiam à beneficio itidē suspensus: obiter enim quo ad pœnam istam iure statutam aduersus non seruantē interdictum ecclesiasticum hanc conclusionem attigimus.

Est item is, qui interdictum ecclesiasticum nō seruat irregularis, sicuti cōstat ex dict. ca. 1. de re iudi. ca. 1. sup. ist. tit. & c. is qui. §. vlt. eo. tit. in quibus ratio expressim ea traditur, quòd propter interdictū decreta est ad tempus, vel in locum suspensio. ca. is cui. sup. eo. suspensus autē celebrās officia diuina irregularis est eo quidem modo, vt nisi per Romani dispēsationem pontificis non possit diuina officia deinde celebrare. Sic deniq; iure, & cōmuni omniū sentētia receptum est, hanc esse præcipuam pœnam aduersus illum statutā, qui ecclesiastici interdicti censuram infringere non verebitur.

¶ Cæterùm, nè quis existimet per quencūq; actum irregularitatem à suspenso, vel interdicto cōtrahi, est obseruandum, hoc vitiū irregularitatis non aliter suspensum afficere,
3 quàm si is egerit actum competentem alicui ordini, quem is habet, &

à cuius vſus exercitio ſuſpenſus eſt: & idem erit in quæſtione, quam tractamus: nempè quo ad interdicti violationem: quod notāt Innocent. & doct. in cap. vlt. de exceſſ. prælat. Caſderi. de eccleſ. interdictis. membro. 6. idem Innocen. in cap. 1. ſup. de ſententia excommunicatio. Ioannes in ſumma confeſſ. 3. lib. titu. 33. quæſt. 25. Henri. in cap. vlt. de cleri. excommu. miniſtr. Nicolaus Plouius in tract. de interdict. reg. 29. & in tracta. de irregularita. reg. 45. & ſequentibus. Syluest. verb. interdictum. 5. q. 4. Florent. 3. part. titu. 26. cap. 4. gloſſ. in verb. præſumpſerit. & ibi Ioan. Andr. Cardi. Ancha. & Abb. in capit. 2. de cleri. excom. miniſt. Abb. in ca. illud. vbi gl. verb. officia. eo. titu. Gonſalus à Villadiego de irregula. cap. 2. quorum opinio communis eſt: cui ſuffragatur text. in cap. is cui. ibi. in ſuo officio. & in ca. is qui. §. vlt. ibi. celebrat. ſuprà iſt. tit. qua ratione, vt multa miſſa faciamus, quæ in ſpecie ad exempla poterant adduci, quoties tractabitur, an quis ſit irregularis propter diuini officij celebrationē: ſemper eſt aduertendum, an actus, quem fecerit, conueniat, & proprius ſit alicuius ordinis eccleſiaſtici: & an ſuſpēſio circa illius ordinis vſum contigerit: alioqui non poterit cōgruè cenſeri quis irregularis. quod maximè vtile videbitur cuilibet materiā iſtam tractaturo.

Hæc autem irregularitas tunc locum obtinet, cùm quis non ſeruat interdictum generale, quod in eccleſia matrice ſeruatur. tex. in Cle. 1. iſt. tit. is etenim, qui celebrauerit tēpore interdicti generalis, quod in ipſa matrice eccleſia minimè ſeruatur, irregularis non eſt: vt notat Frederi. conſ. 231. quòd ſi ab ipſa matrice eccleſia non poſsit adſumi interdicti cognitio, neceſſaria erit ei⁹ publica denunciatio, vt irregularis ſi qui eo tempore celebrauerit: ſicuti deducitur ex conſtitutione. ad euitanda ſcandala. cuius in priori huius relectionis parte mentionem fecimus. olim verò ante denunciationem publicam tenebatur interdictum ſeruare ſpeciale qui eius ſcientiam haberet, modò poſſet abſque ſcandalo abſtinere à celebratione. glo. in Cle. 2. verb. publicè. iſt. titu. notant in ſpecie Archidiaco. Ioann. Andre. Francus & alij in ca. is qui. §. vlt. ſup. eo. tit. quo in loco glo. cōmuniter recepta ſcribit, excuſari ab irregularitate celebrātem officia diuina tempore interdicti, ſi habuerit iuſtam eius ignorātiam. tex. optimus in cap. Apoſtolicæ. de cleri. excom. miniſtr.

Poteſt præterea violans interdictum eccleſiaſticum puniri pœna perpetuæ depoſitionis ab officio. capit. latores. ca. cleri. de cleri. excom. mi. & beneficij eccleſiaſtici priuatione. c. poſtulaſtis. §. vlt. eo. ti. de cleri. exco. miniſtr. vbi Doct. hoc ipſum ex ea deciſione colligunt.

¶ Ad quæſtionem igitur ex opinione, quæ cōmuniori authorum iudicio

iudicio recepta videtur, respondemus, celebrãtem diuina officia tempore cessationis, etiam generalis, & ab eo decretæ, qui poterat interdicti sententiam pronũciare, non esse irregularem: quod iure defendere, ac probare conantur Antoni. Abb. Imol. Præpo. & Francus. 3. col. in c. dilectis. de appell. Bonifa. in Clem. prim. col. pen. de sent. excommunication. Syluest. verbo. interdictum. primo. §. 1. & idem verb. cessatio. §. vlt. glo. in pragmat. sanct. tit. de pignorant. cultum diuinum, verbo. cessetur. Innocent. in capi. irrefragabili. col. vltim. de offi. ordinar. & in dict. cap. dilectis. col. 2. quibus suffragatur tex. in capit. is qui in princip. sup. eo. vbi expresśim cautum extat, non esse quenquam irregularem censendum, nisi in casibus iure ipso pontificio in specie statutis: qualis hic de celebrante cessationis tempore non debet censeri. sic sanè gloss. in capitu. si canonici. de offi. ordi. ist. libr. quæ. 3. est ac communiter probata, asseuerans non esse irregularem celebrantem tempore cessationis particularis, erit extendenda ad generalem cessationem: vt tandem nec irregularis sit qui ejus tempore celebrauerit. quam opinionem in cessatione generali ab eo decreta, qui poterat interdicere, sequitur Paluda. in. 4. sent. dist. 18. q. 8. art. 3. versi. 4.

Contrariũ in hac principali quæstione verius esse contendunt, quo ad cessationem generalem ab eo indictã, qui poterat interdicere. Cald. de eccles. interdict. fol. 2. col. 4. Anchar. & Franc. in dict. ca. si canonici. post Ioan. Andre. ibi & Innocen. in cap. non est vobis. de sponsa. vbi idem tenet Præpo. 4. col. Felin. in dict. capit. irrefragabili. §. cæterùm. Gonsalus à Villadiego in tract. de irregul. capit. de interdicto. col. vlti. Florenti. 3. part. titu. 26. cap. 3. col. 2. quorum sententia potisśimam authoritatem habet à Clem. 1. de sen. exco. vbi cessatio generalis, interdicto quo ad eius obseruationem, & violationẽ cõparatur. Palud. in dic. art. 3. existimat, hanc opinionẽ procedere in cessatione generali decreta à capitulis cathedraliũ ecclesiarũ: quasi illa constitutio minimè obtineat in cessationibus prælatorum, quæ interdicta nõ sint, quo ad pœnam excõmunicationis ibidem statutã. quod mihi nõ placet: arbitror enim eam constitutionem etiã admittendã fore contra religiosos nõ seruãtes cessationem à diuinis generaliter indictã à prælatis, iudicibúsve delegatis authoritatem ad id habentibus. Et tamen quo ad irregularitatem prior opinio magis communis est, benignior quidẽ, & quę in disputatiõe defendi optimè possit: posterior aũt fortasśis verior, si consideremus mentẽ Canonũ prohibẽtium censuræ ecclesiasticæ violationẽ: maximè eo casu, quo celebrauerit quis diuina officia publicè, ianuis apertis, tẽpore cessationis generalis. quod magna quidẽ cura cauendum

cauendum est, nec temerè hac in controuersia iudicandum propter plura, quæ imminent contracta irregularitate pericula. Nam & in dicta. Clem. 1. generalis cessatio à diuinis non in vniuersum, sed quo ad pœnam illam excommunicationis generali æquipollet interdicto.

¶ Quæritur tamen, an interdicti ecclesiastici censura suspendi possit, ne interim celebrans iudicādus sit irregularis? & de interdicto lato, & decreto in locum, receptum est
4 suspendi ad tēpus posse per eum, qui id decreuit. glo. Ioan. Andr. Anto. Card. Imol. Franc. & Deci. in capit. ad hęc. in vltimo. de appellat. et est communis opinio authore Decio. ac mihi verior videtur, licèt Ab. ibi quosdā veteres sequutus cōtrarium probauerit. Communis equidem sententia maximam rationem habet ex eo, quòd censuræ ecclesiasticæ regulariter ligant ad nutum, & volūtatem iudicis eas decernentis. c. veniens. in. 2. de testib. c. significasti. de eo, qui duxit in matri. nos item priori huius relectionis parte tractauimus, dum de absolutione ab excommunicatione tradidimus. constat etiam communis opinio authoritate tex. in capit. dilectis. de appellat. §. quia verò. Nec video congruam rationem, ex qua possit euerti cōmunis sententia: quāuis Deci. maluerit opinionem Abb. defendere. Imò ipse censeo, posse ad tēpus suspēdi interdictum in persona ob eius propriam culpam latum: tametsi Abb. in dict. capit. ad hæc. & in ca. vt priuilegia. de priuileg. quadā leui ratione contrarium, saltem in hoc casu, censeat. Nam licèt interdictus adhuc in crimine, & contumacia perseueret, vel de ea satisfecerit, multa possunt accidere, quæ iustissimè valeant iudicem inducere ad suspensionem istam interdicti temporariam constituendam potiùs, quàm simplicem eius relaxationē, vel obseruationem. Sic deniq; rationem Abb. Deci. reprobat in dict. c. ad hæc. quæ notanda sunt ad intellectum glo. in ca. præsenti. supra ist. tit. quæ asseuerant, ecclesiasticum interdictum suspendi posse ad tempus certum. item ad glo. in dict. ca. ad hæc. de appellat. quæ voluit, solùm Romanum pontificem posse permittere, & priuilegium concedere, vt in loco interdicto celebretur: ita quidem quòd episcopus minimè poterit in hoc dispensare, vt liceat tēpore interdicti celebrare. hāc sanè opinionem sequitur Philippus Francus in dict. ca. ad hæc. vlti. quęst. & sensim idem tenuerūt Docto. ibi, quorum opinio vera est in hoc sensu, quòd episcopus nō possit permittere alicui diuini officij celebrationem in loco ab alio interdicto: poterit tamen hanc permisionem cōcedere vbi à se ipso, aut eius authoritate fuerit interdictum decretum. Etenim si episcopus suspēdere ad tempus potest interdictum à se latū, vt modò dicebam, eadem ratione etiam poterit permittere, vt

tempore interdicti possit diuinũ
officium celebrari: modò hanc per
missionem ex causa episcopus con
cedat, & ad tẽpus, ne videatur pri-
uilegium dare aduersus ius cõmu-
ne celebrandi tempore interdicti.
¶Præter hæc, licèt interdictum ec
clesiasticum non possit ad cautelã
remitti, ac dissolui cap. præsenti ist.
5 tit. quod de interdicto generali tra
ctat. Nam speciale interdictũ bene
potest ad cautelã laxari, secũdũ gl.
& commu. ibi. Feli. in cap. Aposto
licæ. num. 3. de exceptio. Nicola. Mi
lis in repertorio verb. interdictum.
Calderi. de ecclesiast. interdic. pagi
na. 8. Rotam in nouis. 436. qui oẽs
expressim tractauere de interdicto
particulari decreto in aliquam ec-
clesiam, vel locũ. atq; ita obtinuit
vsus Romanæ curiæ vt Felinus te-
statur. prȩsertim quia in speciali in
terdicto nequaquã obtinet huius
capitis moderatio in diuinis cele-
brandis, vt statim explicabitur: at-
tamen generale interdictũ potest,
ac debet simpliciter remitti, & dis-
solui ad exemplum simplicis ab-
solutionis, quæ datur ab excõmu-
nicatione, præstita priùs cautione
iuxta formam tex. in cap. cùm con-
tingat. de off. delegat. & cap. 2. sup.
ist. tit. quod inspecie notat Rota in
antiquis. 77. & 435. facit ad idẽ tex.
in cap. qua fronte. de appellat. idem
probat Marti. Azpilcueta in cap. cũ
contingat. de rescript. 7. remedio.
& licèt Felin. in dict. cap. Aposto-
licæ. referat prȩdictas decisiones ad
interdictum speciale, ipsæ tamẽ dẽ
generali loquuntur.
¶Hanc verò interdicti ecclesiasti
ci censuram decernere poterit qui-
libet iudex ecclesiasticus, cui com
petit ius censuram ecclesiasticã de-
6 cernendi: cùm appellatione cẽsuræ
ecclesiesticæ etiam interdictum cõ
tineatur. capitulo. quæsenti. de ver.
significat. sed in specie in iudice or
dinario est tex. in capitu. cùm ab ec
clesiarum prælatis. de off. ordina.
capitul. cùm & plantare. §. 1. de pri
uileg. capitu. episcoporum. eo. titu.
ist. lib. capitu. cùm inter. de consue
tud. capit. transmissam. de electio.
cap. auditis. de præscrip. in delega
to. tex. in capitu. sanè. in. 2. de offic.
delegat. in subdelegato. cap. ex lite-
ris. eo. titu. notant. vbiq; Doct. Ho-
sti. & alii in capitu. quæsiuit. de his
quæ fiunt à maiori part. capit. Cal-
deri. in tract. de eccles. interdict. 3.
membro. Syluest. verb. interdictũ
tertia quæs. 3. Florent. 3. part. titu. 26.
capitu. 2. §. vlti. Ioan. in summa cõ-
fess. lib. 3. titu. 33. quæs. 228. de cessa-
tione à diuinis. hi Doct. tradidere,
posse eam decerni ab episcopo, &
prælatis habentibus ordinariam ec
clesiasticam iurisdictionem: & præ
terea à canonicis, ac capitulo cathe-
dralis ecclesiæ, si hoc ius priuilegio,
aut consuetudine acquisierint: mo
dò seruent in ea decernenda formã
traditam in capitul. si cononici.
de off. ord. ist. libro. & in capitul.
quanuis. eodem titu. capitu. irrefra-
gabili. §. cæterùm. eiusdem titul. in

Decretalibus. notant Card. in cle. 1. ist. titu. §. vlti. qui in. §. quod etiam. per tex. ibi scribit, posse concilium prouinciale, & episcopale cessationem à diuinis indicere. idem in. d. clem. 1. num. 48. notat Bonifacius. Sed & quòd ordinarius, episcopus inquam posit indicere cessationẽ à diuinis probat gloss. illic recepta in dict. capit. si canonici. verb. cessare. quæ asserit, canonicos iure proprio posse cessationem indicere Sede vacante: quia succedũt in iurisdictionem episcopi ordinariam. ergo & ipse episcopus poterit iure proprio iurisdictionis ordinariæ hac censura vti. idem manifestum fit ex eo, quòd episcopus potest concedere canonicis priuilegiũ indicendi cessationem à diuinis secũdum Ioan. Andre. Guiliel. Domini. Ancharra. Franc. & Vanchelium in dict. capi. si canonici. fit igitur, posse episcopũ cessatione à diuinis vti: siquidẽ potest dare potestatem cessandi. & fortassis communis hæc opinio, quæ & Syluestro placuit, in verb. cessatio. est intelligẽda in hunc sensum, vt episcopus posit delegare, & cõmittere canonicis, & capitulo potestatem cessandi à diuinis, qua ipse potuisset vti: non tamen quòd possit eis dare priuilegium indicendi cessationem à diuinis proprio iure in perpetuum. Hoc enim videtur, non posse concedi ab alio, quàm à Summo pontifice: quemadmodũ Archidiaconus sensit. His item accedit, quod ipse Archid. & omnes præsertim Francus adnotarũt in ca. quanuis. de off. ordi. in. 6. super gl. vlti. respondentes, non esse seruandam formam illius cap. in cessationibus, quas canonici à superiore indictas seruare tenentur: sed in his, quas ipsi iure speciali indixerũt. Nam cùm episcopus superior sit, nec ab hac propositione excipiatur: ratio dictat, posse ipsum iure proprio cessatione à diuinis vti.

Ex quibus deducitur, Episcopũ posse iure ordinario cessationem à diuinis in aliquem locum decernere, prout ea ab interdicto ecclesiastico distinguitur. Hoc etenim cõstat ex cõmuni omnium resolutione: nec contrarium voluit Paluda. in 4. sententiarum distinct. 18. quæst. 8. articu. tertio. conclusi. 4. imò hoc ipsum sensit: tametsi quidam aliud ex eo adnotauerint asserentes, cessationes prælatorum esse propriè, & verè interdicta: quod ipse probarẽ vbi sumus in dubio, an prælatus vo luerit indicere cessationem à diuinis, vel interdictum: alioqui vbi esset manifesta episcopi mens, dubio procul cessatio à diuinis seruanda foret in modum veræ, ac propriæ cessationis à diuinis, de qua paulò pòst disputabitur.

¶ Verùm quo apertiùs intelligamus, quid hæc constitutio nouo iure induxerit circa diuinorum officiorum celebrationem tempore interdicti ecclesiastici peragẽdam: oportet hic memoria repetere quæ fuerint olim hoc tẽpore permissa:

& glo.

& glo. hic ver. Sacramētis. aliquot
7 veterum cōstitutionum meminit, quæ sacramenta quædam tempore interdicti ministrari permittebāt in primis etenim Baptisma paruulorum permissum erat. capitul. non est vobis. de sponsalib. nam de adultis Baptizādis poterat maxima ratione dubitari. siquidē pueri nondum habentes rationis vsum minimè iustificantur à peccato originali per fidem parentum, aut votū ipsorum quidem parentum, etiam si admodum cupiētibus his, & exoptātibus, ac procurātibus filiorum baptisma, filii decesserint absque hoc sacramento: quia non poterit eis ministrari, ob aliquam causam: nēpe quòd aquæ copia ad baptismū necessariæ defuerit. Hæc sanè conclusio palàm probatur ab Augustino in lib. de fide ad Petrum. ca. firmissimè. de consecra. dist. 4. & à diuo Thoma. 3. parte. q. 68. art. 2. & arti. 11. quibus in locis manifestè asseuerat, votum baptismi ad salutem sufficere, modò id habeat ipse baptizandus vsum habēs rationis: & infantes nequaquam posse in vtero matris baptizari: idem probat text. elegans in capit. non vt apponeres. de baptismo. tametsi Caietanus audacter profectò super Thomam in dict. arti. 2. & 11. probabile censeat, sufficere ad salutem paruulorum, parentum fidem, & votum præcipuè cū aliquo exteriori signo. Sed & multò antè VVitcleff, teste VValdensi, & Gerson conati sunt eandē opinionem tenere: qua nostra ætate ipse Caietanus, sub correctione tamen, asseuerat. Cuius snīa post legis euangelicæ promulgationē periculosa est, & omnino improbāda: eāq; falsam esse ostendit eruditissimè Dominic. à Soto libr. 2. de natura & gratia. capitul. 10. Andre. item à Vega in defensione concilii Tridentini lib. 5. cap. 16. & idem lib. 15. cap. 3. & veluti errorem manifestum inter eiusdem Caietani errores commemorat Ambrosius Catharinus lib. 5. aduersus Caiet. eandem sententiā improbare videtur Diuus Augustinus in epistola. 28. ad Hieronymum. idem Augusti. de baptismo paruulorum cap. nulla præter. de consecrat. dist. 4. & Ioannes Papa, 30. q. 1. cap. ad limina. hoc ipsum & Florentina Synodus de sacramentis ad Armenios insinuat. idem apertiùs docet in diffinitione de libris canonicis. hoc ipsum defendit, quòd sancta synodus tradit, defendit, & probat certum esse, & de fide tenendum Thomas VValdensis libr. de Sacramentis. idcirco ne paruuli beatitudine illa supernaturali, & diuina visione priuarentur, si absque baptismo decederent, iustissimum fuit, quòd tempore interdicti baptisma, paruulis ministrari posset. At in adultis ratio non est ita par, cùm ad salutem adultorum sufficiat ipsius baptismi votum, si non possit verè, & re eis ministrari: quēadmodum catholica docet ecclesia in concilio Tridentino sessione. 6.

capitu.quarto.& capitul. sexto.notant Magister sentent. distinctione. 4.in quarto.libr.Thomas & alii ibidem.idem Thomas in dicta quæstione.68.articul.secundo.idem pluribus authoritatibus probat Domini.à Soto in dicto libr.2. De natura & gratia.capitul. 12. Nihilominus in præsenti quæstione dicendũ est, tempore interdicti gñalis potuisse olim,& posse nunc baptismi sacramentũ ministrari paruulis,& adultis. Nec enim sancta mater ecclesia tantùm respexit ad præcisam necessitatem cõsequendæ salutis ex hoc sacramento:nam ea ratione solùm permisisset, illud dari paruulis existentibus in periculo mortis:sed & maximam vtilitatem, quæ Christi fidem,& religionem professuris accedit ex hoc sacramento reipsa suscepto:atque ideo tempore interdicti voluit, etiam adultis ministrari baptismi sacramentum.capit.quoniam.sup.ist.titu.item tempore interdicti pœnitentiæ sacramentum, & eucharistiæ dantur existentibus in mortis articulo.capi.quod in te. de pœnit.& remiss.dict.capit. non est.capit.permittimus. extra isto tit. idem de confirmationis sacramento,probatur in capit.responso.extra ist.titu. & in dicto capit.quoniam. quo in loco decisum est,quòd eadẽ ratione Chrisma cõfici poterit tempore interdicti in die Iouis sancti. hæc tamen confectio debet fieri,& celebrari ianuis clausis, interdictis, & excommunicatis exclusis:vt notant Archidia. & Docto. communiter in dicto capitu.quoniam. Angel.verb.interdictum.6.quęstione. 28.tametsi eucharistia,baptisma, & confirmatio ministrari possint publicè cum solennitatibus consuetis:sicuti explicant Calderi. de eccles.interdict.folio.11.Syluest. ver. interdictum. quinta quæstione septima.Gonsalus à Villadiego de irregularit.capitul. de interdicto.Extremæ verò vnctionis sacramentũ ministrari non poterat tempore interdicti, etiam existentibus in periculo mortis, aut statim verisimili coniectura vita decessuris,etiam clericis secundum Ioannem Andre. Cardin.Abb.& Doct.in dicto capitul.quod in te.Calderi.de ecclesi. interdict.folio.12.columna tertia.cauendum tamen est à Cardin. in dicto capitu.quod in te.qui falsò censet, extremam vnctionem esse iure positiuo humano institutam. quæ quidem opinio falsissima est, & hæretica : cùm iuxta catholicas assertiones iure diuino fuerit instituta Iacobi quinto. Tradunt aduersus Lutherum catholici Doctores eá ratione,quòd Iacobus Apostolus hoc Sacramentum ab ipso Christo institutum promulgauerit:hoc etenim ostendunt aliis rationibus, & authoritatibus contra Magistrum sententiarum, in quarto.dist.33.ibi Theologi ferè omnes. Ioannes Ekius in enchiridio capitul.12. Alfonsus à Castro aduersus hęreses.verb. vnctionis extremę Sacramen-

cramentum. & alii, qui nostra ætate impia Lutheri dogmata euertere diligenter conati sunt. Est etenim extrema vnctio Sacramentum nouæ legis. capitu. ad abolendam. de hæret. & in concilio Florētino sub Eugenio quarto. sed sacramēta nouæ legis nō potuerūt ab alio quàm à Christo Iesu institui: quod receptissimum est. consequitur igitur, & hoc sacramentum vnctionis extremæ nō ab Apostolis, sed ab ipso Christo Iesu institutū fuisse. quod sacramentū istud tēpore interdicti nō possit ministrari, etiā clericis, probat optimè tex. ī di. c. quod ī te.

Præter hæc olim etiam tempore interdicti recipientibus signum crucis, & peregrinis poterant ministrari Sacramenta pœnitentiæ, & eucharistiæ. dict. ca. quod in te. in fine. quod obtinet in his personis, quāuis nec proficiscantur, nec sint in mortis periculo constitutæ: secūdum Abb. & alios ibi contra glo.

Sed & olim tempore interdicti poterant clerici in conuentualibus ecclesiis bini, vel tres excommunicatis, & interdictis exclusis, ianuis clausis horas canonicas legere, nō cantare: sicuti permissum est in di. cap. quod in te. Nec hoc mirū erit: siquidē adhuc extra ecclesiam clerici soli, aut bini horas canonicas dicere poterant, modò non audirentur à prohibitis audire: sicuti notāt Hosti. in dict. quod in te. Nicolaus Plouius in tract. de interdicto. regula. 31. & Syluest. verb. interdictū. 5. q. 5. qui hoc deducit ex mēte Calderini. in tract. de ecclesi. interdict. folio. 16. col. 1. qui consulit, & admonet, quòd hoc non fiat extra ecclesiam: ne audiantur horæ canonicæ à laicis.

Clericis etiā decedentibus, qui interdictum seruauerunt, cōcessum est, vt absq; cāpanarum pulsatione cessantibus solennitatibus cum silentio in cœmiterio ecclesiæ sepeliantur. tex. est ad hoc in dict. capi. quod in te. §. licet. id verò ita intelligendum est, vt procedat in generali interdicto, vel in speciali quo ad clericos illius ecclesiæ: nam clerici alterius ecclesiæ nō possent hoc modo sepeliri in cœmiterio ecclesiæ, quę specialiter fuerit interdicta: notat Panor. in dict. ca. quod in te col. 2. idē Syluest. verb. interdictū. 5. ad finem. quo in loco hanc opinionem Panor. veram esse censet, quoties reliquæ ecclesiæ liberæ forent ab interdicto: cum enim in illis possent clerici aliarum ecclesiarum sepeliri, nō patitur ratio, quòd hi sepeliantur in ecclesia speciali affecta interdicto. sed si reliquæ ecclesiæ forent interdictæ, tunc nō esset locus opinioni Panormit. imò possent clerici aliarum ecclesiarū sepeliri in ecclesia specialiter interdicta. Quod parum refert, quia etsi reliquæ ecclesiæ fuerint interdictæ, intra easdem poterunt ipsarum clerici sepeliri: atq; ideo nusquam ferè poterit contingere quod Syluest. ad quæstionem istam præmisit.

Matrimonii autem sacramentum quo ad eius contractum simplicẽ prohibitum non est tempore, nec in loco interdicto: quamuis solennitas benedictionum vetita sit, cùm ad diuina pertineat officia secundũ communẽ, quam optimè tractat, & explicat Calderi. de eccles. interdict. folio. 12. colũ. 2. imò licèt prohibitum foret matrimonium, nihilominus teneret non obstante prohibitione ista contractum: quemadmodum constat ex his, quæ in epitome ad quartum decretalium adnotauimus. 2. part. capi. 6. num. 6. notat in specie, gloss. in hoc cap. verbo. sacramentis. cuius sententia falsissima est, nec potest defendi absq; hæresis labe dum asseuerat, matrimoniũ, licèt sacramentũ sit, nõ conferre gratiam sicut alia sacramenta: de quo etiam latiùs egimus in dic. 2. part. capitulo. 1. §. vnico. numero. secundo & tertio.

Hæc verò sacramenta, quę tẽpore interdicti, & in loco interdicto permissa olim fuere, poterunt ministrari, & possunt in ecclesia, etiam specialiter interdicta: sicuti visum est Calderi. de eccles. interdict. 2. membro. fol. 3. col. 1. & Syluestro verbo. interdictum. 5. q. 7. Florenti. 3. parte. tit. 26. capit. 3. & est communis opinio: tametsi honestum sit alibi ea celebrari, si commodè id fieri possit: quòd præcitati authores fatentur.

Poterant & ante istam constitutionem monachi paædicatores, & minores in loco interdicto missarũ solennia celebrare super altare viaticũ ianuis clausis, excõmunicatis, & interdictis exclusis, voce submissa. capit. in his. de priuileg. idem & episcopis permissum fuit. ca. quod nonnullis. eo. tit. quibus ob dignitatis authoritatem concessum præterea est, quòd possint alicui sacerdoti hanc cõmittere celebrationẽ, vt ipsi audiant missarum solenne sacrificium. ca. vlti. de priuileg. hoc libro. non tamen obtinet hoc episcoporum, & monachorum priuilegium vim in ecclesia speciali supposita interdicto: secundum communem sententiam aduersus Hosti. in cap. quæsiuit. de his quæ fiũt à maio. parte. capit. & Syluestrum virbo. interdictum. 5. quæstione. 5. quibus omnibus adde. l. 15. & 16. tit. 6. part. prima.

Est & tẽplariis priuilegio cõcessum, vt si ad ecclesiã accesserint interdictam non nisi semel in anno ad ecclesiasticum officium admittantur, nec tunc ibi sepeliantur corpora defunctorum. textus. in capitulo. cum & plantare. §. quod si templarii. de priuileg. & in capitulo. vt priuilegia. §. illud. eo. titulo. vbi priuilegium istud explicatur, vt intelligatur de templariis, & hospitalariis, qui mittuntur per villas, & ciuitates ad eleemosynam colligendam, aut accipiẽdas fraternitates. Nam & his quidẽ religiosis permissum est, quòd in qualibet ciuitate, villa, aut castro vna tantùm

tũ ecclesia cõstituatur, in qua diuina officia celebrentur excõmunicatis, & specialiter interdictis exclusis semel in anno, ob eorum iucundũ aduentum, etiam publicè apertis ianuis alta voce, & admisso populo generaliter interdicto, vt secũdum Inno. & alios in dict. cap. vt priuilegia. & Palud. in quarto sentent. distin. 18. quæstione octaua. articulo. 13. Sic deniq; & eodem priuilegio hi templarii obtinuere, vt qui eorũ fuerint fraternitati adscripti, possint tempore interdicti in ecclesia sepeliri. quòd in eodem capitu. vt priuilegia. expressum est. ita tamen est accipiendũ, quòd huic religioni oblati si decesserint non electa sepultura, vel ea quidem electa eo in loco, qui iure ipso non electa sepultura, est cuiusque mortui sepulchro destinatus, sepeliantur sanè in ecclesia, cui corpus illud pertinet, ac competit, etiam si ea interdicta sit. At si ab his oblatis electa fuerit ad sepulchrum ecclesia, cui seclusa electione iure pontificio minimè corpus illud competebat, & ea sit interdicta, non sunt admittendi ad ecclesiasticam sepulturam per eos electam. quod ex verò sensu eiusdem capitis deducere videntur Hostien. Panormi. & alii in dicto. capitu. vt priuilegia. & Syluest. verb. interdictum. 5. q. 8. oblati verò dicũtur ad huius priuilegii vsum qui non tantùm propria bona, sed se ipsos dederint monasterio: quemadmodũ gloss. explicat verb. tribus denariis. & ibi Abb. in dicto cap. vt priuilegia. quod faciliùs intelligi poterit, si prænotemus, maximam differentiam esse inter conuersos, & oblatos.
8 Nam conuersi sunt qui mutato habitu religionem ipsam profitentur minimè ordine ecclesiastico præditi: & hi cum cæteris religiosis intra monasteriorũ claustra vitam agunt. oblati verò sunt qui absq; religionis professione se ipsos perpetuò monasterio obtulere: sicuti tradunt Card. in clem. 1. de decimis. vlti. col. Abb. in cap. non est. de regulari. sensit Lapus allegatione. 129. est etenim necessaria perpetua oblatio. capi. per exemptionem. de priuileg. ist. lib. cap. cùm & plantare. §. vlt. cap. tuarum. & ibi Abb. de priuileg. ex quibus constat, conuersum dici propriè religiosum, & personam ecclesiasticam. capit. non dubium. cap. parochianos. extra ist. tit. idemq; colligitur ex notatis per Abb. in rub. de regular. Deci. in ca. ecclesia. S. Mariæ. de constit. & ea ratione, quòd religiosus propriè sit qui tria vouerit: nempe paupertatem, obedientiam, & castitatem, authore diuo Thoma. 2. 2. q. 186. art. 7. quibus non obstat text. in ca. ex eo. de elect. ist. libr. quia inibi conuersi non habentes ecclesiasticum ordinem laici dicuntur quo ad electiones ad differentiam eorum, qui clerici sunt: id est ordinem ecclesiasticum acceperunt: etenim hi tantùm ad electionem admittuntur: imò per constitutionem clem. vt hi qui diui-

diuinis.de ætat. & qualit. hi tantũ ad eam sunt admittendi, qui sacris fuerint ordinibus insigniti. Oblatus verò qui mutato habitu nõ manet in seculo est & propriè persona ecclesiastica: qui autem in seculo manet nõ propriè, sed largè persona ecclesiastica dicitur. glossa in verb. mutato habitu. Cardi. Abb. & Doct. in dic. cap. vt priuilegia. tex. optimus in cap. penult. de priuileg. Capella Tolosana. 8. vbi Aufreri. & Panor. ac Soci. in capi. 2. de foro compet. tractant, an oblatus sit exemptus à iurisdictione iudicis secularis. sed quòd oblatus, qui habitum nõ mutauerit, posśit matrimonium contrahere eadem Capella Tolosana asserit num. 333. cui ipse libenter accesserim idem constanter opinatus in quocunq; oblato, qui votum castitatis non emiserit tacitè, vel expresśè, etiam si habitum seculare mutauerit. non enim video quid in hac specie matrimonii vinculũ impediat. Quę quidem omnia præsensit Archid. in dic. ca. ex eo. & in cap. vt lex continentiæ. vbi gloss. optima. 27. q. 1. Bald. in l. generali. & in Auth. ingresśi. numero. 8. C. de sacros. eccles. Io. Staphilæus de lite. grati. & iust. fol. 77. inibi explicans hac ratione, non amittere beneficium ecclesiasticum eum, qui monasterium fuerit ingressus, vt oblatus fiat, non monachus. His sanè pręmisśis, ad intellectum tex. in dict. cap. vt priuilegia. obseruandum est, nõ esse satis, quòd cõfratres, & oblati bona suã, etiam omnia monasterio dederint: est enim hæc donatio, quæ per se, ac simpliciter nõ sufficit ad hęc priuilegia: imò est necessarium, quòd confratres mutato habitu se ipsos perpetuò dederint monasterio: vel absq; habitus mutatione se, & sua monasterio reseruato vsufructu tradiderint, & obtulerint. deniq; erit satis sufficiens oblatio personarum absq; mutatione habitus cùm rerum item donatione, aut ipsa mutatio habitus cùm personarum oblatione: atq; ita est accipiendum quod in dict. capitu. vt priuilegia. docto. adnotarunt, vt inibi explicat eleganter Panormit. sic intelligens illud Romani pontificis responsum: cui omnino adiũge tex. in dict. cap. cùm & plantare. §. de confratribus.

Quòd si quis exactè perpendat decisionem tex. in dict. cap. vt priuilegia. manifestè deprehendet ex eo, tempore interdicti non potuisse olim quemquam sepeliri in loco interdicto apud aliquam ecclesiã, aut eius cœmiterium. idem apparet in capitu. si ciuitas. §. vlti, supra ist. titulo.

Ex. §. sequenti.

1 *Pœnitentiæ sacramentum non tantũ ægrotis, sed & sanis tempore interdicti poterit ministrari.*

2 *Eucharistiæ sacramentum, an posśit ministrari fœminis prægnantibus tempore interdicti?*

terdicti?

3 *Sacramentum eucharistiæ poterit tempore interdicti dari damnatis ad mortem.*

4 *Ordinis sacramentum non potest celebrari tẽpore interdicti, etiam ianuis clausis, etiã in specialibus festiuitatibus.*

5 *Irregulares an sint qui tẽpore interdicti ordines susceperint?*

§. Tertius.

Via verò ex distinctione huiusmodi statutorum excrescit in deuotio populi pullulãt hæreses, & infinita pericula animarum insurgunt: ac ecclesiis sine culpa earũ debita obsequia subtrahuntur, cũ fratribus nostris deliberatione habita super his diligenti concedimus: quòd tempore interdicti ab homine, vel à iure prolati non tantũmodo moriẽtes: sed etiam viuẽtes: tam sani etiam quam infirmi ad pœnitentiam, quæ propter pronitatem, & facilitatẽ hominum ad peccandum, summè necessaria est, licitè admittantur: dum tamen excommunicati nõ fuerint, quos admitti, præterquam in mortis articulo, nolumus ad eandem.

Ex hoc responso Romani pontificis facillimè lector deducere poterit, prẹter ea, quæ olim permissa fuere tempore interdicti, & illud modo à sũmo præsule indulgeri, quòd
1 pœnitentiæ sacramentũ non tantũ ægrotis in periculo mortis constitutis, sed & sanis, atq; in vniuersum omnibus tempore interdicti ministrari valeat, quod secùs esse de eucharistiæ sacramento tenet glo. hic cõmuni omniũ consensu recepta: verb. admittantur, asseuerãs, eucharistiæ sacramentum interdicti tempore non posse pœnitentibus ministrari: nisi & hi constituti sint in articulo, aut periculo mortis. idem notat Abb. in ca. quod in te. de pœnit. & remiss. col. 1. idq; adeò verũ est, vt nec sacramentum istud possit exhiberi ipsis clericis, & religiosis, quibus licitũ est per hanc constitutionem ianuis clausis celebrare: non enim poterit minimè celebrãtibus missarum solennia eucharistia dari secũdum Calderi. in tract. de eccles. interd. 6. membro. vers. viso. Florenti. 3. parte. tit. 26. cap. 4. col. 3. Ancha. & Francum hic habent tamẽ ferè omnes religiosi, & religiosæ priuilegium ad hoc sacramentum ab aliis ministrantibus recipiẽdum tempore interdicti: sicuti patet in compendio priuilegiorum ordinum mendicantium. verb. cõmunicare. §. 8.

Et præter alia pleriq; dubitarunt, an fœminis prægnantibus posit tempore interdicti sacramẽtum eu
2 charistiæ ministrari. nam Anchar. hic. Ioan. Andre. & Cardi. in dict. capitu. quod in te. censent, non posse his sacramẽtum istud dari: cùm non sint prægnantes fœminæ in articulo mortis constitutæ: quanuis periculum mortis propter partum sint subituræ. Panormit. tamen in

dict.cap.quod in te.& in capi. pastoralis.§.1.de off.ordin. ac Syluest. verb.interdictum.5.q.7. contrariũ verius esse opinantur, quoties periculũ mortis, inspecta fœminæ prægnantis qualitate, maximè timeri potest. quasi hac in specie par ratio sit mulieris prægnantis,& eius,qui graui ægritudine affect⁹ proximus esse morti censetur. quã sentẽtiam veriorem esse arbitror ex his, quæ in priori huius relectionis parte tradidimus.§.11.num.8.

Sic & damnatis ad mortẽ, etiam tempore interdicti dari poterit eu
3 charistia:vt Cald.notat in tracta.de eccles.interdict.fol.11.col.4. quem sequuti sunt Syluest. verb. interdictum.5.quæs.7.Anchar.& Francus hic.2.col.idemq́ & nos probauimus lib.2.variar. resolut. capitulo primo.numer.11.

¶Secundò ab huius.§.decisione argumentari libet, ordinis sacramentum non posse celebrari tempore interdicti.eo etenim tempore speciali iure quædam sacramenta ministrari possunt, inter quæ ordi
4 nis sacramentum minimè cõnumeratur: igitur & hoc sacramentum tempore interdicti vetitum est,nec poterit absq́ huius censuræ violatione celebrari. Quod in specie adnotarunt Innocent. & Præposi.col.3.in dict.capit. non est vobis.Florenti.3.part.tit.26.cap.4. Paluda.in.4.sent.dis.18.q.8.art.2.principali.cõclusione.6.Ancha. hic col. antepenult. sensit Calderi.de eccle. interdict. fol.12.colũ.3. tenet idem Syluest. verbo. interdictum.5. q.7. ad finem. quorum opinio cõmunis est:ac multa quidem præmittit ex ea expresim deducenda.

Primũ:quòd episcopus tempore interdicti ordines celebrans saltẽ maiores,& sacros omnino irregularis est.quod apparet ex eo,quia celebrat missarũ solennia, & deinde actũ exercet certo ordini ecclesiastico cõpetentẽ,tempore ipso prohibitum:cũ ad episcopalem ordinem pertineat ministerium sacrorum ordinum: saltem præter episcopalem potestatem est necessarius in ipso episcopo ordo sacerdotii: quemadmodum ipse tradidi lib. primo.varia. resolutio. capitul.10. numero.15.

Secundũ:idem esse censeo in episcopo tẽpore interdicti conferente minores ordines,aut primã tonsuram:nã & is erit irregularis. siquidem horum ordinum collatio adepiscopalẽ potestatẽ, & ordinẽ pertinet:vt planè cõpertũ est.Imò etsi quandoq́ prima tonsura,& minores ordines posint ab Abbatibus ministrari, necessariò præmittẽdus est in ipsis Abbatib⁹ sacerdotii ordo.cap.cùm contingat.de ætate,& qualit.vnde apparet, episcopum in hoc casu irregularem esse.

Tertiũ apparet hinc, tẽpore interdicti non posse ordinis sacramentũ celebrari,etiam his diebus festiuis,qui hoc in.c.§. in festiuitatibus. excipiuntur.quod notat Paluda.in dict.

dict. arti. 2. cõclus. 6. & sentiunt præcitati Doct. qui principalem conclusionem probarunt.

Quartũ ex eorundẽ authorũ mente cõstat, nõ posse ordinis sacramẽtũ ministrari tẽpore interdicti adhuc ianuis clausis, interdictis, & excomunicatis exclusis. Nam permissio huius cõstitutionis pertinet ad officia diuina: non autem ad ordinum celebrationem.

Quintò infertur, nequaquã esse ordines celebrãdos tẽpore interdicti, etiã si immineat necessitas ordinandi presbyteros, diaconos, aut subdiaconos, aliosue ministros, quemadmodũ visum est Syluestro verb. interdictũ. 5. q. 7. contra Panor. in ca. nõ est vobis. quo in loco vlt. col. cẽset, posse ordinis sacramentum tempore interdicti ministrari, si immineat necessitas ordinãdi ministros diuinorum officiorum, & sacramẽtorum. Etenim nullibi in iure cautum est, quòd hæc sit vera, ac propria necessitas compellens ad interdicti violationem. & ideo Panor. opinio non est admodum tuta, licèt eam sequatur Gonsalus à Villadiego in tract. de irregularit. ca. de interdicto. etiam si videam posse multis rationibus; & authoritatibus eandem comprobari.

Sextò inde constat, tempore interdicti ordinis sacramentum nõ posse celebrari etiam ab episcopo, qui ipsum interdictũ decreuerit. is etenim tenetur id seruare, vel illud tollere, aut suspendere: alioqui erit irregularis. capitul. vlt. de priuileg. in 6. lib. notat. Calderi. de ecclesi. interdict. membro. 3.

Septimò hinc oportet aduertere,
an recipiens minores ordines tem
porẽ interdicti sit irregularis? & pro
5 fectò apparet, eum esse irregularẽ, si
agat aliquem actum ea solẽnitate,
quæ certo conuenit ordini. idcirco
si in ipsamet ordinatione actũ ege
rit quis alicui ex minoribus ordini
bus speciali quadam forma cõpetẽ
tem, irregularis est: quẽadmodum
deducitur ex illa Innocentii senten
tia, quam in hac secũda huius ope
ris parte probauimus. §. 2. numer. 3.
regulariter tamen qui minores or
dines accipit, nullum actum agit
eisdem ordinibus proprium iuxta
canonicam solennitatem.

Octauò eadẽ ratione infertur, irregularẽ esse eum, qui tẽpore interdicti fuerit diaconatus, aut subdiaconatus ordine insignitus: etenim nõ potest quis hos ordines, aut eorum alterũ adsumere, quin aliquẽ actũ agat solenniter his ordinibus, aut eorum alteri conuenientẽ: atq; ideo irregularitas manifesto iure cõtrahitur. nam epistolam, aut euãgelium legit ecclesiasticis vestibus indutus, eaq; solennitate, qua solet in missarum solennium celebratione legi: quam ob rem dubium nõ est, quin vitium hoc irregularitatis contrahatur.

Nonò idem respondendum erit quo ad recipientẽ ordinem sacerdotii tẽpore interdicti. nam is irregularis

gularis

gularis est, quippe qui simul cùm episcopo concelebret, atque ideo actum exequatur certo conuenientem ordini: id est eucharistiæ consecrationem: sicuti notant Syluester, verb. eucharistia. 2. quæst. 3. S. Thomas in. 4. senten. dist. 13. q. 1. art. 2. q. 2. & in. 3. part. q. 82. art. 2. Paluda. in dic. 13. dist. q. 4. ar. 2. quibus visum est, posse simul ordinatos cum episcopo ordinante conficere corpus Christi: atque ita vsu apud quasdã ecclesias obtentum esse. nec id mirum esse debet, cùm & Innocẽtius Tertius de officio missę. parte. 3. cap. 9. asserat, consueuisse presbyteros cardinales Romanum pontificem circunstare, & cùm eo simul celebrare, & Corpus Christi conficere: ac demum eucharistiam à summo pontifice accipere, significãtes Apostolos, qui cum domino Iesu pariter discumbentes ab eo eucharistiã acceperunt. Qua ratione satis probatur irregularitatem in hoc casu, quẽ tractamus, verè contrahi.

Decimò hinc etiam aperitur, assistentes episcopo ordinanti irregulares esse, si vt diaconi, vel subdiaconi vestibus induti sacris huic ordinum celebrationi coadiutores extiterint ea peragentes, quæ in pontificali libro continentur. Agunt sanè actus tempore interdicti certo conuenientes ordini: nempe diaconatui, vel subdiaconatui: idcirco irregulares esse eos, manifestum est.

Cæterùm quæ in hac constitutione continentur in. §. illis etiam. vsque ad. §. adiicimus. facilia sunt, & per glos. maximè verbo, relaxatio. explicantur.

Ex. §. Sequenti.

1 *Interdictum particulare non patitur, nec admittit huius capi. formam in celebrandis officiis diuinis.*

2 *Hospitalia etiam habent huius capi. priuilegium: sicut ecclesiæ, & monasteria.*

3 *Interdicti tempore seruata forma huius cõstitutionis, quæ missarum solennia sint permissa?*

4 *Laici non sunt admittendi ad missarum solennia, quæ sub hac forma celebrantur.*

5 *Familiares, & ministri clericorum: an sint admittendi, si laici sint, & quid de clericis exteris: & quid de coniugatis, & infantibus?*

6 *Irregularitas, an contrahatur, si non seruentur omnia, quæ in forma huius capitis continentur.*

7 *Cessatio à diuinis, an admittat celebrationem diuinorum officiorum hac seruata forma?*

§. Quartus.

SED quò faciliùs percipiamus verã interpretationẽ huius constitutionis, subiicere libuit literam. §. adiicimus. qui præcipuã huius tractatus partem obtinet.

¶Adiicimus præterea, quòd singulis diebus in ecclesiis, & monasteriis missæ celebrentur: & alia dicantur diuina officia sicut priùs: sub-

submissa tamẽ voce, & ianuis clausis, excommunicatis, ac interdictis exclusis: & campanis etiam non pulsatis: & tam canonici quàm clerici ecclesiarum, in quibus distributiones quotidianæ illis, qui horis intersunt canonicis tribuuntur, si ad officia non venerint supradicta distributiones easdem amittent: sicut interdicto perderent non extante, si diuinis officiis non adessent.

Hactenus præsens constitutio permittit, tempore interdicti diuina officia celebrari ianuis clausis, interdictis, & excommunicatis exclusis absque campanarum pulsatione. Cui sanè responso aliquot conabor aptare intellectus, qui constitutionem istam ad praxim, & communem vtilitatem apertiorẽ efficiant.

¶Primùm hæc permisio non in vniuersum est accipienda: sed ita quidem, quòd in ecclesia particula
2 ri affecta interdicto minimè locũ habeat: quasi hæc constitutio in ecclesiis obtineat, quæ sint intra locũ interdictum: non in ecclesia specialiter interdicta. quod glo. hic. notat verb. ecclesiis. quam sequuntur Ancha. Domi. Franc. & alii communi omnium sententia. Angel. in summa verbo. interdictum. 6. q. 1. Syluest. verb. interdictum. 5. §. 1. Nicolà. Milis verb. interdictum. Rota in nouis. 436. Feli. in capitu. Apostolicæ. nume. 3. de exceptioni. Frederi. cons. 70. Ioan. Andre. Antoni. Card. Abb. & Imola. vlt. col. in capit. quæsiuit. de his quæ fiunt à ma io. part. capitu. Florent. 3. part. tit. 26. capi. 4. Calderi. de ecclesi. interdict. 2. membro. fol tertio col. 1. Gonsalus à Villadiego in tract. de irregularit. cap. de interdicto. col. 3. quorum opinio cõmunis est: & rationem habet ex eo, quòd hæc constitutio de interdicto generali tractet non de speciali.

¶Secundò, tempore interdicti officia diuina, quæ per hanc constitutionem permittuntur celebrari, in ipsis ecclesiis, & monasteriis celebranda sunt: nec poterunt extra ecclesias, & monasteria etiam ianuis clausis, excommunicatis, & interdictis exclusis, absq; cymbalorũ pulsatione celebrari. cùm hæc permissio ita concessa sit, vt intra ipsas ecclesias, aut monasteria: nõ alibi licitam faciat diuinorum officiorũ celebrationem: secundũ Calderin. de eccles. interdict. 6. mẽbro. Ancha. & Franc. hic.

¶Tertiò dum Romanus pontifex hic parem indulgentiam ecclesiis, & monasteriis concedit, satis ostẽdit hac in specie, & in plerisq; aliis appellatione ecclesiarũ, ipsa etiam monasteria contineri. quod verum est in his, quæ fauorem continent, non odium: in his inquam, quæ fauorabilia sunt, non in odiosis: quẽadmodum responderunt Abb. in cap. 1. col. 3. de iuram. calum. Domi. in capi. 2. colum. tertia. de in integr. rest. ist. lib.

¶Quartò erit & hic tex. intelligẽ
dus

dus non tantùm in ecclesiis, & monasteriis, sed & in hospitalibus: vt
2 tandem in his tempore interdicti possint diuina officia celebrari iuxta huius. §. formam. modò hospitalia fuerint authoritate episcopi erecta. in his etenim, quæ ad fauorem pertinent, sub appellatione ecclesiarum hæc ipsa hospitalia intelligenda sunt: præsertim vbi mens ipsius constituentis hanc interpretationẽ ob eandem rationẽ admittit. quòd deducitur ex his, quæ notantur in clem. per literas. de præben. & tradidere Felin. in cap. de quarta. de præscript. Curti. Iunior cõs. 20. Rebuf. in tract. nominationum. q. 15. num. 12.

¶Quintò idem erit dicendum in monasteriis monialiũ, vt etiã ipsis audientibus possint ianuis clausis, interdictis, & excõmunicatis exclusis officia diuina celebrari: sicuti in specie asserit Syluest. verbo, interdictum. 5. q. 1. col. 2.

¶Sextò per hanc constitutionem tempore interdicti permissa sunt missarum solennia non solùm quę propria sunt illius diei, quo celebrã
3 tur iuxta ritum, & institutionem ecclesiæ, & sic officia diuina ipsius sancti, cuius eo die festiuitatem ecclesia colit, sed & alia quæcunque diuina officia, missarum item solennia diuæ virginis Mariæ, sancti Iacobi, aut alterius cuiusque diui. atque ita visum est Ioan. Andre. Domi. & aliis hic. Calder. de eccles. interdict. membro. 6. col. 7. & Syluest. verbo. interdictum. 5. q. 1. col. 2. aduersus Ioan. Monach. qui opinatur, tantũ permitti per hanc constitutionem missarum solẽnia propria eius diei: non autẽ alterius, quod falsum est, vt constat ex hac cõstitutione, quæ permittit diuina officia secundum hanc formam tempore interdicti celebrari, sicuti priùs celebrabãtur.

¶Septimò animaduertere oportet, hãc permissionem locum obtinere in interdicto in locũ aliquem decreto: quasi secùs sit, quoties interdictũ pronunciatũ fuerit in personam: is etenim, qui interdictus est, nequaquam poterit iuxta formam huius tex. diuinis officiis operam dare: nec itidem in his diebus solennibus, quorum mentio fit in §. sequenti. quemadmodum communi omnium sententia obtentum est.

¶Octauò hæc ipsa constitutio ita est interpretanda, vt ad officia diuina minimè admittantur laici inter dicti: nec item illi, qui sunt incolæ
4 populi interdicti, licèt ipsi interdicti nõ sint: & idem erit de quibuscunque laicis nõ interdictis: nam hi excludendi sunt ab auditione diuinorum officiorum in loco interdicto: sicuti notat glo. hic verb. interdictis. quam Ancha. q. 2. & cæteri doct. cõmuniter sequuntur. quorũ opinioni admodũ suffragatur text. in capit. licèt. de priuileg. ist. libr. in principio. ex quo cessat argumentatio, quæ à sensu cõtrario poterat ex huius capituli litera deduci aduersus communem: quam probare videntur

dentur Calderi. & quotquot de hac materia scripserunt. tametsi Frederi. in cons. 70. minimè concedat, in hac specie irregularem esse eum, qui laicis non interdictis, etiam incolis loci interdicti, admissis diuina officia celebrauerit.

¶Nonò ad huius decisionis veram cognitionem inquirẽdũ erit, an clerici omnes admittendi sint ad officia diuina, quæ secundum formam huius. §. tempore interdicti celebrari possunt? & quidam opinantur, non esse admittendos clericos extraneos, sed tantùm illos, qui sint illius ecclesiæ, in qua officia diuina dicenda sunt: quod expressim notat Archid. hic ab hoc tex. adsumens probationem ex eo, 5 quòd canonicos, & clericos earũdem ecclesiarũ admittat. quæ quidem ratio debilis est: cùm hæc constitutio, dum mentionem facit canonicorũ, & clericorũ de quotidianis distributionib⁹ tractet quæ nõ debẽtur clericis exteris. atq; ideo iure verius est, tempore interdicti ad officia diuina secundum huius cõstitutionis institutionem admittendos esse clericos quoscunq;, etiam exteros ab eo loco, qui interdictus sit: sicuti censent Ioan. Andre. Ancha. hic. 3. q. Calderi. de eccles. interdicto, membro. 6. col. 3. Florenti. 3. parte. tit. 26. ca. 4. Angel. verb. interdictum. 6. §. 3. & Syluest. verb. interdictum. 5. q. 1. quorum opinio communis est, licèt dubitauerint Domi. & Franc. hic & Frede. cons. 92 quæ quidem dubitatio potuit tolli ea ratione, quòd hic paragraph⁹ permittat diuinorum officiorũ celebrationẽ tẽpore interdicti ianuis clausis, excommunicatis, & interdictis exclusis, submissa voce, absq; pulsatione campanarũ: sicut priùs eo tempore, quo locus non erat interdictus celebrari poterant: & tũc dubio procul quilibet clericus, etiã exterus admittendus erat.

¶Decimò ex his, quæ in huius Paragraphi interpretatione solent adnotari, opinor ipse, clericum coniugatum cũ vnica, & virgine non esse admittendum ad officia diuina, quæ seruata forma hic statuta permittuntur. Ad hanc verò sententiam inducor ea ratione. qua traditùm extat, clericos, & religiosos ad hæc officia diuina fore admittendos, non laicos. Clerici autem coniugati, etiam si cum vnica, & virgine contraxerint matrimonium, priuilegium obtinẽt clericorum in duobus tantùm: nempe quo ad canonem, & forum: in cæteris verò laici censendi sunt, iuxta communem resolutionem Doct. in capit. vnico. de cleri. coniug. ist. lib. igitur non habent hoc priuilegium, vt cum clericis tempore interdicti ad officia diuina admitti possint.

¶Vndecimò erit nihilominus cõsiderandum, tempore interdicti ad officia diuina admittẽdum esse laicum, quem ante interdicti decretũ clericus ecclesiæ seruiens familiarem habebat, vt sibi in missarum. solenni-

ſolennibus miniſtraret: modò hic familiaris nõ ſit interdictus in ſpecie, nec generaliter: quod ita explicant Calderi. de eccleſ. interd. membro. 6. Ancha. q. 3. col. 3. & Francus hic. quo fit, vt tex. in capitul. licet. de priuile. iſt. lib. §. 1. intelligendus ſit de familiaribus non interdictis: cùm interdicti ſemper ſint à diuinis excludendi.

¶ Duodecimò poteſt & in controuerſiam incidere, an ſint infantes excludendi ab his diuinis officiis, quæ tempore interdicti ſeruata huius. §. forma celebrãdæ ſunt: & Syluestr. verbo interdictum. 2. q. 17. exiſtimat, pueros nondum doli capaces, qui propriè interdicti minimè cenſentur, etiam populo interdicto, non poſſe audire diuina officia in loco interdicto, cùm eis hoc conceſſum non ſit: atq; hoc ipſum verum eſſe ipſe cenſerem in pueris, qui poſt ſeptennium, & ſi non ſint doli capaces, percipiunt tamen, & intelligũt aliqua ex parte. & cognitionem habent diuinorum officiorum: cognoſcentes equidem: miſſarum ſolennia pertinere ad cultum diuinũ, & ad Chriſtianæ religionis profeſsionem. at in infantibus nequaquã hoc probarem. hi ſiquidẽ nihil ſentiunt, nec percipiũt, quod officia diuina dicantur. vel ceſſent: nec eos tangit diuinorum officiorũ prohibitio. Sepeliri autem non poſſunt iſti infantes iu eccleſia tempore interdicti: quia ſepulturæ prohibitio aliam rationẽ habet: quæ nõ deducit ab aliqua cognitione prohibitionis eius actus, ſed tantùm ex eo, quòd eccleſia tẽpore interdicti nullũ corpus admittat, quippe quę interdicta ſit. officia verò diuina prohibentur ne quis ea audiat, aut celebret: quæ ratio aliquam eius actus cognitionem præmittit. non me latet, ſeruandam eſſe huius conſtitutionis formã, ita tamẽ quòd ſuperſtitioſè nõ accipiãtur eius verba.

¶ Decimotertiò intelligenda eſt prohibitio cymbalorũ, & cãpanarũ, quæ hic fit, quo ad horas canonicas dicendas, quo ad miſſarũ ſolennia celebranda: non tamen quo ad alia. nam & tempore interdicti pulſari poſſunt campanæ in ſignũ prædicationis dominici verbi, & vt Chriſtiani concionibus ſacris adſint. item & ad ſalutationẽ angelicam: cuius meminit glo. in verb. zabazala. in clem. 1. de Iudæ. & inibi Abb. atq; ita hunc decimũ tertium intellectum in ſpecie omnes Doct. probarunt, præſertim Ioan. Andre. Domi. & Francus hic, Cald. de eccleſ. interdict. folio. 11. col. 1. Gonſalus à Villadiego de irregularit. c. de interdi. quib9 etiã placuit, nõ poſſe tẽpore ĩterdicti pulſari cymbalũ in ſignum eleuationis euchariſtiæ.

¶ Decimoquartò non inutiliter hoc in loco tractabitur, ſit ne irregularitas contracta ex eo, quòd in celebrandis officiis diuinis nõ fuerint omnia ſeruata, quorum in hoc
6 §. mentio fit. etenim Calderi. optimis quibuſdã rationibus in tract.

de

de eccles. inter. mēb. 6. col. 7. opinatur, celebrantem missarum solennia tempore interdicti non seruatis exactissimè his, quæ in hac constitutione continentur, irregularem esse: in quo ipse nec dubito, nec video posse iustis ex causis dubitari. nā celebrans tempore interdi. ante istam constitutionem esset dubio procul irregularis, saltem si celebraret non seruatis his, quæ in hoc. §. seruanda exponuntur. & tamē per hanc constitutionem hęc diuinorum officiorum celebratio permissa non est. Igitur euidenter constat, ita celebrantem irregularem esse. idem dicendum erit de eo, qui officia diuina certo ordini ecclesiastico conuenientia minimè seruata forma ista peregerit.

De illo autem, qui aliis celebrantibus campanas pulsauerit, vel ecclesiarū ianuas aperuerit, irregularē esse: quia in crimine cooperetur, notant Calderi. in dict. membro. 6. col. 7. Florenti. 3. part. tit. 26. cap. 4. col. 1. Ioā. Andre. hic: Gōsalus à Villadiego de irregularit. cap. de interdicto. ex cap. si concubinæ. de sent. excom. qua ratione & ipse Gōsalus col. penult. opinatur, irregularem esse eum, qui cùm excommunicatus sit, alteri excōmunicato, vel interdicto celebranti coadiutor extitit simplex in celebratione missæ. sed & eadem ratione idem dicendum foret, si ipse coadiutor, ac simplex minister non esset excommunicatus: cū ratio assumatur ex eo, quòd in crimine alteri cooperetur. quod falsum est. nam qui ministrat simpliciter celebranti tempore interdicti nō seruata forma huius. §. irregularis nō est: vt idē Gonsalus in dict. c. de interdic. col. penult. tenet post Domi. in capitu. is, cui. §. vlt. sup. ist. tit. quibus ea ratio suffragatur, quòd tantùm is sit irregularis, qui tempore interdicti, suspensionis, aut excommunicationis actū egerit certo conuenientem ordini ecclesiastico, vt paulò antè non semel adnotauimus: sed ministrare simpliciter sacerdoti celebranti nō tantùm conuenit clericis, sed & laicis, nec is actus peculiaris est alicuius certi ordinis: cū & à laicis hoc ministerium exhiberi possit: vnde mihi aduersus Calder. Florent. & alios potiùs placet, non esse irregularem pulsantem campanas tempore interdicti ad officia diuina, nec item aperientem ianuas: cùm hi actus peculiares certi ordinis ecclesiastici nōn sint: imò possint per laicos agi, & quotidie agantur. quam obrem minimè contrahitur ex his irregularitas: sicuti in genere passim idem Cald. fatetur: & nos probauimus hac in parte. §. 2. numer. 3. quòd si quis authoritate publica, vel priuata vsus: vel pulsauerit campanas, aut ecclesiarum ianuas aperuerit, vt authoritatem ipse prębeat tempore interdicti diuinorum officiorum celebrationi, profectò erit irregularis secundum Innocent. & abb. in cap. tanta. de excess. prælat.

quorum sententia communis est,
vt fatetur eam sequutus Gonsalus
à Villadiego in dict.cap.de interdi
cto.col.6.text.optimus in capitu.il-
lud.de cleri excom. ministra. cuius
& nos mentionem fecimus parte
prima huius operis. §.6. ad finem.

¶ Decimoquintò non est omit-
tenda frequēs illa controuersia, qua
solet disputari: sit ne locus huic pa-
ragrapho: & eius permissioni tem-
pore cessationis à diuinis? quā quæ
7 stionē iam à plerisq; tractatam bre-
uiter hic exponam, vt vulgari satis-
faciam contentioni. & sanè quòd
tempore cessationis à diuinis pos-
sint ianuis clausis, interdictis, & ex
communicatis exclusis absq; cam-
panarum pulsatione diuina officia
celebrari iuxta formam huius con-
stitutionis, poterit multis rationi-
bus conprobari: præsertim sequen-
tibus.

Prima. quia interdictum genera-
le, & cessatio à diuinis pari iure cen
sentur quo ad diuinorū officiorum
celebrationē. Clem. 1. ist. ti. sed in in
terdicto generali obtinet hui⁹. §. per
missio. igitur & ea seruari debet tē-
pore cessationis à diuinis. argumen
to. l. illud. ff. ad. l. Aquili. l. vlt. ad fi-
nē. ff. manda. c. translato. de constit.
cap. si postquam. de elect. in. 6.

Secundò ad idem argumētor ab
eadē ratione, quæ expressim in hoc
cap. §. quia verò. continetur. nam il
la Romanū pontificem induxit, vt
hac premissa forma, tempore inter-
dicti diuina celebrarentur officia:
hancq; celebrationem veteri iure ve
titam permitteret. eadem verò ratio
omnino in cessatione à diuinis obti
net: quod satis manifestū est. ergo
& tempore cessationis à diuinis hu
ius. §. decisio seruari debet. siquidē
à ratione expressa in aliqua cōstitu
tiōe optimè procedit argumētatio
ad casum omissum. glo. in clem. 1.
ver. eligatur. de electio. notāt Bart.
& alii in. l. Gallus. §. & quid si tan-
tum. 2. col. ff. de lib. & posth. etiam
in materia correctoria: vt ipsimet
adnotarūt: & Frācus in. c. 1. de tēp.
ordinat. ist. lib. limitat. 6. Fortuni. in
dic. §. & quid si tantum. super glo.
emancipatus. tradunt Euerad. in lo
co à ratione cessante. Ioan. Crottus.
9. q. Bartoli. & Ripa. num. 57. in. l. si
constante. ff. solut. matri. Deci. in ca
pitu. translatio. de constit. 2. lect. &
in. l. si quis id quod. ff. de iuris. om-
ni. iudi. & in. l. factum. §. in pœnali
bus. ff. de regul. iur. Andre. Alciat.
de verborum significatione. lib. se-
cundo. col. 40.

Tertiò eandē sententiam mirum
in modum confirmat ea ratio, quæ
dictat, constitutionē vtcunque cor-
rectoriam extendēdam fore, si sit a-
nimæ, & spirituali saluti fauorabi-
lis: quemadmodum visum est Ho-
sti. Ioannes. Andreas Abb. & Præ-
po. in capitu. ex tenore. qui filii sint
legit. glossa in capitulo. sciant cun-
cti. de electione. ist. libr. verbo a-
lios. cuius & nos meminimus in
epitome ad. 4. Decretalium. secun-
da parte. capitulo sexto. numero.
12. no-

ri. notāt Dominicus & Frācus in capitulo primo. limit. quarta. de tempor. ordin. ist. libr. Hæc autem constitutio fauorabilis est animæ, & spirituali saluti: ergo erit extendenda ab interdicto ad cessationem.

Quartò his accedit, quòd maius vinculum habet interdictum, quàm cessatio à diuinis: vt apparet ex illa quæstione, quam superius tractauimus de celebrante tempore cessationis à diuinis, an sit irregularis. sed tex. hic permittit sub certa forma celebrari diuina officia tempore interdicti: igitur fortiori ratione permittendum idem erit tempore cessationis à diuinis: cùm ea minus vinculum induxerit.

Quintò ab authoritate doctissimorū virorū probari videtur hæc opinio. eā etenim veram esse cēsent Ioan. in summa confessor. lib. 3. tit. 33. q. 221. Archi. in ca. si canonici. de off. ordi. ist. lib. cuius sentētiam sensim, & tacitè admittere videntur cæteri Doctor. ibi. Gonsalus à Villadiego de irregularit. cap. de interdicto. col. 3. Paluda. in. 4. sent. dist. 18. q. 8. articu. 3. principali. vers. sed verius.

¶Contraria sententia plerisq; verior videtur aliquot rationib⁹, quarum potissimas hac in parte subiiciam, nec enim conuenit multa ad hanc disputationem adducere, quę solent quacunq; in cōtrouersa quæstione vtrinq; proponi, ad maiorē potius verborum cumulū, quàm ipsius definitionis vtilitatem.

Primùm enim vrget pro hac opinione ipsa dictionis significatio: quæ planè videtur inducere penitus cessationē à diuinis officiis, eam inquam, quæ distinguatur à prohibitione illa, quæ per interdictum decernitur. quasi interdictum prohibeat officiorum diuinorum celebrationem pœnis quibusdam statutis aduersus ea celebrantes: cessatio verò inducat omnino suspensionem diuinorum officiorum ab interdicto distinctam, & quæ præcipuè ad factum, nō ad iuris effectus referenda sit. alioqui nulla iusta ratione inducta foret nominum diuersitas: si idē per interdictum, & cessationem significaretur: & temerè diuersis nominibus fuissent nūcupata. l. Papinianus exul. ff. de minori. l. si idē. C. de codicillis.

Secundò ad hæc accedit quod Io. Andr. scribit in cap. dilectis. de appell. vbi col. 1. illum tex. intelligens in cessatione à diuinis adnotauit, non esse permissum eo tempore, quòd episcopus celebret indistinctè: sed certa forma: nempe ianuis clausis, interdictis, & excommunicatis exclusis: ca. vlt. de priuileg. ist. lib. capitu. quod nōnullis. eo. tit. in volumine. igitur si episcopis iure speciali secundum Ioan. Andre. tēpore cessationis hoc permissum extat: reliquis clericis id negatur: atq; ita non poterit tempore cessationis à diuinis tex. hic obtinere.

11 Tertiò eandem opinionem probat tex. elegans in dict. cap. si canonici. §. si autem. supra de off. ordi. inibi etenim respondetur, eum, cuius culpa cessatio indicta fuerit, teneri canonicis, & clericis ad id, quod eorum intersit ex eo, quòd omnino cessantes à celebratione diuinorũ officiorũ quotidianas distributiones amiserint, aut sanè nõ acquisierint iuxta c. vnicum. de cleri. non resid. ist. lib. quòd si canonici, & clerici tempore cessationis à diuinis possent diuina officia celebrare seruata forma huius. §. profectò nulli dubium poterit contingere, quin & distributiones quotidianas acquirant: sicuti & in hoc paragrapho responsum extat.

Quartò constat, olim ante istam constitutionem tempore cessationis à diuinis penitus interdictam esse, & fuisse diuinorum officiorũ celebrationem. cap. non est vobis. de spons. secundũ cõmunem eius interpretationem. & tamen nullibi huic veteri iuri derogatum est: cùm hæc constitutio de interdicto tractet: non de cessatione à diuinis. fit ergo manifestum, adhuc manere vetera iura illæsa: & idcirco non posse tempore cessationis à diuinis officia diuina celebrari, etiam ianuis clausis, interdictis, & excommunicatis exclusis. ex quibus mihi satis euidẽter apparet, hanc vltimã opinionem iure veriorem esse. cui parum oberunt quæ priori loco in contrarium adducta fuere: cùm cessatio à diuinis rationem distinctam habeat ab interdicto propter omnimodam, quam inducit, suspensionem organorum ecclesiasticorum: & quia iure ipso pontificio manifestum est in hac specie discrimẽ inter cessationem & interdictum, authoritate tex. in dict. ca. si canonici. §. si autem. de off. ordi. ist. lib.

Vtcunque tamen sit, tempore cessationis à diuinis poterunt ea sacramenta ministrari: quæ tempore interdicti poterant Christi fidelibus ante cõstitutionem istam dari: imò & sacramentum pœnitentiæ ministrari poterit tempore cessationis à diuinis non tantùm existẽtibus in mortis periculo: sed & his, q prospera vtuntur valetudine: vt tandẽ admittenda sit responsio huius ca. in. §. quia verò. etiam tempore cessationis à diuinis, etenim licèt hæc cõstitutio de interdicto tractet, nihilominus partim eadem obtinebit in cessatione à diuinis in his saltẽ permissionibus, quæ non pertinẽt ad ordinariam diuinorum officiorũ celebrationem. Nam & præter rationem considerandum est, hanc decisionem, dum permittit pœnitentiæ sacramentum ministrari nõ tantùm infirmis, sed sanis, esse iuris extensionem veteris: quod adhuc cessationis tempore seruandum est, secundum vulgo receptam sententiam.

Hinc patet, tempore cessationis à diuinis locum esse decisioni expressim statutæ in. c. quod in te. de pœnit.

nit. & remissioni. & tamē dubium erit, an & eodem modo sit admittendum quòd indultum episcopis est, & quibusdam religiosis in cap. quod nonnullis. & in cap. 3. de priuileg. §. quod si tēplarij. & c. in his. & cap. vt priuilegia. eo. tit. & c. vlt. eiusdem rubricæ ist. libr. siquidem Ioan. Andre. in dict. capit. dilectis. de appella. insinuat, has omnes permissiones locum habere, etiam tempore cessationis à diuinis: cùm & tempore interdicti fuerint iure veteri olim statutæ, & indultæ: quo tamen iure omnino diuina cessabant officia ob interdictum: nec vlla sub forma poterant celebrari. posset sanè quis ex hoc argumentari, tempore cessationis à diuinis recipiendam forè huius. §. formam, & permissionem, quæ iure cōmuni statuta est: cùm & eo tempore admittantur ea priuilegia, quibus licitum est iure veteri tempore interdicti diuina officia celebrare aliquot in casibus, ianuis clausis, interdictis, & excommunicatis exclusis. hæc etenim priuilegia sunt aduersus ius commune tempore interdicti concessa, & eadem ad tempus cessationis à diuinis extenduntur, vt Ioann. Andr. sensit: igitur & huius constitutionis ordinariū indultum iuris communis vim habens, etiam si ad interdictum in specie referatur: extendendum foret ad cessationem à diuinis: atq; ideò admittenda prior opinio. nisi quis ex aduerso responderit, non posse rationem istam ex æquo probari: quia dicta priuilegia non extingunt penitus vim, & effectum cessationis è diuinis: quēadmodum extingueret huius constitutionis indulgentia: si ea foret admittenda, & maximè hæc extensio esset contraria iuri pontificio propter tex. in dict. cap. si canonici. §. si autem.

Nec tamen erit in præsentiarum omittendum, quòd habens priuilegium speciale extra iuris constitutioné, audiendi diuina officia tempore interdicti, non poterit ea audire tempore cessationis à diuinis, etiā seruata huius capitis forma. nam licèt iure communi æquipolleat cessatio à diuinis interdicto quo ad ea quæ modò dicta fuere: non tamen idem erit de iure speciali: quemadmodum deduxere hanc rationem passim iuris vtriusq; Doct. ex glos. in Cle. vnica. de baptismo. Ancha. præsertim in capitulo. statutum. in 2. de hæreti. ist. lib. Alexand. in additionibus ad Barto. in. l. in potestate. ff. de his qui sunt sui vel alieni iuris. tradit latè Felin. in capitu. in præsentia. de probationib. numero. 21. & 22.

Denique etiam si iure verior esset opinio eorum qui censent, tempore cessationis à diuinis obseruandam forè huius paragraphi formā: nihilominùs contraria sententia potior est propterea, quòd fuerit consuetudine recepta. etenim iam diu obtentum est, penitus cessandum esse ab officijs diuinis tempore cessationis,

ſationis, nec ea poſſe celebrari iuxta formam huius. §. quæ quidem conſuetudo non admodum longi temporis vſum exigit: cùm ob diuerſas hac in controuerſia opiniones, tum ex eo, quòd per eam ad ius commune vetus, & pōtificium redeamus: argumento. gloſſ. celebris in capitulo.ſtatutum. de præbend.iſt.libr. verb. numerandum. cuius nos obiter meminimus in libro.3.vari.reſolutio.capit.6.numero.4. poſt alios: quorum meminit latè Andræ. Tiraquel.de primogenijs quæſt.24.numero.6.text.optimus in capitulo.ab exordio.35.diſtinctio.tradunt Iaſon in.l.ſi vnus. §.pactus ne peteret.ff. de pactis.columna.2.Felin.in capitulo.cùm acceſsiſſent. de conſtit. vbi Deti. columna.3.

Ex.§. ſequenti.

1 *Euchariſtiæ feſtiuitas, vſq; in octauam diem interdictum eccleſiaſticum ſuſpendi.*
2 *Feſtum conceptionis virginis Mariæ idem priuilegium habet.*
3 *Ceſſatio a diuinis an admittat huius.§.ſuſpēſionem?*
4 *Aduentus regis habet & hoc priuilegium, quod interdictum ſuſpendatur.*
5 *Officia diuina quæ ſint permiſſa tempore interdicti in his feſtiuitatibus.*
6 *Sepultura eccleſiaſtica, an poſsit in his feſtis dari & quid de ſacramentis?*

§. Quintus.

Vbſequitur ſtatim inſignis huius conſtitutionis reſponſio ad interdicti eccleſiaſtici cēſuram omnino neceſſaria: cuius examinatio exigit, quòd breuiter exponamus contextum ipſius literæ ad faciliorem cognitionem.

¶In feſtiuitatibus verò natalis domini, paſchæ, ac pentecoſtes, & Aſſumptionis virginis glorioſæ campanæ pulſentur, & ianuis apertis, alta voce diuina officia ſolenniter celebrentur: excōmunicatis prorſus excluſis: ſed interdictis admiſsis: quibus ob reuerentiam dictarum ſolennitatum, & vt ipſi ad humilitatis gratiam, & reconciliationis affectum facilius inclinentur, præfatis diebus participationem permittimus diuinorum: ſic tamen quod illi, propter quorum exceſſum interdictum huiuſmodi eſt prolatū, alteri nullatenus appropinquent. hactenus huius paragraphi litera: quæ ſequentes intellectus ad eius elucidationem admittere videtur.

¶ Primùm equidem conſtituendum eſt, idem eſſe permiſſum in die, quo feſtiuitas euchariſtiæ, & corporis Chriſti ſolet ſolenniter celebrari: quod in honorem tanti ſacramenti Martinus quintus con-
1 ceſsit: & Eugenius quartus ad octauam vſque diem extendit: ſicuti notant Angel. verbo. interdictum.6.quæſtione.16. & Syluest. verb. interdictum.5.q.2. poſt Florent.

rent.3.part.tit.26.cap.4.cui priuilegio, & concesſioni accedunt multa, quæ de hac ſolennitate ſtatuta, et deciſa fuere per Romanum Pontificem in Clem. 1. de reliq. & venerat. ſanct. vbi gloſſa verb. reuelatũ. prædixit hanc Martini, & Eugenij conceſsionem.

¶ Secundò, hanc eandem conſtitutionem extendendam forè ad feſtum, & octauam conceptionis immaculatæ virginis Mariæ ex priuilegio Leonis decimi aſſeuerat author compendij priuilegiorum ordinis
2 mendicãtium verb. conceptio. §. 12. & verb. interdictum. 2. §. 8. eaq; cõcesſio, vt ipſe refert, tantũ apud Hiſpanos obtinet. cui priuilegio accedunt multa, quæ de immaculata conceptione virginis Mariæ doctiſſimi, ac ſanctiſsimi viri ſcripſere defendentes, eam conceptã fuiſſe abſq; labe originalis peccati. quæ opinio probata fuit in concilio Baſileenſi ſeſsione. 36. & multis adductis authoritatibus defenditur ab Ambroſio Catharino in ſpeciali huius quæſtionis opuſculo. extat & elegans carmen libr. primo parthenices Marianæ apud Baptiſtam Mantuanum. eandem opinionem tenẽt Scotus & cæteri Theologi ibidem in. 3. ſent. diſt. 3. Abb. col. 2. & Antoni. in cap. vlt. de ferijs. idem Ambroſius Cathari. lib. 4. aduerſus Caieta. licèt glo. in cap. 1. verb. natiuitas. de conſecrat. diſt. 3. & ibi Card. à Turre Cremata. Archi. in cap. firmiſsimè. de conſecrat. diſt. 4. Ioan. Andre. in dict. cap. vlt. de ferijs. Specul. eodem tit. de ferijs. Caieta. in peculiari de hac controuerſia libello: idem in. 3. par. q. 27. art. 2. cõtrariam ſentẽtiam tenere, ac probare conentur. Qua in re illud ſit conſtitutiſsimum, maxima cũ veneratione ex eccleſiæ inſtituto feſtiuitatem iſtam quolibet anno celebrari, & celebrandam eſſe. quod conſtat in conſtitutione extrauaganti Sixti quarti. quæ incipit. Graue nimis. de reliquijs, & venerat. ſanct. inter cõmunes: quo in loco excommunicationi, & alijs pœnis ſubijciuntur aſſerẽtes, eos mortaliter peccare, aut hæreticos eſſe, qui conceptionem virginis immaculatæ vt feſtum diem celebrauerint, vel dixerint, virginẽ Mariam abſq; labe originalis culpę conceptam fuiſſe. rurſus & eadem cõſtitutione ſub eiſdem pœnis Romanus Pontifex prohibet, damnari per quenquam, vt hæreticam opinionem illorum, qui exiſtimant, virginem Mariã non fuiſſe in eius conceptione præſeruatam ab originali culpa; aut huius ſententiæ authores mortaliter peccare: cùm ab eccleſia catholica nondum ſit hæc controuerſia deciſa. Hoc ipſum authoritate Synodi Tridentinę probatur his equidem verbis ſeſsione. 5. declarat tamẽ hæc ipſa ſancta ſynodus, non eſſe ſuæ intentionis comprehendere in hoc decreto, vbi de peccato originali agitur, beatam & immaculatam virginem Mariam Dei genitricem, ſed obſeruandas eſſe conſtitu-

tiones felicis recordationis Sixti papæ quarti sub pœnis in eiusdē constitutionibus contentis, quas innouat. Hactenus Tridētina Synodus, quæ voluit, quęstionem adhuc manere sub controuersia, absq; certa ecclesiæ diffinitione.

Ad hæc tamē scribit egregius doctor Martinus Azpilcueta in capit. quando. de consecra. dist. 1. notab. 19. nu. 86. hoc priuilegium datum fuisse festo Conceptionis quo ad istius capitis indulgentiam, non in vniuersum, sed tantùm in his ecclesijs, in quibus ipso die cōceptionis horæ canonicę, & officia diuina dicantur secūdùm ordinem, et ritum institutum à protonotario de Nogarolis, testaturq; vir doctissimus se priuilegium ipsum legisse.

Tertiò hæc cōstitutio hac in parte intelligenda est in interdicto generali. nam in ecclesia specialiter interdicta minimè est admittenda: imò in ea ecclesia non poterūt publicè, nec secretè diuina officia celebrari etiam in his festiuitatibus. Quòd probatur ex his, quæ diximus in. §. adijcimus. suprà proximo. num. 1.

¶Quartò ab his, quæ in pręcedentibus tractauimus, quibusdam videbitur, non esse locum huic con-
3 stitutioni quo ad huius. §. decisionem tempore cessationis à diuinis. quarum sententia profectò admodum probabilis est, & poterit in disputatione facillimè defendi. ipse tamen contrariam potiùs admitterem ex multis. sed præcipuè, quòd cessationi à diuinis non omninò derogetur, etiam si in his festiuitatibus diuina officia celebrentur: siquidem hæc celebratio temporaria est ad hos dies festos restricta: quāobrem manet ipsius cessationis vis his diebus transactis. deinde eadem ratio prorsus in cessatione à diuinis, sicut in interdicto procedit. Atque præter ista, nulla est iuris Pontificij constitutio, quæ hanc benignam huius cap. interpretationem excludat: idcirco fortassis hæc sententia potior est.

¶Quintò est obseruādum, quòd & in aduentu regis in aliquam ciuitatem, quæ interdicta sit, eadem hæc constitutio admittenda est, vt
4 diuina officia celebrentur publicè iuxta formam huius. §. quēadmodum tradit Ioan. Staphil. de literis gratiæ, & iustitię. fo. 157. col. 1. quod ipse non alia ratione probat, quàm quod deferendum sit dignitati regiæ. cap. solitæ. de maior. & obedi. & fortassis hoc ipsum obtinebit tātùm quo ad diem aduentus, vel alterum statim sequentem: non quo ad totum ipsum tempus, quo rex in aliqua vrbe manserit. esset enim id admodum graue, & in dispendium censuræ ecclesiasticæ.

¶Sextò ad intellectū huius. §. inuestigandum est, quænam horæ canonicæ possint in his diebus celebrari publicè? & glo. in verb. As-
5 sumptio. scribit, incipiendum esse diuinum officium à vesperis diei

præ-

præcedentis festiuitatem. & finiendũ ipso die festiuitatis vesperis iam peractis ita, vt completorium ianuis clausis, non publicè dicatur. hanc glo. sequuntur Ioan. Andr. & Ancha. hic Caldc. in tract. de eccles. interdict. 6. membro. §. viso de effectu. col. 8. Florent. 3. part. tit. 26. ca. 4. argumento text. in capit. 2. de ferijs: quo probatur in celebrandis festiuitatibus ab ecclesia institutis diẽ esse computandum à vesperis in vesperas: quod docto. ibi communiter adnotarunt. idem deducitur ex text. in Clemen. 1. ad finem. ver. in primis autem festis. de reliq. & vener. sanctor. Felin. in cap. consuluit. col. 3. versic. in priuilegijs. de offic. deleg. Paulo, & Iasone in. l. more. ff. de ferijs. Felin. in cap. ecclesia sanct. Mariæ. de constit. col. 18. versi. quinta conclusionis declaratio. capit. 1. ibi gloss. de consecrat. distin. 3. glo. Anto. & Abb. in cap. 1. de ferijs. Leuitici. capitu. 23. notat latè Andre. Tiraquell. in tracta. de vtroque retrac. §. 1. glo. 11. num. 13. cõtrarium tamen in hac quęstione, quam tractamus, tenent Archid. Domi. & Francus hic. Frederi. consil. 111. colum. 3. Syluest. verb. interdictum. 5. quæst. 2. Gonsalus à Villadiego de irregularit. cap. de interdicto. col. 5. Angel. verb. interdictum. 6. q. 18. probantes, etiam completorium harum festiuitatum post secundas vesperas posse dici publicè, quemadmodũ & alia diuina officia illius diei: cùm adhæreat completoriũ istud secũdis vesperis. quàm opinionem consuetudo probauit: & esse veriorem nos opinamur.

¶ Septimò hic text. ita intelligendus est, vt his diebus non tantùm missarum solennia ipsius festiuitatis, sed & missæ peculiares, ac votiuę dici, ac celebrari publicè possint. quod in præcedẽti. §. adnotauimus num. 3. atq; in specie huius. §. idem tenuerunt Calderi. de eccles. interdict. 6. mẽbro. fol. 12. col. 4. Syluest. verb. interdictum. 3. q. 2. Florent. 3. par. tit. 26. cap. 4. col. 2. quorum opinio satis probari potest: nec restringenda isthæc est constitutio: cùm fauorem inducat maximum ad diuini cultus religionem.

¶ Octauò quæritur opportunè, an liceat in his festiuitatibus mortuos sepelire intra ecclesiam? et glo. in Clem. 1. de sepult. in princ. tenet,
6 quòd hoc minimè liceat: cùm tantùm permittantur officia diuina, & eorum publica celebratio: sepultura verò mortuorum nõ pertinet ad officia diuina: probat hoc ipsum tex. elegans in cap. cùm & plantare. §. quod si templarij. de priuileg. vbi eo tempore, quo in ecclesijs interdictis permissa est diuinorum officiorum celebratio propter aliquod priuilegium, non ex hoc censetur permissa mortuorum ecclesiastica sepultura. sic deniq; præcitatam glo. sequuntur Card. Imol. Abb. Ioan. Vanchelius, & Bonifa. 3. col. ibidẽ. Ioann. Andre. Domi. & Franc. hic Frederi. in dict. cons. 111. col. 5. Gon-

sal. à Villadiego de irregularit. cap. de interdicto.colũ. 5. scribens post Imol.in dict.Clem.1.idem esse quo ad officium defunctorum, vt hoc his diebus dici non posit, etiam si corpus extra ecclesiã sepeliatur. in quo Frederic.in dict.consil.111.& Syluest.verb.interdictum.5.quæs. 2.contrarium tenent, licèt prædicta opinio quo ad sepulturam, quæ communis est, probaretur: cùm & officium defunctorũ pertineat ad diuinorum officiorum celebrationem. Quam sententiam ipse veriorem esse censeo: imò & posse intra ecclesiam his diebus corpora defunctorum sepeliri, aduersus magis receptam vulgo opinionem probãt Calde.ecclesi.interdict.6.membro. versi.item quæritur. Ancha.hic. Angel.verb. interdictum.6.quæst.35. Florent.3.part.tit.26.cap.4. ea ratione, quòd sepultura ferè ad officiũ diuinũ pertineat: quia funus ipsum ad ecclesiam defertur cum officio diuino.cap. quia diuina.13.quæst. 2. & hæc quidẽ opinio benignior est, iureq; defendi, & æquitate poterit.

Illud tamẽ est apud omnes in cõfesso, in his festiuitatibus omnia licere, quæ ad officium pertineant diuinum, & eius celebrationem: ea verò, quę pertinent ad sacramenta, minimè permitti, nisi ea forma, qua permittuntur alioqui tempore interdicti: vnde plura possent deduci ad huius respõsi interpretationem, quorum aliquot exponam.

¶ Nonò hinc constat, posse in his diebus hic connumeratis benedici abbates, virgines, aquam, vestes, & alia ecclesiastica ornamenta: quod communi omnium sententia probatum est, præsertim ab Ancha. Frederico, Calderi. Syluest.& alijs: atq; ab Angelo. verbo. interdictum. 6. quæst. 18.

¶ Decimò secũdùm eosdem non poterunt in his festiuitatibus sacramenta eucharistiæ, & extremæ vnctionis ministrari: priùs quidẽ his, qui nullo mortis periculo afficiuntur: posteriùs nec his, qui mortis articulo, & agone grauantur. quod probatur ex his, quæ & nos adnotauimus in hac secunda parte. §. 2. numero. 7.

¶ Vndecimò constat, tempore interdicti posse publicè nuptias benedici ex concessione huius constitutionis in his diebus, quibus speciali priuilegio licet diuina officia celebrare apertis ianuis, & solenniter, modò alia ex causa non fuerint prohibitæ nuptiarum benedictiones. est etenim benedictio nuptiarũ diuinũ officium: sicuti Calde.& alij cõiter tradidere, Syluest. post Hosti.verb.interdictum. 5. q.2. sic locũ obtinebit hæc opinio in die Assumptionis sacratissimæ virginis Mariæ, & in eucharistiæ festo: nam in alijs diebus hic expressis interdictę sunt nuptiarum benedictiones iuxta notata in cap. capellanus. de ferijs. & in epitome ad.4. lib. decretalium. 2. parte. capi. 8. §. 11.

¶ Duode-

¶Duodecimò inde apparet, in his solennibus festis, quorum hic mentio fit, etiam ipsis clericis non licere eucharistiæ sacramentum accipere, nisi simul missarum celebratione ipsi eucharistiæ sacrificium consecrantes obtulerint: quod notant Ioan. Andre. Domi. Franc. & Docto. hic. Cald. de eccles. interd. 6. mẽbro. tantùm enim clericis licèt diuina officia celebrare: vt cõmuni omnium iudicio diffinitum est.

¶Decimotertiò ipse infero, etiam in his festiuitatibus non licere fontes baptismatis benedicere: præterquàm in ipsomet festo resurrectionis. nec enim tempore interdicti licet fontem benedicere: cùm hęc benedictio nõ sit necessaria ad baptismi sacramentum: quod notat Paluda. in. 4. sent. dist. 7. q. 3. qua ratione reliquis diebus, quibus solennis est fontium benedictio instituta, fontes sacri baptismatis benedicentur eo modo, & forma tempore interdicti, quo cætera diuina officia celebrari possint. Nec oberit qđ de chrismate decisum est in capitu. quoniam. ist. titu. suprà, quia illud est necessarium omnino ad confirmationis sacramentum.

¶Postremò vltima huius capitis pars non erit prætermittenda: siquidem Areti. in ca. 1. col. 6. de rescript. Felin. in cap. nonnulli. col. 7. eod. ti. versi. secundò fallit. & Ludoui. Gozadi. in consi. 14. num. 12. ex ea adnotarunt, priorem legem, rescriptum aut priuilegium habens simplicem futuræ concessionis, aut constitutionis derogationem, tolli per sequens, in quo hæc fuerit concepta clausula: Non obstantibus quibuscunque priuilegijs, & constitutionibus, atq; rescriptis, quauis forma, & expressione verborũ conceptis. Quam opinionem ipse latiùs examinaui in. 2. part. rub. de testamen. num. 19.

¶Tandem his explicitis finem huic relectioni constituimus, lectorem beneuolum admonentes, nos semper sedulò in hisce tractatibus operam dedisse, vt breui quodam examine quę prę cęteris selegimus, adnotarentur.

Vale fœliciter Lector candide.

Relectionis Finis.

Iuriſprudentiæ ſtudioſo lectori.

Quæ fuerat quondam varijs abſcondita libris,
Et dubijs multis obruta materia:
Ordine quæ nullo rudis,& ſine luce iacebat,
Atq; nouis paſsim litibus implicita:
Hanc tibi dat Didacus dubijs & lite carentem,
Et claram arte:quis hoc antè peregit opus?

Ia.Boſſæus.

INDEX RERVM MAXIME NOTABILIVM QVAE IN HOC OPERE TRACTANTVR.

CVIVS

A, primam paginam, b. verò secundam denotat.

Donati-

F

Meritum

¶ FINIS.

LOCA QVAE EX IVRE COMMVNI ET REGIO IN HOC OPERE EXPLICANTVR NOTABILIVS.

Ex Iure Regio.

Ex.37.part.tit.9.part.1.folio 26.b.col.1.

L.32.tit.9.part.1.fo.67.a.colum.2.

L.29.tit.9.part.1.fol.106.a.colum.1.

L.6.titu.33.par.7.fol.125.a.col.2.

Ex iure Ciuili.

L. Ex vlti.ff.de decret.ab ordi.fol.81.b.col.2.& sequent.

L.Si cum seruo meo.ff.de iniurijs.92.b.col.1.

L.Respiciendum.§.delinquunt.ff.de pœnis.ibidem.col.1.

L.1.ff.de leg.fo.97.aliàs.96.a.col.2.& seq.

Ex iure Canonico.

Constitutio Ad euitanda scandala.Synodi Basil.sessi.20.latissimè expenditur.fol.19.b.col.2.& 20.a.colū.1.

C.Pia.de excep.in.6.fol. 70. a.col.1.& 2.

C.Significauit.de sent.excom.fo.26.a.co.1.

C.Nuper.& c.si Concubinæ.de sent.excomm.fol.26.b.col.1.

C.Sacris.de ijs quæ vi met.caus.fiunt.fol.29.a.col.2.& b.col.1.

Glossa in cap.quod quidam.de pœniten.& remis.fol.41.a.col.2.

C.Rursus.& ca.quicunq;.11.q.3.fo.66.a.colum.1.& 2.

C.Cum contumacia.de hæreticis.in.6.fol.66.b.colum.1.

C.Cùm non ab homine.de iudicijs.fo.73.a.co.2

C.Peruenit.de sent.excom.fo.74.b.col.2.

C.A nobis.in.1.de sent.excom.& ca.Romana.§.caueant.eod.tit.fol.80.a.col.2.

C.1.15.q.1.fol.87.a.col.2.

C.Si verò.in.2.de sent.excom.fol.93.a.col.2.& sequent.

C.Si quis cum duabus.c.si quis cum matre.& cap.vlt.34.q.2.fol.95.b.col.1.

C.Si sententia.hoc titul.& lib.folio.122.a.colum.2.

C.Si ciuitas.isto titu.fo.125.b.col.1.& 2.

ERRATVLA.

IN epistola nuncupatoria. col.2.lin.18.amor.
Fol.4.col.3.linea.22.præmiorum.
Fol.6.col.1.linea penult.intulit peccatum mortale excommunicato.
Col.2 linea.6.ab haç.
Fol.12.col 3.linea.24.ex Christi.
Fol.13.col.2.linea.7.ab imo.æternā dānationem.
Fol.15.col.1.linea.12.ab imo.ab ea eximere sine causa. Et paulò pòst. minimè licere principi.
Et iterum linea vlt.huius vers. contendam.
Fol.18.col.1.lin.13.ab imo.fama.
Fol.22.col.2.lin.10. ab imo.iura.
Fol.25.col.4.lin.19. ab imo.palàm.
Fol.38.col.3.lin.9.in charitate.
Fol.62.col.4.lin.10.& alijs.
Fol.93.col.2.lin.16.ab imo.percutientis.
Fol.111.col.4.lin.16.duas.
Fol.133.col.1.lin.10.distinctione.

SALMANTICAE
Excudebatur in officina Typographica
Andreæ â Portonarijs, Anno à
nato Seruatore
1560.

AVE MARIA
GRATIA PLE
PLVS
A D
P

colorchecker CLASSIC

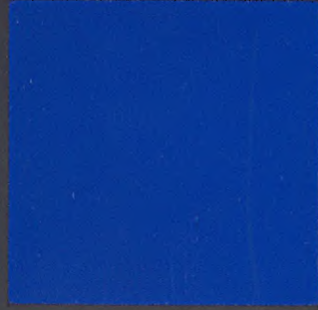

calibrite

mm